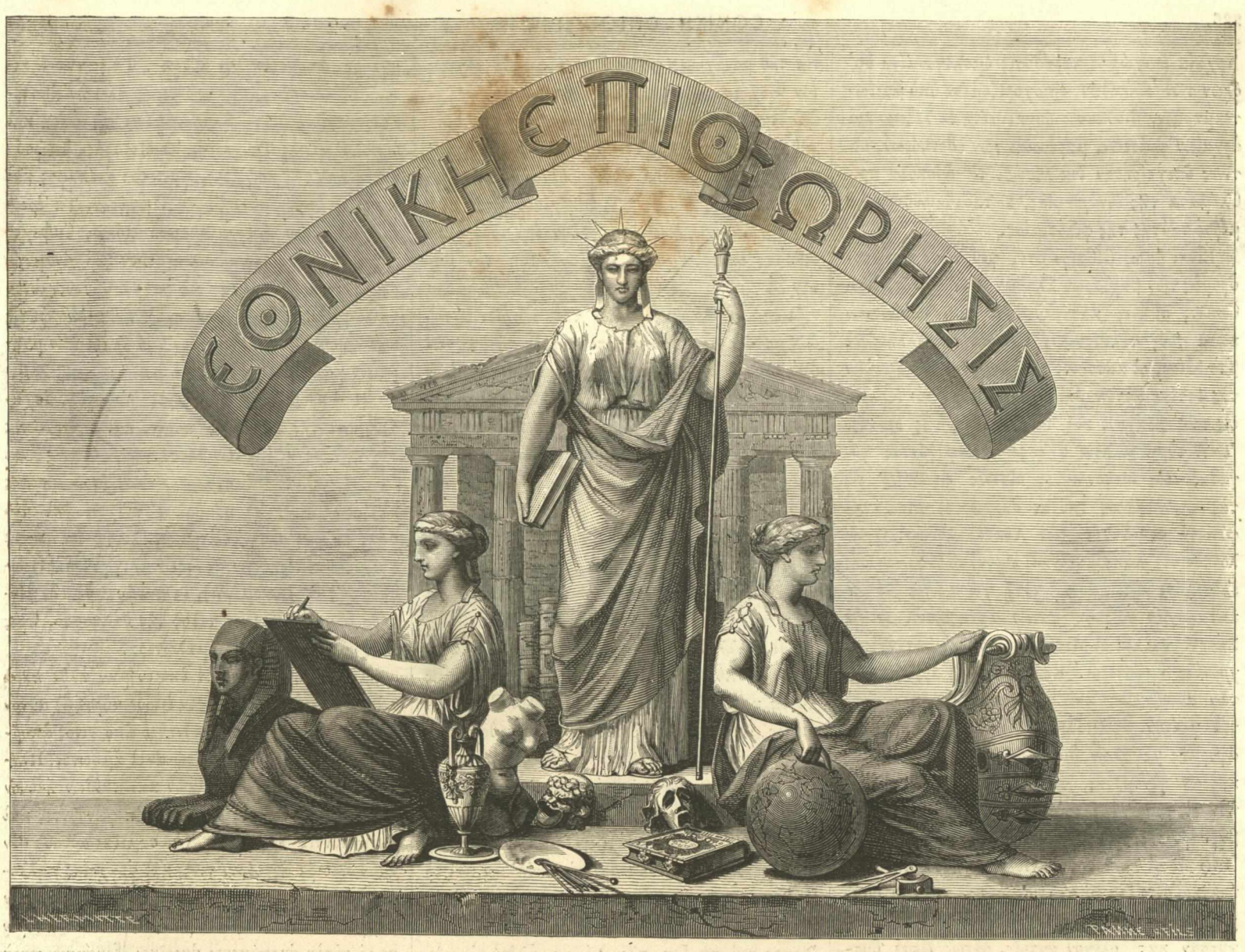

ΤΕΥΧΟΣ ΟΓΔΟΟΝ — ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΤΗ 1 ΜΑΙΟΥ 1870 — ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΑΤΕΠΕΙΓΟΝΤΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

Η ΜΑΝΗ ΚΑΙ ΟΙ ΜΑΝΙΑΤΑΙ.

Ἡ Λακωνικὴ....
Πολλὴν μὲν ἄροτον, ἐκπονεῖν δ' οὐ ῥᾴδιον·
Κοίλη γὰρ, ὄρεσι περίδρομος, τραχεῖά τε
Δυσείσβολός τε πολεμίοις.

Εὐριπίδης.

Ἡ Μάνη ἀποτελεῖ τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς ἀρχαίας Ἐλευθερο-Λακωνίας καὶ ἐκτείνεται εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ σεμνοῦ καὶ σκυθρωποῦ Ταϋγέτου ἢ τοῦ Πενταδακτύλου, οὕτως ὀνομαζομένου ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ἀπὸ τῶν ὡς δακτύλων ἐξαιρομένων αὐτοῦ πέντε εἰς ὕψος πλεῖστον ἀπορρώγων ἀκρῶν, ὧν ἡ ὑψηλοτάτη καὶ μᾶλλον ἀπρόσιτος, ὁ Ἅγιος Ἠλίας, διατελεῖ πάντοτε χιονόβλητος, καὶ πρόκειται τοῖς ἐπιχωρίοις φοβερὸν οἰκητήριον παντοδαπῶν μυθικῶν καὶ θρησκευτικῶν πλασμάτων. Ὁριζομένη δὲ πρὸς δύσιν μὲν ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, πρὸς δὲ ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ Λακωνικοῦ, πρὸς βορρᾶν δὲ ὑπὸ τῆς Μεσσηνίας καὶ τοῦ Ταϋγέτου καὶ τῆς ὡραίας τῆς Λακεδαίμονος κοιλάδος, ἡ Μάνη ἔχει μῆκος μὲν ἀπὸ δεκαπέντε μέχρις εἴκοσι λευγῶν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν, πλάτος δὲ ἓξ μέχρις ὀκτὼ λευγῶν πρὸς τὴν βάσιν αὐτῆς. Προχωροῦσα δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν συστέλλεται κατ' ὀλίγον, καὶ ἀπολήγουσα εἰς παραλίαν ἁλιτενῆ, ἐμβάπτεται εἰς τὴν ἐντὸς θάλασσαν δίκην ὀξυτάτου βέλους, οὗτινος ἡ ὀξεῖα ἄκρα ὀνομάζεται Ταίναρον ἀκρωτήριον (cap. Matapan). Οἱ ἀκτοπλοοῦντες κυβερνῆται ἐκάλεσαν αὐτὸ ἀνθρωποκτόνον, τῶν πολλῶν ἕνεκα τρικυμιῶν, ἀφ' ὧν τὰ πλοῖα ἐξοκέλλοντα τοῖς σκοπέλοις ναυαγοῦσιν. Ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου βλέπει τις ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν τοῦ κόλπου ἀκτῆς τὸ ἀνθάμιλλον ἀκρωτήριον Μαλέαν, ἢ Ἅγιον Ἄγγελον. Ἀμφότερα βρίθοντα σπιλάδων, ἐν αἷς διαῤῥηγνύμενα τὰ κύματα παράγουσι γραφικωτάτας παλινδρομικὰς δίνας, φαίνονται οἱονεὶ προκαλούμενα ἄλληλα καὶ διαμιλλώμενα περὶ τοῦ καταστρέφειν πλοῖα καὶ ναύτας. Αἱ ἔρημοι καὶ ἀπόκρημνοι αὗται ἀκταὶ, αἵτινες ἐγένοντο ἀνέκαθεν καταγώγια τῶν πειρατηρίων, ἀποτελοῦσι φαντασίαν σκυθρωπὸν καὶ φρικτήν. Βράχοι καὶ σπιλάδες αὐχμηροὶ, ψιλοὶ, φρυγόμενοι ὑπὸ τοῦ φλέγοντος ἡλίου, φαίνονται ὡς ἀποδιώκοντες τὸν ἀκτοπλοοῦντα τῆς ἀφιλοξένου καὶ κινδυνώδους ταύτης παραλίας. Ἐν δὲ ταῖς χαράδραις ἢ ἐπὶ τῶν ἐρυμνῶν αὐτῶν κλιτύων ὑποκρύπτονται ἢ ἕρπουσι τῇδε κἀκεῖσε, ὡς καλεαὶ ἀετῶν ἄσημά τινα κωμίδια, βρίθοντα ἀρχαίων ἐπάλξεων τῶν μὲν ἡμιπτώτων τῶν δὲ ἔτι καὶ νῦν ἀκεραίων. Ἀναρίθμητοι δὲ μικροὶ κόλποι, εὐπρόσοδοι μόνον τοῖς μικροῖς λέμβοις, ἐγένοντο ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καταγώγια τῶν πειρατῶν τοῦ ἀρχιπελάγους.

Τὸ ἔνδον τῆς χώρας εἶναι ἐπίσης λυπηρὸν καὶ ἄγριον. Ἡ εἰς τὴν θάλασσαν διατεινομένη τῆς Μάνης παραλία εἶναι ὡς ἀληθῶς χάος, ὡς εἰ χεῖρες τῶν Κυκλώπων ἀνεστάτωσαν καὶ ἐξεπόρθησαν ταύτην τῆς γῆς τὴν γωνίαν. Πανταχόθεν δὲ οἱ φλέγοντες καὶ ξηροὶ βράχοι ἐξαίρονται μυριόμορφοι καὶ ἐξηλλαγμένοι τὰ σχήματα νῦν μὲν καταστράπτοντες τὰ ὡραιότατα τῶν χρωμάτων ἐκ τῆς τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου ἀντιλάμψεως, νῦν δὲ σκοτεινοὶ καὶ γνοφώδεις. Οὐδαμοῦ οὐδεμία φυτεία· τῇδε κἀκεῖσε ἐξησθενισμένα καὶ ἰσχνά τινα βοσκήματα βόσκουσιν ἐπὶ τῶν ἴλιγγον φερόντων τούτων κρημνῶν τὸ μνίον καὶ ἄλλα τινὰ τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ φυτῶν.

Ἡ βραχώδης καὶ ἀγρία αὕτη παραλία ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Κακοβούνι ἢ Κακοβούλι, ἐπωνυμία ἀπαίσιος ἐκ τῆς φύσεως τῆς χώρας καὶ τῶν ἀγρίων ἠθῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς πρὸς τὴν πειρατείαν ὁρμῆς τῶν σπανίων αὐτῆς κατοίκων ἐκπορευομένη.

Ἐφ' ὅσον πλησιάζει τις πρὸς βορρᾶν ἡ μὲν χώρα εὐρύνεται, ἡ δὲ φύσις καθιστᾶται ἡμερωτέρα. Ἡ κερατωνία (κουτουριδιὰ), ἡ μύρτος, τὸ νήριον (ῥοδοδάφνη) ἀναφαίνονται ἤδη ἐν ταῖς διασφαγαῖς τῶν βράχων καὶ ταῖς ἀπεξηραμμέναις κοιτίσι τῶν χειμάῤῥων. Περαιτέρω δὲ ἡ ἐλαία καὶ ἡ δρῦς ποικίλλουσι τὴν ὄψιν, καὶ τέλος πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Μεσσηνίας παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ταϋγέτου ἡ φυτεία γίνεται δαψιλωτέρα καὶ ποικιλωτέρα. Ἡ δὲ συκαμινέα καί τινα μεσάλπεια φυτὰ φύονται ἐν τοῖς πεδίοις καὶ ταῖς βραχώδεσι κλιτύσι τῶν γεωλοφιῶν. Οὐδὲν ἧττον ὅμως ἡ χώρα εἶναι ξηρὰ, αἱ δὲ στεναὶ πάροδοι καὶ οἱ κάθετοι βράχοι, καὶ αἱ βαθεῖαι χαράδραι ἀποχωρίζουσι τὴν τραχεῖαν Μάνην τῆς ἄλλης Πελοποννήσου.

Οἱ Μανιάται διαπρέπουσιν ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἐπί τε τῇ ἀναμφιλέκτῳ καὶ γνησίᾳ αὐτῶν ἀρχαίᾳ καταγωγῇ, καὶ τῷ ἰδιάζοντι ἤθει, καὶ τῷ φιλελευθέρῳ, καὶ τοῖς ἀγῶσιν οὓς ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας ὑπέστησαν, μέχρις οὗ συμμετέσχον λαμπρῶς τῆς ἐθνικῆς πάλης ὑπὸ ἀρχηγοὺς ὧν τὰ ὀνόματα ἔσονται ἀείμνηστα. Οἱ Μανιάται νομίζουσιν ἑαυτοὺς ὡς ἀμέσους ἀπογόνους τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἀμφιβάλλει ὅτι κατάγεται ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Λεωνίδου καὶ τοῦ Λυκούργου· ἔχουσι δὲ πᾶσαν ἐπὶ τούτου ἀντιλογίαν ὕβριν, ἣν ἀνόητον ἴσως ἂν ἦτο ἵνα κάμῃ τις αὐτοῖς ἀντικρύ-

Ἀρχαία ἐπιχώριος παράδοσις ὁμολογουμένη ὑφ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ἐπισχυριζομένη ὑπὸ μυρίων τεκμηρίων, διάλεκτος συγκειμένη ἐκ λέξεων καὶ ἀρχαίων φράσεων, μαρτυρίαι τῶν ὁδοιπόρων, οἵτινες ἐπεχείρησαν ἵνα λύσωσι τὰ δύσκολα προβλήματα τῆς ἐθνογραφίας, καταβεβαιοῦσι μέγα μέρος ταύτης τῆς φιλοτιμίας.

Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι, φεύγοντες τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων Σλάβων, Βουλγάρων, Ἀλβανῶν, οἵτινες κατέκλυσαν τὴν Πελοπόννησον κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς τῆς ἑλληνικῆς βασιλείας, οἱ κάτοικοι τῆς Σπάρτης κατέλειψαν τὰς ἑστίας αὐτῶν καὶ ἀπεχώρησαν κρυπτόμενοι εἰς τοὺς βράχους καὶ τὰ σπήλαια τῆς Μάνης. Ἐκεῖ εὗρον ἄλλους ἄλλοτε καταφυγόντας φυγάδας τοὺς Μεσσηνίους, οἵτινες ἀπῆλθον εἰς τὰς ἀπροσβάτους ταύτας δυσχωρίας ὅπως ἀποφύγωσι τὸν ζυγὸν τῶν Λακεδαιμονίων. Οὕτω λοιπὸν οἱ Λακεδαιμόνιοι εὗρον τὸ ἄσυλον τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ ἥτις ἐγένετο καταφύγιον τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἡττηθεῖσιν. Οἱ δὲ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ Μεσσήνιοι διηλλάχθησαν ἀτυχοῦντες ἀμφότεροι. Καίπερ δὲ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἀντιζηλίας καὶ ἀντιπαθείας οὐδόλως ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀφανισθείσης, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀφορμῆς μεγάλων διαφορῶν καὶ φρικτῶν ἐκδικήσεων γενομένης, τὰ δύο γένη συμμιχθέντα ἤδη εἰς τὸ αὐτὸ, ἔτρεψαν τοὺς ἐπελθόντας αὐτοῖς βαρβάρους εἰς φυγὴν ἀνδρωδῶς καὶ ἐπιτυχῶς. Ἐνῷ δὲ οἱ λοιποὶ τῆς Πελοποννήσου κάτοικοι ἠναγκάζοντο ἵνα συναλλαχθῶσι καὶ κάμωσι συμμαχίαν πρὸς τοὺς ξένους ἐποίκους, καὶ συνεμίχθησαν κατ' ὀλίγον αὐτοῖς, οὕτως ὥστε δυσκόλως νῦν δυνάμεθα ἵνα καταδείξωμεν ἀκριβῶς τὴν συνάφειαν τῶν νεωτέρων καὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς Σπαρτιατῶν, οἱ πολεμισταὶ τῆς Μάνης, ὠφελούμενοι σφόδρα ἀπὸ τῆς φύσεως τῆς χώρας, παρέμειναν ἀμιγεῖς· διὸ καὶ ὀρθῶς ὀνομάζουσιν ἑαυτοὺς ἀμέσους καὶ γνησιωτάτους ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἐπειδὴ γλῶσσα, ἦθος, ἔθη, σχῆμα προσώπου, τὰ πάντα αὐτοῖς μαρτυροῦσι ἀρχαίαν καταγωγήν. Ὅθεν καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ νῦν αἱ συνελεύσεις τῶν γερόντων καὶ τῶν ἀρχηγῶν δὲν ἔπαυσαν ὀνομάζουσαι ἑαυτὰς ἐν ταῖς πράξεσιν « γερουσίαν τῆς Λακεδαίμονος. »

Οἱ βράχοι τοῦ Σουλίου, οἵτινες ὕστερον ἐδοξάσθησαν ὑπὸ τοῦ μεγαλοψύχου ἀτυχοῦς Τζαβέλλα καὶ τῶν Βοτσαρῶν, ἦσαν ἤδη ἔρημοι, ὅτε ἡ Μάνη, αὐτονομουμένη, διεμαρτύρετο ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τὸ Σούλιον, τὰ Σφακία[1], ἡ Μάνη εἰσὶ τρεῖς ἑστίαι, ἐν αἷς ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας διετέλει ὑπὸ τὴν τέφραν τῆς βαρβαρότητος τὸ ζώπυρον, ὅπερ ἀναῤῥιπισθὲν ὕστερον κατεπύρσευσεν ἅπασαν τὴν ἑλληνικὴν χώραν. Ἡ ἱστορία τῶν πολεμιστῶν τοῦ Σουλίου καὶ τῶν Σφακίων εἶναι μᾶλλον ἢ ἡ τῆς Μάνης γνωστή. Πρέπει δὲ ἵνα συλλέξωμεν τὰ ὀλίγα, ἃ γνωρίζομεν· διότι ἐὰν ἀμελήσωμεν, ἡ ἱστορία τῆς Μάνης μετ' ὀλίγον ἐπισκοτισθήσεται οὕτως, ὥστε ἀδύνατον ἵνα ἐρευνήσῃ τις αὐτήν.

I

Ὅτε τελευτῶντος τοῦ 1856, καταλιπὼν τὰς Ἀθήνας, ἐπορευόμην εἰς Σπάρτην, ἡ Πελοπόννησος ἦν λίαν τεταραγμένη ἐκ τοῦ αἰφνιδίου ἐμφανισμοῦ μοναχοῦ τινος πεφωτισμένου, Χριστοφόρου, ὅστις ἦν, ὡς ἐγνώσθη ὕστερον, ἐκ τῶν ἀκολούθων τῆς μεγάλης ἰδέας. Τὸ δὲ παράδοξον τῶν λόγων καὶ ἡ ἀποκαλυπτικὴ εὐγλωττία τοῦ μοναχοῦ Χριστοφόρου ἐξέκαυσε ταχέως τὸν νοῦν τῶν ἀμαθῶν Πελοποννησίων, ἄλλως τε ἀπλήστως πρὸς ταραχὰς καὶ νεωτερισμοὺς ἀνέκαθεν ἐχόντων. Ἡ λῃστεία, ἥτις ἐν Ἑλλάδι ἀείποτε συμπαρακολουθεῖ τοῖς θορύβοις τοῦ πλήθους, ταχέως πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις ἐπεφέρετο· διὸ ἡ κυβέρνησις ἔπεμψε στρατὸν ἐπὶ τοὺς στασιαστὰς ἐπιτεταγμένον ἵνα συλλάβῃ τὸν μοναχόν.

Κατὰ συγκυρίαν ἢ χάριν τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ὁ Χριστόφορος ἐξέφυγεν ἐπὶ μακρὸν τοὺς καταδιώκοντας, καὶ διετέλεσε στασιάζων πολλοὺς μῆνας. Ἐκαυχᾶτο δὲ ὅτι εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ γίνεσθαι ἀόρατος καὶ ἀσύλληπτος, καὶ ἐκήρυττεν ὅτι, ἐάν ποτε οἱ ἐχθροὶ καταλάβωσιν αὐτὸν, ὁ ἄγγελος τοῦ Σωτῆρος καταβήσεται οὐρανόθεν ἐλευθερώσων αὐτόν. Ἡ δὲ κυβέρνησις, θέλουσα ἵνα καταστήσῃ ἐκποδὼν τὸν ἐπικίνδυνον μοναχὸν, ἔπεμψε τὸν στρατηγὸν Τζαβέλλαν, ἔγγονον τοῦ ἐνδόξου Φώτου καὶ ἐκ τῶν τιμιωτάτων καὶ μάλιστα ἐνεργῶν τῆς Ἑλλάδος ἀξιωματικῶν. Ὁ δὲ, συλλαβὼν τὸν ψευδοπροφήτην, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἀθήνας δεδεμένον τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καταπληττομένου τοῦ λαοῦ καὶ περιμένοντος μάτην τὸ θαῦμα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ μοναχοῦ.

Ὅτε ἔφθασα εἰς Πελοπόννησον, λέγει ὁ κύριος Γεμενῆς, ὁ Χριστόφορος εἶχε μεγίστην δόξαν· οἱ δὲ τῆς χώρας κάτοικοι ἣν διῆλθον ἦσαν ὡς μαινόμενοι. Ἀφοῦ δὲ εἶδον τὸ Ναύπλιον καὶ τὸ Παλαμήδιον, τὴν Τίρυνθα, πόλιν τῶν Κυκλώπων, τὰς Μυκήνας, πόλιν τῶν Ἀτρειδῶν, τὸ Ἄργος καὶ τὰ ἕλη τῆς Λέρνης, ἦλθον εἰς τὴν Τρίπολιν διὰ τῆς Μαντινείας, ἐν ᾗ ἐνίκησε τὴν περιβόητον ἐκείνην νίκην, καὶ ἡρωϊκῶς ἀπέθανεν ὁ Ἐπαμεινώνδας. Διὰ δὲ τραχείας ὁδοιπορίας ἐπορεύθην ἐκεῖθεν πρὸς τὰς γραφικὰς γεωλοφίας, τὰς ὁριζούσας πρὸς ἀνατολὰς τὴν κοιλάδα τῆς Λακεδαίμονος, ἥτις ὑπῆρξεν αὐτῇ πολλάκις ἀντὶ τειχισμάτων. Αἱ συνήθως ἔρημοι ὁδοὶ ἦσαν νῦν πλήρεις ἀνθρώπων ὡπλισμένων καὶ ἐξηγριωμένων πρὸς τὴν κυβέρνησιν. Ἀνέβην εἰς τὸν Ταΰγετον καὶ ἐκεῖθεν ἐπορευόμην εἰς Μάνην, διαμείνας πρῶτον ἐν Μιστρᾷ, τῇ Σπάρτῃ τῶν σταυροφόρων, νῦν δὲ ἐρήμῳ πρωτευούσῃ τῆς ἐφημέρου τῆς Ἀχαΐας ἡγεμονίας. Ὁ Μιστρᾶς εἶναι ἐκ τῶν παραδοξοτάτων πόλεων, κτισθεὶς δίκην γοτθικοῦ πολυτίμου κοσμήματος ἐπὶ τῶν ἐρυμνῶν τοῦ Ταϋγέτου κλιτύων ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν, οἵτινες ἐπλήρωσαν πρὸς ὥραν τὴν Πελοπόννησον τοῦ θορύβου τῶν ἱπποτικῶν αὐτῶν μαχῶν καὶ πανηγύρεων. Κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Βιλλαρδουΐνου, γενόμενος διαμονὴ τῶν Παλαιολόγων μετὰ τὴν τῶν Φράγκων ἀναχώρησιν, ὁ Μιστρᾶς ἐκυριεύθη πολλάκις ὑπὸ τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες τὸ τελευταῖον ἐγένοντο κύριοι αὐτοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ τελευταίου αἰῶνος. Ἡ πόλις ἀνελίσσεται γραφικῶς κλιμακηδὸν ἐπί τινος ἀποτόμου κλιτύος. Πεντακοσίους ὑπὲρ τῆς πόλεως πόδας ἐξαίρονται αἱ ἐπάλξεις τοῦ φρουρίου τοῦ ἐγερθέντος ἐν τῇ ἀπροσβάτῳ ἄκρᾳ, πρὸς ἣν φέρει ἀτραπὸς στενὴ ἑλισσομένη περὶ τὸν βράχον. Ἡ γοτθικὴ τέχνη ἀνέδειξεν ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς μικρᾶς ταύτης πόλεως τὸν ἰδιάζοντα καὶ παράβολον αὐτῆς ῥυθμόν. Οἱ δὲ τῶν τιμαριωτικῶν φρουρίων πυργίσκοι ὑψοῦνται μέχρι τοῦ νῦν ἀκέραιοι ὑπὲρ τῶν οἴκων, ἔχοντες τὴν πρόσοψιν τεχνηέντως διάτρητον, παράθυρα ἀψιδοειδῆ, τὰ δὲ τείχη καταστράπτοντα τὸν χρυσὸν ὃν ἀποθέτει ὁ ἥλιος τῆς Ἑλλάδος εἰς ἅπαντα τὰ αὐτῆς μνημεῖα ὡς ἀνεξίτηλον κόσμον. Τὰ πάντα ἐξαίρονται θαυμασίως ἐπὶ τῆς σκιερᾶς ἅλω ἣν ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ δευτέρῳ ὑποκειμένῳ τὰ δάση καὶ ὁ πολυκαμπὴς Ταΰγετος. Ὁ Μιστρᾶς, θεωρούμενος ἀπὸ τῆς κοιλάδος, φαίνεται ἀνέπαφος καὶ ἀποτελεῖ φαντασίαν ἐμφαντικωτάτην. Τὰ ἐρείπια ἢ μᾶλλον ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις, ἔμψυχος καὶ πλήρης ἱπποτικῶν μνημείων καὶ ἀναμνήσεων, ἀποπνέουσα χάριτος φαντασιώδους, ἀποτελεῖ μεγάλην ἀντίθεσιν πρὸς τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ πομπικὸν τῶν ἐρειπίων τῶν ἑλληνικῶν μνημείων κάλλος.

Ἡ ἀπὸ Μιστρᾶ ὁδὸς πρὸς Ἀρμυρὸν, ἐσχατεύουσαν τῆς Λακωνίας πόλιν, καὶ πρῶτον τῆς Μάνης λιμένα, ἐπὶ τῶν μεσσηνιακῶν ὁρίων, εἶναι ἐκ τῶν μάλιστα ἀμηχάνων καὶ ἀβάτων ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ὁδοιπόρος ἀνέρπει ἐπὶ δύο ὅλας ἡμέρας σκολιὰν ἀτραπὸν ἑλισσομένην παρὰ τὰ χείλη ἀπεράντων ἀβύσσων ἴλιγγον παρεχουσῶν τοῖς προσερχομένοις. Τελευτώσης δὲ τῆς δευτέρας ἡμέρας βλέπει τέλος τὴν θάλασσαν, πρὸς ἣν ἡ ὁδὸς καθίσταται ὁμαλωτέρα.

Ὁ προφήτης πρὸς ὃν ἐπορευόμην ἦλθε παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐνώπιον ἐμοῦ· εὗρον δὲ αὐτὸν δημηγοροῦντα κατὰ τὸ σύνηθες ἀπό τινος ἀποῤῥῶγος πέτρας, ἥτις ἦν αὐτῷ ἀντὶ ἄμβωνος. Πλῆθος δὲ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων ἤκουον τῶν λόγων αὐτοῦ οὓς ἐδέχοντο ἐπιφωνοῦντες καὶ εὐφημοῦντες ἐμμανῶς. Τὰ σημεῖα αὐτοῦ δὲν ἦσαν ἄμοιρα ἀγροίκου τινὸς καὶ τραχείας καλλονῆς· ἡ δὲ ἀλλόκοτος αὐτοῦ ὄψις ἀπέπνεε τὴν μέχρις ἀνοίας αὐτοῦ ἔπαρσιν. Οὐδὲν δὲ ἄπορον ἂν οἱ αὐτὸν ἀκροώμενοι ἀγροῖκοι ἐξεκάησαν παρὰ τῶν λόγων αὐτοῦ οὕτως, ὥστε ὡπλίσθησαν ὁμοθυμαδὸν ἀγνοοῦντες κατὰ τίνος, τοῦ Ὄθωνος ἢ τῶν Τούρκων.

Φθάσας δὲ εἰς Ἀρμυρὸν εὗρον τὴν πόλιν λίαν τεταραγμένην ἔκ τινος ἐπεισοδίου τῆς διαβάσεως τοῦ προφήτου μοναχοῦ. Ἐπειδὴ δύο τῶν κατοίκων τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἔσχον τοσοῦτον ἐχθρωδῶς πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ἐθήρευον πᾶσαν εὐκαιρίαν ἵνα ἐπιπέσωσιν ἀλλήλοις. Πρὸς ἀποφυγὴν αἱματηρᾶς συγκρούσεως, ἐλπίζοντες, ὅτι ἡ ἀναβολὴ γενήσεται αὐτοῖς αἰτία συναλλαγῆς, οἱ φίλοι τῶν δύο ἀντιπάλων κατώρθωσαν ἵνα καθείρξωσιν ἕκαστον ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ, καὶ ἐφύλαττον αὐτοὺς νύκτα καὶ ἡμέραν, ὄντες βέβαιοι ὅτι, ἐὰν συνηντῶντο, σκοπὸν εἶχον ἵνα κατακοπῶσιν ἀλλήλους. Κεκλεισμένοι οὕτως ἕκαστος ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν, κειμένοις ἀντικρὺ, οἱ δύο μαινόμενοι ὕβριζον ἀλλήλους καὶ ἠπείλουν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Χριστόφορος φθάνει, καὶ οἱ φίλοι τῶν διαφερομένων παρακαλοῦσιν ἵνα διαλλάξῃ αὐτοὺς διὰ τῆς πειθοῦς. Ὁ δὲ, πεισθεὶς προθύμως αὐτοῖς, κατῆλθε μεταξὺ τῶν διαμαχομένων, καὶ ἐνουθέτησεν αὐτοὺς τοσοῦτον ἐπιτηδείως, ὥστε ἐξελθόντες ὤμοσαν ὅτι λησμονήσουσι τὴν ἔχθραν αὐτῶν· πρὸς ἐπικύρωσιν δὲ τῶν λόγων ἔπιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποτηρίου καὶ ἔφαγον τοῦ αὐτοῦ ἄρτου, ὅπερ ἐστὶ μέγα διαλλαγῆς σημεῖον παρὰ τοῖς Μανιάταις.

Καὶ αὕτη μὲν ἴσως ἐγένετο ἡ μόνη ἀγαθὴ τοῦ Χριστοφόρου πρᾶξις κατὰ τὴν θορυβώδη αὐτοῦ ἐκδρομήν· ὅμως δὲ ἡ διαλλαγὴ δὲν διέμεινεν ἐπὶ πολύ· διότι ὀλίγῳ ὕστερον οἱ δύο ἄσπονδοι ἐχθροὶ, ἀπαντηθέντες ἐκ τύχης ἔν τινι ἐρήμῃ τοῦ Ταϋγέτου ἀτραπῷ καὶ ἐλθόντες πάλιν εἰς λόγους, προσέβαλον ἀλλήλους διὰ καραβινῶν. Καὶ ὁ μὲν ἐφονεύθη, ὁ δὲ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀρμυρὸν λίαν τετραυματισμένος, ὅπου φεύγων οὐ μόνον τὴν τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τοῦ ἀποθανόντος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἐκδίκησιν, μὴ συγχωρούντων αὐτῷ τὴν αἰσχρὰν παρασπόνδησιν, ῥιφθεὶς εἰς λέμβον ἔλαθεν ἀποδρὰς εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.

Τὸ πολίχνιον ὁ Ἀρμυρὸς οὐδὲν σπουδῆς ἄξιον ἔχει πρὸς τὸ ἐφελκύειν τὸν ὁδοιποροῦντα· ἀλλ' ὁ καταβαίνων πρὸς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον διὰ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἐρυμνῶν αὐτοῦ κρημνῶν εἰσέρχεται ἐκπληττόμενος εἰς χώραν μᾶλλον μᾶλλον ἀξιοσπούδαστον. Ἡ πρώτη κώμη μετὰ τὸν Ἀρμυρὸν εἶναι τὸ Παλαιοχώριον, ὄνομα κοινὸν ἐν Ἑλλάδι πάσαις ταῖς παλαιαῖς πόλεσι. Τὸ Παλαιοχώριον κεῖται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἀβίας ἢ Ἴρης ἢ κατὰ Στράβωνα Εἴρας, μιᾶς τῶν ἑπτὰ μεσσηνιακῶν πόλεων, ἃς καθ' Ὅμηρον ὑπέσχετο ὁ Ἀγαμέμνων τῷ Ἀχιλλεῖ. Οὐδὲν ὅμως ὑπελείφθη ἴχνος τῶν ἐν αὐτῇ ναῶν τοῦ Ἡρακλέους καὶ Ἀσκληπιοῦ, οὓς εἶδεν ὁ Παυσανίας κατὰ τὴν αὐτοῦ περιοδείαν. Ὀλίγον δὲ ἀποχωρῶν τῆς θαλάσσης εἰσέρχεταί τις εἰς τὸν δῆμον Σταυροπήγιον, ἔνθα κυκλωπικοί τινες ὀγκώδεις λίθοι δεικνύουσι τὴν θέσιν τῆς Ἀρχαίας Ἐνόπης ἢ Γερηνίας, ἀφ' ἧς ὁ Νέστωρ Γερήνιος ἐκλήθη.

Οὗτος δὲ ὁ νομὸς εἶναι ἐκ τῶν μάλιστα σπουδῆς ἀξίων τῆς Μάνης. Ἡ ἐλαία, ἡ συκαμινέα καὶ ἡ συκῆ θάλλουσιν ἐν αὐτῷ ἀφθονώτεραι ἢ ἐν τοῖς πέριξ νομοῖς, καὶ φέρουσι μὴ εὐκαταφρονήτους καρποὺς, ἀγοραζομένους ὑπὸ τῶν ἐμπόρων τῆς Καλαμάτας, μητροπόλεως τῆς Μεσσηνίας. Ἡ ἀναφορικὴ τοῦ ἐδάφους εὐφορία ἀποδοτέα τοῖς γιγαντιαίοις ἔργοις ἅτινα ἀπὸ αἰώνων ἐτελέσθησαν πρὸς τὴν φυσικὴν τῆς γῆς ξηρότητα.

Ὁ τόπος εἶναι ἄγριος καὶ πετρώδης· αἱ δὲ χαράδραι κάμνουσι ἀπείρους ἑλιγμοὺς ἐν μέσῳ αὐχμηρῶν πετρῶν καὶ ἐπικινδύνων ὀρῶν. Ἀλλ' ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς τοσοῦτον τραχείας ταύτης χώρας, ἡ φυτεύσιμος γῆ ἐπεζητήθη, συνελέχθη ἐπιμελέστατα, καὶ μετηνέχθη μετὰ μυρίων κόπων καὶ μόχθων ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρῶν, καὶ κατετέθη ἐναερίων ὀάσεων δίκην εἰς πᾶσαν κατωφέρειαν, εἰς πᾶν ὀροπέδιον, φυλασσομένη ἀπὸ τῆς βροχῆς δι' ἀναριθμήτων τοίχων, ὧν οἱ ὑψηλότατοι οὐδέποτε ὑπερβαίνουσι τρία μέτρα, καὶ ὧν ἄνευ ἡ τυχοῦσα θύελλα παρέσυρεν ἂν εἰς τὸν χείμαῤῥον τὴν τεχνητὴν ἐκείνην γῆν. Ἐξετελέσθη δὲ τὸ γιγάντειον τοῦτο ἔργον ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῆς Μάνης· διότι ὁ Μανιάτης περιφρονεῖ τὰ μέγιστα τὴν γεωργίαν καὶ τὰ γεωργήματα. Ἐνταῦθα αἱ γυναῖκες ἀπὸ αἰώνων καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν θέτουσαι λίθον ἐπὶ λίθου ἐπεσώρευσαν τὴν γῆν καὶ κατεσκεύασαν τὰ περιέχοντα αὐτὴν τοιχώματα ἅτινα διατελοῦσιν ἐπισκευάζουσαι μέχρι τοῦ νῦν. Ἰδίως δὲ διαπρέπει τῇ παραδόξῳ ταύτῃ γεωργίᾳ ὁ νομὸς τοῦ Ζαρνάτου, ἥτις ἄλλως τε εὑρίσκεται τῇδε κἀκεῖσε ἔν τισιν ἄλλοις μέρεσι τῆς Μάνης, οὐχὶ ὅμως οὕτως ἐκτεταμένη.

(Ἕπεται συνέχεια.)

1. Βλέπε « Ἀπομνημονεύσεις περιοδείας εἰς Σφακία, » ὑπὸ Georges Perrot, (*Revue des Deux-Mondes*, 15 février et 15 mars 1864.)

ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΝΤΟΜΩΝ.

Ἡ Πυρολαμπίς.

Εἴδη τινὰ ἐντόμων ἔχουσιν, ὡς γνωστὸν, τὴν παράδοξον ἀνεξήγητον ἰδιότητα τοῦ φωσφορεῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ· καὶ πετόμενα μὲν καταλείπουσι

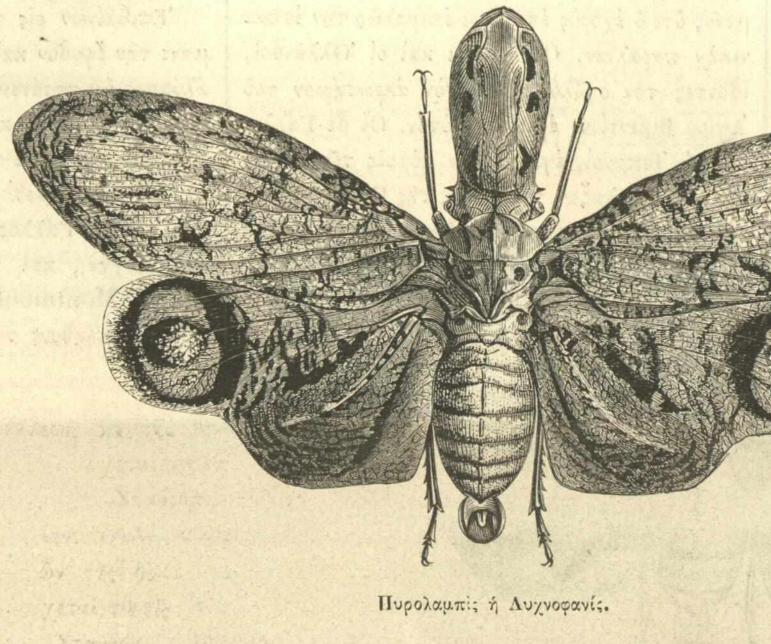

Πυρολαμπὶς ἡ Λυχνοφανής.

λαμπρὰν τροχιὰν, ἀναπαυόμενα δὲ φωτίζουσιν ἡσύχως τὰ φυλλώματα. Κατὰ τὸ φθινόπωρον ἡ χλόη ἐν Εὐρώπῃ ἀποτελεῖ ἐνιαχοῦ φαντασίαν ἐνάστρου οὐρανοῦ. Παραδοξότατα ὅμως πάντων εἰσὶ τὰ κατὰ τοὺς τροπικοὺς τῆς Ἀμερικῆς φωσφοροῦντα ἔντομα διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν λάμψιν. Ἡ πυρολαμπὶς (Fulgore porte-lanterne) παράγει τοσοῦτον λαμπρὸν φῶς, ὥστε ἀμαυροῖ τὸ φῶς τῆς λυχνίας. Ἡ κυρία Sybille de Meriar διηγεῖται ὅτι ἐν Σούριναμ ἀνεγίνω-

Νιγρῖται ἐργαζόμενοι διὰ λυχνίας πυρολαμπίδων.

σκεν εὐκόλως τὰς ἐφημερίδας καὶ ἔγραφε διὰ λύχνου φωτίζοντος ἀπὸ τοιούτου τινὸς ἐντόμου. Οἱ κάτοικοι τῶν Ἀντιλλῶν ὠφελοῦνται ἀπὸ τοῦ φωτὸς τῶν ἐντόμων· ἐπειδὴ ἐν Κούβᾳ αἱ γυναῖκες θέτουσιν ἐν ᾗ πολλὰ τοιαῦτα κολεόπτερα εἰς μικροὺς κλωβοὺς ἐκ ξύλου ἢ ὑάλου, οὓς ἐξαρτῶσιν ὡς λυχνίας ἐν τοῖς οἴκοις, ἢ, θέτουσαι τὸν κλωβὸν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον τοῦ θαλάμου, κάθηνται καὶ ἐργάζονται περὶ αὐτὸν τὴν νύκτα. Οἱ περιηγηταὶ ἐξερχόμενοι τὴν νύκτα εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, προσαρτῶσι τοῖς αὐτῶν ὑποδήμασι δύο πυρολαμπίδας, αἵτινες φωτίζουσιν ἀντὶ λυχνίας ἐν τῷ σκότει. Αἱ δὲ κρεῶλαι ἐξαρτῶσιν αὐτὰς τῶν ὤτων ὡς ἐνώτια, ἢ τῆς κόμης ἀντὶ πολυτελῶν λίθων, ὅπερ περιποιεῖ αὐταῖς λίαν παράδοξον ὄψιν. Κατὰ δὲ τοὺς ἐν ὑπαίθρῳ χοροὺς κοσμοῦσι διὰ τῶν λαμπρῶν ἐντόμων τὰ ἐνδύματα, ἅτινα κατασκευάζουσιν ἐκ τοῦ φλοιοῦ τοῦ φυτοῦ Lagetto. Καὶ ὅταν χορεύωσιν εὐθύμως, φαίνονται ὡς εἰ ἦσαν ἐνδεδυμέναι ἔνδυμα πυρὸς, καὶ καιόμεναι, ὡς ἡ Δηϊάνειρα.

Ἡ ἐπιστήμη δὲν ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε ἵνα ἐξηγήσῃ δεόντως πόθεν τὸ φῶς τοῦτο καὶ τὰ λαμπρὰ χρώματα καὶ ἡ ἰδιάζουσα ὀσμὴ ἣν ἀποφέρουσί τινα τῶν ἐντόμων. Πῶς τὸ ἔντομον τῆς Κοχενίλλης (κερμέζι) δύναται ἵνα εὕρῃ ἐν τῷ πρασίνῳ χυμῷ τοῦ κάκτου, ἐξ οὗ τρέφεται τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο πορφυροῦν ἢ ἴσγυνον χρῶμα, ὅπερ πληροῖ τὸ σῶμα αὐτοῦ; Ὁ Κεράμβυξ ἀπόζει εὐωδεστάτης ῥόδου ὀσμῆς οὕτως ὥστε πληροῖ εὐωδίας ἅπαντα τὸν περὶ τὴν ἰτέαν ἧς ἐξαρτᾶται ἀέρα, ὅπερ ἐφέλκει τοὺς συλλέγοντας αὐτὸν ἰθαγενεῖς. Παράδοξον δὲ ὅτι τὸ αὐτὸ δένδρον ἐκτρέφει ἕτερον δυσῶδες εἶδος ἐντόμων, τοὺς κόρεις. Πῶς ἐκ τῆς αὐτῆς τροφῆς δύνανται τὸ μὲν τῶν ἐντόμων ἵνα ἀπομυζήσῃ τὴν εὐωδεστάτην τῶν ὀσμῶν, τὸ δὲ τὴν βδελυρωτάτην;

Ἡ Μέλισσα γεννᾷ τὸν μαλακτικὸν κηρὸν διά τινων τοῦ σώματος αὐτῆς ὀργάνων· κεντοῦσα δὲ ἀποθέτει εἰς τὸ σῶμα ὕλην δριμυτάτην ἐπιφέρουσαν ἐξόγκωσιν καὶ φλόγωσιν τοῦ κεντηθέντος μέλους.

Αἱ κανθαρίδες καὶ ἡ Μελόη μεταβάλλουσιν εἰς φρικτὰ δηλητήρια τοὺς ἀβλαβεῖς χυμοὺς τῆς μελίας καὶ τῆς πόας τῶν λειμώνων. Ἡ δὲ ὕλη, ἣν τὰ κολεόπτερα ταῦτα τρώγουσιν, ἡ παχύνουσα καὶ τρέφουσα τὰ βοσκήματα, ἐθανάτωσε πολλοὺς ἀνθρώπους.

Ἰδίως αἱ ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐν χρήσει Κανθαρίδες, δι' ὧν κατασκευάζονται τὰ ἐκδόριά εἰσιν ἐκ τῶν σφοδροτάτων δηλητηρίων τῆς φύσεως· διότι μικροτάτη αὐτῶν δόσις ἐπιφέρει ταχὺν θάνατον, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ αὐτῶν κατάχρησις εἶναι λίαν κινδυνώδης. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι ὁ τῷ Νέρωνι κεχαρισμένος Κόσσινος ἀπέθανε πιὼν ἀπόβρεγμα Κανθαρίδων. Ὁ Γαληνὸς καὶ ὁ Διοσκορίδης καὶ οἱ νεώτεροι Ὄρφιλας καὶ Κλοκὲτ ἀναφέρουσι πολλοὺς τοιούτους θανάτους.

Τέλος δὲ πῶς ὁ ἐν τῇ κόπρῳ ζῶν Σταφυλῖνος ἀποῤῥοφᾷ ἐν αὐτῇ τὸ ἥδυτατον τῶν ἀρωμάτων, ὅπερ μεταδίδεται καὶ ἐμμένει ἐπὶ μακρὸν τοῖς δακτύλοις τοῦ ψαύοντος αὐτοῦ;

Α. Μ.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἀκμάζοντος τοῦ περὶ διαδοχῆς πολέμου τῆς Ἱσπανίας, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ὁλλανδία συνεμάχησαν τῷ βασιλεῖ τῆς Αὐστρίας κατὰ Λουδοβίκου τοῦ δεκάτου τετάρτου καὶ Φιλίππου τοῦ πέμπτου. Ἤδη ὁ πρίγγιψ Εὐγένιος ἐνίκησε τὸν Κατινάτην καὶ τὸν Βιλλεροά· διότι ὁ γαλλικὸς καὶ ὁ ἱσπανικὸς στρατὸς ἦσαν κάκιστα διατεταγμένοι, τῆς ἐλλείψεως ἕνεκα τῶν ἀναγκαίων χρημάτων, ἅτινα περιεμένοντο ἐπιθυμητικῶς ἐξ Ἰνδιῶν.

Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἱσπανία περιέμενον λοιπὸν ὁσημέραι ἐξ Ἰνδιῶν ἐν δισεκατομμύριον καὶ πεντακοσίας χιλιάδας ταλήρων, μὴ λογιζομένων πολλῶν ἄλλων πολυτίμων ἐμπορευμάτων, ὅπως ἐξαρτίσωσι τὸν στρατὸν καὶ τοὺς στόλους αὐτῶν. Ἀλλὰ φοβούμεναι τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Ὁλλανδοὺς, οἵτινες περιέπλεον ἐφορμοῦντες ἐπιμελῶς ταῖς μεσημβριναῖς τῆς Ἱσπανίας ἀκταῖς, ἀπέστειλαν τὸν γενναῖον μὲν ἀλλ' ἀδέξιον ναύαρχον Renault μετὰ δεκαπέντε πλοίων ὅπως πορευθῇ εἰς συνάντησιν τοῦ στόλου καὶ παραπέμψῃ αὐτὸν ἀσφαλῶς μέχρι τῶν Γαδείρων.

Ὁ Γάλλος ναύαρχος ἀπήντησε τὸν στόλον παρὰ τὰς Καναρίας νήσους, καὶ παρήνεσε τῷ ναυαρχοῦντι αὐτοῦ ἱσπανῷ Βελάσκῳ ἵνα προσορμηθῇ μᾶλλον γαλλικῷ τινι λιμένι, προαισθόμενος ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐπετήρει ἐπιμελῶς τὴν ἱσπανικὴν παραλίαν. Οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ὁλλανδοὶ, ἰδόντες τὸν στόλον παρὰ τὸν ἀκρωτήριον τοῦ Ἁγίου Βικεντίου, ἐδίωξαν αὐτόν. Οἱ δὲ Γάλλοι καὶ οἱ Ἱσπανοὶ, ἐγκειμένων αὐτοῖς τῶν πολεμίων, παρήλλαξαν τὰς ἀκτὰς τῆς Πορτογαλλίας καὶ κατέπλευσαν φυγομαχοῦντες εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βίγο, οὗτινος ἔφραξαν ἐν τάχει τὴν εἴσοδον (22 ὀκτωβρίου 1702). Ὁ ἱσπανὸς ναύαρχος Βελάσκος ἔσπευδεν ἵνα ἐκφορτίσῃ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς, μὴ θέλων ἵν' ἀπολέσῃ τὴν πολυπόθητον καὶ πολύτιμον λείαν, ἀποβίβασεν ἐν τάχει σύνταγμα ἑξακοσίων ἀνθρώπων, οἵτινες κατέλαβον τὰ ἤδη ἐκφορτισθέντα τέσσαρα ἑκατομμύρια ταλήρων ἀργύρου ἀκατεργάστου, καὶ ἐνεπόδισε τὸν ἐκφορτισμὸν τῶν λοιπῶν γαλεών, οἵτινες ἤδη ἐπλησίασαν τῷ ἀντιπαραταχθέντι γαλλικῷ στόλῳ. Ἀλλ' ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος ἐτόλμα τὰ πάντα ὅπως καταστῇ κύριος τοῦ θησαυροῦ ἀφ' οὗ ἐξηρτᾶτο ἡ τύχη τῆς Ἱσπανίας.

Ἐπιβαίνων εἰς τὴν ναυαρχίδα Τορβάϋ ἐσήμανε τὴν ἔφοδον καὶ ὥρμησε πλησίστιος ἐπὶ τῆς ἀλύσεως ἣν παρέτεινε τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος ὁ ἱσπανὸς ναύαρχος, καὶ θραύσας αὐτὴν διὰ δεινῆς προσβολῆς ἐπέπεσε τῷ παρατεταγμένῳ γαλλικῷ στόλῳ ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ δεκαπέντε μεγάλα πλοῖα. Ὁ Γάλλος ναύαρχος διέπρεψε κατὰ τὴν μάχην, καὶ κατεπύρσευσε τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖον Montmouth· ἀλλὰ καταβεβαρημένος ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν πολεμίων μετέβη εἰς τὴν

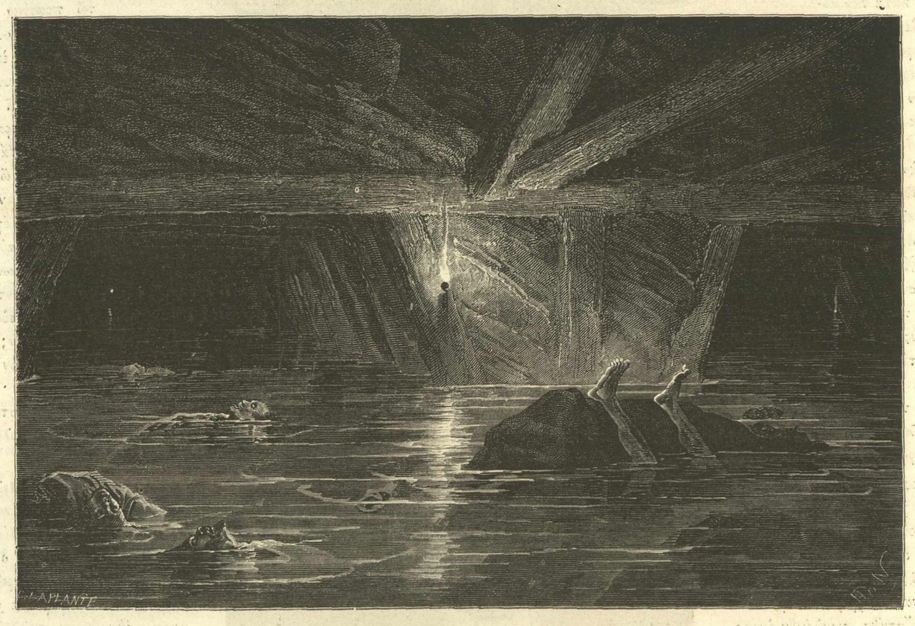

Οἱ καταλυσμοὶ τῶν ἀνθρακωρυχείων.

Almirante, ἔνθα ἦτο ὁ Βελάσκος, καὶ συμβουλευθέντες, καὶ ἰδόντες τὸν κίνδυνον ἔκριναν ἵνα καταποντίσωσι ἁπάσας τὰς γαλεὼνας ὅπως σώσωσιν τὸν λοιπὸν θησαυρὸν, ὅπερ καὶ ἐγένετο εὐθύς. « Οὕτω, λέγει ὁ ἱστορικὸς Λαφουέντης, ἐξηφανίσθησαν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἄπειροι θησαυροὶ χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου καὶ πολυτίμων ἐμπορευμάτων. »

Αἱ ἑφημερίδες τῆς Μαδρίτης ἀναγγέλλουσιν ὅτι πρό τινων μηνῶν συνεστάθη ἑταιρία Γαλλικὴ σκοπὸν ἔχουσα ἵνα ἐξεύρῃ τοὺς ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Βίγου καταβυθισθέντας θησαυρούς. Μετὰ τριῶν μηνῶν βαρείας καὶ ἐπιμόνους ἐρεύνας τὰ καταποντισθέντα πλοῖα εὑρέθησαν καλλιστα διασεσωσμένα. Ἐπὶ δὲ τῶν πλευρῶν τῆς Almirande εὑρέθη πρό τινων ἡμερῶν πολὺς ἄσημος ἄργυρος, ἐν αὐτῇ δὲ πολλὰ πολυτελῆ σκεύη καὶ ὅπλα κλπ. Τὸ ζήτημα ἤδη φαίνεται λελυμένον. Πρόκειται ἵνα ἀνελκυθῶσι τὰ πλοῖα διὰ νέων μηχανῶν. Ἡ Ἱσπανικὴ κυβέρνησις ἐπέτρεψε τῇ εὐτυχησάσῃ ἑταιρίᾳ τὴν ἐπιχείρησιν ἐπὶ τῷ μετασχεῖν τοῦ τρίτου τοῦ εὑρεθησομένου θησαυροῦ.

Η ΛΗΣΤΕΙΑ ΕΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ.

Ὁ κόμης Ῥαδεῦς, ἐπιτετραμμένος ἀπό τινος χρόνου παρὰ τῆς Οὐγγρικῆς κυβερνήσεως τὴν διαφθορὰν τῶν λῃστῶν ἐν τῷ νομῷ τοῦ Ἄλφορδ, ἀπήγγειλεν ἐσχάτως τὰ ὑπ' αὐτοῦ πραχθέντα κατὰ τῶν λῃστῶν. Λέγει δὲ ὅτι ἀπὸ δώδεκα μηνῶν ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν κατοίκων τοῦ νομοῦ ἐξηρτῶντο τῶν λῃστῶν, οὐδ' αὐτῶν τῶν πόλεων ἐξαρουμένων, ἔνθα αἱ κλοπαὶ καὶ οἱ φόνοι ἐγίνοντο ἀναφανδὸν καὶ ἀκμαζούσης ἡμέρας.

Αἱ λῃστρικαὶ συμμορίαι, ὧν αἱ ἡγεμονεῖαι ἦσαν ἐν τῇ πόλει Szegedin, συνιστῶντο οὐχὶ ἐξ ἀνθρώπων ἐπαγγελλομένων τὸν λῃστρικὸν βίον, ἀλλ' ἀσχολουμένων τὴν μὲν ἡμέραν περὶ ἐμπορίαν, τὴν δὲ νύκτα ἐξερχομένων ἐφ' ἁρπαγὴν καὶ φόνον. Πολλοὶ δὲ τῶν λῃστῶν τούτων, ὧν τινες ἦσαν γνωστοὶ ἐπὶ συχνοῖς κακουργήμασιν, ἤσκησαν μεχρὶ τοῦδε τὸ ἔργον αὐτῶν ἐλευθέρως· οὐδέποτε συλληφθέντες ἢ τιμωρηθέντες. Ὁ κόμης Ῥαδεῦς περιγράφει τὴν διαφθορὰν τῆς ἀστυνομίας καὶ τὴν παντελῆ ἐλλειψιν ἠθικῶν ἀρχῶν παρὰ τούτοις. Ἡ λῃστεία ἐξετάθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐφ' ἁπάσης τῆς μεταξὺ Theiss καὶ τοῦ Δουνάβεως χώρας, τῆς ἐν Κροατίᾳ ἐπαρχίας Ταρασδίν, τῆς Σαξωνίας καὶ μέρους τῶν στρατιωτικῶν μεθορίων τῆς Σερβίας. Ἀλλ' ἤδη συνεστάλη ἐν μέρει, χάριν τῆς παρὰ τῆς κυβερνήσεως καρτερᾶς αὐτῆς καταδρομῆς. Αἱ μέγισται τῶν συμμοριῶν διεσπάρησαν καὶ κατεστράφησαν· 513 δὲ λῃσταὶ κατηγορούμενοι ἐπὶ φόνοις καὶ ἐμπρησμοῖς δικασθήσονται μετ' ὀλίγον καὶ τιμωρηθήσονται θανάτῳ.

(Eastern Budget.)

ΟΙ ΔΥΝΑΣΤΑΙ
ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΝΝΑΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ.

Ο ΓΑΙΑΝΘΡΑΞ ΚΑΙ Ο ΣΙΔΗΡΟΣ.

« Ἔστι δὲ καὶ γῆ, ἣ σπειρομένη μὲν οὐ φέρει καρπὸν, ὀρυσσομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει, εἰ ἢ σῖτον ἔφερε. » (Ξενοφ. Οἰκον.)

VI.
Η ΟΔΟΣ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ.

Ἡ εἰς τὸ μέγα φρέαρ κατάβασις καθιστᾶται τοσοῦτον ἐπικίνδυνος ἐν τισι κακῶς ἐκκαρπουμένοις ἀνθρακωρυχείοις, ὥστε οἱ μεταλλεῖς, κατεχόμενοι ὑπὸ δεισιδαιμονικοῦ τινος φόβου, κάμνουσι σταυροὺς καὶ προσεύχονται πρὶν εἰσέλθωσιν εἰς τὸ βάραθρον· διότι πολλάκις τὰ ἰκριώματα ἢ αἱ μηχαναὶ, τὰ τοὺς κάδους ἢ τὰς πιθάκνας ἐν αἷς οὗτοι κατέρχονται ἀναρτῶντα σχοινία, τετριμμένα ὑπὸ τοῦ καιροῦ, καταπίπτουσιν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν κατερχομένων. Πολλάκις δὲ δύο πιθάκναι, ἡ μὲν ἀνερχομένη, ἡ δὲ κατερχομένη, συναντῶνται, καὶ προσκρούουσιν ἀλλήλαις, οἱ δὲ ἐργάται κατακρημνίζονται ἀπὸ πολλοῦ ὕψους μέχρι τοῦ βυθοῦ τοῦ φρέατος. Καὶ πρὸς μὲν ἀποφυγὴν τῶν ἀπὸ τῶν καταπτώσεων κακῶν, ἀφ' ὧν κινδυνεύουσιν οἱ ἄθλιοι ἐργάται, οἱ κάδοι καὶ αἱ πιθάκναι καλύπτονται ἀπό τινος ὑπὸ στεγάσματος μεταλλικοῦ, οἱ δὲ μεταλλεῖς φοροῦσι πλατεῖς ἐκ λευκοσιδήρου πίλους· ἵνα δὲ ἀποφύγωσι τὰς τῶν πιθακνῶν συναντήσεις ἱδρύεται παρὰ τὸ στόμιον τοῦ φρέατος ἰδιόν τι μηχάνημα ἢ διπλοῦς δείκτης δεικνύων τῷ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένῳ μηχανικῷ, ἐπί τινος σανιδίου διῃρημένου εἰς μοίρας, τὴν σχετικὴν τῶν ἀνερχομένων καὶ κατερχομένων κάδων θέσιν. Ὁ δὲ μηχανικὸς δύναται ἵνα ἐπισπεύσῃ ἢ νὰ βραδύνῃ ἐπ' ἐξουσίας τὴν πορείαν τῶν ἐργατῶν· καὶ οὕτως, ἐὰν τυχὸν πέσῃ ἢ λίθος ἢ ξύλον, ἢ τεμάχιον γαιάνθρακος ἢ ἄλλο τι εἰς τὸ φρέαρ, τὸ στέγασμα τοῦ φορείου προφυλάττει τοὺς ἀνθρώπους· ἂν δὲ διαῤῥαγῇ τὸ καλωδιον τὸ φέρον τὰ βάρη, ἐξελίσσεται εὐθὺς ὑπὲρ τοῦ κλωδοῦ μεταλλικόν τι ἐλατήριον κατέχον τὴν πτῶσιν.

Βραδύτερον δὲ ἐπῆλθον ἕτεραι βελτιώσεις. Καθ' ὅλον τὸ ὕψος τοῦ φρέατος ἱδρύονται διπλαῖ ξύλιναι στῆλαι καλούμεναι ὁδηγοί· οἱ δὲ ἀνθρακοφόροι κάδοι καὶ αἱ τοὺς μεταλλεῖς φέρουσαι πιθάκναι ἢ κλωδοὶ προσαρτῶνται οὕτω ταῖς δύο στήλαις, ὥστε διολισθαίνουσιν ἐπ' αὐτῶν καθ' ὅλον τὸ τοῦ φρέατος ὕψος, οἱ μὲν ἀνασπώμενοι, οἱ δὲ ἀφινόμενοι εἰς κατάβασιν. Ἀλλ' αἱ βελτιώσεις αὗται δὲν ἐγένοντο ἔτι πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Ἐν τισι μεταλλείοις τῆς Οὐγγαρίας καὶ Ἀγγλίας οἱ ἐργάται κατέρχονται ἁπλῶς συνιστάμενοι περὶ ἄκραν σχοινίου. Ἀλλὰ τὰ ἐκ τῆς τοιαύτης καταβάσεως περιπτώματά εἰσι συχνά· διότι πολλοὶ ἐργάται προσκρούοντες καθ' ὁδὸν ἐμποδίσματί τινι ἐῤῥίφθησαν εἰς τὴν ἄβυσσον, καταπληττομένων τῶν περὶ αὐτούς. Ἕνια δὲ τῶν μεταλλείων τούτων κατασκευάζουσιν ἀπειρομεγέθεις κλίμακας, ὁμοίας τῇ κλίμακι ἣν εἶδε κατ' ὄναρ ὁ Ἰακὼβ πεντακοσίων καὶ πολλάκις ἑξακοσίων μέτρων ὕψους, διηκούσας καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ μεγάλου φρέατος, δι' ὧν κατέρχονται οἱ μεταλλεῖς καὶ ὠμοφοροῦσιν ἄνω τοὺς γαιάνθρακας. Οἱ ἐργάται παραναλίσκουσιν οὕτω καιρὸν πολύτιμον ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνοντες τὰς ἀτελευτήτους ταύτας κλίμακας, ὧν ἰδίως ἡ ἀνάβασις καταπονεῖ καὶ φθείρει τὴν ὑγείαν τοῦ μεταλλέως, προσβαλλομένου ὑπὸ πολλῶν ἀσθενειῶν τοῦ στήθους, καὶ ἰδίως τοῦ ἄσθματος καὶ τῆς φθίσεως, αἵτινες, ἐὰν μὴ ἁρπάσωσι, καθιστῶσιν αὐτὸν ἄχρηστον μετὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος.

Ἐν δὲ πολλοῖς μεταλλείοις καὶ μάλιστα ἐν τοῖς τοῦ Hartz ἐν Πρωσσίᾳ μεταχειρίζονται κλίμακας κινητὰς κινουμένας ὑπὸ μηχανῶν. Αὗται δὲ ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο παραλλήλων δοκῶν κεχορηγημένων διαστηματικῶς ἀναβάθραις. Διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς ἐπὶ τοῦ στομίου ἀτμομηχανῆς αἱ δύο δοκοὶ ἀνυψοῦνται καὶ καταβαίνουσιν ἐναλλὰξ οὕτως, ὥστε ὁ ἐργάτης, μεταβαίνων καὶ οὗτος ἐναλλὰξ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν, ἀνέρχεται ἀπόνως καὶ ταχέως μέχρι τοῦ στομίου.

Ἀλλ' ἅπαντα τὰ μέχρι τοῦδε μνημονευθέντα παθήματά εἰσιν ἄσημα πρὸς τὰ γενόμενα ἐκ τῆς θραύσεως τῶν ἰκριωμάτων καὶ τῶν καταπτώσεων αὐτῶν καὶ τῶν μηχανῶν, αἵτινες ἐπιφέρουσι τὴν ἔμφραξιν τῶν φρεάτων, ὁπόταν τὰ μεταλλεῖα μόνην ταύτην τὴν ἔξοδον ἔχωσιν.

Ἐν τινι ἀνθρακωρυχείῳ τοῦ Hartley ἐν Νιου καστλ, διαῤῥαγεῖσα πρό τινων ἐτῶν ἡ κολοσσαία σιδηρὰ στάθμη τοῦ ἀντλητῆρος καὶ καταπεσοῦσα, ἐκτύπησεν ὀκτὼ ἀναβαίνοντας ἐν ἰδίῳ

Κάθοδος εἰς τὰ μεταλλεῖα τῆς Οὐαλλίας.

κλωδῷ ἐργάτας, ὧν οἱ πέντε διεφθάρησαν ἐν ἀκαρεῖ. Κατὰ δὲ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐτύγχανον ἐργαζόμενοι ἐν τῷ ἀνθρακωρυχείῳ διακόσιοι καὶ τέσσαρες ἐργάται καὶ τεσσαράκοντα ἵπποι. Ἐκ τῆς συγκρούσεως τῆς ὑπερμεγέθους στάθμης τοῦ ἀντλητῆρος, κτυπούσης ἐν τῇ πτώσει τοὺς τοίχους, τὸ φρέαρ κατέπεσεν ἐν πολλοῖς μέρεσιν. Αἱ δὲ τῆς γῆς ὑποκινήσεις συσσωρευθεῖσαι ἐπὶ τῶν ἀνασχεθέντων ξυλίνων ἰκριωμάτων ἔκλεισαν τὴν μόνην ἔξοδον δι' ἧς οἱ ἐγκλεισθέντες ἐργάται ἠδύναντο ἵνα διεκφύγωσιν.

Οἱ διακόσιοι καὶ τέσσαρες ἐργάται συμπεριλαμβανομένων τῶν ὀκτὼ πληγωθέντων καὶ τεσσαράκοντα ἵππων ἀπέθανον ἐκ τούτου· διότι τῶν καταπτώσεων φραξασῶν πᾶσαν τῶν ἔσω πρὸς τοὺς ἔξω ἐπιμιξίαν, καὶ τοῦ ἀνθρακωρυχείου κεχορηγημένου ὄντος ἑστίαις διαερώσεως, ἐν αἷς ἐκκαίοντο ἄνθρακες, οἱ ἄνθρωποι διεφθάρησαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἅπαντες ἐξ ἀσφυξίας, καὶ οὐχὶ ὑπὸ πείνης, ὡς ἀπεδείχθη ὕστερον τῶν ἵππων εὑρεθέντων ἀθίκτων. Φαίνεται δὲ ὅτι τινὲς αὐτῶν, ἀπελπίσαντες, προσεπάθησαν ἵνα ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ ὑπογείου τούτου τάφου ἐξορύσσοντες νέαν ἔξοδον· διότι οἱ εἰς βοήθειαν αὐτῶν δραμόντες ἤκουον ἔξωθεν τὰς ἀπεγνωσμένας ἐκείνας ἀποπείρας, αἵτινες κακῇ τύχῃ διετέλεσαν ὀλίγον χρόνον.

Τὸ πλῆθος τῶν φίλων καὶ συγγενῶν τῶν ἀποκλεισθέντων, οἵτινες συνέδραμον περὶ τὸ στόμιον τοῦ φρέατος, προσεπάθησαν ἵν' ἀποκινήσωσι τὰς καταπτώσεις τὴν ταχίστην· ἀλλὰ δυστυχῶς, ὅτε τὸ φρέαρ ἠνοίχθη, δὲν ἐγένετο χρήσιμον εἰς ἄλλο εἰμὴ εἰς ἀναβίβασιν διακοσίων δώδεκα πτωμάτων.

Ἐν ταύτῃ τῇ δεινῇ καταστροφῇ ὁ ἀγγλικὸς τύπος ἐξηγέρθη ὁρμὴς ἀπαιτῶν τὴν καθ' ἕκαστον μεταλλεῖον ἐξόρυξιν δύο ἀνθ' ἑνὸς φρέατος· διότι, ἐὰν τὸ μεταλλεῖον τοῦ Hartley εἶχε δευτέραν δίοδον, οἱ ἐργάται ἐσώζοντο ἂν ἅπαντες. Ἀλλ' ἡ ἐξόρυξις τῶν φρεάτων ἐν τισι μεταλλείοις, ὧν τὰ μὲν ἀνθρακοῦχα στρώματα εἰσι λίαν μικρὰ, τὰ δὲ αὐτοὺς περιέχοντα ἐδάφη σκληρότατα, καθιστᾶτο ἀδύνατος διὰ τὸ μέγεθος τῆς δαπάνης. Αἱ δὲ ἀγγλικαὶ Βουλαὶ, καίπερ αἰσθόμεναι τοῦτο, ἐψηφίσαντο ὅτι τοῦ λοιποῦ οὐδεμία ἐκκάρπωσις μεταλλείου ἐπιτραπήσεται μὴ χορηγουμένου δυσὶ φρέασιν. Ἔκτοτε δὲ πολλὰ μικρὰ ἀνθρακωρυχεῖα κατελείφθησαν παντάπασι.

Τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ τοῦ 1864 τρεῖς ἐργάται, κατερχόμενοι διὰ τοῦ φρέατος ἀνθρακωρυχείου τινὸς τῆς Τοσκάνης παρὰ τὸ Volterne, ἤκουσαν αἴφνης κριγμοὺς καὶ πατάγους, καὶ πρὶν ἢ προφθάσωσιν ἵνα ἀνέλθωσιν, εἶδον καταπίπτοντα φοβερὰ τὰ ξύλινα τοῦ φρέατος στηρίγματα, δοκοὺς καὶ σανίδας, αἵτινες, ἀγαθῇ τύχῃ, ἀνασχεθεῖσαι καὶ χιασθεῖσαι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φρέατος, ἀπετέλεσαν ὑπὲρ ἑαυτῶν στέγασμά τι, καὶ μετ' ὀλίγον ἤκουσαν φρίττοντες τὸν κρότον τῶν καταπιπτουσῶν πετρῶν καὶ καὶ χωμάτων, ἅτινα ἐσωρεύοντο ἐπὶ τοῦ τυχαίου στεγάσματος, ὅπερ ἠωρεῖτο φοβερὸν τριάκοντα μέτρα ὑπὲρ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν, ἀδιαλείπτως κινδυνεῦον ἵνα πέσῃ. Οἱ ἐργάται ἔμειναν μετέωροι ἐντὸς τοῦ φρέατος· οἱ δὲ συνδραμόντες, ἀντὶ τοῦ, κατασκευάσαντες μεθοδικὰ τῶν ἐκλελυμένων καὶ καταπιπτόντων τοῦ φρέατος τοίχων ὑποστηρίγματα, καὶ ἀφαιροῦντες τὰς καταπτώσεις, φθάσαι μέχρι τῶν κινδυνευόντων, παρεφρόνησαν, καὶ δοκιμάσαντες ἀμεθόδως καὶ ἀλόγως τὰ πάντα καὶ ἀπελπίσαντες, ἔφυγον αἰσχρῶς, καταλιπόντες τοὺς κινδυνεύοντας ἐντὸς τοῦ κάδου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καταχθονίου ἐκείνου βυθοῦ. Τέσσαρες δὲ μετὰ τὸ συμβὰν ἡμέρας Ἄγγλος τις μηχανικὸς, μαθὼν τὰ γινόμενα, κατῆλθε μόνος εἰς τὸ φρέαρ, καὶ ἐργαζόμενος νύκτα καὶ ἡμέραν κατώρθωσε μετὰ πορέλευσιν εἴκοσιν ἡμερῶν ἐπιπόνου ἐργασίας ἵνα κάμῃ ἐν ταῖς καταπτώσεσιν ἄνοιγμα ὃ.' οὗ εἰσῆλθεν ἀὴρ, καὶ καταβᾶς μετά τινος ξυλουργοῦ διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ στεγάσματος ἠδυνήθη, καίπερ πληγωθεὶς βαρέως ὑπό τινων καταπεσουσῶν δοκῶν, ἵνα φθάσῃ μέχρι τῶν ἐργατῶν. Ἀλλ' εὗρεν αὐτοὺς νεκρούς.

Τῇ 28 Ἀπριλίου 1866 ὁ μηχανικὸς ἀνθρακωρυχείου τινὸς τοῦ Marle, ὁ κ. Μίγα, παρετήρησεν αἴφνης ὅτι οἱ κλωδοὶ κατεσχέθησαν καὶ δὲν διωλίσθαινον ἤδη ἐπὶ τῶν ὁδηγῶν. Καταβᾶς δὲ περὶ πεντήκοντα μέτρα εἶδε τὰ ξύλινα τοιχώματα τοῦ φρέατος παρεκκλίνοντα τῆς καθέτου καὶ διαγράφοντα ἑλιγμοὺς δεινὰ προαγγέλλοντας, καὶ τῆδε κἀκεῖσε ἀναπηδῶντας ἀπὸ τῶν ῥωγμῶν ὑδάτων κρουνούς. Οἱ ἐργάται μαθόντες τοῦτο ἀνῆλθον ἅπαντες. Ἐπὶ δύο ἡμέρας ἠκούοντο ὁ κρότος τῶν θραυομένων δοκῶν, ὁ ψόφος τῶν καταπτώσεων, καὶ ὁ φλοῖσβος τῶν τὰ πάντα κατακλυζόντων ὑδάτων. Ὁ τὸ φρέαρ τοῦτο κατασκευάσας μηχανικὸς, καὶ ἐπιστατῶν τοῦ ἀνθρακωρυχείου κ. Glepin, καίπερ γέρων καὶ οἰκογενειάρχης, ἠθέλησεν ἵνα καταβῇ μέχρι τῶν καταπτώσεων, ἀν καὶ ἐγνώριζε τὸν κίνδυνον. Ἅμα κατελθόντος ὀλίγον ἐντὸς κάδου αἱ λυχνίαι αὐτοῦ σβέννυνται ἐκτὸς μιᾶς, ἥτις φω-

τίζει ἀμυδρῶς τὸ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φρέατος ἀνοιχθὲν μέγα χάσμα, ὅπερ εὐρυνόμενον ὑπὸ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξορμώντων φοβερῶν χειμάρρων παρασύρει καὶ καταρρηνίζει τὰ τοιχώματα τοῦ φρέατος. « Ἀνέλθωμεν, λέγει τότε ὁ κ. Glepin, ὁ ἐχθρὸς ἐγένετο κύριος τοῦ φρέατος, καὶ πᾶσα ἐλπὶς σωτηρίας τοῦ μεταλλεύου ἀπωλέσθη. »

Πρό τινων ἐτῶν, λέγει ὁ κ. Simonin, παρ' οὗ λαμβάνομεν πολλὰ περὶ γαιανθράκων, ὁ τολμηρὸς οὗτος γέρων μοι διηγεῖτο τὸ δεινὸν τοῦτο συμβάν· « Ἐγήρασα κατὰ δέκα ἔτη ἐν ἑνὶ ὥρᾳ τετάρτῳ· αἱ δὲ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου ἐλευκάνθησαν κατὰ τὴν κινδυνώδη ἐκείνην κατάβασιν, ἣν οὐδέποτε λησμονήσω. Ἡ νὺξ ἐπῆλθεν ἤδη, καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ φρέατος ἀρξάμεναι καταπτώσεις ἐξηπλώθησαν ἀπὸ τοῦ βυθοῦ μέχρι τοῦ στομίου τοῦ φρέατος, ὅπερ ἀπετέλεσεν ὡς κρατὴρ περίπου τριάκοντα πέντε μέτρων διαμέτρου καὶ δέκα μέτρων βάθους. Τὰ πάντα, ἰκριώματα, καὶ μηχαναὶ καὶ λέβητες καὶ οἰκοδομήματα, κατεκάθισαν καὶ ἠφανίσθησαν βαθυτάτου ἐν τῷ βαράθρῳ. Ὁ οὐρανὸς ἦν νεφελώδης καὶ θυελλώδης, ἡ δὲ ἀτμοσφαῖρα βαρεῖα καὶ πνιγώδης, καὶ οἱ κρωγμοὶ ταῶνος ἔν τινι παρακειμένῳ ὀρνιθοτροφείῳ κεκλεισμένου ἤγγειλε πενθίμως ἕκαστον τοῦ ἐδάφους σεισμόν. Ἡ ἐξόρυξις καὶ ἡ περιτείχισις τοῦ φρέατος ἐκείνου ἐγένετο δυσκολωτάτη ἕνεκα τῶν ἀπὸ τῶν ὑδάτων ἀπόρων, καὶ ἐδέησε δαπάνης ἑνὸς ἑκατομμυρίου καὶ πεντακοσίων χιλιάδων φράγκων. Τὰ δὲ γιγάντεια καὶ πολυδάπανα ἐκεῖνα ἔργα, ὑπὲρ ὧν τοσοῦτον ἐκοπίασα ἐπὶ πολλὰ ἔτη, κατεποντίσθησαν ἐν δυσὶν ἡμέραις εἰς αἰῶνα. »

Ἡ συμφορὰ ἐγένετο ἐκ τῶν μεγίστων ἅς ποτε ἔπαθεν ἡ τοῦ γαιώδους ἄνθρακος βιομηχανία, καίπερ μηδενὸς τῶν μεταλλευτῶν διαφθαρέντος. Ἀλλ' ἡ ἑταιρία τοῦ Marles δὲν ἀπεκαρτέρησεν, ἀλλ' ἤδη ἀνώρυξε νέον παρὰ τὸ καταστραφὲν φρέαρ.

Ἀνακεφαλαιώσωμεν τὸ μακρὸν τοῦτο μαρτυρολόγιον. Ἡ στατιστικὴ ἐλογίσατο ἐπιμελῶς ὅτι καθ' ἕκαστον ἔτος ἐξ ἑκατὸν ἐργατῶν ἀποθνήσκουσι δύο, ὅτι ἑκατὸν χιλιάδες τόννοι γαιάνθρακος θανατοῦσιν ἕνα ἐργάτην. Ἐν Γαλλίᾳ αἱ μὲν καταπτώσεις διαφθείρουσι τοὺς πλείστους καὶ ἴσως περὶ τὸ ἥμισυ τῶν φθειρομένων· αἱ δὲ τῶν φρεάτων συμφοραί, ὡς αἱ ῥήξεις τῶν μηχανῶν καὶ τῶν καλωδίων, αἱ τῶν κάδων ἐκλύσεις καὶ συναντήσεις κλπ. τὸ τρίτον, αἱ δὲ τῶν ὑπονόμων, καὶ τοῦ δεινοῦ ἀερίου ἐκρήξεις καὶ ἀσφυξίαι καὶ αἱ πλημμῦραι τὸ λοιπόν.

Ἀληθὲς λοιπὸν εἶναι ὅτι τεμάχιον ἄνθρακος ἔχει πολλάκις τιμὴν μεγαλειτέραν τῆς νομιζομένης, καὶ ὅτι τὸ μεταλλεῖον εἶναι πρὸς τὸν ὀρύκτην τοῦ γαιώδους ἄνθρακος τόπος μάχης.

Ὁ μισθὸς τῶν ἐν μεταλλείοις ἐργατῶν δὲν εἶναι πολύς· ἐπειδὴ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ λαμβάνουσι τέσσαρα μέχρι πέντε φράγκων τὴν ἡμέραν. Ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδες ἓν μέχρι δύο φράγκων. Ἐν δὲ Γαλλίᾳ δὲν δέχονται ἐν τοῖς μεταλλείοις γυναῖκας ἐργάτιδας.

VII.

ΣΗΜΕΡΟΝ ΚΑΙ ΑΥΡΙΟΝ.

Ὁ ἄνθραξ ἐξορυχθεὶς μεταφέρεται πανταχόσε τῆς γῆς, διαδίδων πανταχοῦ φῶς, θερμότητα, δύναμιν καὶ κίνησιν. Ὁ ἄνθραξ κατέστη σήμερον τροφὴ ἀναγκαία ἐν τῷ βίῳ τῶν πεπαιδευμένων ἐθνῶν, καὶ ἕκαστος δύναται ἵνα προΐδῃ τί ἀποβήσεται τῇ οἰκουμένῃ ἐὰν ἐξαίφνης ἐκλείψῃ. Ἐπειδὴ ἐκλείποντος αὐτοῦ τὸ μὲν φῶς ἐκλείψει παρευθὺς τῶν πόλεων, τὸ δὲ πῦρ ἐκ τῶν ἐργαστηρίων καὶ τῶν πλείστων οἴκων· οἱ σιδηρόδρομοι παυθήσονται· ἅπαντα δὲ σχεδὸν τὰ ἐργοστάσια καὶ πλῆθος πλοίων στερούμενα τοῦ ἀναγκαιοτάτου αὐτῶν στοιχείου γενήσονται ἄχρηστα. Ὁ διὰ τοῦ σώματος, καὶ μέρος τοῦ ψυχικοῦ βίου ἀποσβεσθήσεται, ὡς ἀπομαραίνεται τὸ σῶμα δι' ἔλλειψιν τροφῆς· διότι τὰ πεπαιδευμένα τῶν ἐθνῶν ἔχουσι χρείαν τοῦ γαιάνθρακος ὡς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα τροφῆς. Ἐκ τοῦ πλήθους τῆς καυστίμου ταύτης ὕλης ὁ ἕκαστον ἔθνος καταναλίσκει, δύναταί τις ἵνα κρίνῃ περὶ τῆς παιδείας αὐτοῦ.

Ὁ γαιάνθραξ καταναλίσκεται μὲν ἐν ἁπάσαις ταῖς χώραις, ἐξορύσσεται δὲ ἐν ὀλιγίσταις· διότι σπάνιαί εἰσιν αἱ χῶραι αἱ ἀφθόνως ὑπὸ τῆς φύσεως χορηγηθεῖσαι τῷ μέλανι τούτῳ ἀδάμαντι, ὡς ὠνόμασαν αὐτὸν κατὰ τὴν παγκόσμιον τοῦ 1851 ἔκθεσιν τοῦ Λονδίνου, καθ' ἣν οἱ ἄγγλοι ἀνθρακοπῶλαι βλέποντες τὸ πλῆθος θαυμάζον τὸν μέγαν καὶ περίφημον ἀδάμαντα Kohi-nour (Ὄρος Φωτὸς), ἐκλέξαντες ὡραῖον ὄγκον γαιάνθρακος, ἐπέγραψαν αὐτῷ περιλαμπέσι γράμμασιν· « ἰδοὺ τὸ ἀληθὲς ὄρος τοῦ φωτός. »

Ἡ Μεγάλη Βρεττανία παράγει, ὡς εἴδομεν, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν πλείονας γαιάνθρακας ἢ ἅπασαι ὁμοῦ αἱ λοιπαὶ τῆς ὑφηλίου χῶραι. Ἐν ἔτει 1869 ἐξήνεγκεν 102 ἑκατομμύρια τόννων. Μετ' αὐτὴν δ' ἐπὶ τούτῳ διαπρέπει ἡ τε Πρωσσία καὶ ἡ Βορεία Ἀμερική, ἐξάγουσαι ἀμφότεραι περὶ 20 ἑκατομμύρια τόννων κατ' ἔτος, μὴ λογιζομένων πέντε ἑκατομμυρίων τοῦ λεγομένου Ξυλίτου (lignite). Μετ' αὐτὰς ἔρχεται ἡ Γαλλία καὶ τὸ Βέλγιον ἀναδίδουσαι ἀμφότεραι περὶ 12 ἑκατομμύρια, ἡ Αὐστρία τέσσαρα καὶ ἡ Σαξωνία δύο. Αἱ λοιπαὶ τῆς Εὐρώπης χῶραι, ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Ἱσπανία καὶ ἡ Ἰταλία, μόλις παρέχουσιν ἅπασαι ὁμοῦ περὶ τὰ τέσσαρα ἑκατομμύρια. Οἱ δὲ ἄλλοι τῆς γῆς τόποι, ἡ Ἰνδικὴ, ἡ Κίνα, ἡ Ἰαπωνία μόλις παράγουσιν ἅπασαι, ὡς φαίνεται, περὶ τρία ἑκατομμύρια.

Προσθέτοντες τοὺς ἀριθμοὺς τούτους λαμβάνομεν τὸ ποσὸν 180 ἑκατομμυρίων, οὗ ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἔχει πλέον τοῦ ἡμίσεως.

ΕΤΗΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΑΙΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΑΘ' ΑΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΓΗΝ ΕΝ ΕΤΕΙ 1866.

Χῶραι.		Ἑκατομ. τόννων ἢ δισεκατομμύρια χιλιογράμμων	
Ἀγγλία.			102
Ἄλλαι χῶραι τῆς Εὐρώπης.	Πρωσσία.	20	55
	Γαλλία.	12	
	Βέλγιον.	12	
	Αὐστρία.	4,5	
	Σαξωνία.	2,5	
	Χέσση, Βαυαρία, Ἀνωβέρον, Ῥωσσία, Ἱσπανία, Ἰταλία.	4	78
Βορεία Ἀμερική.			20
Αἱ λοιπαὶ χῶραι τῆς γῆς.			3
			180

Ἡ μέση τιμὴ τοῦ γαιάνθρακος ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐξορύξεως εἶναι 8 ἕως 10 φράγκων, καὶ σχεδὸν διπλασία ἐν τοῖς ἐγγυτάτω τῆς καταναλώσεως αὐτοῦ τόποις. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν 180 ἑκατομμυρίων τόννων ἀντιστοιχεῖ, λογιζομένων 15 φράγκων ἀνὰ ἕκαστον τόννον, ΔΥΟ ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟΙΣ ΚΑΙ ΕΠΤΑΚΟΣΙΟΙΣ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟΙΣ ΦΡΑΓΚΩΝ, ἥτοι ἔχουσιν ἀξίαν διπλασίαν τῆς τοῦ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐξαγομένου καθ' ἅπασαν τὴν γῆν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ὁ γαιάνθραξ ἀντικατέστη ἀντὶ τοῦ ξυλάνθρακος γινομένου ὀσημέραι σπανιωτέρου καὶ πολυτιμοτέρου. Ὑπελογίσθη δὲ ὅτι ἡ Εὐρώπη ἅπασα μόλις ἂν ἠδύνατο ἵνα φέρῃ ἐν τριάκοντα ἔτεσιν ἀσλογα καύσιμα ξύλα πρὸς τοὺς μόνον κατ' ἔτος ἐν αὐτῇ καταναλισκομένους γαιάνθρακας.

Ὁ γαιάνθραξ ἀντικατέστη πανταχοῦ ἀντὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ἐπειδὴ οὐδέποτε ἀπαυδῶν ἐργάζεται νύκτα καὶ ἡμέραν, παράγει δύναμιν ὑπερτέραν τῆς δυνάμεως ἁπάντων ὁμοῦ τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων.

Ἴδωμεν τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ ἄνθραξ οὐχὶ μόνον εἶναι ἡ ἀπαραίτητος τῶν παντοίων αὐτῆς ἐργαστηρίων τροφὴ, ἀλλ' εἶναι χρησιμώτατος καὶ πρὸς τὸ φορτίζειν τὰ πλοῖα. Ἡ Ἀγγλία μόνη δύναται ἵνα πορίζῃ γαιάνθρακας ἁπάσῃ τῇ ὑφηλίῳ· διότι ἐξάγει ἐννέα ἑκατομμύρια τόννων, ἥτοι τὸ ἐνδέκατον τοῦ ἐν αὐτῇ ἐξορυσσομένου ποσοῦ. Αἱ δ' ἐπὶ τῆς γῆς διεσπαρμέναι γαιανθράκων ἀποθῆκαι τῶν Ἀγγλων ἐμφαίνουσι τοὺς παραθαλασσίους αὐτῶν σταθμοὺς, δι' ὧν διαδίδουσι καὶ μεταφέρουσιν εἰς τὸ ἕτερον ἡμισφαίριον τὸν γαιάνθρακα πρὸς θέρμανσιν τῶν ἀτμομηχανῶν καὶ τῶν ἀτμοπλοίων. Καὶ ἐν μὲν τῇ Μεσογείῳ οἱ Ἄγγλοι κατέχουσι τὰς ἀποθήκας τῆς Γιβραλτάρης, τῆς Μελίτης, τῆς Ἀλεξανδρείας· ἐν δὲ τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσῃ τὰς τῆς Σουέζης· ἐν δὲ ταῖς πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδοὺς τὰς τοῦ Ἄδεν, Μαυρικίου, Νατὰλ, Μοζαμβικῆς, Ζανζιβάρεως· περαιτέρω δὲ τὰς τῆς Μασκάτης, Βομβάης, Μαδρὰς, Σευλάνης, Καλκούττης, Σιγγαπόρης καὶ τὰς τῶν σταθμῶν τῶν θαλασσῶν τῆς Ἰαπωνίας καὶ Κίνας· ἐν δὲ τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ τὰς τῶν Φαλκλανδίων νήσων, τοῦ Βουένος Ἄυρες, τοῦ Μοντεβιδέο, τοῦ Ῥίου Ἰανεΐρου, τῆς Βαχίας, τῆς Περναμβούκης· ἐν ταῖς Ἀσόραις, τὰς τῆς Μαδέρας, τὰς τῶν Καναρίων νήσων, τὰς τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, τὰς τῆς Ἀγίας Ἑλένης καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ τὰς τῶν ἀκτῶν τοῦ Κόνγο καὶ τῆς Γουϊνέας. Ἐν δὲ τῷ ἀρχιπελάγει τῶν Ἀντιλλῶν, τὰς τῆς Κούβας, τῆς Ἰαμαϊκῆς, τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ· καθ' ὅλην δὲ τῆς Βορείας Ἀμερικῆς τὴν ἔκτασιν τὰς τοῦ Κεβέκ, τοῦ Χαλιφαξ, τοῦ Βόστων, τῆς Νέας Ὑόρκης· ἐν δὲ τῷ Εἰρηνικῷ Ὠκεανῷ τὰς τοῦ Παναμᾶ, τοῦ Καλλάο, τοῦ Ἄρικα, τοῦ Βαλπαραίσου· καὶ ἐν τῇ ἀπέναντι ὄχθῃ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ἐν ταῖς Σανδβίγαις τὰς τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, τῆς βασιλίσσης πόλεως τοῦ μεγάλου Ὠκεανοῦ· τέλος μεταξὺ τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ τὰς τῆς Ζηλανδίας καὶ τῆς νήσου, ἥτις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀποτελεῖ ἰδίαν οἰκουμένην, τὴν Αὐστραλίαν. Σήμερον ἡ οἰκουμένη εἶναι τοῦ δυναμένου ἵνα πορίζῃ αὐτῇ γαιάνθρακας, καὶ ἅπαντα τὰ ἀμοιροῦνα αὐτοῦ ἔθνη εἰσὶ δοῦλα τῆς Ἀγγλίας, ὡς εἶπέ ποτε ἐν ταῖς Βουλαῖς αὐτῆς ὁ περίφημος σὶρ Ῥοβέρτος Πήλ.

Ἀλλ' ἡ Εὐρώπη δὲν ἔχει μεγάλην χρείαν τῶν ἀνθράκων τῆς Ἀγγλίας· οὐχ ἧττον ὅμως ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς ἔτι ἐκκαρπώσεως λαμβάνει αὕτη προσκαίρως ἐκ τῆς Ἀγγλίας τὸν ἐτησίως πρὸς χρείαν αὐτῆς ὑπόλοιπον ἀναγκαῖον γαιάνθρακα. Καὶ αὐτὴ ἡ Γαλλία ὑπόκειται κατὰ τοῦτο τῇ Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ· διότι τῶν δώδεκα ἑκατομμυρίων τόννων ἅτινα παράγει, μὴ ἀρκούντων εἰς τὴν ἰδίαν κατανάλωσιν, ἀγοράζει ἐτησίως ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ περὶ ἓξ ἑκατομμύρια τόννων. Τὸ δὲ Βέλγιον καὶ ἡ Μεγάλη Βρεττανία καὶ αἱ τοῦ Ῥήνου Πρωσσικαὶ ἐπαρχίαι ἀναπληροῦσι τὸ ἐλλεῖπον, τὸ μὲν Βέλγιον δίδον τὰ τρία πέμπτα, ἡ δὲ Ἀγγλία καὶ ἡ Πρωσσία τὰ δύο ἕτερα.

Τῆς Γαλλίας καταναλισκούσης ἐτησίως δεκαοκτὼ ἑκατομμύρια τόννων, ἔπεται ὅτι ἕκαστος αὐτῆς κάτοικος καταναλίσκει ἥμισυ τόννου, ἤτοι πεντακόσια χιλιόγραμμα· τῆς δὲ Ἀγγλίας δαπανώσης ἐννενήκοντα τρία ἑκατομμύρια τόννων, ἕπεται ὅτι ἕκαστος καταναλίσκει τρεῖς τόννους, ἤτοι πλείονας τοῦ Γάλλου, πλὴν ὅτι ἐν Γαλλίᾳ καίουσι ξύλα πάμπολλα.

Παράδοξος δὲ καὶ ἡ στατιστικὴ τῶν περὶ τὴν ἐξόρυξιν τῆς πολυτίμου ταύτης ὕλης ἀσχολουμένων ἀνθρώπων. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐργάζονται περὶ τὴν ἐξόρυξιν τοῦ γαιάνθρακος 325,000, ἐν δὲ Γαλλίᾳ καὶ ἐν Βελγίῳ 160,000, ἐν δὲ Πρωσσίᾳ 100,000 ἀνθρώπων· τὸ ὅλον 800,000 ἀνθρακωρύχων, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν εἰρηνικὸν στρατὸν ὅστις, ἀντὶ τοῦ φέρειν θάνατον καὶ ἐρήμωσιν, συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς ἐπίδοσιν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Τὰ τῆς Ἀμερικῆς ἀνθρακοῦχα ἐδάφη εἰσὶ τὰ μέγιστα· διότι ὑπάρχουσι τετράκις μεγαλείτερα ἁπασῶν τῶν λοιπῶν τῆς γῆς ἀνθρακιτίδων στιβάδων, καὶ εἰκοσάκις μεγαλείτερα τῶν τῆς Ἀγγλίας. Τὰ πλεῖστα ὅμως αὐτῶν, ὄντα ἔτι ἄθικτα, ἀποτελοῦσι τὴν ἀποθήκην τοῦ μέλλοντος. Ἐγένετο δὲ ἡ ἐκκάρπωσις αὐτῶν ἀτελῶς μέχρι τοῦδε, διότι οἱ Ἀμερικανοὶ καίουσιν ἔτι τὰ ξύλα τῶν ἀπείρων αὐτῶν δασῶν.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν λεχθέντων συνάπτομεν ἐν ἑνὶ διαγράμματι τὰ σχετικὰ ποσὰ τῆς

ἐξορύξεως τῶν τεσσάρων μάλιστα ἀνθρακοφόρων τῆς Εὐρώπης χωρῶν.

Ὄνομα τῆς χώρας.	Ποσὸν γαιανθράκων.	Ἀνθρακῖτις ἐπιφάνεια.	Τετραγ. λεῦγαι.
	ἑκατομμύρια τόννων.	λεῦγαι τετρ.	χιλ. τόννων.
Ἀγγλία.	102	1000	102
Βέλγιον.	12	100	120
Πρωσσία. . . .	20	200	100
Γαλλία.	12	200	60

Ἐκ τοῦ διαγράμματος τούτου καταφαίνεται ὅτι τὸ μικρὸν Βέλγιον παράγει τὸ πλεῖστον τοῦ γαιάνθρακος ἀνὰ πᾶσαν τετραγωνικὴν λεύγαν, ὅπερ ἀποδοτέον ἅμα μὲν τῇ λοξότητι τῶν ἀνθρακιτίδων φλεβῶν, ἅμα δὲ ταῖς διώρυξι, τοῖς σιδηροδρόμοις, ταῖς ἐπισκευαζομέναις αὐτοῦ ὁδοῖς· διότι τὸ Βέλγιον μετὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικὴν εἶναι ἡ πασῶν μάλιστα σιδηροδρόμοις καὶ ὁδοῖς κεχορηγημένη χώρα.

Ἐκ τῶν κατ' ἔτος διαγραφομένων πινάκων τῆς παραγωγῆς ἑκάστης χώρας καταφαίνεται ὅτι ἡ ποσότης τοῦ καθ' ἑκάστην χώραν ἐξορυσσομένου γαιάνθρακος ἐν Εὐρώπῃ διπλασιάζεται ἀνὰ 15 ἔτη. Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ αὔξησις διαμείνῃ, παρίσταται τὸ διπλοῦν καὶ παράδοξον πρόβλημα πότε ἐξαντληθήσονται τὰ ἀνθρακοῦχα τῆς γῆς στρώματα, καὶ τίς ἄλλη ὕλη δύναται ἵν' ἀναπληρώσῃ αὐτά.

Ἀπεδείχθη ἐναργέστατα ὅτι μετὰ παρέλευσιν 500 ἢ τὸ πολὺ 600 ἐτῶν, καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ μετὰ μόνον 200 ἔτη, ἅπαντα τὰ ἀνθρακοῦχα στρώματα ἐξαντληθήσονται ὁλοσχερῶς. Βεβαίως ἐν ταῖς πλείσταις τῶν τῆς Εὐρώπης χωρῶν ἡ κατανάλωσις τοῦ γαιάνθρακος ἐλαττωθήσεται ὅταν, περατωθέντων ἁπάντων τῶν σιδηροδρόμων, καταπαύσωσι μὲν τὰ ἔργα πολλῶν μεταλλουργικῶν καταστημάτων, δυνηθῶμεν δὲ ἵνα πορισθῶμεν τὸ φωτιστικὸν ἀέριον ἐξ ἄλλης ὕλης. Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ ἐξάντλησις τοῦ γαιάνθρακος ἔσται κακὸν μέγα· διὸ καὶ οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Βέλγοι ἤρξαντο ἤδη ἵνα καταγράφωσι τὰ μεταλλικὰ αὐτῶν πλούτη καὶ στερεομετρῶσι τὰ ὑπόγεια δάση, τὸ μὲν καταβαίνοντες εἰς ἀναζήτησιν τοῦ γαιάνθρακος εἰς βάθος χιλίων μέτρων, τὸ δὲ ἐξορύσσοντες καὶ τὰς λεπτοτάτας αὐτοῦ στιβάδας, ὧν πολλαὶ κακῆς ποιότητος, αἵτινες ἄλλοτε ἡ παρεβλέποντο ἢ ἐζωρύσσοντο ἀτάκτως καὶ ἀφειδῶς.

Ἀλλὰ καίπερ παντοῖα μηχανώμενοι ἀναβάλλουσι μὲν ἀλλ' οὐδαμῶς ἐμποδίσουσι τὸν ἀφανισμὸν τοῦ μεταλλικοῦ ἀνθρακος. Τότε δὲ τί ἀποβήσεται; Πῶς ἀναπληρώσομεν τὴν ἀτμομηχανὴν, τὸ θαυμάσιον καὶ ὠφελιμώτατον καὶ καλλιστον τῆς νεωτέρας μηχανικῆς τοῦτο ὄργανον, ὅπερ ἐξεῦρεν εἰς τῶν μεγίστων ἀνδρῶν, ὁ ἔνδοξος Watt;

Αἱ ἐσχάτως παρά τινων σοφῶν γενόμεναι ἔρευναι περὶ τῆς μηχανικῆς ἰσοδυναμίας τῆς θερμότητος ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ γαιάνθρακος παρεχομένη τῇ ἀτμομηχανῇ δύναμις εἶναι ἀπόῤῥοια τῆς ἡλιακῆς θερμότητος συναχθείσης εἰς τὸν ἄνθρακα τὸν ἀποτελέσαντα τὸν γαιάνθρακα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν γαιωλογικῶν χρόνων. Αἱ δ' αὐταὶ ἔρευναι ἀπέδειξαν ὅτι αἱ τρεῖς δυνάμεις, φῶς καὶ θερμότης καὶ δύναμις, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τρεῖς διάφοροι τρόποι τοῦ εἶναι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, καὶ ἑπομένως ὅτι ἀντικαταστῆσαι ἄλλο τι ἀντὶ τῶν γαιανθράκων ἐν τῇ θερμάνσει τῶν ἀτμομηχανῶν, ἢ ἄλλως ζητοῦντες τὴν ἐξεύρεσιν ἄλλης τινὸς εὐτελεστέρας κινητικῆς δυνάμεως, ἢν ἂν τὸ αὐτὸ ὡς εἰ ἠθέλομεν ὑποκαθιστᾷν τὸν ἄνθρακα τῷ ἄνθρακι, ὅπερ ἐπανάγει ἡμᾶς εἰς διάλληλον κύ-

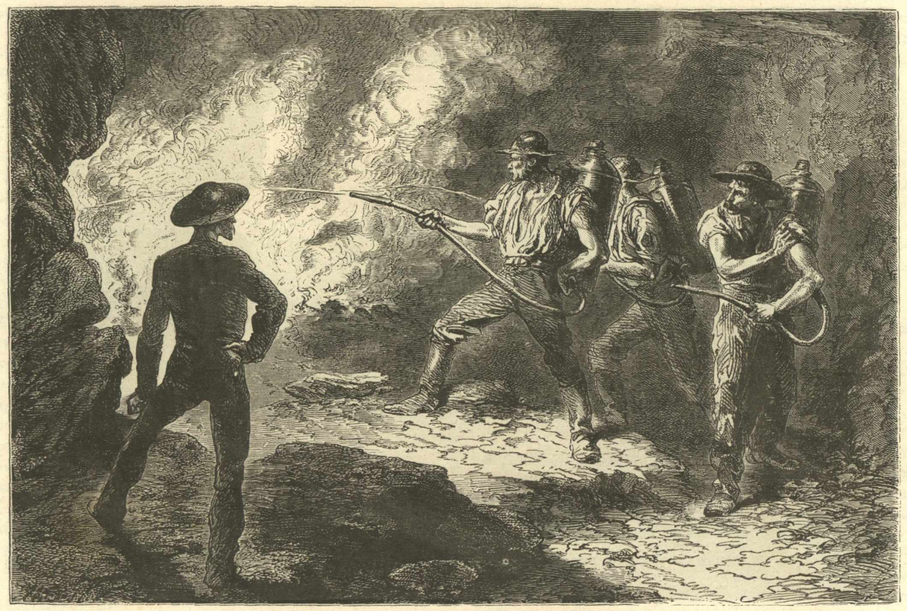

Ἡ ἀνάῤῥηξις τῶν γαιανθράκων. Οἱ πυροσβέσται.

κλον· πλὴν ἐὰν θελήσωμεν ἵνα μεταχειρισθῶμεν ἑτέραν ἀνθρακικὴν ὕλην, τὸ πετρέλαιον. Ὁ μέγας μηχανικὸς Ῥοβέρτος Στεφενσὼν, ὁ μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Γεωργίου Στεφενσῶνος ὡς ἱδρυτὴς τῶν πρώτων ἀγγλικῶν σιδηροδρόμων θεωρούμενος, βλέπων ποτὲ προβαίνουσαν τὴν ἀτμομηχανὴν καὶ ἕλκουσαν τὰς ἁμάξας, « Δεν ἀπάγει ὁ ἀτμὸς, ἔλεγε, τὴν ἀτμομηχανὴν ταύτην, ἀλλ' ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου· διότι αὕτη ἐναπέθεσεν ἀσφαλῶς τὸν ἄνθρακα εἰς τὰ φυτὰ, ἅτινα συνέστησαν τὸν γαιώδη ἄνθρακα πρὸ ἑκατομμυρίων ἐτῶν. » Οὕτω λοιπὸν οὐδὲν δημιουργεῖται, οὐδὲν ἀπόλλυται ἐν τῇ φύσει, οὔτε ἡ δύναμις, οὔτε ἡ ὕλη· αἱ δὲ ἀτμάμαξαι, ὡς ἔτι ἔλεγεν ὁ Στεφενσὼν, δὲν εἶναι ἄλλο πλὴν οἱ ἵπποι τοῦ ἡλίου.

Κατὰ τὴν καῦσιν τοῦ ἄνθρακος ὁ ἄνθρωπος ἐκκαρποῦται μόνον τὸ δέκατον τῆς θερμαντικῆς ἢ κινητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως· διότι τὰ ἐννέα δέκατα αὐτῆς μεταβάλλονται εἰς ἀτμόν. Ἀλλὰ μάτην οἱ φυσικοὶ προσεπάθησαν μέχρι τοῦ νῦν, ἵνα ἐξεύρωσι τρόπον τοῦ κατέχειν τὴν ἀνωφελῶς καταναλισκομένην ταύτην δύναμιν.

Τὸ ὕδωρ καταπίπτον ἀπὸ πολλοῦ ὕψους δύναται εἴτε ἀμέσως εἴτε ὡς μηχανὴ συμπιέσεως τοῦ ἀέρος ἵνα ἦναι ἀντὶ ἐξαιρέτου κινητικῆς δυνάμεως· διὸ καί τινες μηχανικοὶ παραδοξολογοῦντες προέτειναν τοὺς καταῤῥάκτας τοῦ Νιαγάρα ὡς μηχανὴν κινήσεως ἁπάντων τῶν ἐργοστασίων τῆς γῆς ἱδρυμένων περὶ αὐτούς. Ἡ τοῦ ὕδατος ὅμως χρῆσις, καίπερ ἀποδειχθεῖσα ὠφελιμωτάτη κατὰ τὴν διάτρησιν τοῦ Κενησίου ὄρους, δὲν δύναται ἵνα ἁρμοσθῇ πανταχοῦ. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἄλλοι φυσικοὶ κατεσκεύασαν μηχανὰς ἠλεκτρικὰς κινητικὰς, κινουμένας ὑπὸ διαστελλομένου ἀέρος, περὶ ὧν πολὺς ἐγένετο ἰσχάτως λόγος. Ἀλλ' αὗται, πολυδάπανοι οὖσαι, εἰσὶ πάντως ἄχρηστοι.

Οὕτω λοιπὸν οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι δύναται ἵν' ἀναπληρώσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ γαιάνθρακος ἐνεργοῦσαν μηχανήν. Πόθεν λοιπὸν πορισόμεθα τὴν μηχανικὴν δύναμιν καὶ τὴν καύσιμον ὕλην, ὅταν οἱ γαιάνθρακες ἐκλείψωσιν ἢ καταστῶσι πολυδάπανοι τοῦ μεγάλου ἕνεκα βάθους ἐξ οὗ ἐξορύσσονται, καὶ τοῦ ἐκτοπισμοῦ τῶν ἀνθρακωρύχων στρωμάτων; Τὸ ζήτημα διαμένει μέχρι τοῦ νῦν ἄλυτον. Τινὲς προτείνουσι μεταφυτείαν ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς τῶν καταστραφέντων δασῶν· ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι δὲν ὀπισθορμῶσιν. Ἄλλως τε, δοθέντος ὅτι ἅπασα ἡ τῆς Εὐρώπης ἐπιφάνεια ἐκαλύπτετο αὖθις ὑπὸ δασῶν, οὐκὰν ἠδύνατο παραξαι ξύλων ἄνθρακας ἱκανοὺς πρὸς τὸν καταναλισκόμενον γαιάνθρακα πρὸς τὰς χρείας τῶν τῆς τέχνης ἔργων. Τὸ δὲ πετρέλαιον εἶναι ἀπόῤῥοια τῶν γαιανθράκων. Ἄλλοι δὲ προτείνουσι τὴν εὐτελῆ τοῦ ὕδατος ἀποσύνθεσιν καὶ τῶν τιτανωδῶν λίθων. Ἐπειδὴ τὸ μὲν ὕδωρ περιέχει δύο τῶν μάλιστα θερμογόνων στοιχείων τοῦ πλανήτου ἡμῶν, τὸ ὀξυγόνον καὶ τὸ ὑδρογόνον· ὁ δὲ τιτανώδης λίθος, τὸ ἀνθρακιῶν ὀξὺ καὶ τὸν ἄνθρακα. Εὐκταία δὲ ἔσται καὶ ἡ εὕρεσις νέας κινητικῆς δυνάμεως παραγομένης ὑπὸ τοῦ πιεζομένου ἀέρος. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ἡ χημεία καὶ ἡ φυσικὴ καὶ ἡ μηχανικὴ ἔπρεπεν ἵνα ἐπιχειρήσωσιν αἱ μὲν πρῶται ἔρευναν δραστηριωτέραν τοῦ μυστηρίου τῆς τε συνθέσεως τῶν σωμάτων καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἡ δὲ μηχανικὴ ὅπως κατορθώσῃ ἵνα ἐξεύρῃ τι πρὸς τὸ πιέζειν τὸν ἀέρα ἄλλως ἢ διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς δυναμεως τῶν καταπιπτόντων ὑδάτων. Ἀλλὰ μὴ ἀπελπίζωμεν.

Μὴ λησμονήσωμεν δὲ καὶ τὸ μέγιστον πάν-

των· ὅτι ὑπὸ μὲν τοὺς πόδας ἡμῶν, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γῆς καχλάζει ἀπὸ αἰώνων ἄπειρος πηγὴ θερμότητος παραγομένης ἐκ τῶν ὑπὸ τὸν στερεὸν αὐτῆς φλοιὸν ἐγκλεισθεισῶν μεταλλικῶν ὑλῶν, ἡς ἴσως ὁ ἄνθρωπος κατορθώσῃ ἵν' ἀπολαύσῃ ὀψιαίτερον ἐξορύσσων τὸν φλοιὸν τῆς γῆς ἢ καταβαίνων μέχρις αὐτῶν διά τινος ἠφαιστείου κρατῆρος· ὑπὲρ δὲ ἡμῶν λάμπει ἡ πηγὴ πάσης θερμότητος; ὁ Ἥλιος, οὗτινος ἴσως ὁ ἄνθρωπος δυνηθῇ ποτε ἵνα συμπυκνώσῃ καὶ ἀποκλείσῃ ἐν δοχείοις τὴν ράτην φθειρομένην δύναμιν, καὶ οὕτως ἀποταμιεύσῃ τὴν θερμότητα, ὡς ἀποταμιεύομεν νῦν τὸ ὕδωρ ἐν εἴδει πάγου. Ὁ Στεφενσὼν εἶπεν ὅτι ὁ γαιάνθραξ εἶναι ὁ ἥλιος ἀποτεταμιευμένος ἐν ἀποθήκῃ ὑπὸ τὴν γῆν. Δὲν εἶναι δὲ ἄπορον ἵνα ἴδωμεν πάλιν πίστιν λαμβάνοντα τὰ μέχρι τοῦδε ἀπιστούμενα περίφημα τοῦ Ἀρχιμήδους κάτοπτρα καὶ ἀναλαμβανόμενα τὰ ὑπὸ τοῦ Βυφῶνος ἐκτελεσθέντα παράδοξα πειράματα, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἕλληνος σοφοῦ. Βεβαίως δὲ ἐξαντληθέντος τοῦ γαιάνθρακος ὁ ἄνθρωπος ζητήσει τὴν θερμαντικὴν καὶ κινητικὴν δύναμιν πρῶτον παρὰ τοῦ Ἡλίου. Τοὺς δὲ ἀπιστοῦντας τοῖς λόγοις ἡμῶν ἐρωτῶμεν· «Τίς ἂν ποτε ἐπίστευσε βλέπων τὸ πῶμα τῆς χύτρας ἐξαιρόμενον ἐκ τοῦ πιεσμοῦ τοῦ ἀτμοῦ τοῦ ζέοντος ὕδατος, ὅτι τοῦτο ἦν ἀποτέλεσμα τῆς μεγίστης τῶν δυνάμεων, τῆς τοῦ ἀτμοῦ;»

Ὁ ἥλιος λοιπὸν ἔσται ἀναμφιλέκτως ἡ καύσιμος τοῦ μέλλοντος ὕλη· ἐλεύσεται δὲ ἡμέρα καθ' ἣν αἱ νῦν πάντῃ ἐρημαι κατεψυγμέναι χῶραι κατοικηθήσονται ὑπὸ πλήθους ἀνθρώπων, ὡς κατῳκήθη τὸ πάλαι ἡ Εὐρώπη ὑπὸ τῶν Βαρβάρων. Εἶναι λοιπὸν πιθανὸν ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ αἱ τέχναι οὐκ ἀπολεσθήσονται δι' ἔλλειψιν γαιάνθρακος.

III.

ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ.

Α'. Ὁ σίδηρος καὶ τὰ μέταλλα.

Ἰσοδύναμος τῷ γαιάνθρακι καὶ παραίτιος παντοίας τῷ ἀνθρώπῳ ἐπιδόσεως εἶναι ὁ σίδηρος, οὗτινος ἡ ἐξόρυξις, τῆς αὐξούσης ἕνεκα κατασκευῆς τῶν ἀτμομηχανῶν καὶ τῶν γραμμῶν τῶν σιδηροδρόμων, καὶ τῶν βιομηχανικῶν ἐργαλείων, καὶ τῶν σιδηρῶν οἰκοδομημάτων καὶ τῶν θωρακωτῶν πλοίων, διπλασιάζεται ἀνὰ δεκαπέντε ἔτη, ὡς ἡ τοῦ γαιάνθρακος. Ἐν ἔτει 1851 οἱ Ἄγγλοι κατεσκεύασαν ὁλοσίδηρον τὸ τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως οἰκοδόμημα, ὅπερ ὕστερον μετενεχθὲν εἰς ἄλλον τόπον ἐκλήθη Παλάτιον τοῦ Σύδενχαμ. Ἐν Παρισίοις κατεσκευάσθησαν ἐξ αὐτοῦ αἱ δημόσιαι κύριαι λεγόμεναι ἀγοραὶ (Halles centrales), καὶ ἐν ἔτει 1867 τὸ οἰκοδόμημα τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως. Δι' αὐτοῦ δὲ ἐξευρέθη ἡ νέα ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ σιδήρου. Ἀλλὰ τὸν πλεῖστον σίδηρον καταναλίσκει ἡ πολεμικὴ τέχνη καὶ ἰδίως ἡ ναυτικὴ κατασκευάζουσα ὁλοσίδηρα πλοῖα. Ἀπεδείχθη δὲ ὅτι τοῦ λοιποῦ ἡ νίκη ἔσται τῷ παράγοντι πλείονα καὶ βελτίονα τὸν χάλυβα. Τὸ θωρακωτὸν πλοῖον ἔχει μηχανὴν μὲν καὶ λέβητας δυνάμεως χιλίων ἵππων, θώρακα δὲ πάχους 15 ἑκατοστομέτρων, τεσσαράκοντα δὲ κανόνια χαλυβιὰ μετὰ τῆς ἀναγκαίας παρασκευῆς, βομβῶν καὶ καταπελτῶν, καὶ ἔμβολον μεταλλικὸν βάρους εἴκοσι χιλιάδων χιλιογράμμων, καὶ ἔρμα χυτοῦ σιδήρου ὑπέρμετρον, τὸ ὅλον βάρος μέχρι τριῶν χιλιάδων τόννων ἢ τριῶν ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων χωνευτοῦ σιδήρου καὶ χάλυβος. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα χρείαν ἔχουσιν ὡς τὰ πολεμικὰ πολλοῦ σιδήρου· ἐπειδὴ ἡ τρόπις μόνη τοῦ Μεγάλου Ἀνατολικοῦ (Great Eastern) κατηνάλωσε δέκα χιλιάδας τόννων χωνευτοῦ σιδήρου, ἤτοι τοσοῦτον ὅσον ἐκφέρει ἐτησίως ἕκαστον ἄφθονον σιδήρου μεταλλεῖον.

Ἡ ἐν τῇ σιδηρουργίᾳ χρῆσις τοῦ γαιάνθρακος μετέβαλε τοσοῦτον τὴν μεταλλουργίαν ὥστε τὰ πρώην ἀκμάσαντα μικρὰ μεταλλεῖα κατεστράφησαν, ἱδρύθησαν δὲ ἀντ' αὐτῶν κολοσσαῖα ἐργαστήρια παράγοντα καθ' ἕκαστον ἔτος περὶ διακοσίας χιλιάδας τόννων χωνεύματος καὶ σιδήρου, οἷον τὸ τῆς Dowlais καὶ Cyfartha ἐν Οὐαλλίᾳ, ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ κολοσσαίου τούτου ποσοῦ, ὡς τὰ ἐν Γαλλίᾳ μεταλλεῖα τοῦ Κρεζὼ καὶ τῆς Μοζέλλης. Διότι ἐν τῷ παρόντι τὰ μεταλλεῖα κυβερνῶνται φειδωλῶς· συνέστη δὲ ὡς φευδαλικὴ βιομηχανία, ἥτις συνήγαγεν εἰς ὀλίγας δυνατὰς χεῖρας τὴν φορὰν τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ γαιάνθρακος ὅλης τινὸς χώρας. Προαγομένης δὲ τῆς εὐτελοῦς ταύτης μεθόδου, τὰ ἐξορυσσόμενα ποσὰ αὐξάνουσι μέν, βλάπτεται ὅμως αὐτῶν ἡ ποιότης. Διὸ καὶ ὁ μάλιστα τιμώμενος σίδηρος εἶναι ὁ τῆς Σουηδίας, καὶ τῆς Ῥωσσίας, καὶ τῆς Στυρίας, καὶ τῆς Καρινθίας, καὶ τῆς Οὐεσφαλίας καὶ τῶν Πυρρηναίων, δι' οὗ ἰδίως κατασκευάζεται ὁ χάλυψ. Ἡ δὲ Ἀγγλία, καίπερ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν φέρουσα τοσοῦτον σίδηρον ὅσον ἅπαντα τὰ λοιπὰ μεταλλεῖα τῆς γῆς (5,000,000 τόννων), ἀναγκάζεται ἵνα μεταχειρίζηται πρὸς κατασκευὴν τῶν περιφήμων αὐτῆς χαλυβικῶν ἐργαλείων τὸν σίδηρον τῆς Σουηδίας.

Ἡ Γαλλία παράγει, ὡς αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, 1,200,000 τόννων σιδήρου· ἡ δὲ Πρωσσία ὀκτακοσίας χιλιάδας τόννων. Τὸ Βέλγιον φέρει ἥμισυ ἑκατομμύριον τόννων· ἡ δὲ Ῥωσσία καὶ ἡ Σουηδία ἀνὰ διακοσίας χιλιάδας· ἡ δὲ Ἰταλία καὶ ἡ Ἱσπανία ἀνὰ πεντήκοντα· αἱ δὲ λοιπαὶ τῆς γῆς χῶραι περὶ ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδας τόννων σιδήρου, τὸ ὅλον 10,000,000 τόννων, ἅτινα λογιζομένων διακοσίων φράγκων ἀνὰ ἕκαστον τόννον, ἀποτελοῦσιν ἀξίαν ΔΥΟ ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ.

«Ἔστι δὲ καὶ γῆ ἡ σπειρομένη μὲν οὐ φέρει καρπούς, ὀρυσσομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει εἰ ἢ σῖτον ἔφερε.» (Ξενοφ. Οἰκονομικός.)

ΠΙΝΑΞ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΧΩΝΕΥΤΟΥ ΚΑΙ ΣΦΥΡΗΛΑΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΟΣ ΚΑΘ' ΑΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΓΗΝ ΕΝ ΕΤΕΙ 1866.

Χῶραι.	Παραγωγὴ κατὰ τόννους ἢ κατὰ 1000 χιλιόγραμ.
Βρεττανικαὶ νῆσοι	5 000 000
Γαλλία	1 200 000
Ἡνωμέναι τῆς Ἀμερικῆς Πολιτεῖαι	1 200 000
Βέλγιον	500 000
Πρωσσία	800 000
Τὰ λοιπὰ τῆς Γερμανίας κρατη	300 000
Ῥωσσία	300 000
Σουηδία	200 000
Ἰταλία	50 000
Αἱ λοιπαὶ τῆς γῆς χῶραι	150 000
Τὸ ὅλον	10 000 000

ἀξίας δύο δισεκατομμυρίων δραχμῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν λοιπῶν μετάλλων ἐξόρυξις ἔλαβεν ἀπό τινος καιροῦ τὴν αὐτὴν ἐπίδοσιν, καὶ πρὸ πάντων ἡ τοῦ χρυσοῦ· διότι ἡ Καλλιφορνία καὶ ἡ Αὐστραλία ἀπὸ τοῦ 1848 μέχρι τοῦ 1851 ἤτοι ἐν δεκαετίᾳ ἔτεσι παρήγαγον ἑννέα δισεκατομμύρια φράγκων, ἤτοι τοσοῦτον χρυσὸν ὅσον μόλις ἠδυνήθη ἵνα φέρῃ ἡ Ἀμερικὴ ἅπασα ἐν τρισὶν αἰῶσιν ἀπὸ τῆς ἐξευρέσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1848, ἤτοι τὸ ἕκτον τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς κυκλοφοροῦντος χρυσοῦ.

Ἐπῆλθε δὲ ὥρα καθ' ἣν ἅπαντες οἱ ἐπιστήμονες τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἐπίστευσαν ὅτι ὁ χρυσὸς αὐξανόμενος, τοῦ ἀργύρου διαμένοντος, ἐμελλεν ἵν' ἀντικταστῇ ἀντὶ τοῦ ἀργύρου. Ἀλλ' αἴφνης ἐξευρέθησαν ἐν ἔτει 1859 ἐν Utah τῆς βορείας Ἀμερικῆς μεγάλα ἀργυρεῖα, ἐξ ὧν ὀρύσσεται τοσοῦτος ἄργυρος ὅσος ἐν Καλλιφορνίᾳ χρυσός. Ἡ πρώην ἄσημος τῆς Νεβάδας χώρα ἀπετέλεσεν ἤδη ἕνεκα τῆς ἀπὸ τῶν ἀργυρείων ἐπιδόσεως ἕνα τῶν ὡραιοτάτων ἀστέρων τῆς ἐνάστρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν σημαίας.

Ἐν ἔτει 1864 ὁ πρόεδρος Λιγκόλν κατὰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ διάγγελμα ἐτίμα πεντακοσίων ἑκατομμυρίων φράγκων τὸν ἐν Καλλιφορνίᾳ καὶ ἐν Νεβάδᾳ ἐξαγόμενον χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Οὕτω λοιπὸν ἀποκατέστη πάλιν κατὰ παράδοξον τῆς φύσεως οἰκονομίαν ἡ τῶν δύο μετάλλων πρὸς ἄλληλα ἰσοῤῥοπία· διότι ἐνῷ τὰ ἀργυρεῖα τοῦ Μεξικοῦ καὶ τοῦ Περοῦ καὶ τοῦ Χιλὶ καὶ τῆς Βολιβίας ἐξαναλωθέντα ἔμελλον ἵν' ἀποστερήσωσιν ἡμᾶς τοῦ ἀργύρου, καὶ ὁ χρυσὸς ἐπεπόλαζε, καὶ οἱ ἐπιστήμονες ἐφοβοῦντο τὰ μέγιστα ὑπὲρ τῶν οἰκονομικῶν, αἴφνης ἀναφαίνονται τὰ μεταλλεῖα τῆς Νεβάδας, καὶ ἡ ἰσοῤῥοπία ἀποκαθίσταται παραδόξως.

Ἀκολουθήσωμεν νῦν τοῖς πολυτίμοις μετάλλοις ἐν ταῖς ἀνὰ μέσον τῆς σφαίρας τῆς γῆς περιοδείαις αὐτῶν. Διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ καὶ τοῦ Σουὲζ ἀποπέμπονται πανταχόσε. Ὁ ἄργυρος τῶν μεταλλείων τῆς Ἀμερικῆς μεταβιβάζεται εἰς Λονδῖνον διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ· ὁ δὲ χρυσὸς τῆς Καλλιφορνίας στέλλεται εἰς Νέαν Ὑόρκην διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ· ὁ δὲ τῆς Αὐστραλίας διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ εἰς Λονδῖνον. Ὁ δ' ἄργυρος περαίνει τὴν αὐτοῦ περιφορὰν μεταβαίνων ἀπὸ τῆς Εὐρώπης διὰ τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Κίναν, ὅθεν οὐδέποτε ἐπανέρχεται· διότι οἱ δύο οὗτοι τόποι, συμπεριλαμβανομένης τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Περσίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, εἰσὶ παραβλητέοι πρὸς κολοσσαίους σπόγγους, οἵτινες ἐξαντλοῦσι τὸν ἐν Εὐρώπῃ ἄργυρον· διότι ὁ ἄργυρος εἶναι τὸ μόνον διαχωροῦν μέταλλον ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν στασίμαις χώραις, αἵτινες τὸν μὲν χρυσὸν γνωρίζουσι μόνον ἐν σχήματι κοσμήματος, μὴ ἔχουσαι δὲ χαρτονόμισμα, καὶ, ἐν ἐλλείψει ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν νομισμάτων ἀποδέχονται ἀργύρου βῶλον ἐπισεσημειωμένον τῷ σημείῳ τῶν ἐμπορικῶν ἀργυρογνωμόνων.

Πρὸς κατανόησιν τῆς ἐπιδόσεως τῆς τῶν μετάλλων ἐξορύξεως, ἀπὸ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀρχομένου μέχρι τοῦ νῦν, ἐπισυνάπτομεν εἰς ἓν διάγραμμα παραβάλλοντες πρὸς ἄλληλα τὰ ποσὰ καὶ τὰς τιμὰς τῶν ἐξορυχθέντων μετάλλων.

ΠΙΝΑΞ ΤΟΥ ΠΟΣΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΓΗΣ ΕΞΑΧΘΕΝΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 1866.

Μέταλλα. Χωνευτὸς καὶ σφυρήλατος σίδηρος καὶ χάλυψ	Βάρος τόννων ἐκ 1000 χιλιογράμμων.	Τιμὴ ἑκάστου τόννου.	Τιμὴ καθ' ἑκατομμ. φράγκων.
ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.			
	10 000 000	200	2000
Μόλυβδος	250 000	600	150
Ψευδάργυρος	120 000	600	72
Χαλκὸς	70 000	2250	157
Κασσίτερος	20 000	2250	45
Ὑδράργυρος	3 000	6000	18
ΜΙΚΡΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.			
Ἀντιμόνιον, νικέλιον, κοβάλτιον, βισμοῦθον, ἀργύλλιον, λευκάργυρος			48
			490
ΠΟΛΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.			
Χρυσός			900
Ἄργυρος			500
			1400

Ἀναφλεξις τοῦ ἀερίου.

Ἐκ τῆς ἄνω στατιστικῆς βλέπομεν ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ ἐξορυχθέντος χρυσοῦ εἶναι διπλάσιον τοῦ ἀργύρου, ἤτοι τὸ ἀντίστροφον τοῦ ὅ,τι συνέβαινε πρὸ τῆς εὑρέσεως τῶν χρυσοφόρων χωρῶν τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Καλλιφορνίας.

Ἡ Εὐρώπη πρωτεύει τῇ παραγωγῇ τῶν συνήθων μετάλλων, ὅπερ μάλιστα βεβαιοῖ τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς ἐν τῇ βιομηχανίᾳ καὶ τῇ ἐμπορίᾳ καὶ τοῖς ἤθεσι, πρὸς τὰς ἀμερικανικὰς ἀποικίας, αἵτινες ἐκφέρουσαι τὰ πολύτιμα μέταλλα ἔλκουσι πολυπληθεῖς τοὺς ἀποίκους.

Ἡ Μεγάλη Βρεττανία διαπρέπει τῇ ἐπεξεργασίᾳ τῶν κοινῶν μετάλλων τῆς δαψιλείας ἕνεκα τῶν γαιανθράκων, δι' ὧν ταῦτα λίαν φειδωμένως ἐξεργάζονται. Διότι πλὴν τοῦ λευκαργύρου καὶ τοῦ ὑδραργύρου παράγει ἅπαντα τὰ λοιπὰ μέταλλα· πλὴν ὅτι ὑπερτεροῦσιν αὐτῆς πρὸς μὲν τὸν χαλκὸν τὸ Χιλί, πρὸς δὲ τὸν κασσίτερον αἱ Ὁλλανδικαὶ Ἰνδίαι, πρὸς δὲ τὸν μόλυβδον ἡ Ἱσπανία, πρὸς δὲ τὸν ψευδάργυρον ἡ Πρωσσία καὶ τὸ Βέλγιον. Τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔθνη δὲν παράγουσιν οὐδὲ πολλοστημόριον τῶν παρ' αὐτοῖς καταναλισκομένων μετάλλων. Ἐπειδὴ ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Κίνα λαμβάνει τὸν χαλκὸν παρὰ τοῦ Χιλὶ, ἡ δὲ Ἰνδία καὶ ἡ Περσία τὸν σίδηρον αὐτῆς παρὰ τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ βλέπων τὴν αὐξανομένην ἐξόρυξιν καὶ καταναλωσιν τῶν μετάλλων ζητεῖ τί ἀποβήσεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐξορύξῃ πάντα τὰ μέταλλα. Ἀλλ' αἱ φλέβες τῶν μετάλλων δὲν εἶναι τοσοῦτον περιωρισμέναι ὡς τὰ στρώματα τῶν ἀνθράκων, ἅτινα ἐκτείνονται ἐπιπέδως, ἀλλὰ δύηκουσι καθέτως μέχρι τοῦ τέλους τοῦ στερεοῦ τῆς σφαίρας τῆς γῆς φλοιοῦ. Ἐν τῷ Harz τῆς Πρωσσίας οἱ μεταλλεῖς ἐργάζονται ἤδη ἐν βάθει ὀκτακοσίων μέτρων. Τέλος τὰ μέταλλα εὑρίσκονται πάλιν, καὶ δὲν μεταβάλλονται εἰς ἀτμὸν ὡς ὁ γαιάνθραξ.

Ἄλλως τε δὲ ἡ νέα χημεία ἀπέδειξεν ἐσχάτως ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ μάλιστα ἀδιάφθαρτα τῶν μετάλλων δύνανται ἵνα ἐξαχθῶσιν ἄφθονα ἐξ ὑλῶν κοινῶν, οἷα ἡ ἀργιλλος. Τὰ δὲ πρὸς τοῦτο κατασταθέντα μεταλλουργεῖα ἐν Ναντέρρᾳς, οὐ μακρὰν τῶν Παρισίων, καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπέδειξαν τοῦτο ἐναργέστατα. Τὸ ἀργίλλιον ἢ ἡ λευκαργιλλῖτις μιγνύμενον τῷ χαλκῷ παρέχει εἶδος ὀρειχάλκου χρησιμωτάτου εἰς πολλῶν πραγμάτων κατασκευήν· τὸ δὲ τιτάνιον, τὸ νάτρον, τὸ κάλι, ἅτινα ἀποτελοῦσι τοὺς λίθους καὶ τοὺς βράχους καὶ τὰς γαίας, ἐξαγόμενα ἐκ τῶν χημικῶν αὐτῶν μίξεων καὶ παριστάμενα ἐν ἄλλῃ μορφῇ καὶ οὐχὶ ὡς μέταλλα οὕτω πρὸς τὸ ὀξυγόνον ἀπλήστως ἔχοντα, ὥστε ἀναφλέγεσθαι αὐτόματως ἐν τῷ ἀέρι καὶ τῷ ὕδατι, παρέξουσιν ἄφθονον μεταλλικὴν τοῖς ἀνθρώποις ὕλην.

Ὑπολείπονται ἔτι τὰ μέταλλα ἅτινα ἐξευρέθησαν ἐσχάτως ἐν τῷ Ἡλίῳ διὰ τῆς παραδοξοτάτης τῶν ἀνθρωπίνων ἐξευρέσεων, τῆς ἀναλύσεως τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλιακοῦ πρίσματος (spectre solaire), ἅτινα καὶ ἐξευρέθησαν ὁμοίως ἔν τισι τῶν ἐν τῇ γῇ ὀρυκτῶν. Τέλος δὲ τὸ κέντρον τῆς γῆς κατέχει ἀποτεταμιευμένα ἄπειρα μετάλλων ποσά. Μηχανικός τις ἀπέδειξεν ἐσχάτως, ἐξετάζων τοὺς λεγομένους μετεωρολίθους, ὅτι τὰ σώματα ταῦτα ἔχουσι τὴν αὐτὴν ταῖς τοῦ κέντρου τῆς γῆς ὕλαις σύστασιν καὶ τὴν φύσιν τῶν ὑλῶν τῶν ἠφαιστείων ὀρῶν, αἵτινες, περικλεισθεῖσαι ἐν τῷ κέντρῳ τῆς γῆς, μέλλουσιν ἴσως ἵνα ἐκριφθῶσί ποτε ἐπ' αὐτῆς.

Β'. Τὰ μεγάλα μεταλλουργεῖα.

Πολὺ πρὶν ἡ ἐξεύρῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν σίδηρον, μετεχειρίσθη, ὡς εἴδομεν ἀλλαχοῦ, πρῶτον μὲν τοὺς λίθους, δεύτερον δὲ τὸν χαλκὸν πρὸς κατασκευὴν τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἐργαλείων καὶ κοσμημάτων· διότι ἡ χωνεία τοῦ σιδήρου ἐγένετο, τῆς μεγίστης ἕνεκα θερμότητος ἣν ἀπαιτεῖ, δυσεύρετος.

Et prior æris erat quam ferri cognitus usus
Quo facilis magis est natura.

(Lucret. *De rerum natura*, lib. V.)

Οἱ πρῶτοι μεταλλεῖς ἐθεώρησαν μετὰ προσοχῆς τὸν βαρὺν ἐκεῖνον λίθον, τὸν ἐρυθρὸν, κρόκινον ἢ μέλανα, χρίοντα ἐρυθροὺς τοὺς δακτύλους, ὃν ἡμεῖς ὀνομάζομεν ὀρυκτὸν τοῦ ὀξειδωμένου σιδήρου. Οἱ λαοὶ ἅπαντες ἤδον ἐν τοῖς αὐτῶν μύθοις τὸν πρῶτον σιδηρουργόν· διότι οὗτος ἐγένετο ὁ μέγιστος τῶν ἐφευρετῶν, ὡς ἐξευρὼν τὴν τέχνην τοῦ χωνεύειν τὴν σιδηρίτιδα γῆν καὶ συγκολλᾶν τὸ μέταλλον διὰ σφυροκοπίας. Καὶ ἡ μὲν Βίβλος ὀνομάζει Τουβαλκαΐν τὸν σιδηρουργόν· ἡ δ' Αἴγυπτος Φθᾶ, θεὸν τοῦ πυρός· ἡ δ' Ἑλλὰς Ἥφαιστον· ἡ δὲ Ῥώμη Vulcanus. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐξευρέσεως αὐτοῦ ἄρχεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἡ ἐποχὴ τοῦ σιδήρου, ἣν διαπερῶμεν ἔτι καὶ νῦν, ἐν ᾗ τοσαῦτα ἐγένοντο θαυμάσια ἔργα

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα οἱ ἀλχημισταὶ ὠνειροπόλουν ἀδιαλείπτως τὴν κατασκευὴν πολυτίμων ἀπὸ τῶν κοινῶν μετάλλων, καὶ ἐζήτουν ἵνα μεταβάλλωσι τὸν μόλυβδον εἰς χρυσόν. Ὠνόμασαν δὲ τὰ μέταλλα διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν τότε γνωστῶν ἑπτὰ πλανητῶν, τὸν χρυσὸν Ἥλιον, τὸν ἄργυρον Σελήνην, τὸν ὑδράργυρον Ἑρμῆν (Mercurius), τὸν κασσίτερον Δία, τὸν χαλκὸν Ἀφροδίτην, τὸν μόλυβδον Κρόνον (Saturnus), τὸν σίδηρον Ἄρην (Mars), σημειοῦντες αὐτὰ διὰ τῶν ἀναλόγων σημείων τοῦ κύκλου, τῆς ἡμισελήνου, τοῦ κηρυκείου, τοῦ κεραυνοῦ, τοῦ κατόπτρου, τοῦ δρεπάνου, καὶ τῆς μετὰ τῆς ἀσπίδος λόγχης.

Διελόντες δὲ τὰ μέταλλα εἰς εὐγενῆ (χρυσὸν, ἄργυρον) καὶ ἀγενῆ (τὰ τελευταῖα τέσσαρα), ἔθεσαν τὸν ὑδράργυρον ἐν τῷ μέσῳ ὡς τὴν θαυμασίαν διαλυτικὴν ὕλην, δι' ἧς ἅπαντα τὰ εὐτελῆ μέταλλα ἐπέπρωτο ἵνα μεταβληθῶσιν εἰς εὐγενῆ. Αὕτη εἶναι ἡ κλεὶς τῆς σοφίας τῶν ἀλχημιστῶν, οἵτινες, καίπερ ἀσκόπως καὶ τυφλῶς ἐργαζόμενοι, συνέβαλον εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῆς χημείας, ἐξευρόντες πολλὰ μέταλλα καὶ ἰδίως τὸ ἀντιμώνιον.

Ἀλλὰ κατέλθωμεν σπεύδοντες μέχρι τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Τὰ μεγάλα πυρεῖα, αἱ ἐκ λίθων καὶ πλίνθων γιγάντειαι κάμινοι, ἐν αἷς κατασκευάζεται ὁ χυτὸς σίδηρος, ἐργάζονται ἤδη ἀπὸ πολλοῦ, θερμαινόμεναι οὐχὶ ὑπὸ γαιανθράκων ὡς νῦν, ἀλλ' ὑπὸ ξυλανθράκων. Καίπερ δὲ τῶν κυβερνήσεων σροδρῶς ἐπιτασσουσῶν τὴν εὐθέτησιν τῶν δασῶν, οἱ μεταλλεῖς προβλέπουσιν ἤδη ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἡ καύσιμος ὕλη ἐπιλείψει, καὶ ἀγωνιῶσιν. Εὐτυχῶς ὅμως ἐν ἔτει 1735 ὁ Ἄγγλος σιδηρουργὸς Ἀβραὰμ Δάρβυ ἐξεῦρε τὴν διὰ γαιάνθρακος χωνείαν τοῦ σιδήρου, ἐξ ἧς ἡ σιδηρουργία καὶ ἡ μεταλλουργία ἐπέδοσαν διαφερόντως ἐν ὀλίγῳ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ἐξευρίσκονται ἐπαλλήλως, αἱ πρὸς ἐκκάθαρσιν καὶ ἀπανθράκωσιν τοῦ γαιάνθρακος κάμινοι (fours à coke)· οἱ ἰπνοὶ οἱ ἔχοντες ἀνακλαστικὰ κάτοπτρα (fours à reverbères), εἰς λαγάρισμα τῆς χωνείας τοῦ σιδήρου· αἱ τὰ μέταλλα ἐλαύνουσαι μηχαναὶ εἰς παράτασιν τοῦ μετάλλου εἰς πέταλα καὶ ἐλάσματα· καὶ ἱδρύονται τὰ μεγάλα μεταλλουργεῖα, κινούμενα ὑπὸ τῶν ἀτμομηχανῶν, ἃς ἰδίως ἐβελτίωσε καὶ πρακτικωτέρας κατέστησεν ὁ Watt. Μετ' ὀλίγον δὲ ἡ ἀγγλικὴ μέθοδος τῆς τῶν μετάλλων κατεργασίας διαδοθεῖσα εἰς τὴν Εὐρώπην βελτιοῦται μᾶλλον μᾶλλον. Πρὸς οἰκονομίαν τοῦ coke θερμαίνεται πρῶτον ὁ εἰς τὴν ἑστίαν εἰσδύων ἀήρ· τὰ δὲ ἀπὸ τῆς καμίνου ἐξερχόμενα ἀέρια εἶναι καὶ ταῦτα ἀντὶ καυσίμου ὕλης. Ἡ Γαλλία, ἥτις ἀπό τινος κατέστη ἀνάμιλλος τῆς Ἀγγλίας, ἐναβρύνεται ἰδίως τῇ εὑρέσει τῆς κοπανιζούσης σφύρας (marteau-pilon), δι' ἧς σφυρηλατοῦνται κολοσσαῖοι σιδήροι ὄγκοι πρὸς παντοῖα χρήσιμα ἔργα.

Κατὰ τὴν προλαβοῦσαν γενεὰν ὁ Krupp καὶ ὁ Βέσσεμερ ἐξεῦρον τὰς πρὸς κατασκευὴν μεγάλων ὄγκων χάλυβος μηχανάς. Τὸ νέον τοῦτο τοῦ σιδήρου εἶδος (μίγμα 99 ἑκατοστημορίων σιδήρου καὶ 1 ἄνθρακος) μετέβαλεν ὁλοσχερῶς τὴν πολεμικὴν, ὡς ὁ σιδηρόδρομος καὶ ἡ ἀτμομηχανὴ μετέβαλε τὰς τῶν ἐθνῶν πρὸς

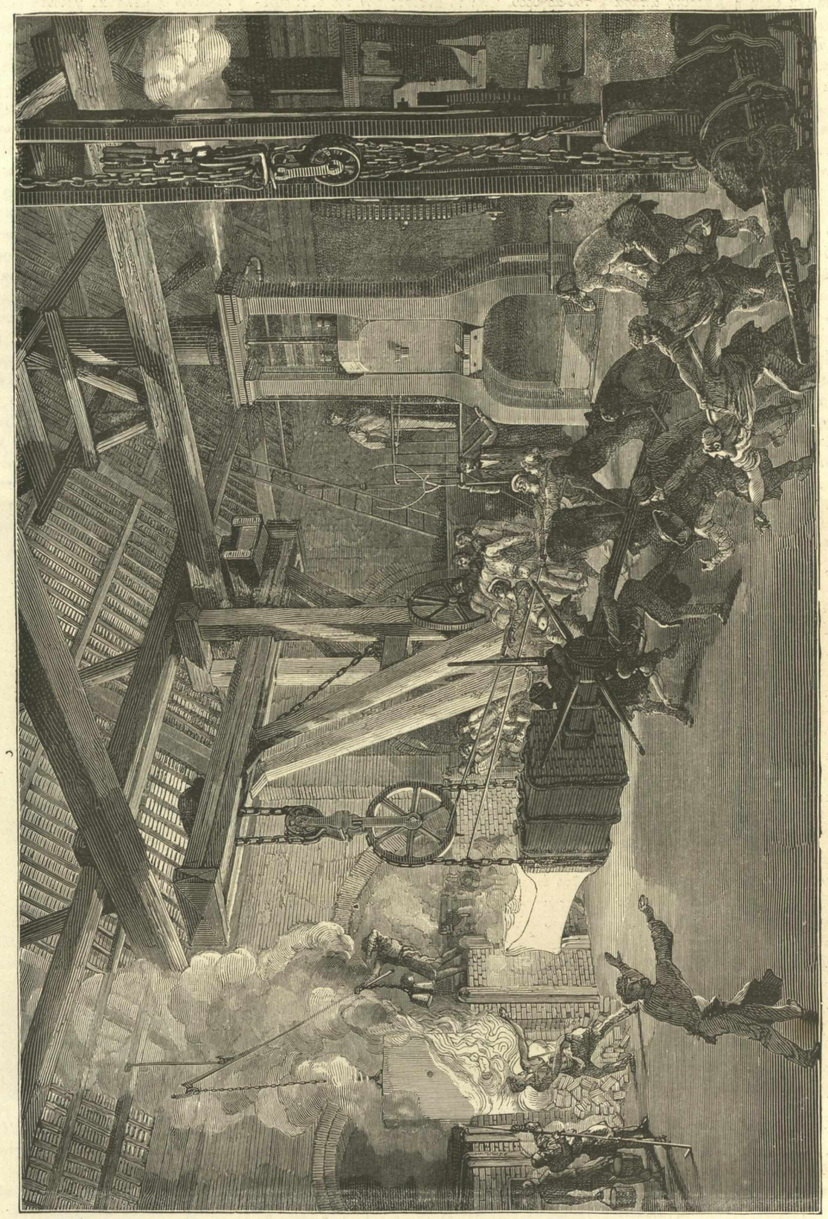

Μεταφορὰ μεγάλων ὄγκων χωνείας πεπυρακτωμένης ὑπὸ τὴν κοπανίζουσαν σφῦραν.

ἄλληλα σχέσεις, ὅπερ προητοίμασε μὲν ὁ γαιάνθραξ, ἐπέφερε δὲ ὁ σίδηρος καὶ ἐπηύξησεν ὑπερβαλλόντως ὁ χάλυψ, ὅστις κατέστη ἡ κατ' ἐξοχὴν τοῦ πολέμου ὕλη· διότι ἤδη πολλὰ παραθαλάσσια φρούρια, καὶ τὰ πλοῖα περικαλύπτονται θώρακι στεγανῷ. Τὰ πολεμικὰ πλοῖα κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτοῦ τὸ φοβερὸν αὐτῶν ἔμβολον, καὶ τέλος τὰ νεώτατα καὶ τελειότατα τῶν τηλεβόλων γίνονται ἀπὸ τοῦ χάλυβος. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ὠφελήθησαν ἐκ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χάλυβος, ἀντικαταστήσασαι ἀντὶ τοῦ ξύλου τὸν σίδηρον ἐν ταῖς ὁδοποιΐαις, οἰκοδομίαις καὶ κατασκευαῖς σκαφῶν καὶ γεφυρῶν, καὶ ἐμφραγμάτων, καὶ γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐργαλείων. Ἤδη δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰσέρχεται εἰς νέαν ἐποχὴν τοῦ σιδήρου, ἣν δυνάμεθα ἵνα ὀνομάσωμεν ἐποχὴν τοῦ χάλυβος, ἥτις ἔσται ἐνδοξοτάτη πασῶν, ὡς καθαιρήσουσα, εἰ μὴ τὸν πόλεμον, τοὐλάχιστον τὴν κτηνώδη ἐργασίαν τοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ δούλου, γενηθησομένην τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῶν μηχανῶν.

Εἴδομεν ὅτι οἱ πρὸς χωνείαν τοῦ σιδήρου ἀποτεταγμένοι γαιάνθρακες ῥίπτονται εἰς καμίνους πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείας, ἔνθα φρύγονται καὶ ἀφέψονται, ὡς ἀπανθρακοῦμεν τὰ τῶν δασῶν ξύλα. Πρὸς τί ἡ ἐργασία αὕτη; Μὴ δὲν εἶναι κάλλιον τὸ ῥίπτειν παρευθὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ σιδηρούχου ὀρυκτοῦ τὸν φυσικὸν γαιάνθρακα; Βεβαίως ὄχι· ἐπειδὴ ὁ γαιάνθραξ, ἐκκαθαρισθεὶς ἤδη τῶν πετρωδῶν καὶ ἀχρήστων στοιχείων διὰ τῆς πλύσεως, ἀποβάλλει διὰ τῆς ἐν τῇ καμίνῳ ἀπανθρακώσεως καὶ τοῦ φρυγμοῦ τὰ θειοῦχα καὶ ἀερώδη αὐτοῦ στοιχεῖα· ἄλλως τὸ θεῖον μιγνύμενον τῷ σιδήρῳ καθιστᾷ αὐτὸν εὔθραυστον· τὰ δὲ ἀερώδη στοιχεῖα ἐξατμιζόμενα ἐν τῇ καμίνῳ ἀφαιροῦσι μέρος τῆς ἀναγκαίας θερμότητος πρὸς μεταχειρισμὸν τοῦ μετάλλου. Ὁ δ' οὕτω μεταβληθεὶς γαιάνθραξ ὀνομάζεται coke, ὕλη ἥτις, ὡς περιέχουσα τὴν στερεὰν καύσιμον ὕλην, ἤτοι τὸν ἄνθρακα τοῦ γαιάνθρακος, ἐκφέρει πλείονα θερμότητα, καὶ ὢν ἐλαφρότερος, καθιστᾶται εὐωνότερος, καὶ ἀπολύει πάντοτε ἴσην τέφραν.

Εἴδομεν ὅτι ἡ σύγχρονος καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐξεύρεσις τοῦ τε ἄνθρακος καὶ τῆς σιδηρίτιδος ὕλης καθιστᾷ τὴν κατεργασίαν αὐτῆς ὠφελιμωτάτην ὡς λίαν εὐτελῆ, ὅπερ ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς ἐπιδόσεως τῶν μεταλλείων τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ Βελγίου. Ἡ δὲ Γαλλία παρὰ τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ Κρεζὼ εὗρε καὶ αὕτη ἀγαθῇ τύχῃ ἐσχάτως τὰ σιδηροφόρα στρώματα τοῦ Μεζενάϋ, ἀφ' ὧν ἐξάγει ἐτησίως τριακοσίας χιλιάδας τόννων σιδήρου, ὃν ἐκβάλλει ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς σιδηρίτιδος λίθου, περιεχούσης εἴκοσι μέχρι τριάκοντα τοῖς ἑκατὸν καθαρὸν σίδηρον.

Ἀλλὰ τὸ Κρεζὼ, ἔχον χρείαν πλείονος σιδήρου, λαμβάνει αὐτὸν ἐκ τῶν μεταλλείων τοῦ

Χωνεία τῶν σιδηρῶν γρεμμῶν τῶν σιδηροδρόμων.

Chizeuil, τοῦ Berry καὶ τοῦ Doubs, τῆς νήσου Ἕλβης καὶ τῆς Ἀλγερίας.

Αἱ ἑστίαι ἔνθα γίνεται ἡ τῆξις τοῦ σιδήρου ὀνομάζονται ὑψηλὰ πυρεῖα (hauts fourneaux), τοῦ μεγάλου ἕνεκα αὐτῶν ὕψους, καὶ κτίζονται παρὰ τὸ μεταλλεῖον. Τὰ δὲ γιγάντεια ταῦτα κτίρια ἀναμιμνήσκουσι τὰ κολοσσαῖα τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου καὶ Ἀσσυρίας ἔργα. Ὕπερθεν αὐτῶν ὑψοῦται ἡ καπνοδόχη φλόγας καὶ καπνὸν πάντοτε ἐξερευγομένη. Ἐν αὐτοῖς ἡ ἀντὶ φύσης μηχανὴ διώκει τὸν ἀέρα διὰ μεγάλων μεταλλικῶν κυλίνδρων, ἐνῷ ἀπὸ τοῦ σωλῆνος τῆς ῥεύσεως καταῤῥέει ἀδιαλείπτως ὁ τακεὶς σίδηρος πρῶτον μὲν ὡς καταῤῥάκτης, ἔπειτα δὲ ἕρπων ὡς πυροφόρος ποταμὸς ἀνὰ μέσον τῶν ἐξ ἄμμου αὐλάκων ἀπολήγει εἰς τὰ ἐκμαγεῖα, ἔνθα ὁ χωνευτὸς σίδηρος λαμβάνει διάφορα σχήματα, χρήσιμα εἰς πολλὰς βιομηχανικὰς χρείας. Ἐκ τῆς χωνείας ταύτης παρασκευάζεται ἐν ἰδίαις καμίνοις ὁ σφυρήλατος σίδηρος, ὅστις διαφέρει μέχρι τινὸς κατὰ τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ τῆς ἐν ἐκμαγείοις χωνείας, καθότι αὕτη, μεταφερομένη εἰς ἰδίας καμίνους, θερμαίνεται καὶ ἐκκαθαίρεται ἐκ νέου, καὶ σφυρηλατεῖται ὑπὸ κολοσσαίων σφυρῶν κοπανιζουσῶν (marteaux-pilons) κινουμένων ὑπὸ ἀτμομηχανῶν, ἢ διέρχεται θλιβομένη διὰ δύο κυλίνδρων καὶ μεταβάλλεται εἰς μεταλλικὸν σύρμα, ἢ ἀποτελεῖ μοχλοὺς, σιδηροδρόμους, ἢ πλάκας σιδηροῦ ἐλάσματος (plaques de tôle).

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μεγάλου ἐργοστασίου ὑψοῦνται αἱ ἀντλίαι αἱ χορηγοῦσαι τὸ ὕδωρ τοῖς λέβησιν.

Ἐν τῇ ἐμφανεῖ ἀταξίᾳ τοῦ σιδηρουργείου ὑποκρύπτεται εὐταξία πλείστη, θαυμασία συναρμογὴ παντοίων μηχανημάτων πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν κινουμένων σκοπόν.

Ἐκ τῶν παντοίων τούτων μηχανημάτων ἅτινα ἀναπληροῦσι τὴν ἐργασίαν τῆς χειρὸς τοῦ ἀνθρώπου, τὸ μὲν ῥυκανᾷ καὶ λεαίνει τὸ μέταλλον, τὸ δὲ κλιτυοτομεῖ, τὸ δὲ παρασκευάζει σφηνῶν καὶ κοχλιῶν ἐντομάς, τὸ δὲ κυρτοῖ κυλινδροειδῶς καὶ ἐπικάμπτει ἐπαλλήλως τὰ τοῦ ἐλάσματος πέταλα. Ἐν τῇ λεβητοποιίᾳ κατασκευάζονται ποικίλων σχημάτων λέβητες, οἵτινές εἰσι τὰ νεῦρα πάσης μηχανῆς. Ἐν τῇ καμίνῳ τῶν μεγάλων ἔργων γίνονται ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ οἱ τεράστιοι μεταλλικοὶ κυλοὶ οἱ στρέφοντες τὰς ἕλικας τῶν ἀτμοπλοίων, τροχοὶ τῶν ἁμαμαξῶν, γέφυραι σιδηραῖ, ἁτμάμαξαι, καὶ ἄλλα πρὸς πᾶσαν χρείαν κολοσσαῖα ἔργα.

Ὁ σίδηρος κατεργάζεται ὡς τὸ ξύλον! Δόξα ταῖς εὐφυέσι ταύταις ἐφευρέσεσιν, αἵτινες ποιοῦσι βαθμηδὸν ἐκποδὼν τὴν διὰ τοῦ σώματος ἐργασίαν, τὴν ἀποκτηνοῦσαν σχεδὸν τὸν ἐργάτην. Τοῦ λοιποῦ τὰ πάντα γενηθήσονται διὰ τοῦ ἀτμοῦ καὶ τῆς μηχανῆς, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐπιστατήσει μόνον τῶν ἔργων.

Α. Μ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.

Ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Τάσσου Νερούτσου.

Α'.

ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 212.)

Ἄλλο μικρολογικὸν χωρητικότητος μέτρον ἐπὶ ρευστῶν καὶ ἰδίᾳ φαρμακευτικῶν ὑλῶν ἀναφέρεται ἐν τοῖς δημοτικοῖς παπύροις τὸ μύστρον (ΟΥΤΑΧ μεθερμηνευόμενον ἀρυστὴρ, ἐκ τοῦ ῥήματος ΟΥΩΤΧ ἢ ΩΤΧ = ἀρύεσθαι, ἀντλεῖν)· ἦν δὲ τὸ μύστρον οὖταχ πολλοστημόριον τοῦ λόκ· οὕτω ἀναφέρεται « ἐπίχε 10 οὖταχ οἶνου παλαιοῦ καὶ γλυκέος ἐπ' αὐτήν ». (πάπυρ. γνωστ. ἐν Λουγδούνῳ Βαταυῶν.).

Παρὰ τὸ ἴνιον μνημονεύεται μέτρον χωρητικότητος ὡς εἴρηται ἀνωτέρω καὶ ἡ μνᾶ (ΜΕΝΑ), ἥτις ὑπολογίζεται παρὰ τῶν νεωτέρων ὅτι ἦν ἴση 0. 61 ἑκατοστολίτροις γαλλικοῖς, ἤτοι κατὰ τριτημόριον χωρητικωτέρα τοῦ ἴν, διότι ἐὰν ἡ ἀνάγνωσις ἐπιγραφῆς τινος τοῦ ἑορτολογίου τοῦ ναοῦ ἐν Medinet-Abou ἔχῃ ὀρθῶς, «νάφθης μναῖ 2 καθ' ἑκάστην ἡμέραν, γίνονται δι' ἐν ἔτος καὶ πέντε ἡμέρας ἄπετ 24, » τότε ἡ μνᾶ ἦν τὸ τριακοστημόριον τοῦ ἀμφορέως ἄπετ, ὅστις ἐδύνατο, ὡς εἰδομεν ἀνωτέρω, 40 $\frac{1}{2}$ περίπου λίτρας γαλλικάς. Ἡ μνᾶ ἀναφέρεται πολλάκις ἐπὶ τῶν μνημείων γινομένου λόγου περὶ ὑγρῶν ἢ καὶ ξηρῶν κοκκιωδῶν οὐσιῶν, οἴνου, μέλιτος, νάφθης, πίσσης ὑγρᾶς, θυμιάματος καὶ ἀρωμάτων· οὕτω « θυμιάματος μναῖ 924 » ἐν ἐπιγραφῇ Τωθμώσιος τοῦ Γ' ἐν Καρνάκ· « μέλιτος μναῖ 470 » ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, εὑρισκομένῃ ἐν Λούβρῳ τῶν Παρισίων· « οἴνου μναῖ 6,428 » ἐν ἐπιγραφῇ στατιστικῇ τοῦ χωρίου Καρνὰκ, νῦν ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσείῳ τῶν Παρισίων· « θυμιάματος μναῖ 828 » ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ, καὶ κατωτέρω πίσσης μναῖ 2,000. »

Δοχεῖα μᾶλλον ἢ μέτρα ρευστῶν οὐσιῶν ἀναφέρονται ἐν ἐπιγραφαῖς καὶ παπύροις τὸ κελώλιον (ΚΕΛΩΑ), τὸ καὶ νῦν καλούμενον κοῦλε ἤ τοι ὑδρία, λάγηνος, σταμνίον, καὶ τὸ κόνδυ (ΚΟΝΔΥ καὶ ΚΟΝΔΑΡΙΟΝ) ἤ τοι ποτήριον, κύλιξ· οὕτω « σπένδων ὕδατος κελώλια τέσσαρα » ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθὼρ ἐν Θήβαις. Τὸ « κόνδυ τὸ ἀργυροῦν » (Γένεσ. μδ' 2.), καὶ « κόνδυ οἶνου » ἀπαντᾶται πολλάκις ἐν γνωστικοῖς παπύροις τῆς τελευταίας ἐποχῆς.

IV. Μέτρα χωρητικότητος διὰ σιτηρὰ καὶ ἄλλα γεννήματα, ὄσπρια, σπόρους, φυσικὰς ἢ τεχνητὰς κοκκιώδεις οὐσίας φαίνονται ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς δύο τινὰ, ὧν τὸ μεγαλείτερον τετραπλοῦν τοῦ μικροτέρου· ἡ ἀνάγνωσις τῶν τὰ δύο ταῦτα μέτρα σημαινόντων χαρακτήρων εἶναι ἀβέβαιος ἔτι, ἀλλ' ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν δῆλον γίνεται, ὅτι τὸ μὲν εἶναι τὸ πάλαι λεγόμενον οἰφὶ (ΟΙΦΕ καὶ ΩΙΦΙ), ἑβραϊστὶ ἐφὰ, τὸ ἑνίοτε καλούμενον καὶ αἰγυπτία ἀρτάβη (ΑΡΤΩΒ) πρὸς διάκρισιν τῆς μεγαλειτέρας περσικῆς, τὸ δὲ μικρότερον, τεταρτημόριον τοῦ οἰφὶ, ἴσως ἀναγινώσκεται ΦΤΕΟΥ, κατ' ἀναλογίαν τοῦ καὶ νῦν ἐν χρήσει παρ' Αἰγυπτίοις Rukaa, τεταρτημορίου ὄντος τοῦ νεωτέρου οἰφὶ ἤτοι Waybeh, ἐν ᾧ ἡ λέξις ἀρτάβη καλεῖται καὶ νῦν ἔτι Artéb.

Ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ ἐν Medinet-Abou ναοῦ Ῥαμεσσῆ τοῦ Γ', ἐν τῷ ἐκεῖ ἐγγεγραμμένῳ ἑορτολογίῳ, μεταξὺ τῶν δημοσίων εἰσφορῶν αἵτινες ἐτελοῦντο κατὰ τὴν εἰκοσιτετράκμερον πανήγυριν τοῦ Ἄμωνος ἐν Θήβαις, ἀπὸ τῆς 19 Φαωφὶ μέχρι τῆς 12 Ἀθὺρ, ἀναφέρονται σιτηρὰ ἐκ τῆς ἄνω καὶ κάτω Αἰγύπτου, καθὼς καὶ διάφοροι ποσότητες ἄρτων, τροχίσκων καὶ τρωγαλίων, ὡς ἔκτακτα δωρήματα τοῖς ἱερεῦσι, ταῦτα δὲ καταλογίζονται εἰς μέτρα οἰφὶ καὶ τεταρτημόρια τοῦ οἰφί· οὕτω μεταξὺ ἄλλων « εἰσφέρονται ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν σῖτου νοτίου (Σαΐδι) τεταρτημόρια 2, σῖτου βορείου (Βεχέρα) οἰφὶ 2 καὶ τεταρτημόρια 2, τὸ ὅλον οἰφὶ 3 . . . γίνονται εἰς 24 ἡμέρας σῖτου νοτίου οἰφὶ 12, σῖτου βορείου οἰφὶ 60. » Ὑπάρχουσι μάλιστα χωρία ἐν οἷς αὐτὸ τὸ οἰφὶ σημαίνεται διὰ τεσσάρων τεταρτημορίων ὡς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ναοῦ τοῦ Καρνὰκ, ὅπου ἀριθμοῦνται τὰ λάφυρα ὅσα ἔπεσον ἐν χερσὶ Τωθμώσιος τοῦ Γ' μετὰ τὴν ἐν Μαγεδδῷ τῆς Παλαιστίνης μάχην· « τὸ ποσὸν τῶν γεννημάτων ὅσα ἀφεῖλεν ἡ ἁγία Μεγαλειότης ἐκ τῶν πεδίων τῆς Μαγεδδῶ ἦσαν 208,000 ὁλοτετάρτων οἰφὶ σίτου, ἐκτὸς τοῦ ἀναλωθέντος καθ' ὁδὸν παρὰ τοῦ στρατοῦ. » Τὸ τεταρτημόριον τοῦ οἰφὶ ἐχρησίμευε πρὸς καταμέτρησιν καὶ αὐτῶν τῶν ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις διὰ τὰ θυμιάματα καιομένων λεπτῶν ἀνθράκων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἄνω μνημονευθέντος ἑορτολογίου· « ἀνθράκων οἰφὶ τεταρτημόρια 6 κατὰ μῆνα γίνονται κατ' ἔτος τεταρτημόρια 72. »

Ὡς πρὸς τὴν χωρητικότητα τοῦ τεταρτημορίου τοῦ οἴφι εἰκάζουσι τινὲς, ὅτι ἐδύνατο περίπου 10 λίτρας γαλλικὰς, καὶ ὅτι ἦτο μικρόν τι μεγαλείτερον τοῦ ῥωμαϊκοῦ μοδίου, ἑπομένως ὅτι τὸ οἰφὶ ἐδύνατο περίπου λίτρας 40 γαλλικάς· ἀλλὰ καὶ ἄλλοθεν γνωρίζομεν, ὅτι τὸ αἰγυπτιακὸν οἰφὶ, ταὐτόσημον τῷ ἑβραϊκῷ ἐφὰ, λεγόμενον καὶ αἰγυπτία ἢ μικρὰ ἀρτάβη, ἐδύνατο ἀκριβῶς 72 ξέστας ὡς ὁ ἀττικὸς μετρητὴς (Boeckh), ἄρα λίτρας ὡς ἔγγιστα 39 γαλλικὰς ἢ κατὰ Φάννιον 3 $\frac{1}{3}$ ῥωμαϊκοὺς μοδίους, ἐν ᾧ ἡ περσικὴ ἀρτάβη ἐχώρει μεδίμνου ἀττικοῦ πλέον χοίνικι τρισὶν ἀττικοῖς (Ἡρόδ. Ι. 192.), ἤτοι ἐδύνατο 55 λίτρας γαλλικάς.

Τὸ οἰφὶ παρ' Ἕλλησιν οἶφις, οἶφι, οἰφὶ καὶ ὑφὶ, ἦτο λέξις αἰγυπτιακὴ (κατὰ Ἡσύχιον) καὶ ἐγράφετο ΟΙΦΕ καὶ ΩΙΦΙ, ἀπὸ τοῦ ῥήματος ΟΥΩΙΦ = μετρεῖν, καὶ δύναται νὰ μεταφρασθῇ μετρητὴς ὡς παρ' Ἀττικοῖς· ἡ δὲ ἀρτάβη, ἥτις παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις Αἰγυπτίοις ἐν δημοτικοῖς παπύροις ἐγράφετο ΑΡΤΩΒ, ΕΡΤΩΒ καὶ ΕΡΤΟΠ, νῦν δὲ καλεῖται Ardeb, δὲν σημαίνει πλέον τὴν παλαιὰν αἰγυπτιακὴν ἢ μικρὰν ἀρτάβην, ἀλλ' ἕτερον μεγαλείτερον μέτρον καὶ ἑξαπλάσιον τοῦ νεωτέρου οἰφὶ ἤτοι Waybeh, δῆλα δὴ 7 $\frac{3}{4}$ κοιλὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐκ τοῦ δημοτικοῦ παπύρου τῆς μακεδονικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς φαίνεται, ὅτι τὸ οἰφὶ διῃρεῖτο οὐχὶ ὡς τὸ πάλαι ἀλλ' εἰς τριτημόρια ἤ τοι μοδίους (ΜΕΝΤ) ἐπεὶ δὴ τὸ οἰφὶ περιελάμβανεν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, λίτρας γαλλικὰς 39, ἄρα ὁ μόδιος τῶν Αἰγυπτίων (ΜΕΝΤ) ἦτο ἴσος 13 λίτρας γαλλικαῖς, ἤ τοι ἐχώρει ἀκριβῶς ὅσον ἓν παλαιὸν γαλλικὸν boisseau. Ἡ λέξις καὶ τὸ πρᾶγμα σώζονται μέχρι τῆς σήμερον μεταξὺ τῶν νεωτέρων Αἰγυπτίων ὑπὸ τὸ ὄνομα Mid, ἤτοι μόδιος, μέτρον, ἴσον τρισὶ τεταρτημορίοις τοῦ Waybeh. Ὅτι δὲ ὁ παρ' Αἰγυπτίοις μόδιος (ΜΕΝΤ) ἦτο τριτημόριον τοῦ οἰφὶ εἰκάζω ἀπὸ τῆς μεταφράσεως τῆς παλαιᾶς διαθήκης κατὰ τοὺς Ο', ὅπου τὸ οἰφὶ ἢ ἐφὰ τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀρχετύπου μεθερμηνεύεται τρία μέτρα· οὕτω λόγου χάριν ἐν τῷ κειμένῳ (Ἔξοδ. ις'. 36.) ἀναφέρεται « τὸ δὲ γομὸρ τὸ δέκατον ἦν τοῦ οἰφὶ », ἐν δὲ τῇ ἀλεξανδρινῇ μεταφράσει ὑπάρχει « τὸ δὲ γομὸρ τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων ἦν. » Ἔπειτα ἐν τῷ ἀρχετύπῳ, ὅπου ἀπειλεῖται παρὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου σιτοδεία τῆς Ἰσραηλίταις (Ἡσ. ε' 10.) λέγεται ὅτι « ὁ σπόρος ἑνὸς χομὲρ θέλει δώσει [εἰςὅδημα] ἓν ἐφὰ », ἐν ᾧ ἡ ἀλεξανδρινὴ μετάφρασις φέρει « καὶ ὁ σπείρων ἀρτάβας ἓξ ποιήσει μέτρα τρία. »

Ἄλλο μικρολογικὸν μέτρον ξηρῶν οὐσιῶν, θυμιαμάτων, λιβάνου, σμύρνης καὶ ἀρωμάτων, τροχίσκων ἢ κωνίων μυριστικῶν ἦτο ἡ χοῖνιξ (ΤΕΝΑ) ἤτοι κάνεον, ἐξ οὗ ΦΑ-ΤΕΝΑ ἡ κανηφόρος). Ἡ αἰγυπτία χοῖνιξ ἐδύνατο κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν νεωτέρων 0. 61 ἑκατοστόλιτρα γαλλικὰ, ἑπομένως ἦτο τὸ τριακοστημόριον τοῦ ἀμφορέως ἀπὲτ, ὡς ἡ ἐπὶ ρευστῶν αἰγυπτιακὴ μνᾶ (ΜΕΝΑ.) Τελευταία ἀναφέρεται καὶ ἡ κοτύλη (ΔΑ) κοινὴ μονὰς πρὸς μέτρησιν ξηρῶν τε καὶ ρευστῶν οὐσιῶν, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ἤ τοι διαφόρων μύρων καὶ μυρεψικῶν ὑλῶν, κοκκίων ἀρωματικῶν, ξηρίων μεταλλικῶν, γάλακτος, χυλισμάτων, μυρελαίων καὶ τῶν ὁμοίων. Ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄμωνος ἐν Θήβαις ἑορτολογικῶν ἐπιγραφῶν γίνεται δῆλον, ὅτι 72 κοτύλαι (ΔΑ) ἐλογίζοντο ἐπὶ ἑνὸς ἀμφορέως ἀπὲτ, ὅθεν τοῦ ἀμφορέως δυναμένου λίτρας 48. 40 ἡ κοτύλη ΔΑ ἐχώρει ὅσον 0 26 ἑκατοστόλιτρα γαλλικά.

ΕΙΔΩΛΩΝ ΕΜΠΟΡΙΑ.

Ἡ Ἀγγλία εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν τόπος τῶν ἀντιθέσεων. Ἐξ ἑνὸς μὲν στέλλει ἀποστόλους ὅπως φέρωσι τοὺς εἰδωλολάτρας εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ μυρίας καταβάλλει προσπαθείας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐξ ἄλλου δὲ δὲν διστάζει νὰ προμηθεύῃ εἴδωλα εἰς τοὺς λάτρας αὐτῶν. Ἐν Βίμριγκαμ τῆς Ἰνδικῆς ὑπάρχει Ἀγγλικὸν ἐργοστάσιον εἰδώλων, τοῦ ὁποίου ἰδοὺ τὸ τιμολόγιον·

« Ἰαμὲν (θεὸς τοῦ θανάτου), ἐκ καλοῦ χαλκοῦ, κατεσκευασμένος μὲ πολλὴν φιλοκαλίαν.

« Νιρονδῆ (βασιλεὺς τῶν δαιμόνων), κατὰ διάφορα πρότυπα. Ὁ γίγας, ἐρ' οὗ ἱππεύει, εἶναι ἄξιος θαυμασμοῦ διά τε τὸ τολμηρὸν ἦθος, καὶ τὴν νέαν σπάθην.

« Βαροὶν (θεὸς τοῦ ἡλίου), ζωηρότατος. Ὁ κροκόδειλός του εἶνε χάλκινος καὶ ἡ μάστιξ του ἀργυρᾶ.

« Κουμπερὲν (θεὸς τοῦ πλούτου), θαυμασίως κατειργασμένος καὶ καθ' ὅλας τὰς ἀναλογίας τῆς τέχνης.

« Εὑρίσκονται δὲ καὶ ἡμίθεοι καὶ παντὸς εἴδους κατωτέρας τάξεως δαίμονες, πλὴν εἰς οὐδένα παραχωρεῖται οὐδὲ τὸ παραμικρότερον ἄγαλμα ἐπὶ καλῇ πίστει. Τοῖς ἀγοράζουσι τοῖς μετρητοῖς γίνεται ἔκπτωσις. »

ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΣ.

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ.

Γ'. Η ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΛΟΜΒΑΡΔΙΑΣ.

ΚΟΡΡΕΓΙΟΣ.

Ὁ Κορρέγιος καὶ ὁ Παρμεζάνος συνέστησαν τὴν λεγομένην σχολὴν τῆς Πάρμας, ἣν οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων, μὴ δεχόμενοι ὡς ἄλλην, δὲν διακρίνουσιν ἀπὸ τῆς Λομβαρδικῆς σχολῆς. Διαφέρει δὲ ἡ σχολὴ αὕτη τῶν ἄλλων ἅτε διανύσασα τὴν μέσην μεταξὺ τῆς Ῥωμαϊκῆς καὶ Φλωρεντινῆς τέχνης ὁδόν. Ἐνθουσιῶν ὑπὲρ τοῦ κάλλους τοῦ σώματος, ὡς ὁ Ῥαφαῆλος, καὶ ὑπὲρ τῆς καθαρευούσης γραμμῆς ὡς ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, ἀλλ' ἧττον μὲν ἰδανικὸς ὢν τοῦ πρώτου, ἧττον δὲ ἔντονος καὶ σφριγῶν τοῦ δευτέρου, ὁ Κορρέγιος κεράννυσι τὸ ἐρρωμένον καὶ ἀκριβὲς τοῦ φλωρεντινοῦ σκιαγραφήματος διά τινος ἐκλελυμένης καὶ χαλαρᾶς διαγραφῆς, ἀγνώστου τοῖς Φλωρεντίνοις, καὶ ἐμψυχόνει ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τὴν ἐμβριθῆ εὐγένειαν, καὶ τὸ ἤρεμον καὶ ἐπικὸν στάσιμον τῆς ῥωμαϊκῆς τέχνης. Ἐν τοῖς τοῦ Κορρεγίου ἔργοις παρεισέρρησε πρὸς τούτοις ἁμυδρά τις ἀκτὶν τοῦ λαμπροῦ βενετικοῦ χρωματισμοῦ, οἷος ἔλαμψεν ὕστερον ἐπὶ τῶν ἔργων τῶν μεγάλων ἐνετῶν Γεωργιώνου, Τιτιανοῦ καὶ Βερονέζου. Ὁ Κορρέγιος ἧττον ἐπινοηματικὸς ὢν τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, ἐντονώτερος δὲ τοῦ Ῥαφαήλου, ἀναπληροῖ τὸ ἀράτον τοῦτο ἔλλειμμα διὰ τῆς ἀειθαλοῦς, προσφάτου, λαμπρᾶς καὶ εὐθύμου ἐμφάσεως τῶν ἔργων αὐτοῦ. Τῶν δὲ ἀρετῶν αὐτοῦ ἡ μάλιστα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν καρδίαν κατακηλοῦσα εἶναι ἡ χάρις ἡ ὀνομασθεῖσα gracia corregiesca, ἥτις καὶ περιεποίησεν αὐτῷ, ὡς τῷ Ῥαφαήλῳ, τὸ ὄνομα θεῖον, καὶ ἡ μεγάλη περὶ τὴν διάχυσιν τοῦ φωτὸς σοφία. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ζωγράφοι οἱ ἐπὶ ἐπινοίᾳ καὶ δυνάμει τέχνης περίβλεπτοι γενόμενοι ἤρξαντο πρῶτον μιμεῖσθαι ἄλλους, ἐνασμενίζοντες οἱ μὲν τῷ σχεδίῳ, οἱ δὲ τῷ χρωματισμῷ. Ὁ δὲ Κορρέγιος, περὶ πλείστου ποιησάμενος τὴν τῶν εἰκόνων ἐπιφώτισιν καὶ ἀπὸ τῆς σκιαυγείας πρὸς ἐπίδειξιν τῆς τέχνης μᾶλλον ὁρμώμενος, ἐτιμήθη διαφερόντως ἐκ τούτου καὶ ὑπερέβη οὐ μόνον τὸν Τιτιανὸν καὶ τὸν Παῦλον Βερονέζην, ἀλλὰ καὶ τὸν Ῥαφαῆλον καὶ τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελον αὐτόν.

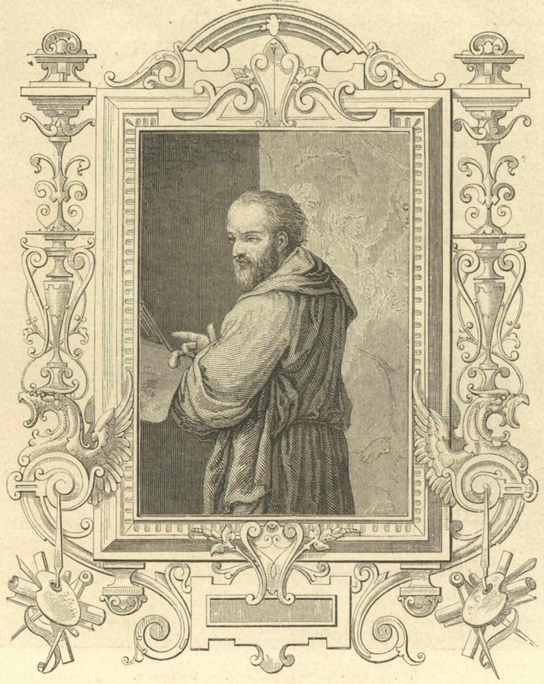

Ὁ Κορρέγιος.

Ἀδίκως λοιπὸν ἀμφισβητοῦσι πολλοὶ τῷ Κορρεγίῳ περὶ τῆς ἀπὸ ἱδρύσεως νέας σχολῆς δόξης, καθόσον μᾶλλον ὁ Κορρέγιος, μὴ ἰδών ποτε μήτε τὴν Φλωρεντίαν μήτε τὴν Ῥώμην, μήτε τὴν Βενετίαν, ἀλλὰ μόνον γνωρίσας τοὺς ἀρχαίους ἐκ τῶν στίχων τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Βιργιλίου, ἐγένετο αὐτοδίδακτος. Ἰδὼν δέ ποτε ὀψὲ τοῦ βίου αὐτοῦ εἰκόνα τοῦ Ῥαφαήλου ἐν Βολωνίᾳ, ἀνέκραξεν· « Anch' io sono pittore. »

Ὁ Ἀντώνιος Ἀλλέγρης ἐγεννήθη κατά τινας ἐν ἔτει 1494 ἐν Corregio, μικρᾷ τοῦ δουκάτου τῆς Μοδένης πόλει, ἀφ' ἧς ὠνόμασεν ἑαυτὸν κατὰ τὸ τότε παρὰ τοῖς τεχνίταις ἐπικρατοῦν ἔθος, ἐκ γονέων εὐπορούντων, καὶ ἔτυχε παιδείας καὶ καταρτίσεως ἐπιμεμελημένης. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ καταφαίνεται ἡ μεγάλη γνῶσις τῆς μυθολογίας ἣν ἔσχεν ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν ἐπῶν τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Ὀβιδίου.

Ἅπαντα τὰ περὶ ἐπιφωτίσεως καὶ σκιαυγεῖας ἐν Μεδιολάνοις διδασκόμενα ὡρμῶντο ἐκ τῆς ἑπομένης ἀρχῆς· ὅτι ἀνάγκη ἵνα ἀντιτάττωμεν σκιὰν πρὸς τὸ φωτιζόμενον μέρος καὶ τἀνάπαλιν. Ἀλλ' ὁ Κορρέγιος ἐνόησε καὶ ἔργῳ ἀπέδειξε πρῶτος ὅτι κινεῖ τις τὴν ψυχὴν καὶ ἀρέσκει τοῖς πᾶσι πολὺ μᾶλλον ἐκ τῆς βαθμιαίας ἐπιφωτίσεως ἢ τῆς ἀντιθέσεως τῶν χρωμάτων, καὶ ὅτι τὸ θέλγητρον τῆς σκιαυγείας ἐκπορεύεται ἐκ τῆς παραθέσεως τῆς σκιᾶς παρὰ τῇ σκιᾷ, τοῦ φωτὸς παρὰ τῷ φωτὶ βαθμιαίως διακεχυμένῳ, πολὺ μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν ὀξειῶν ἀντιθέσεων τοῦ ὑπομέλανος καὶ τοῦ λαμπροῦ.

Οὐδέποτε ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐφηρμόσθη μετὰ τοσαύτης ἐναργείας ὡς ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ τῇ διαμορφούσῃ τὴν Νύκτα τῶν Χριστουγέννων (la Notte di Corregio), ἥτις ἀπὸ τοῦ 1745, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας καὶ Ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας Αὔγουστος τρίτος ἠγόρασεν αὐτὴν παρὰ τοῦ δουκὸς τῆς Μοδένης, καθωραΐσε τὸ τῆς Δρέσδης Μουσεῖον. Ἐν αὐτῇ τὸ φῶς πηγάζον ἐκ τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ ἐξασθενεῖ καὶ ἀμαυροῦται βαθμηδὸν μέχρι τῶν ἐσχάτων τοῦ πίνακος. Τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἐκπορευόμενον φῶς εἶναι τοσοῦτον ἐλαρὸν καὶ λαμπρὸν ὥστε φαίνεται ὑπὲρ φύσιν. Διασκεδαννύμενον βαθμιαίως καταφωτίζει τὸ πρόσωπον τῆς Παρθένου, καὶ τὰς ὄψεις τῶν γυναικῶν καὶ τοῦ βοσκοῦ, καὶ φωτίζον τοὺς ἀπ' οὐρανοῦ κατερχομένους ἀγγέλους, τελευτᾷ ἀμαυρούμενον καὶ συμμιγνύμενον βαθμηδὸν τῇ ἐν τῷ ὁρίζοντι ὑποφωσκούσῃ ἡμέρᾳ. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ὃν ἀπὸ τριῶν αἰώνων ἤγειρεν ὁ πίναξ οὗτος εἶναι ὁ αὐτὸς μέχρι τοῦ νῦν. Ὁ Μέγγς θαυμάζει πάντα ἐν αὐτῷ, ἐπίνοιαν, διάθεσιν, σκιαύγειαν, χρωματισμὸν, διατύπωσιν. Ὁ Λομάζος ὀνομάζει αὐτὸν τὸ μάλιστα πάντων ἀξιοθαύμαστον ἔργον, ὁ δὲ Ῥίχαρτσων τὴν πρώτην πασῶν τῶν εἰκόνων· « Σύγγνωθι, θεῖε Ῥαφαῆλε, ἀνακράζει ὁ Desbrosses, ἐὰν μηδὲν τῶν ἔργων σου ἐνέβαλέ μοι τὸ πάθος, ὃ ἔπαθον βλέπων τὴν Νύκτα τοῦ Κορρεγίου! »

Διότι ὁ Κορρέγιος συνήνωσεν ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ τοσαύτην χάριν καὶ λεπτουργίαν σχήματος ἣν οὐδέποτε ἔγνω οὐδ' αὐτὸς ὁ Ῥεμβράνδος. Ἐνάμιλλος τῆς Νυκτὸς θεωρεῖται ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἡ ἀπεικάζουσα τὸν Ἅγιον Ἱερώνυμον προσφέροντα τὰς γραφὰς αὐτοῦ τῷ Σωτῆρι, οὗτινος ἡ Μαγδαληνὴ ἀσπάζεται τὸν πόδα. Ἡ εἰκὼν ἐπληρώθη τῷ τεχνίτῃ ὀγδοήκοντα φλωρία καὶ ἐδωρήθη τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ San Antonio Abbate, ἔνθα διέμεινε μέχρι τοῦ 1757, ὅτε οἱ ἱερεῖς, ἀποροῦντες χρημάτων πρὸς ἵδρυσιν τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν, ἐπώλησαν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ τῆς Πορτογαλλίας ἀντὶ τετρακοσίων πεντήκοντα χιλιάδων φράγκων· ἀλλ' ὁ Ἰνφάντης δὸν Φίλιππος, μαθὼν τὴν τῆς εἰκόνος ἀπαλλοτρίωσιν, κατέσχεν αὐτὴν, καὶ ἀποζημιώσας τοὺς ἀγοραστὰς, κατέθεσεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ὡραίων Τεχνῶν τῆς Μοδένας. Κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Βοναπάρτου ἡ εἰκὼν αὕτη ἀπεστάλη εἰς Παρισίους μετὰ τῶν λοιπῶν εἴκοσιν ἀριστουργημάτων τῆς Ἰταλικῆς τέχνης. Ἡ κυβέρνησις τῆς Μοδένας προσήνεγκεν ἐν ἑκατομμύριον ἀντὶ τῆς εἰκόνος τῷ Βοναπάρτῃ προτιμήσαντι ταύτην. Νῦν δὲ εὑρίσκεται ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Πάρμας.

Ἀξιοθαύμαστοι δὲ καὶ αἱ εἰκόνες αὐτοῦ αἱ διαμορφοῦσαι τὸν Ἔρωτα ἀφοπλιζόμενον ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης, τὴν Ἰὼ διδοῦσαν ἑαυτὴν τῷ Διί, τὴν Δανάην, τὴν Ἁρπαγὴν τοῦ Γανυμήδους, τὴν Λήδαν, τὴν Ἄρτεμιν κυνηγοῦσαν, καὶ τὰ ἄλλα εἰκονίσματα ἅπερ ἐξειργάσθη ὑπὲρ τοῦ προσευκτηρίου Ἰωάννης τῆς ἐκ Πλακεντίας, καὶ ἔδωκαν ἀφορμὴν τῷ Κορ-

Ἡ ἁγία Λουκίλη. — Παρμεζάνος. — Ἐν Πάρμῃ.

ρεγίῳ τοῦ ἐπιδεῖξαι ἁπάσας τὰς ἀπαραμίλλους αὐτοῦ ἀρετάς.

Χωρὶς δὲ τούτων τῶν πρωτοτύπων χάριτος καὶ ἐπινοίας εὑρίσκομεν ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐκκλησίᾳ ἕν τι τῶν μεγάλων τεχνουργημάτων, ἐν οἷς ὁ Κορρέγιος, ἀμιλλώμενος πρὸς τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελον ὑπὲρ τῆς τόλμης τῶν συμπλεγμάτων, τοῦ ὑπερφυοῦς τῶν προσώπων, τοῦ θράσους τῶν συντετμημένων εἰκονισμάτων, ἀπέδειξεν ἑαυτὸν ὑπ' οὐδεμιᾶς καμπτόμενον δυσχερείας. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θόλου βλέπομεν τὸν Ἰησοῦν θεωροῦντα τὸν οὐρανὸν πρὸς ὃν ἀναβαίνει ἱλαρὸς καὶ ἀγαλλόμενος. Περὶ αὐτὸν ἀναπτύσσονται οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ διδάσκαλοι τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπαιωρούμενοι ταῖς νεφέλαις καὶ φερόμενοι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων. Παράδοξον δὲ ὅτι κριτικοί τινες ἔψεξαν τὸν Κορρέγιον ὡς ἐξεργασάμενον τὸ εἰκόνισμα κατὰ τὴν χεῖρα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, ἐν τῇ Τελευταίᾳ Κρίσει, ἥτις ἐξετελέσθη πολὺ ὕστερον.

Ἀλλὰ τὸ μεγαλεπήβολον τοῦ Κορρεγίου φαίνεται μάλιστα ἐν τῇ τοῦ θόλου τῆς μητροπόλεως τῆς Πάρμης τοιχογραφίᾳ. Ἐπειδὴ ἐὰν ἡ εἰκὼν ἀνεπτύσσετο ἐπὶ ἐπιφανείας ἴσης, ἦν ἂν μεγαλειτέρα τῆς Τελευταίας Κρίσεως τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. Ἡ τοιχογραφία διαμορφοῖ τὴν Ἀνάληψιν τῆς Θεοτόκου. Οἱ οὐρανοὶ ἀνοίγονται, καὶ ὁ Σωτὴρ δέχεται τὴν αὐτοῦ μητέρα φερομένην ὑπὸ τῶν ἀγγέλων. Οἱ ἐν τῷ παραδείσῳ ᾄδουσιν ἄσματα, μικροὶ δὲ ἄγγελοι παραπέμπουσιν σαλπίζοντες καὶ μουσουργοῦντες.

Ὁ Κορρέγιος εἶναι ἀμίμητος ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς εὐσχήμονος τρυφῆς καὶ τοῦ μειδιῶντος κάλλους. Καὶ ζῶν μὲν δὲν ἠδυνήθη ἵνα συστήσῃ σχολὴν, ἀποθανόντος δὲ ἐφάνησαν πολλαχοῦ μιμηταί, ὧν μέγιστος ὁ Παρμεζάνος (1503-1540) ὁ μετ' αὐτὸν πρῶτος τῶν ἐν Πάρμῃ ζωγράφων, ἰδίως διαπρέψας ἐπὶ μυθολογικοῖς ἀπεικάσμασι. Τινὲς ἐμέμψαντο αὐτὸν ὅτι ζητῶν συνεχῶς τὴν χάριν καὶ κομψότητα πίπτει ἐνίοτε εἰς ἀκκισμὸν καὶ ἀπειροκαλίαν. Ἅπαντες γνωρίζουσι τὴν ὡραίαν αὐτοῦ εἰκόνα τὴν διαμορφοῦσαν τὸν Ἔρωτα παρασκευαζόμενον τὰ ὅπλα, καὶ ἔχοντα παρὰ πόδας δύο παιδία, ὧν τὸ μὲν γελᾷ τὸ δὲ κλαίει. Ἀλλὰ τὸ κυριώτατον τῶν ἔργων αὐτοῦ εἶναι ἐν ἡ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Μαρίας delle Steccata ἐν Πάρμῃ. Ἁγία Λουκίλη.

Ὁ Παρμεζάνος ἐγένετο ὁ πρῶτος ἐφευρετὴς τῆς διὰ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος χαλκογραφίας. Κατηγορηθεὶς ἐπὶ ἀσεβείᾳ ἐφυλακίσθη, εἶτα δὲ ἀπέθανεν ἐν ἐξορίᾳ πενητεύων.

Ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος. — Κορρέγιος. — Μουσεῖον τῆς Πάρμης. — Ἐξετιμήθη ἑνὸς ἑκατομμυρίου φράγκων.

Η

ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑ

ΤΩΝ

ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΝ ΙΤΑΛΙΑ.

Α'. ΟΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ.

Ἐνῷ ἅπασα ἡ Εὐρώπη ἐκυβερνᾶτο ἔτι ὑπὸ τοῦ φεουδαλισμοῦ, ἡ Ἰταλία ἧττον τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἐπηρεασθεῖσα ὑπὸ τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς, ἤρξατο πρώτη ἀναλαμβάνειν· αἱ δὲ πλεῖσται καὶ μέγισται τῶν πόλεων αὐτῆς, ὠφελούμεναι ἐκ τῶν δεινῶν ἐρίδων τῶν παππῶν καὶ τῶν αὐτοκρατόρων, προήχθησαν βαθμηδὸν εἰς ἐλευθερίαν καὶ δύναμιν διαπρέψασαι ἐπὶ φιλελευθερίᾳ καὶ φιλοτεχνίᾳ καὶ φιλοκαλίᾳ. Τὰ Μεδιόλανα ἀποστάντα ἀπὸ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Ἐρυθροπωγωνος, καὶ ἡττηθέντα κατεστράφησαν ἀρδην· οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες ἠναγκάσθησαν ἵνα σκηνώσωσιν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν καλύβαις παρὰ τὰ ἕλη (1162). Ἀλλ' ὕστερον νικήσαντες, καὶ θελήσαντες ἵνα ἀνεγείρωσιν ἐκ νέου τὴν πόλιν αὐτῶν, προείλοντο ἵνα καταστήσωσιν ἀείμνηστον τὴν πολυχρόνιον αὐτῶν ταλαιπωρίαν καὶ ἐξορίαν δι' ἀναγλύφων ἐγκολαφθέντων ὑπὲρ τῆς πύλης τῆς νέας αὐτῶν μητροπόλεως. Τὰ ἀνάγλυφα ἐκεῖνα, καίπερ ἀτέχνως καὶ ἀπειροκάλως κατὰ τὴν τότε τέχνην ἐξεργασθέντα, ἦσαν τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς συζυγίας τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐλευθερίας· διότι ἡ τέχνη ἀναφαίνεται ἤδη, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, συμπαρακολουθοῦσα τῇ ἐλευθερίᾳ.

Περὶ τὸν δέκατον καὶ ἑνδέκατον αἰῶνα ἡ Βενετία, ἡ Πίσα, ἡ Σιέννη, ἡ Φλωρεντία, ἡ Βολωνία, ἀποβαλοῦσαι τὰ τιμαριωτικὰ ἤθη, ἤρξαντο ἵνα αὐτονομῶνται, καταστήσασαι τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα. Ἀλλὰ καίπερ πάντοτε πρὸς ἀλλήλας διαφερόμεναι, ὡς αἱ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος πόλεις, μεγάλην ἔσχον ἐπίδοσιν πλούτου καὶ τέχνης καὶ παιδείας. Ἡ Βενετία, θελήσασα ἵνα ἀνιδρύσῃ τὸν Ἅγιον Μάρκον, ἐκάλεσεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Ἕλληνας τεχνίτας ἐπιστατήσοντας τῶν ἔργων· διότι τότε οἱ Βυζαντικοὶ, καίπερ παρακμάζοντες, ὑπερεῖχον ἔτι τέχνῃ καὶ παιδείᾳ τὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη, μεγάλως ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων βαρβάρων κακοπαθήσαντα. Οἱ τότε ἐν Ἑλλάδι ζωγράφοι καὶ γλύπται, εἰ καὶ ἀληθῶς ἀνάξιοι τῆς προσηγορίας ταύτης, διέπρεπον οὐδὲν ἧττον διαφερόντως ὡς ψηφοθέται καὶ χρυσοῦ μαλακτῆρες καὶ τορευταί, καὶ ὑφανταί· διότι αἱ τέχναι, αἵτινες ἐξελάμπρυναν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, διετέλεσαν ἀμηγέπως ἀκμάζουσαι ἐν αὐτῇ καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Οὐ μὴν ἀλλὰ νέαι ὑπ' αὐτῶν ἐξευρέθησαν. Ἡ φιλολογία ὀφείλει αὐτοῖς πολλὰ τῶν χειρογράφων ἃ διέσωσαν, ἡ δὲ τέχνη πολλὰς τῶν ἐξευρέσεων· διὸ καὶ ἐγένοντο διδάσκαλοι τῶν Ἰταλῶν, καὶ δικαίως ἐλέχθη ὅτι, ὡς τὸ πάλαι, οὕτω καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα οἱ Ἕλληνες ἐγένοντο οἱ ἐπανορθωταὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου.

Ἡ Βενετία κατέστη ἡ κυρία ἑστία τῶν Ἑλλήνων τεχνιτῶν, οἵτινες ἤρχοντο εἰς Ἰταλίαν πρὸς δημιουργίαν ψηφοθετημάτων, ἅτινα ἰδίως διεδόθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν μετὰ

τὴν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204), ἐξ ἧς οἱ Βενετοὶ ἔφερον οἴκαδε πλῆθος πολυτίμων λαφύρων, ἐν οἷς καὶ τοὺς ἐν Ῥόδῳ περιφήμους ἵππους τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ἐν δὲ τῇ ἐν Βενετίᾳ ἱδρυθείσῃ σχολῇ ἐδιδάχθησαν κατὰ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα οἱ λεγόμενοι πατέρες τῆς Ἰταλικῆς ζωγραφικῆς, ὅ τε Σιενναῖος Γουίδος, καὶ ὁ Πισάτης Γιούντας, καὶ ὁ Φλωρεντῖνος Σιμαβούης.

Οἱ Πισάται, κατακτήσαντες τὸ Πάνορμον ἀπὸ τῶν Σαρακηνῶν, ἀφιέρωσαν τὰ ληφθέντα λάφυρα εἰς ἱδρυσιν μητροπόλεως, καὶ ἐκάλεσαν ἐξ Ἑλλάδος τὸν ἀρχιτέκτονα Βουσκέττον ἐπιστατήσοντα τῶν ἔργων, καὶ ἐκόσμησαν τὴν μητρόπολιν διὰ στηλῶν μαρμάρου καὶ γρανίτου, καὶ πορφύρας καὶ κιονοκράνων καὶ ἀναγλύφων ἀφαιρεθέντων ἐξ ἀρχαίων ἑλληνικῶν μνημείων τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν δὲ τοῖς ἑλληνικοῖς τούτοις λειψάνοις ἦτο καί τις σαρκοφάγος, ἔνθα ἐνεταφιάσθη ἡ μήτηρ τῆς περιφήμου κομήσης Ματθιλδης, ἥτις ἐδώρησε τῷ Ἁγίῳ Θρόνῳ τὴν χώραν τὴν κληθεῖσαν κλῆρον τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Ἐκαλύπτετο δὲ ὁ σαρκοφάγος ὑπ' ἀναγλύφων ἐπιδεικνυόντων τὴν κυνηγεσίαν τοῦ Ἱππολύτου ἢ τοῦ Μελεάγρου, ἐξ ὧν ὁ Πισάτης Νικόλαος ἐνενόησε τὴν δύναμιν καὶ τὴν καλλονὴν τῆς ἀρχαίας τέχνης. Ἐκ δὲ τῆς αὐτῶν μελέτης ἐμυήθη πολλὰ τῶν μυστηρίων τῆς ἀρχαίας τέχνης, καὶ προήχθη, εἴπερ τις καὶ ἄλλος τῶν συγχρόνων, εἰς ἀλήθειαν καὶ κάλλος ἐμφάσεως.

Τὰ ἔργα αὐτοῦ εἴτε ἀρχιτεκτονικὰ εἴτε γλυπτικὰ ἀποπνέουσιν ἀρχαίου ὕψους καὶ ἀληθείας, ἐμπρέποντα ταῖς τῶν ἀρχαίων παραδόσεσιν, οἷος ὁ ἄμβων τοῦ Βαπτιστηρίου τῆς Πίσης, τὰ ἀνάγλυφα τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου Δομινίκου ἐν Βολωνίᾳ, ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν Φλωρεντίᾳ, ἣν μετὰ τρεῖς αἰῶνας ἐθαύμαζεν ἔτι ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος.

Τὴν μητρόπολιν τῆς Πίσης ἠγάπησαν διαφερόντως ἅπαντες οἱ τῶν καλῶν ἐρασταί. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἕλληνος ἀρχιτέκτονος Βουσκέττου (1080) οἱ ἄρχοντες τῆς πόλεως ἤγειραν αὐτῷ τάφον ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθείσης προσόψεως τοῦ μνημείου. Οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ προσεκλήθησαν εἰς Λούκαν ὅπως, ὑποστησάμενοι ἑαυτοῖς παράδειγμα τὸν διδάσκαλον, κτίσωσιν ἐκεῖ νέαν μητρόπολιν.

Αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις ἀμιλλώμεναι πρὸς ἀλλήλας περὶ ὅπλων ἤρξαντο ἤδη ἀμιλλᾶσθαι καὶ περὶ τέχνης. Τὰ δὲ τότε ἱδρυθέντα μνη[illegible] δὲν εἶναι ὁμοιόμορφα· διότι νῦν μὲν ἀναμιμνήσκουσι τὸν Βυζαντινὸν τρόπον, νῦν δὲ τὸν ἐν τῇ βορείᾳ Εὐρώπῃ ἀκμάσαντα, καὶ ἀλόγως γοτθικὸν ἐπικληθέντα· ἄλλοτε δὲ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τέχνην.

Ἀλλὰ βαθμηδὸν αἱ διάφοροι αὗται τάσεις καὶ τρόποι συμμιχθέντες ἀνέδειξαν τὸν νέον καὶ παράδοξον ῥυθμὸν, τὸν ἐπικληθέντα ἀρχιτεκτονικὴν τῆς Παλιγγενεσίας.

Αἱ ἐκκλησίαι ἦσαν τότε χρήσιμαι οὐχὶ μόνον εἰς θρησκευτικὰς ἱεροτελεστίας, ἀλλὰ καὶ πολιτικὰς συνελεύσεις, ἐν αἷς ὁ δῆμος ἐβουλεύετο περὶ τῶν τῇ πόλει συμφερόντων. Ἑκάστη πόλις ἐφιλοτιμεῖτο περὶ ἱδρύσεως ἀρίστης μητροπόλεως. Καὶ ὅτε ἐν ἔτει 1294 ἡ Φλωρεντία ἐπεβάλετο τὴν οἰκοδομίαν τῆς οἰκείας μητροπόλεως, ἐπέταξε τῷ ἄρχοντι τῶν μεγιστάνων ἵνα ὑποστῇ τὸ διάγραμμα αὐτῆς ὡς μέγιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον πάντων· « διότι τὰ ἔργα τῆς κοινότητος δέον ἵνα ὦσι μεγάλα, ὡς οἱ μεγαλόψυχοι αὐτῆς πολῖται. » Οἱ λόγοι οὗτοι ἀναμιμνήσκουσι τὸν Περικλέα καὶ τὰς Ἀθήνας.

Ἡ ἐλευθερία ἐξήγειρε πανταχοῦ τῆς Ἰταλίας καὶ ἀνερρίπισε τὸ ἀποσβεσθὲν τῆς φιλοπατρίας ζώπυρον, τὴν μεγαλοφροσύνην καὶ τὴν πρὸς τὰ καλὰ ἅμιλλαν. Πανταχοῦ οἱ πολῖται ὁμογνωμονοῦσι πρὸς τὸ καλλωπίζειν τὰ δημόσια οἰκοδομήματα καὶ τὰ μνημεῖα. Ἐν Φλωρεντίᾳ, ὡς καὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν δημοκρατουμένων πόλεων, οἱ πολῖται ἁπασῶν τῶν τάξεων διῃρέθησαν εἰς δώδεκα συντεχνίας, ἐχούσας ἑκάστην ἴδιον ἄρχοντα, ἴδιον προστάτην ἅγιον, ἰδίαν ἐκκλησίαν, ἰδίας ἑορτὰς καὶ ἰδίαν σημαίαν, σύμβολον ἐν μὲν πολέμῳ τῆς ἀδελφότητος, ἐν δὲ ταῖς θρησκευτικαῖς πανηγύρεσιν εἰρήνης. Ἡ πόλις διῳκεῖτο ὑπὸ συμβουλίου ἐκλεκτοῦ συγκειμένου ἐκ τῶν ἐπιτρόπων τῶν συντεχνιῶν. Μετὰ πολλὰ ἀποτυχόντα συντάγματα καὶ φρικτοὺς ἐμφυλίους πολέμους βλέπομεν καθιστάμενα πολιτεύματα σχεδὸν ὁμοιόμορφα ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἰταλικῶν πόλεων. Ἡ δὲ πρὸς τοὺς τιμαριωτικοὺς θεσμοὺς ἀπέχθεια καὶ ἀντικοπὴ ἦν τοσαύτη ὥστε ἔν τισι πόλεσι καὶ ἰδίως ἐν Σιέννῃ καὶ Φλωρεντίᾳ οἱ εὐγενεῖς ἀφῃρέθησαν τὰς ἀρχάς, καὶ ἠναγκάσθησαν ἵνα καταγράφωνται ἐν ταῖς συντεχνίαις, ἐὰν ἤθελον ἵνα τῶν δικαίων τοῦ πολίτου ἀπολαύωσι. Προέβησαν δὲ καὶ μέχρι τοῦ τιμωρεῖν τοὺς κακούργους ὀνομάζοντες αὐτοὺς εὐγενεῖς.

Ἀλλὰ τότε τὸ πρὸς τὸ στασιάζειν φίλτρον αὐτῶν διετρανοῦτο ἄλλως· καὶ οἱ πλούσιοι ἐστασίαζον πρὸς τοὺς πένητας καὶ τἀνάπαλιν. Αἱ δὲ ἀντιπολιτευόμεναι μερίδες συμπλεκόμεναι ἀδιαλείπτως ἐγίνοντο ἐκ διαδοχῆς παντοδύναμοι ἢ ἐξέπιπτον πάντως καὶ ἐξωρίζοντο. Καθ' ἑκάστην μάχην οἱ μὲν νικώμενοι ἔφευγον, αἱ δὲ οἰκίαι αὐτῶν κατεστρέφοντο ἢ ἐκαίοντο· καὶ ἐπειδὴ αἱ αὐταὶ στάσεις ἐτάρασσον ἁπάσας τὰς πόλεις, οἱ νικώμενοι ζητοῦντες ἔξωθεν ἐπικουρίαν κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἔδιδον ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλας τῶν πόλεων ἐπιθέσεις· τῆς Πίσης πρὸς τὴν Φλωρεντίαν, τῆς Φλωρεντίας πρὸς τὰ Μεδιόλανα, τῆς Γένουης πρὸς τὴν Βενετίαν. Ἅπασαι δὲ αἱ στάσεις ὡρμῶντο ἀπὸ τῶν ἐρίδων τῶν Γουέλφων καὶ Γιβελίνων, τῶν Λευκῶν καὶ τῶν Μελάνων. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ ζηλοπυρίαι τῶν πόλεων, καὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν τάξεων καθιστῶσι τὴν σύγχυσιν ἀνεξελίκτον. Ὅμως δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ταρασσομένη οὐδέποτε τοσοῦτον εὐτύχησεν ἡ Ἰταλία. Ἐπειδὴ ἡ μὲν Φλωρεντία μόνη κατεῖχε ὑπὲρ τρισμυρίους ἐργάτας περὶ τὰ ἐργαστήρια τῶν ὑφασμάτων· ἡ δὲ Βενετία καὶ Γένουα ἐδασμολόγουν τὰ ἔθνη διὰ τῆς ἐμπορίας· ἡ δὲ Ῥώμη, καίπερ καταστάντος τοῦ μεγάλου σχίσματος, καθ' ὃ ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἔτη ὁ χριστιανικοὶ εἶδον τοὺς πάππας ἀναθεματίζοντας ἀναιδῶς τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῶν πατριάρχας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν ἔτι ἀξία τῆς ἀρχαίας Ῥώμης διά τε τὴν μεγάλην αὐτῆς δύναμιν καὶ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος τῶν ἐν αὐτῇ ἐγειρομένων μνημείων.

Αἱ ἀδιάλειπτοι ἐκεῖναι διαμάχαι τῶν ἰταλικῶν δημοκρατιῶν διεφύλαττον, ὡς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι, τὰ σωτήρια τῆς ἐλευθερίας πάθη, ἅτινά εἰσιν οἱ πρόδρομοι τῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης. Ὁ Δάντης, φυγαδευθεὶς ἐκ τῆς Φλωρεντίας κατὰ τὰς τῶν Λευκῶν πρὸς τοὺς Μέλανας ἔριδας, ἔγραφεν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τὴν θείαν αὐτοῦ Κωμῳδίαν, τὸ παράδοξον τοῦτο ποίημα, ὅπερ ἐστὶν ἐν ταὐτῷ ἡ πολιτικὴ διαμαρτυρία τῆς μερίδος τῶν Γιβελίνων, ἡ θρησκευτικὴ διαθήκη τοῦ μεσαιῶνος, καὶ τὸ πρῶτον τῆς ἐθνικῆς γλώσσης τῆς Ἰταλίας μνημεῖον.

Ἅμα τῇ ποιήσει ἐγεννήθη ἡ μεγάλη λεγομένη ζωγραφική. Ὁ Ὁ' ἀληθὴς πατὴρ τῆς Παλιγγενεσίας, ὁ ἀληθὴς πρῶτος τῆς ζωγραφικῆς διδάσκαλος ἐγένετο, ὡς εἴδομεν, ὁ μικρὸς ποιμὴν, ὁ Γιῶτος Βονδόνης (Giotto Bondone, 1270—1336), ὃν καταλαβὼν σκιαγραφοῦντα τὰ αὐτοῦ ποίμνια ἐπὶ τῆς ψάμμου, παρέλαβε καὶ ἀνέθρεψεν ὁ Σιμαβούης, ὅστις πρῶτος, ἀποβαλὼν τὴν βυζαντινὴν παράδοσιν, ἀνήχθη εἰς τὴν ἀληθῆ τέχνην, καὶ προσεπάθησεν ἵνα μᾶλλον ἐμψυχώσῃ τὸ σχῆμα τῶν προσώπων καὶ παράσχῃ πλείονα ὑγρότητα ταῖς πτυχαῖς. Ἀλλ' ὁ Γιῶτος εἶναι βεβαίως ὁ ἀληθὴς καὶ πρῶτος ἐπανορθωτὴς τῆς τέχνης καὶ ἴσως ὁ εὑρέτης αὐτῆς. Διότι ἡ τέχνη ἠμοίρει τότε διαγράμματος, ῥυθμοῦ, χρωματισμοῦ, ἐμφάσεως καὶ συνθέσεως. Ἀπὸ δέκα ἤδη αἰώνων οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ γλύπται, ὀλιγωροῦντες τῶν ἀρχῶν τούτων, αἵτινες ἐν τῷ παρόντι φαίνονται ἁπλούσταται, καθ' ἃς, πρὸς ἀπομίμησιν οἱουδήποτε πράγματος, ἀρκεῖ ἵνα ὑποτυπώσωμεν αὐτὸ παρατηροῦντες ἀκριβῶς, προσεκολλῶντο τῇ θρησκευτικῇ παραδόσει, καὶ παρ' οὐδὲν τιθέμενοι τὴν φύσιν, ἐνέπιπτον εἰς τὰ παραδοξότατα τῆς παραδόσεως καὶ τῆς στρεβλῆς συνηθείας σκιαγραφήματα. Ἅπαντες οἱ βυζαντινοὶ καὶ οἱ ἰταλοὶ ζωγράφοι, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Σιμαβούη ἐξαιρουμένου, ἠναγκάζοντο ἵνα ἀναπληρῶσι τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐμφάσεως διὰ λόγων γεγραμμένων ἐπὶ λωρίδος χάρτου ἢ ταινίας ἐξερχομένης τῶν χειλέων τῶν ἀπεικονιζομένων ἁγίων ἢ ἀνθρώπων, ἢ ἐξηρτημένης ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν. Ἐζωγράφουν δὲ πάντες εἰκόνας ἀκάμπτους καὶ ἀκινήτους πλησίον ἀλλήλων, ἄνευ σκιαγραφήματος καὶ ὁλικῆς συμμετρίας τῶν συμπλεγμάτων. Πρῶτος δὲ ὁ Γιῶτος ἐνεψύχωσε καὶ παρέσχε κίνησιν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ζωγραφουμένοις ἀνθρώποις, ἔμφασιν ταῖς κεφαλαῖς καὶ ὁμοιότητα ταῖς εἰκόσιν.

Ἀντικαθιστῶν ἀντὶ τῆς ἐκ χρυσοῦ ἅλω (fond) τὴν σκηνογραφίαν (paysage), ὁ Γιῶτος ἐδημιούργησε τὴν ζωγραφικήν· διὸ καὶ ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῶν θαμβουμένων αὐτοῦ συγχρόνων μαθητὴς τῆς φύσεως. Καίπερ δὲ πλεῖστα ἁμαρτὼν καὶ σπουδαῖα δοξάζεται ἐξ ἴσου τῷ Ῥαφαήλῳ καὶ τῷ Μιχὴλ Ἀγγέλῳ καὶ τῷ Τισιανῷ, ὧν ἐγένετο ἀληθῶς διδάσκαλος.

Ὁ Γιῶτος ἦν οὐ μόνον ζωγράφος, ἀλλὰ καὶ, ὡς οἱ λοιποὶ μεγάλοι τῆς Παλιγγενεσίας καλλιτέχναι, γλύπτης καὶ ἀρχιτέκτων, οἰκοδομήσας τὸ θαυμάσιον τῆς μητροπόλεως τῆς Φλωρεντίας κωδωνοστάσιον, καὶ ἐξεργασθεὶς τὰ τὴν πρόσοψιν αὐτοῦ κοσμοῦντα ἀνάγλυφα καὶ ἀγάλματα. Αἱ ζωγραφίαι αὐτοῦ τυγχάνουσι πανταχοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐν Ῥώμῃ, ἐν Νεαπόλει, καὶ ἰδίως ἐν τῷ ἐν Πίσῃ Campo Santo, ἔνθα ἐξεικόνισε τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰώβ, καὶ βλέπομεν τὰς εἰκόνας τῶν διασημοτάτων αὐτοῦ μαθητῶν, Γοζόλη Βουφαμάλκου, Μέμμι καὶ τῶν δύο Orcagna. Εἶναι δὲ τὸ Campo Santo κοιμητήριον περιεχόμενον ὑπὸ ἑξήκοντα ἀψίδων ἱδρυθεισῶν ἐν ἔτει 1278 κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Πισάτου καταλειφθὲν διάγραμμα. Ἡ γῆ τοῦ κοιμητηρίου μετηνέχθη ἐκ Παλαιστίνης. Οἱ τάφοι εἰσὶν ἐστοιχισμένοι ὑπὸ τὴν στοὰν, οἱ δὲ τοῖχοι ἀνάπλεοι τοιχογραφιῶν, ἐν αἷς φαίνεται τὸ αὐστηρὸν καὶ σκυθρωπὸν τοῦ μεσαιῶνος πνεῦμα καὶ ὁ τοῦ θανάτου φόβος, ἡ τελευταία κρίσις, καὶ ἡ κόλασις τοῦ ᾅδου, καὶ ἡ χαρὰ τοῦ παραδείσου. Ἐνῷ οἱ πλούσιοι καὶ εὐδαίμονες τῆς γῆς δίδουσιν ἑαυτοὺς τῇ τρυφῇ καὶ τῇ τῶν ἐγκοσμίων ἀπολαύσει, ὁ θάνατος φαίνεται ἐπισκήπτων λάβρος, θερίζων βασιλεῖς, βασιλίσσας, ἀχιερεῖς, καὶ παραβλέπων τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὸν πενητεύοντας καὶ ταλαιπωρουμένους· οἱ δὲ ἄγγελοι καὶ οἱ δαίμονες ἐρίζουσι πρὸς ἀλήλους περὶ τῶν σωμάτων τῶν ἀποθνησκόντων. Ἑτέρωθι δὲ παρίστανται τρεῖς βασιλεῖς, οἵτινες, κυνηγοῦντες ἔν τινι δάσει, βλέπουσιν ἀνοιγομένους πρὸ αὐτῶν τρεῖς τάφους καὶ ἐν αὐτοῖς τρία πτώματα ἐν τρισὶ σήψεως περιόδοις ὄντα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκτυλίσσεται ἡ τελευταία κρίσις, καὶ ὁ ᾅδης καὶ ὁ παράδεισος.

Οἱ ζωγράφοι τοῦ Campo Santo ἐσήμηναν ἰδίως τὸ φοβερὸν τοῦ χριστιανισμοῦ· τὸν δ' ἀληθῆ παράδεισον ἐζωγράφησεν ὁ Φρὰ Ἀγγελικὸς δὲ Φιεζόλης (Fiezole, 1387—1455), ὁ μετριόφρων μοναχὸς, ὅστις ἠρνήθη ταπεινοφρονῶν τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τῆς Φλωρεντίας, καὶ ἀφοῦ διήγαγε τὸν βίον ζωγραφῶν καὶ ἀσκητεύων, ἀπέθανεν ἁγνοῶν ὅτι ἦτο ἅγιος καὶ μέγας ζωγράφος. Ὡς δὲ οἱ ζωγράφοι τῶν εἰκονίων (miniatures), μὴ θέλων ἵν' ἀμαυρώσῃ τὰ χρώματα, ἐξέκλινε τὰς ἀσθενεῖς αὐτῶν κράσεις καὶ τὰς σκιάς, καὶ τὴν ὑπὸ τὰς πτυχὰς διαφαινομένην σάρκα, εἴτε ἐξ ἀγνοίας τῆς μορφῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, εἴτε ἐξ ἀγνείας χριστιανικῆς. Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ μάλ'στα οἱ ἄγγελοι καὶ αἱ παρθένοι ἀποπνέουσιν ἀφέλειαν ἄφατον, καὶ οὐρανίαν μακαριότητα.

Ἅμα τῷ Φρὰ Ἀγγελικῷ, ὅστις ὀρθῶς νομίζεται ἔσχατος καὶ ἐνδοξότατος τῶν τεχνιτῶν τοῦ μεσαιῶνος, ἤκμασαν ἐν Φλωρεντίᾳ δύο τεχνῖται, οἵτινες προήγαγον διαφερόντως τὴν ὑπὸ τοῦ Γιώτου ἤδη ἐπανορθωθεῖσαν τέχνην· ὁ Δόνος di Paolo, ὁ ἐπικληθεὶς Uccello (Πτηνὸν) τοῦ πρὸς τὰ πτηνὰ ἕνεκα αὐτοῦ ἔρωτος (1402—1479), ὅστις πρῶτος ἐθέσπισε τὰ περὶ τῶν ἐν ἀπόπτῳ καὶ τῆς σκηνογραφίας (perspective), ἧς ἄνευ οὐδεμία εἰκονικὴ ἀπεικασία γίνεται βεβαία καὶ παντελὴς, καὶ τοσοῦτον ἐξεκαύθη ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτὴν μερίμνης, ὥστε ταύτης ἐπιμελούμενος παρέβλεπε τελείως τὴν εἰκόνα. Διευνικτέρευε δὲ διατρίβων περὶ προβλημάτων σκηνογραφικῶν λύσεις· καὶ ὅτε ἡ γυνὴ προέτρεπεν αὐτὸν ἵνα κοιμηθῇ, « Ἀ, ἀνέκραγεν! οὐδὲν ὡραιότερον τῆς σκηνογραφίας ». Ὁ δὲ ἕτερος ἦν ὁ Maso di Finiguera, ᾧτινι οἱ Ἰταλοὶ ἀποδίδουσι τὴν χαλκογραφίαν, καίπερ τῶν Γερμανῶν ἀποδιδόντων ταύτην τῷ Martin Shoen. Οἱ νεώτεροι ὅμως κριτικοὶ ὀρθῶς φρονοῦσιν ὅτι εἶναι ἐξεύρεσις Ἰταλῶν· διότι ἡ πρώτη χαλκογραφία τοῦ Finiguera ἐπιγράφεται τὸ ἔτος 1452, αἱ δὲ τοῦ Shoen ὕστεραι τοῦ 1460.

Μαθητὴς τοῦ Ἰωάννου Giberti ὁ Φινιγουέρας, ἐνομίζετο ἄριστος τῶν ἐγκαυστουργῶν (nielleurs) καὶ χαρακτῶν τῆς Ἰταλίας. Ἡ ἐγκαυστικὴ τέχνη, ἐν χρήσει οὖσα καθ' ὅλον τὸν μεσαιῶνα παρὰ τοῖς χρυσοχόοις, παρήγαγε τὴν χαλκογραφικήν. Διαδοῦσα πανταχόσε ἀπομιμήματα τῶν καλλίστων τῆς τέχνης ἔργων, ἐγένετο πρὸς τὰς τέχνας ὅ,τι πρὸς τὰς ἐπιστήμας ἡ τυπογραφία, καὶ, ὅπερ ἀξιοθαύμαστον, ἡ χαλκογραφία ἐξευρέθη καθ' ὃν καιρὸν ὁ Γουτεμβέργιος καὶ ὁ Φάουστ ἐτύπονον ἐν Μαγεντίᾳ ἄνευ χρονολογίας τὴν πρώτην αὐτῶν λατινικὴν Βίβλον. Ἐνέκυψαν δὲ τῇ τέχνῃ ταύτῃ μετὰ τὸν Φινιγουέραν ὁ Βαλδίνης, ὁ Βοτικέλλης, ὁ Πολλαγιουόλος, καὶ ἰδίως διέπρεψαν ὁ Μαντέγνας, ὁ Ἀλβέρτος Δύρερ, ὁ Μάρκος Ἀντώνιος, ὁ Λουκᾶς δὲ Leyde, ὁ Ῥεμβράνδος, οἱ Sadeler καὶ ἄλλοι.

Εἰς τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ἀνάγεται καὶ τὸ ἀπὸ τῶν Κάτω Χωρῶν ἀπόῤῥητον τῆς σκευασίας τῶν χρωμάτων διὰ τοῦ ἐλαίου, ὅπερ ἐκόμισε μὲν ὁ Ἀντωνέλλης ὁ Μεσσήνιος, διέδωκε δὲ ὁ Castagno, ὅστις πρῶτος ἤρξατο μελετᾷν τὴν ἀνατομίαν τότε καὶ ταύτην ἐπιστήμην γενομένην, ὑπὲρ ἧς, καίπερ πρὸς παντοίας προλήψεις παλαίοντες, τοσοῦτον ἐνεθουσίων τῆς Φλωρεντίας οἱ καλλιτέχναι. Διότι μὴ ἔχοντες ὡς οἱ Ἕλληνες τεχνῖται τὴν ἀπὸ τῶν γυμνασίων εὐκαιρίαν τοῦ μελετᾷν γυμνὸν καὶ ζῶντα τὸν ἄνθρωπον, ἐτρέποντο εἰς τὴν περὶ τὰ πτώματα σπουδήν. Οὕτω λοιπὸν οἱ τεχνῖται, ὁρμώμενοι ἀπὸ τῆς ἐν ταὐτῷ γενομένης ἐπιδόσεως τῆς σκηνογραφίας καὶ σκιαγραφίας, καὶ τῆς ἐξευρέσεως τῆς χαλκογραφίας, δι' ἧς ἐπληθύνθησαν τὰ ἀπομιμήματα τῶν καλλιτεχνημάτων, καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐμπνεόμενοι, ἀνήχθησαν εἰς τὴν ἀληθῆ τέχνην, ἧς τοσαῦτα κατέλιπον ἡμῖν ἀπαράμιλλα ἔργα.

Ἕπεται συνέχεια.

Η

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΡΙΧΜΟΝΔΗΣ.

Οἱ δύο ὑποψήφιοι τῆς Ῥιχμόνδης δήμαρχοι, ὁ μὲν κεχαρισμένος τῷ στρατῷ, ὁ δὲ τῷ δήμῳ προσφιλὴς, ἐδικάσθησαν πρὸς ἀλλήλους. Ἡ δίκη ἔμελλεν ἵνα κριθῇ τῇ ἐσχάτῃ γνώμῃ 30 ἀπριλίου ἐν τῷ ἐφετείῳ τῆς Ῥιχμόνδης.

Τοῦτο δὲ συνεδρεύει ἔν τινι αἰθούσῃ κειμένῃ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ὑπεράνω τῆς αἰθούσης ἔνθα συνέρχονται οἱ βουλευταί. Τὸ Καπιτώλιον εἶναι, ὡς γνωστὸν, ἀρχαῖόν τι οἰκοδόμημα, ὅπερ κτισθὲν ἐν ἔτει 1812 δὲν ἐπεσκευάσθη ἔκτοτε οὐδαμῶς, καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐφαίνετο ὑπόσαθρον τοῖς ἀρχιτέκτοσιν. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ δημάρχου διαφέρει λίαν τῷ λαῷ τῆς Ῥιχμόνδης, ὅστις συνῆλθεν ἀθρόος ἀπὸ τῆς πρωΐας εἰς τὸ δικαστήριον καὶ τὰς περὶ τὴν μεγάλην αἴθουσαν στοάς.

Ἤδη δύο δικασταὶ εἰσελθόντες ἐκάθισαν. Τότε δὲ αἴφνης ἀκούεται κρότος διπλοῦς καὶ ὑπόκωφος ὡς μακρὰν ἐκπυρσοκροτοῦντος κανονίου. Ἕκαστος ἐγείρεται ὅπως μάθῃ τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξου ἐκείνου κρότου· ἀλλὰ τότε ἀκούεται πάταγος φρικτὸς θραυομένων δοκῶν, καὶ τὸ δάπεδον ἐν ᾧ συνωστίζετο τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν θεατῶν κατέπεσε μετ' αὐτῶν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Ἀντιπροσώπων εἰς 25 μέτρων βάθος, καὶ μόνον μικρὸν τοῦ δαπέδου μέρος ἔνθα ἐκάθηντο οἱ δικασταὶ ἔμεινεν ἀκίνητον μετ' αὐτῶν καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐφημεριδογράφων. Πολλοὶ τῶν θεατῶν ἐσώθησαν περιπλεχθέντες εἰς τοὺς παραθύρους, ὅθεν ἐπήδησαν εἰς τὰς στοὰς καὶ ἔφυγον.

Ἡ καταστροφὴ αὕτη συνέβη ὀλίγον πρὸ τῆς συνεδρείας τῶν ἀντιπροσώπων. Ἐὰν ἐπήρχετο μία ὥρα ὕστερον, τὸ δάπεδον κατέπιπτεν ἂν ἐπ' αὐτῶν καὶ τὰ ἐκ τούτου κακὰ ἐγίνοντο ἂν φρικωδέστερα. Κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς πτώσεως τοῦ δαπέδου εἴκοσι μόνον ἄνθρωποι ἐτύγχανον περιπατοῦντες ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ βουλευτηρίου.

Διαδοθέντος δὲ τοῦ λόγου περὶ τῆς καταστροφῆς εἰς τὴν πόλιν, οἱ κώδωνες τῶν παρακειμένων ἐκκλησιῶν ἐσήμαινον εἰς βοήθειαν. Οἱ πυροσβέσται, ἑπομένου κατόπιν ἀπείρου πλήθους, ἦλθον, καὶ ἀναβάντες διὰ κλιμάκων καὶ σχοινίων ἤρξαντο ἵνα ἀνασπῶσι τὰ καταπεσόντα, ὑφ' ὧν ἐστέναζον ἢ ἔκειντο νεκροὶ ἑκατοντάδες πολλαὶ ἀνθρώπων. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξήχθησαν οἱ ὀλίγοι περισωθέντες ἔχοντες ἐνδύματα κατεσχισμένα καὶ ὄντες πλήρεις κονιορτοῦ· ἔπειτα δὲ οἱ νεκροὶ καὶ τραυματίαι, οἵτινες κατετίθεντο φύρδην μίγδην εἰς τὸν κῆπον τῆς αὐλῆς τοῦ Καπιτωλίου, ἥτις μετ' ὀλίγον ἀπετέλεσε φαντασίαν πεδίου μάχης. Οἱ στενάζοντες τραυματισθέντες, αἱ οἰμώζουσαι γυναῖκες ἀναγνωρίζουσαι τὰ πτώματα τῶν συγγενῶν αὐτῶν, ἦσαν θέαμα ἀλγεινὸν τοῖς πᾶσι.

Παράδοξον δὲ ὅτι οἱ δύο ὑποψήφιοι δήμαρχοι ἔπεσον πλησίον ἀλλήλων καὶ οὗτοι εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Βουλευτηρίου· ἀλλὰ τραυματισθέντες ἐλαφρῶς περιεσώθησαν.

Μέχρι τοῦδε ἐξήχθησαν πεντήκοντα ἐξ νεκροὶ καὶ περὶ ἑκατὸν βαρέως πεπληγωμένοι. Ἐν τῷ παρόντι οὐδεὶς λόγος πραγμάτων ἐν ἁπάσῃ τῇ πόλει. Τὰ δ' ἐργαστήρια ἐκλείσθησαν καὶ καλύπτονται ὑφάσμασι μέλασιν ὡς ἐν πένθει.

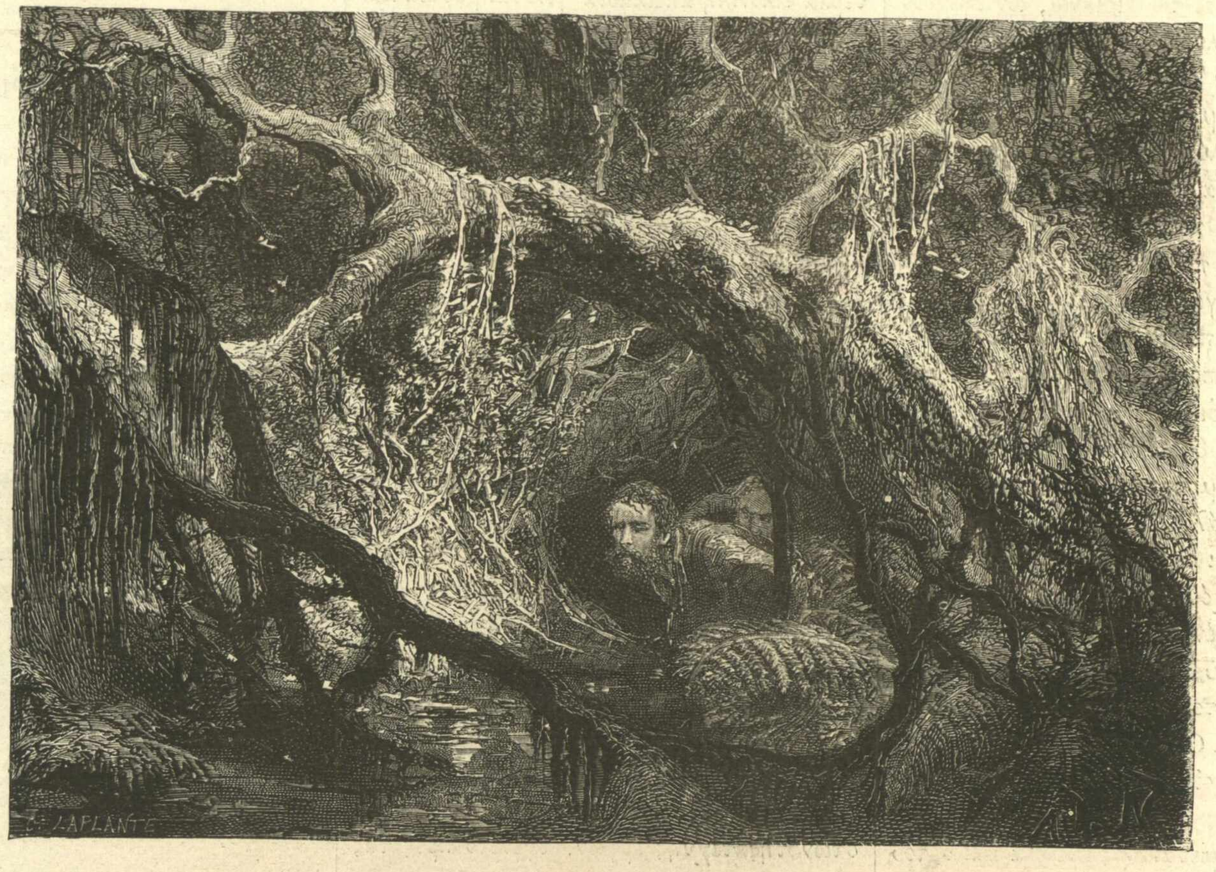

Ἐν ταῖς λόχμαις.

ΝΑΥΑΓΙΟΝ
ΕΝ ΤΑΙΣ ΩΚΛΑΝΔΕΙΑΙΣ ΝΗΣΟΙΣ

ὑπὸ Μ. Ῥαϋνάλδου.

1863–1865.

ς'.

Ἐν τούτῳ δὲ, τῆς βροχῆς ἐπισκηψάσης αὖθις ῥαγδαίας τὴν νύκτα, ἐνενοήσαμεν τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς πεπισσωμένης ὀθόνης, καὶ διενοούμεθα ἵνα κατασκευάσωμεν ἡμῖν κατοικίαν προσφορωτέραν.

Ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ζητήσαντες τόπον εὐπρεπῆ, ἐξελέξαμεν παρὰ τὴν παραλίαν ἀντικρὺ τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου κατάφυτόν τινα λοφίσκον, δεκαπέντε ποδῶν ὕψους, ἐφ' οὗ ἐκρίναμεν ἵνα κατασκευάσωμεν ξυλίνην καλύβην.

Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁ Μουσγρὰφ, ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Ἄλικ ἔκοπτον τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους καὶ εἰργάζοντο τὸν ὁμαλισμὸν τοῦ γηπέδου. Καθαρισθέντος δὲ τούτου, ἐπορεύθημεν πρὸς τὸ πλοῖον ἵνα λάβωμεν τὴν ἀναγκαίαν ξυλείαν, καὶ ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος κατωρθώσαμεν ἵνα ἐγείρωμεν εὐρεῖαν καλύβην, ἣν ἐστεγάσαμεν διὰ ξηρῶν φυκῶν καὶ ὀθόνης πεπισσωμένης. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξήλθομεν εἰς τὰ πέριξ ὕδατα, ἐν οἷς εὕρομεν πλῆθος φωκῶν, αἵτινες ἅμα ἰδοῦσαι τὸ ἀκάτιον ἔσπευσαν ἵνα προσέλθωσι πρὸς ἡμᾶς. Ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ περιεκυκλώθημεν ὑπ' αὐτῶν. Τινὲς δὲ τῶν μεγίστων παρερχόμεναι ταχέως πλησίον ἡμῶν ἔδακνον τὰς κώπας· μία δὲ ἐτόλμησεν ἵνα ἐξορμήσῃ ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ ἐμπήξῃ τὰς ἁρπάγας αὐτῆς τῇ πρώρᾳ τοῦ ἀκατίου οὕτως, ὥστε παρ' ὀλίγον ἀνέτρεπε τοῦτο. Ὁ Ἄλικ ἐκτύπησεν αὐτὴν διὰ τῆς κώπης, καὶ ἔφυγεν ἀγρίως βρυχωμένη· ἡμεῖς δὲ κτυποῦντες τὰς λοιπὰς πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐτρέψαμεν αὐτὰς εἰς φυγήν.

Τὰ ἐνδύματα ἡμῶν ἐφθείροντο ὁσημέραι. Ἔκρινα λοιπὸν ἵνα κάμω ἑκάστῳ ἡμῶν ἀναξυρίδα καὶ ἐπενδύτην ἐκ τῆς ὀθόνης τῶν ἱστίων, ὅπως ἐξερχώμεθα μετ' αὐτῶν ἐπὶ θήραν. Ἀλλ' ἀναγκαζομένων ἵνα μετερχώμεθα τὴν τέχνην τοῦ κρεωπώλου, ταχέως ἐκηλιδοῦντο οὕτως, ὥστε τὸ θερμὸν ὕδωρ δὲν ἠδύνατο ἵνα καθαρίσῃ αὐτά. Διὸ ἐδοκίμασα, ἀπιστούντων τῶν φίλων μου, ἵνα κατασκευάσω σάπωνα.

Κατώρθωσα δὲ τοῦτο ἀνάψας μεγάλην πυρὰν, εἰς ἣν ἔρριψα ξηρὰ θαλάσσια φύκη καί τινα κογχύλια. Ἀποθέσας δὲ τὴν τέφραν εἴς τινα πιθάκνην, ἐν ἧς τῷ πυθμένι ἔκαμον πολλὰς μικρὰς τρύπας, ἔχυσα ἐπ' αὐτῆς ὕδωρ, ὅπερ, βραδέως διυλιζόμενον διὰ τῶν τρυπῶν, ἐνεφορεῖτο σόδας καὶ ποτάσσης καὶ ὀλίγης ἀσβόλου. Τῷ δὲ διυλισθέντι ὕδατι προσέθεσα ποσόν τι ἀνάλογον ἐλαίου φώκης, καὶ οὕτως ἔσχομεν σάπωνα, ὅστις μεγάλως χρήσιμος ἡμῖν ἐγένετο πρὸς καθαριότητα καὶ ὑγείαν. Ἐμοῦ δ' ἀσχολουμένου περὶ τὴν τοῦ σάπωνος κατασκευὴν, ὁ Μουσγρὰφ καὶ ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Χάῤῥυς ἀνέβησαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἐν οὗτινος τῇ ὑπωρείᾳ κατεσκηνώσαμεν. Τὴν ἑσπέραν ἐπανελθόντες κατάκοποι, εὗρον ἐξαίρετον τὸ ἑφθὸν τῆς φώκης κρέας, ὅπερ ἀπετέλεσεν ἅπαν ἡμῶν τὸ δεῖπνον. Ἡ ἐκδρομὴ αὐτῶν ἐγένετο δυσχερεστάτη· διότι, εὑρόντες μυρία προσκόμματα ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ τῶν διαφόρων παρασίτων φυτῶν, ἀποτελούντων ἀδιαβάτους λόχμας, διατρυπωμένας τῇδε κἀκεῖσε μόνον ὑπὸ τῶν παρὰ τῶν φωκῶν ἀνοιχθεισῶν διόδων, ἠναγκάζοντο ἵνα διέρχωνται ἕρποντες δι' αὐτῶν. Φθάσαντες ὅμως εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἐλησμόνησαν τὰς ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως ταλαιπωρίας· διότι εἶχον ἐνώπιον αὐτῶν θέαμα μεγαλοπρεπέστατον, περιλαμβάνον ἅπαν τὸ περὶ αὐτοὺς ἀρχιπέλαγος. Ἐπὶ τοῦ ὄρους ἔστησαν μακρὰν κάμακα μετὰ σημαίας ἐστηριγμένης διὰ τεσσάρων σχοινίων ἐμπεπηγμένων πασσάλοις. Ὕπερθεν τῆς σημαίας ἐκρέμασαν λάγηνον πεπωσμένην καὶ πεπισσωμένην ἔχουσαν ἔγγραφον δηλοῦν τίνι τρόπῳ ἠδύνατό τις ἵνα εὕρῃ ἡμᾶς.

Ἐπανελθόντες εἶδον παρὰ τὴν ἀκτὴν πλῆθος θαλασσίων πτηνῶν ἢ κορμολάνων. Ἐκ μιᾶς πυροβολήσεως ἐφονεύθησαν εἰκοσιέξ. Ἡ σὰρξ αὐτῶν, εἰ καὶ ἐλαιώδης, εἶναι ἧττον δυσάρεστος τῆς τῶν φωκῶν· διὸ καὶ περιτίλαντες αὐτοὺς ἐκρεμάσαμεν ἀνὰ δύο ἔκ τινων ὑψηλῶν κλάδων, ὅπως προφυλάξωμεν ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν μυιῶν ἐπηρείας, αἵτινες τοῦ ἀνέμου ἕνεκα δὲν ἠδύναντο ἵνα ἀναπέτωνται. Ἀλλ' οἱ ὀξυδερκέστατοι ἱέρακες, ὧν βρίθουσιν αἱ ἀκταὶ, ἰδόντες μακρόθεν τὰ πτηνὰ, ἔδραμον παμπληθεὶ πρὸς αὐτά. Ἡμεῖς ὅμως ἐδιώξαμεν αὐτοὺς πυροβολοῦντες.

Ζ'.

Περατωθείσης βαθμηδὸν τῆς κατασκευῆς τῆς καλύβης, ἠσχολήθημεν περὶ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς ἐξάρτισιν. Παρὰ τὴν μίαν γωνίαν τῆς καλύβης ἐθέσαμεν τράπεζαν ἐκ σανίδων, ἥτις ἔμελλεν ἵνα ἦναι ἀντὶ γραφείου. Ὕπερθεν δὲ αὐτῆς ἀνηρτήσαμεν τὸ χρονόμετρον καὶ τὰ ναυτικὰ ἐργαλεῖα καὶ τὴν βιβλιοθήκην ἡμῶν συγκειμένην ἐκ τεσσάρων τόμων, μιᾶς Γραφῆς καὶ τοῦ Ἀπολεσθέντος Παραδείσου τοῦ Μίλτωνος καὶ δύο ἀγγλικῶν μυθιστορημάτων, ὧν ἔλειπον σελίδες τινές. Τὸ μικρὸν διασωθὲν κάτοπτρον ἐκρεμάσαμεν παρὰ τὸ παράθυρον. Πρὸς δὲ τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ γραφείου ὁ Μουσγρὰφ καὶ ἐγὼ ἐθέσαμεν τὰς κλίνας ἡμῶν ἀποτελουμένας ἐκ δύο κιβωτίων, ἅτινα ἐπληρώσαμεν ἐκ ξηρῶν φυκῶν ἀντὶ στρωμνῆς. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς καλύβης ἐστήσαμεν ἑτέραν παραλληλόγραμμον τράπεζαν καὶ δύο ξύλινα θρανία, καὶ περαιτέρω ἄλλην μικροτέραν χρησίμην ἐν τῷ μαγειρείῳ· ὑπὲρ αὐτῆς δὲ ἐξηρτήσαμεν δύο σανίδας ἐφ' ὧν ἐθέτομεν τὰ μαγειρικὰ σκεύη καὶ τὰς λυχνίας.

Διατάξαντες ἅπαξ τὰ κατὰ τὸν βίον, ἐστράφημεν ἤδη καὶ εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους συμπεριφοράν. Ἐπειδὴ, καίπερ μέχρι τοῦδε ὁμονοήσαντες καὶ βιοῦντες ὡς ἀδελφοὶ, πολλάκις περιήλθομεν εἰς λόγους δριμεῖς, οἵτινες ἠδύναντο προϊόντος τοῦ χρόνου ἵνα μεταβληθῶσιν εἰς μεγάλας ἔριδας. Ἐννοήσαντες δὲ ὅτι ἡ μὲν ὁμόνοια εἶναι δύναμις, ἡ δὲ διχόνοια ὀλεθρία, ἐκρίναμεν ἵνα ἐκλέξωμεν ἕνα πρόεδρον, οὐχὶ ὡς κύριον ἢ δεσπότην, ἀλλ' ὡς οἰκογενειάρχην, μετριάζοντα τὴν δύναμιν τοῦ δικαστοῦ τῇ τοῦ πατρὸς πραότητι, καὶ συντάξαντες εἶδος πολιτεύματος ἐπί τινος λευκοῦ φύλλου τῆς Βίβλου, καὶ ὁμόσαντες ἐπ' αὐτῆς, ἐξελέξαμεν πρόεδρον τὸν πλοίαρχον Μουσγρὰβ ὡς πρεσβύτερον.

Ἔκτοτε ὁ πλοίαρχος ἔλαβε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν τῇ τραπέζῃ, καὶ ἔπαυσε συνεργαζόμενος ἐν τῷ μαγειρείῳ.

Διευθετήσας τὰ περὶ τὴν καλύβην ἐπορευόμην πρὸς ἁλιείαν ἐλπίζων ἵνα προσθέσω ἰχθῦς τινας τῇ συνήθει ἡμῶν τροφῇ. Εὗρον δ' ἐκ τύχης ἐν τῷ πυθμένι τοῦ κιβωτίου πέντε ἢ ἓξ ἰωμένα ἄγκιστρα καὶ ἕνα κάλαμον, δι' ὧν κατώρθωσα ἵνα ἁλιεύσω πολλοὺς ὀνίσκους καὶ συνάξω πολλὰ ὄστρεα.

Προβλέποντες δὲ τὴν κατὰ τὰς μακρὰς τοῦ χειμῶνος νύκτας ἀνίαν ἡμῶν, συνεστήσαμεν ὡς ἀλληλοδιδακτικὴν σχολὴν, ἐν ᾗ ὁ μὲν Χάῤῥυς καὶ ὁ Ἄλικ, μὴ γνωρίζοντες μήτε ἵνα γράφωσι μήτε ἵν' ἀναγινώσκωσι, προέκειτο ἵνα διδαχθῶσιν, ἡμεῖς δὲ ἵνα μάθωμεν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Ἐγὼ δὲ ἔμελλον ἵνα διδάξω τὴν γαλλικήν.

Φρονοῦντες δὲ ὅτι ἔπρεπεν ἵνα παραμίζωμεν τὰ συμφέροντα τοῖς ἤδεσι κατεσκευάσαμεν διάφορα παίγνια πρὸς ψυχαγωγίαν.

Ἅμα ἐγερθέντες τὴν πρωΐαν ἐπορευόμεθα ἐπὶ ξυλείαν· διότι διατηροῦντες νύκτα καὶ ἡμέραν τὸ πῦρ ἄσβεστον εἴχομεν πολλῶν ξύλων χρείαν.

Τῇ 15 Μαρτίου ἐπεχειρήσαμεν μακράν τινα ἐκδρομὴν, καθ' ἣν εὕρομεν ἔκπληκτοι ἴχνη ἀρχαίας σκηνώσεως. Τότε ἀνεπολήσαμεν ὅτι ὁ λιμὴν τοῦ Καρνλέϋ ἐγένετο πολλάκις καταφύγιον τῶν φαλαινοθηρῶν καὶ φωκοθηρῶν.

Φθάσαντες δὲ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς νήσου, εἴδομεν πλῆθος φωκῶν, ὧν αἱ πλεῖσται μικραὶ ἔτι οὖσαι ἔπαιζον πλησίον τῶν μητέρων. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ αὐτῶν ἵστατο γηραιός τις Λέων τῆς θαλάσσης, φαινόμενος ὡς μονάρχης τοῦ τόπου, καὶ χαίρων ὡς γηραιὸς πατριάρχης ἐπὶ τοῖς ἀθύρμασι τῶν νέων φωκῶν. Ἐκ διαλειμμάτων χάσκων ἤνοιγε τὸ πελώριον αὐτοῦ στόμα, καὶ ἐβλέπομεν τὰς ἀνόδοντας αὐτοῦ σιαγόνας. Τὸ βλέμμα τούτου ἦν πραότατον. Ἅμα ὅμως ἰδὼν ἡμᾶς ἀφῆκε κραυγὴν καταπλήξασαν τὰ νεογνὰ, ἐφ' ἃ ὁρμήσαντες προσεβάλομεν καὶ ἐσκοτώσαμεν ἑπτὰ, ἃ ἀπηγάγομεν πρὸς τὸν λέμβον. Ἀλλὰ τότε εἴδομεν τὰς θηλείας ῥιπτομένας εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἑπομένου κατόπιν τοῦ γηραιοῦ Λέοντος, κολυμβώσας πρὸς ἡμᾶς ἀποπλέοντας. Ἤδη αἱ φῶκαι προσῆλθον πρὸς ἡμᾶς μαινόμεναι· μία δ' αὐτῶν ἐφαίνετο τοσοῦτον παρωργισμένη ὥστε παρ' ὀλίγον ἦλθεν ἵνα πηδήσῃ εἰς τὸν λέμβον. Φοβηθεὶς δὲ μήπως πηδήσασα δάκῃ ἡμᾶς, ἢ μᾶλλον ταράξασα τὴν ἰσοῤῥοπίαν ἀνατρέψῃ τὸν λέμβον, πυροβολήσας ἐσκότωσα καὶ ταύτην. Ἡ ἐκπυρσοκρότησις κατεφόβησε τὰς λοιπὰς οὕτως, ὥστε ὠπισθοδρόμησαν.

Καὶ οὕτως ἡμεῖς πάλιν ἔσχομεν πλῆθος κρέατος, ὅπερ ἀποθέσαντες εἰς ἅλας ἐθησαυρίσαμεν. Ἀλλ' ἡ τροφὴ αὕτη καθίστατο ὁσημέραι ἀπεχθεστέρα, καὶ ἡδέως ἐδίδομεν ἂν αὐτὴν ἀντὶ ὀλίγων ὀσπρίων, ἢ καὶ αὐτῶν τῶν λεπῶν τῶν γεωμήλων, ἅτινα ἀμεριμνῶντες ἐῤῥίπτομέν ποτε ἀπὸ τοῦ καταστρώματος εἰς τὴν θάλασσαν.

Η'.

Ὁ χειμὼν ἐπῆλθεν ἤδη δριμύς· οἱ ἄνεμοι πνέουσι ψυχροὶ καὶ παγετώδεις· ἡ ὁμίχλη κατακαλύπτει παχεῖα καὶ πένθιμος τὰ πάντα· τὰ δένδρα ἐξηράνθησαν, καὶ ὁ βίος ἡμῶν καθιστᾶται μᾶλλον μᾶλλον ἀφόρητος.

Ἐν τῇ ὁμίχλῃ.

Ζητῶν ποτε λάχανόν τι δυνάμενον ἵνα γένηται ἡμῖν χρήσιμον ὡς φυτικὴ τροφὴ ἐξεῦρον φυτὸν πλατύφυλλον, οὗτινος ὁ κορμὸς περιεῖχε ζαχαρώδη τινὰ ὕλην. Ἀλλ' ἡ γεῦσις αὐτοῦ ἐφαίνετο ἡμῖν ἀηδής. Ἐδοκίμασα ὅμως ἵνα κατασκευάσω ἐξ αὐτοῦ εἶδος ζύθου, ὅπερ καὶ ἐπέτυχον ἐν μέρει. Ἐκ τούτου δὲ ὁρμώμενος ἠθέλησα ἵνα κάμω καὶ οἰνόπνευμα. Ἀλλ' ἐννοήσας πόσον τὸ οἰνόπνευμα ἠδύνατο ἵνα καταστῇ ἡμῖν ἐπιβλαβὲς, κατέλιπον εὐθὺς πᾶσαν προπαρασκευήν.

Ἐξελθόντες ποτὲ ἐπὶ κυνηγεσίαν εἴδομεν τὸν Ἄλικ καὶ Χάῤῥυ ἀνερχομένους περιχαρεῖς καὶ ἀγγέλλοντας ὅτι εἶδον παρὰ τὴν ἀκτὴν δύο κύνας οἵτινες κακῇ τύχῃ ἰδόντες αὐτοὺς ἔφυγον ἔντρομοι. Ἔκτοτε δὲν ἠδυνήθημεν ἵνα ἀνεύρωμεν αὐτούς.

Ὁ Νοέμβριος ἔληγεν ἤδη, καὶ οὐδεμία εἰσέτι ἀπελευθερώσεως ἐλπὶς ἐπεφαίνετο ἡμῖν. Ἡ κατάστασις ἡμῶν καθιστᾶτο μᾶλλον μᾶλλον ἀφόρητος καὶ ἀνιαρά· ὁ δ' ἀπελπισμὸς καταλαμβάνων ἡμᾶς συνεχέστερον καθίστα ὀργίλους. Ἐν τοιαύτῃ τινὶ ἀπελπισμοῦ ὥρᾳ ἐπῆλθέ μοι ἔννοια τοῦ κατασκευάσαι ἐκ τῶν ἐνόντων σκάφος δυνησόμενον ἵνα περαιώσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν. Ἀλλὰ ποῦ εὑρεῖν τὰ εἰς τοῦτο χρήσιμα ἐργαλεῖα, ὧν δὲν ἀπελείφθη ἤδη ἄλλο εἰ μὴ τετριμμένος τις πέλεκυς; Οὐχ ἧττον ἀπεφάσισα ἵνα κατασκευάσω πρῶτον τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα· καὶ πορευθεὶς πρὸς τὸ πλοῖον, ἀφήρεσα ὅσα ἠδυνήθην τεμάχια χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ ξύλα καὶ ἥλους. Ἔκαμον δὲ ἀπὸ πολλῶν πόνων σιδηρουργεῖον, δι' οὗ κατεσκεύασα τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἄτεχνα καὶ πρῶτα εἰς τὸν σκοπὸν ἐργαλεῖα.

Ἀλλὰ μεταβαλόντες γνώμην προειλόμεθα, ἀντὶ τοῦ κατασκευάσαι νέον σκάφος, ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὸ τοῦ λέμβου μεγαλύνοντες καὶ εὐρύνοντες καὶ βαθύνοντες αὐτὸ προσθήκῃ ἄλλης ξυλείας. Τὸ ἔργον ἀπήτησεν ἂν τοὐλάχιστον δύο μῆνας. Πλὴν δὲν ἠδυνάμεθα ἵνα εἰσέλθωμεν ἅπαντες εἰς τὸν οὕτω μεγεθυνθέντα λέμβον. Ἐγνωρίζομεν ὅτι ἡ θαλασσοπορία ἔσται κινδυνωδεστάτη· καὶ ἐὰν ἐπέπρωτο ἵνα οἱ τρεῖς ἀπελθόντες ἀπολεσθῶσι κατ' αὐτὴν, οἱ δύο ἐν τῇ νήσῳ ἀπολειφθέντες ἠδύναντο ἵνα διαμένωσι, μέχρις οὗ ἢ οἱ ἀποπλεύσαντες, ἐπιτυχόντες τοῦ σκοποῦ, πέμψωσιν αὐτοῖς βοήθειαν, ἢ τύχωσιν ἄλλης τινὸς ἐκ τῆς τύχης σωτηρίας.

Ὁ λόγος μου ἐγένετο δεκτὸς ὡς φρονιμώτερος παρὰ πάντων, πλὴν τοῦ Χάῤῥυ, ὅστις ἀπέφηνε τὴν ἐπιχείρησιν τολμηρὰν καὶ μωράν. « Τὸ κατ' ἐμὲ, ἔλεγε, προτιμῶ ἵνα μείνω ἐνταῦθα μᾶλλον ἢ ῥιψοκινδυνεύσω ἐν τοιούτῳ λέμβῳ λεπτοκαρύου. »

Τῇ ἐπαύριον ἐπελαβόμεθα σπουδαίως τοῦ ἔργου. Καὶ ὁ μὲν Ἄλικ ἠσχολεῖτο περὶ τὸ ξυλεύεσθαι καὶ ἀνθρακίζειν, ἐγὼ δὲ καὶ ὁ Μουσγρὰβ ἱδρύσαμεν ναυπήγιον ἐν τῷ αἰγιαλῷ διὰ κορμῶν δένδρων παραλλήλως ἐν τῇ ἀκτῇ ἐστοιχισμένων. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν διετρίβομεν περὶ τὴν εὔρυνσιν καὶ ἐπίῤῥωσιν τοῦ λέμβου, τὴν δὲ νύκτα, ἀπὸ ξυλουργῶν γενόμενοι σιδηρουργοὶ, ἡτοιμάζομεν τοὺς εἰς τὴν ἐπαύριον ἀναγκαίους ἥλους καὶ μεταλλικὰ μηχανήματα.

Περὶ Ἰούνιον μεσοῦντα ὁ λέμβος ἦν ἤδη ἐντελῶς κεκρασπεδωμένος καὶ σεσανιδωμένος. Ἀντὶ δὲ ἱστοῦ ἐλάβομεν ἱστοκεραίαν τῆς γοελέττας, καὶ κατεσκευάσαμεν ἱστία ἐκ πισσαλιφοῦς καὶ ἀσφαλτώδους ὀθόνης. Ἀγαθῇ δὲ τύχῃ ἡ ἀντλία τοῦ πλοίου, καίπερ ἀπὸ πολλοῦ ἐῤῥιμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ἠδύνατο εὐκόλως ἵνα ἐπισκευασθῇ.

Ἐν τῷ ἄντλῳ εἴχομεν ἐμπεδώσει ἥμισυ πίθου ἀποτεταγμένου πρὸς χορηγίαν ποτίμου ὕδατος. Τέλος δὲ θέσαντες καὶ τὴν πυξίδα παρὰ τὸ πηδάλιον εἴχομεν πλοῖον ἕτοιμον πρὸς ἀπόπλουν, ἔχον μῆκος μὲν δεκαεπτὰ ποδῶν, πλάτος δὲ ἕξ. Ὠφεληθέντες ἐκ τῆς πλημμυρίδος εὐκόλως ἠδυνήθημεν ἵνα καθελκύσωμεν αὐτό.

Τῇ δὲ 19 Ἰουλίου τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα πρὸς ἀναγωγήν. Ὁ Γεώργιος καὶ Χάῤῥυς προείλοντο ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ νήσῳ. Πρὶν ἢ ἐκπλεύσωμεν, συνελθόντες ἅπαντες εἰς τὴν καλύβην προσηυχήθημεν, ἐπικαλούμενοι τὴν θείαν πρόνοιαν ὑπὲρ ἐκείνων οἵτινες ἔδιδον ἑαυτοὺς θαλάσσῃ τοσοῦτον ἐπικινδύνῳ, καὶ ὑπὲρ τῶν καταλειπομένων ἐν τῇ ἐρήμῃ νήσῳ. Μετὰ ταῦτα ἐνηγκαλίσθημεν ὡς ἀδελφοὶ καὶ ἀπεχωρίσθημεν.

Τὴν ἑνδεκάτην τῆς πρωΐας διηρχόμεθα μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων ἅτινα συνιστῶσι τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Καρνλέϋ, διανύοντες ἓξ λεύγας καθ' ὥραν. Ἤδη αἱ Ὠκλάνδειαι νῆσοι ἠφανίζοντο ἐν τῷ ὁρίζοντι, καὶ ἠλπίζομεν ταχὺν καὶ εὐτυχῆ τὸν διάπλουν. Ἀλλ' αἴφνης ἐγένετο σφοδρὸς ὁ ἄνεμος, τὰ κύματα ἠγείροντο φοβερὰ ἐξορμῶντα μέχρις ἡμῶν, καὶ τὸ σκάφος δεινῶς ἐσάλευεν. Ἡ δὲ νὺξ ἐπῆλθε ταχεῖα καὶ πολλὴ, καὶ εἰς ἐπίμετρον τῆς ἀθυμίας ἡμῶν ἐπέσκηψε χάλαζα καὶ χιών. Περὶ τὰς τρεῖς τῆς πρωΐας τὰ κύματα καταστάντα πελώρια διανίσταντο ἄγρια καὶ διεῤῥήγνυντο περὶ ἡμᾶς μετ' ἀφράστου πατάγου καὶ δίνης· ἡ δὲ θάλασσα ἦν μεστὴ φωσφόρου ἀφροῦ. Αἴφνης παμμέγεθές τι κῦμα ἐξῆρε τὸ σκάφος εἰς ὕψος ἄπιστον καὶ περικυκλῶσαν περιέστρεψε περὶ ἑαυτὸ πολλάκις ὡς λεπτὸν κέλυφος.

Τριπλῆ φωνὴ ἐπήρθη πρὸς τὸν οὐρανόν! διότι ἐνομίσαμεν ὅτι ἀπωλέσθημεν. Εὐτυχῶς προνοήσαντες προσεδέσαμεν ἑαυτοὺς τῷ καταστρώματι. Ἀλλὰ τὸ σκάφος, οὗτινος τὸ ἕρμα ἦν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄντλου, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θέσιν, καὶ οὕτως ἠδυνήθημεν ἵν' ἀναπνεύσωμεν.

Διετρίψαμεν τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας χειμαζόμενοι καὶ κινδυνεύοντες.

Τέλος τῇ πρωΐᾳ τῆς τετάρτης ἡμέρας, ἀφοῦ ὑπέστημεν παντοίας κακοπαθείας, τῆς τρικυμίας κατασταλείσης, εἴδομεν διαγραφομένην πλησίον γῆν. Ἡ νῆσος Στέβαρτ ἡ μάλιστα πρὸς μεσημβρίαν κειμένη τῆς Νέας Ζηλανδίας ἀπεῖχεν ἡμῶν ὀλίγα μίλια. Ἀλλὰ, ἀναπαυσαμένου τοῦ ἀνέμου, δὲν ἠδυνάμεθα ἵνα προχωρήσωμεν. Ὄντες δὲ λίαν ἐξησθενισμένοι ἠδυνατοῦμεν ἵνα κωπηλατῶμεν· διότι οὐδὲν ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἐφάγομεν. Τὰ πάντα ἦσαν ἐφθαρμένα· τὸ δὲ κρέας τῶν φωκῶν διαβραχὲν ἐσάπη.

Αἱ φῶκαι τῆς Ὠκλανδίας νήσου.

Περὶ τὴν ἑσπέραν ὁ ἄνεμος ἔπνευσε πάλιν οὔριος, καὶ ἀναπετάσαντες τὸ μέγα ἱστίον ἐπλησιάσαμεν τῇ ἀκτῇ· ἀλλ' ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς δὲν ἠδυνήθημεν ἵνα προσορμισθῶμεν. Τῇ δ' ἐπαύριον, ἀκτοπλοήσαντες μέχρι τῆς ἑνδεκάτης ὥρας, εἰσήλθομεν τέλος σῶοι καὶ ὑγιεῖς εἰς τὸν κόλπον τοῦ Port Adventure, καὶ κάμψαντες ἀκρωτήριόν τι ἁλιτενὲς, εἴδομεν αἴφνης καλύβας καὶ κήπους.

Ἡ θέα τῶν ἀνθρωπίνων οἰκήσεων ἐχαροποίησεν ἡμᾶς οὕτως, ὥστε ἠλαλάξαμεν. Ἐπὶ τῆς παραλίας εἴδομεν περιπατοῦντα λευκὸν ἄνθρωπον καὶ παρ' αὐτὸν μέγαν τῆς Νέας Γῆς κύνα. Ἐπὶ τοῦ βηλοῦ μιᾶς τινος τῶν καλυβῶν εἴδομεν πολλοὺς Μάορις, ἢ ἰθαγενεῖς τῆς Νέας Ζηλανδίας συνδιαλεγομένους καὶ χειρονομοῦντας. Γυναῖκές τινες, ἐπακολουθούμεναι ὑπὸ τῶν παιδαρίων, ἤπλονον δίκτυα ἐπὶ τῶν φραγμῶν. Οὐδέποτε εἴδομεν χαριέστερον θέαμα.

Ἤδη ἐπλησιάσαμεν. Ὁ κύων ἰδὼν ἡμᾶς πρῶτος ὐλάκτησεν. Ὁ δὲ λευκὸς ἄνθρωπος, βλέπων τὸ ἀλλόκοτον ἐκεῖνο σκάφος καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ παραδόξους ἀνθρώπους, ἔδραμε πρὸς ἡμᾶς καὶ σὺν αὐτῷ ἅπαντες οἱ ἰθαγενεῖς ἄνδρες, καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες.

Μετ' ὀλίγον δὲ ἀπέβημεν. Ἀλλ' ἡ μεγάλη ἐνέργεια ἥτις ὑπεξέκαιε τὸ θάρρος ἡμῶν κατέλιπεν ἡμᾶς ἤδη σωθέντας. Ὁ Ἀλὶκ ἐλειποθύμησεν. Ὁ δὲ Μουσγράβ καὶ ἐγὼ μόλις ἠδυνήθημεν ἵν' ἀποκριθῶμεν αὐτοῖς, ὧν οἱ μὲν, λαβόμενοι ἡμῶν μὴ δυναμένων βαδίζειν, ὑποστηρίζον, καὶ ἦγον πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Εὐρωπαίου, κείμενον οὐχὶ μακρὰν τῆς παραλίας, οἱ δὲ εἵποντο ἔκπληκτοι ἐπὶ τῇ ἰσχνότητι καὶ τῇ ὄψει ἡμῶν.

Μετά τινας στιγμὰς ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Κρὸς ἔδωκαν ἡμῖν γενναίως λουτρὸν καὶ ἐνδύματα καθαρὰ, ὧν ἰδίως εἴχομεν χρείαν, καὶ ἐκαθίσαμεν ἐν τῇ τραπέζῃ αὐτῶν, καὶ ἐφάγομεν κρέας χοίριον καὶ ἰχθύας καὶ γεώμηλα καὶ ἄρτον, ἀληθῆ θερμὸν ἄρτον. Μετὰ δεκαεννέα μηνῶν ἀθιωτάτην διαιταν καὶ δέκα ἡμερῶν παντελῆ νηστείαν ἔκαστος δύναται ἵνα ἐννοήσῃ πῶς ἐβλέπομεν τὰ παρατεθέντα ἐδέσματα! Ἐνόμιζον ὅτι καταβρυχθίσω τὰ πάντα μόνος. Ἀλλ' ἔσφαλλον· διότι ἅμα φαγόντες ὀλίγον κατελήφθημεν ὑπὸ κόρου καὶ ἐκοιμήθημεν ὕπνον βαθὺν καὶ μακρόν.

Τῇ δ' ἐπαύριον ὁ κύριος Κρὸς ἤγαγεν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ πλοῖον αὐτοῦ Flying Scud, κότερον δεκαπέντε τόννων, λιμενίζον ἐν Ἰνδερκαργίλλ, κατὰ τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς μέσης νήσου τοῦ ἀρχιπελάγους τῆς Νέας Ζηλανδίας.

Οἱ ἰθαγενεῖς καὶ οἱ ὀλίγοι τῆς πόλεως ταύτης εὐρωπαῖοι κάτοικοι ἐδέχθησαν ἡμᾶς εὐνοϊκώτατα.

Ὁ Μουσγράβ καὶ ὁ Ἀλὶκ, ὄντες ἰσχυροὶ τὴν φύσιν, ταχέως ἀνέλαβον ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν παρελθουσῶν ταλαιπωριῶν· ἐγὼ ὅμως διετέλεσα ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας μὴ δυνάμενος ἵνα βαδίσω.

Τῇ ἐπιούσῃ τῆς ἀφίξεως ἡμῶν εἰς Intergargill ὁ Μουσγράβ ἦλθεν εἰς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες ἦσαν ἀντὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς ἐπαρχίας, ὅπως κηρύξῃ κατὰ τοὺς ναυτικοὺς νόμους τὸ ναυάγιον τῆς Γράφτων καὶ δηλώσῃ αὐτοῖς τὴν κατάστασιν τῶν δύο συνοδοιπόρων, οἵτινες κατελείφθησαν ἐν τῇ Ὠκλανδείᾳ νήσῳ.

Ἀλλ' ἠτύχησεν ὢν ἐδεήθη· διότι οἱ ἀξιωματικοὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ ὅτι ἡ κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο ἵνα πέμψῃ εὐθὺς πλοῖον εἰς τὰς Ὠκλανδείας νήσους, πρὶν ἡ σκεφθῇ τοῦτο.

Τότε δέ τις τῶν πρώτων τῆς πόλεως κατοίκων, ὑπὸ γενναιοφροσύνης ὁρμώμενος ἔκαμε καταγραφὴν συνδρομῶν, δι' ὧν ἠδυνήθη ἵνα ἐνοικιάσῃ καὶ ἐξαρτύσῃ πλοῖον. Ἀλλὰ μὴ εὑρόντες εὐθὺς πρόσφορον πλοῖον, προετιμήσαμεν τὸ Flyind-Scud. Τοῦ δὲ κυρίου Κρὸς μὴ ὄντος ἱκανοῦ πρὸς τὸν διάπλουν, ὁ γενναῖος καὶ τολμηρὸς πλοίαρχος Μουσγράβ, καίπερ μυρία παθὼν, καὶ προθυμούμενος ἵνα ἴδῃ τὰ τέκνα καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ, ἔκρινεν ἵνα κινδυνεύσῃ πάλιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως τῶν δύο καταλειφθέντων αὐτοῦ φίλων, πρὸς οὓς ἠθέλησεν ἵνα φυλάξῃ πίστιν.

Μετὰ πέντε ἡμέρας εἶδον αὐτὸν ἀναχωροῦντα πάλιν εἰς τὰς Ὠκλανδείας νήσους, ἐπευφημοῦντος τοῦ πλήθους, καὶ παραπέμποντος αὐτὸν μέχρι τοῦ πλοίου.

Παρελθουσῶν δὲ ἑπτὰ ἀπεράντων ἑβδομάδων, καθ' ἃς μεγάλως ἠγωνιῶμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, εἴδομεν τὸν ἐπί τινος βράχου κατασταθέντα σημαιοφόρον ἀγγέλλοντα τὴν ἐπάνοδον τοῦ Flyind-Scud φέροντος τὸν Μουσγράβ. Οἱ κάτοικοι ἅπαντες συνέδραμον εἰς τὴν ἀκτὴν ὡς καὶ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ὅπως ἴδωσι τὸ ἐπανερχόμενον πλοιάριον, καὶ πανηγυρίσωσι τὴν ἐπάνοδον τοῦ γενναίου ἡμῶν φίλου.

Ἦτο αὐτὸς ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Γεώργιον καὶ τὸν Χάρρυν. Φεῦ τῆς εὐφροσύνης μεθ' ἧς ἠσπάσαντο ἀλλήλους!

Ὁ Μουσγράβ μοι διηγήθη τὰ κατὰ τὸν διάπλουν, καὶ τὴν χαρὰν ἣν ἤσθοντο οἱ δύο δυστυχεῖς ἡμῶν φίλοι, ἰδόντες ἐπανερχόμενον ἐκεῖνον εἰς σωτηρίαν αὐτῶν. Ὁ Χάρρυς ἰδὼν αὐτὸν πρῶτος μόλις ἴσχυσεν ἵνα καλέσῃ τὸν φίλον, καὶ ἔπεσε λειποθυμήσας.

Ἐν τῷ Port Ross, ὅπου ἠγκυροβόλησεν ἐπανερχόμενος, ἔκαμε παράδοξον ἐξεύρεσιν· ἐπειδὴ εὗρεν ἐν τινι καταπεσούσῃ καλύβῃ παρὰ τὴν ἀκτὴν πτῶμα ναύτου τινὸς κείμενον ἐπί τινων σανίδων. Παρ' αὐτὸν ἦτο γραφική τις πλάξ, ἐν ᾗ ἦσαν γεγραμμένα γράμματά τινα κατασταθέντα δυσανάγνωστα ὑπὸ τῆς βροχῆς.

Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὸ μυστήριον τοῦτο διεσαφήθη· διότι ἐμάθομεν ἔκ τινος ἀγγλικῆς ἐφημερίδος ὅτι πλοῖόν τι χιλίων ἑκατὸν τόννων, τὸ Invercauld, πλέον ἀπὸ Μελβούρνης εἰς Βαλπαραΐζον, ἐναυάγησε κατὰ τῶν βράχων τοῦ Port Ross. Ἐκ δὲ τῶν εἰκοσιπέντε ἀνθρώπων τοῦ πληρώματος ἓξ μὲν ἐπνίγησαν, δεκαὲξ δὲ ἀπέθανον ὑπὸ πείνης ἐν τῇ νήσῳ, τρεῖς δὲ μόνον, ὧν καὶ ὁ πλοίαρχος, κατορθώσαντες ἵνα περισωθῶσι συνελέχθησαν ὑπό τινος ἱσπανικοῦ πλοίου μετὰ δώδεκα μῆνας, οὓς διήγαγον ἔν τινι τῶν Ὠκλανδείων νήσων. Ὁ δ' ἀποθανὼν ναύτης ἀνῆκε βεβαίως εἰς τὸ ναυαγήσαν πλοῖον.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν ἔτει 1864 συμβάντα· ὄντων δὲ ἡμῶν ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν ἐσχατιᾷ τῆς νήσου, ἄλλοι τινὲς ναυαγοὶ ἐστέναζον ἐν τῇ ἀντιπέραν πρὸς βορρᾶν αὐτῆς ἄκρᾳ, καὶ, εἰ καὶ τόσον πλησίον, ἠγνοήσαμεν τὴν παρουσίαν αὐτῶν. Οἱ κύνες οὓς εἴδομεν ἦσαν αὐτῶν.

Ἐπισπεύδων ἵνα ἴδω τὴν πατρίδα καὶ τοὺς ἐμοὺς, ἀπέπλευσα εἰς Μελβούρνην ἔν τινι ὁλκάδι. Ἀλλ' ἅμα ἐκπλευσάντων ἡ θάλασσα ἐχειμάζετο οὕτως, ὥστε διηγάγομεν τρεῖς μῆνας ἀντὶ δεκαπέντε ἡμερῶν διαπλέοντες.

Ὁ Μουσγράβ, ἐπιβὰς εἰς ἀτμόπλοιον, ἔφθασε πρὸ ἐμοῦ. Εὗρον δὲ αὐτὸν ἐν Μελβούρνῃ ὑπηρετοῦντα ἔν τινι γραφικῇ τῶν ναυτικῶν τραπέζῃ, καὶ εὐτυχοῦντα παρὰ τῇ συζύγῳ καὶ τοῖς τέκνοις. Ἀλλ' ὕστερον ἀπῆλθεν εἰς Ἀμερικήν.

Ὁ Ἀλὶκ διετέλεσε θαλασσοπορῶν. Ὁ δὲ Γεώργιος ἔμεινε παρὰ τοῖς placers τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ὁ δὲ Χάρρυς διέτριβεν ἐν Αὐστραλίᾳ μετά τινος συγγενοῦς ζῶα τρέφοντος. Ἐγὼ δὲ, ἀναπαυσάμενος ἐπί τινας μῆνας ἐν Συδνέῃ ἐπέβην εἰς πλοῖον, καὶ ἐχάρην ἰδὼν πάλιν τὴν Γαλλίαν, ἀφ' ἧς ἀνεχώρησα πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν, μὴ ἐπιτυχὼν τοῦ ποθουμένου πλούτου.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ.

ΟΔΟΝΤΑ ΑΝΤΙ ΟΔΟΝΤΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Λάσκαρις, μοναχοῦ χιτῶνα περιβεβλημένος καὶ ἐπὶ τέφρας κοιτόμενος, τὰς δὲ χεῖρας ἐσταυρωμένας ἔχων ἐπὶ τοῦ στήθους, ἔπνεε τὰ λοίσθια.

Συνδιαλλαγεὶς μετὰ τοῦ Θεοῦ, προετοιμασθεὶς καθ' ὅλα διὰ τὴν φοβερὰν στιγμὴν, ἀπεκδυθεὶς τὸ ἀνθρώπινον μεγαλεῖον, εὐχαρίστως ἤθελε τείνει τοὺς βραχίονας πρὸς τὸν θάνατον ἐὰν δὲν ἐβασανίζετο ὑπὸ τῆς ἰδέας τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου ἀτυχοῦς ἐννεκετοῦς πλάσματος, τοῦ ὁποίου τὴν νεανικὴν κεφαλὴν ἤθελεν ἴσως συντρίψει θέτων ἐπ' αὐτῆς τὸ βαρὺ διάδημα τῆς Νικαίας.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔκλαιε καὶ δικαίως, διότι ἀπῃτεῖτο χεὶρ ἰσχυρὰ ὅπως ὑποστηρίξῃ τὸ διάδημα τοῦτο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰωάννου· ὁ δὲ ἀτυχὴς πατὴρ ἐχθροὺς μόνον ἔβλεπε περὶ ἑαυτόν.

Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης δὲν εἶχε βεβαίως λησμονήσει ὅτι κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐτοκράτορος εἶχε μαστιγωθῆ ὡς δοῦλος. — Ὁ Μυσαλίων ἀπεβλήθη περιφρονητικῶς τοῦ Συμβουλίου. — Μιχαὴλ ὁ Παλιολόγος.... Ὦ! ἐὰν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ ὀλεθρίαν τινὰ νύκτα.... πλὴν ἴσως τὴν λησμονήσει, διότι ἅπαξ μόνον ὁ Αὐτοκράτωρ ἐδείχθη σκληρὸς πρὸς αὐτόν.

« Ὁ Μιχαὴλ εἶνε γενναῖος. Κράξατε τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον! Σπεύσατε!

Εἷς τῶν φυλάκων ἀναχωρήσας ἐπέστρεψε πάραυτα, ἀκολουθῶν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον.

Ἦτο ἤδη νύξ. Ἡ σκηνὴ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐρωτίζετο ὑφ' ἑνὸς μόνου λύχνου, ὅστις ἀδιακόπως ταραττόμενος ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἀμυδρὰν διέχεε λάμψιν. Δύο γυναῖκες καὶ εἷς ἱερεὺς γονυκλινεῖς παρὰ τὴν κλίνην ἐπηγρύπνουν ἐπὶ τὸν ἀσθενῆ.

Ὁ Θεόδωρος, ἅμα ἰδὼν τὸν Μιχαὴλ, ἔνευσεν αὐτοῖς νὰ ἀπομακρυνθῶσιν· οἱ δὲ δύω ἄνθρωποι ἔμειναν ἄφωνοι ὁ εἷς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου·

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐλάλησε πρῶτος.

« Μιχαὴλ! εἰπέ μοι, μὲ μισεῖς;

— Ναί.

— Καὶ ἐν τοσούτῳ σὲ προσκαλῶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου μου, ἀπαιτῶν παρὰ σοῦ μεγάλην εὐεργεσίαν.

— Προσκαλεῖς ἐμὲ, διότι ἄλλος δὲν δύναται νὰ σοὶ τὴν χορηγήσῃ.

— Μιχαὴλ, ἀείποτε σὲ ἠγάπησα, τὸ γνωρίζεις.

Μειδίαμα πικρὸν καὶ εἰρωνικὸν συνέστειλε τὰ χείλη τοῦ Παλαιολόγου.

« Ὦ Μιχαὴλ, μὴ κρίνῃς αὐστηρῶς τὴν πρὸς σὲ διαγωγήν μου! Ἐάν ποτε βασιλεύσῃς (ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἅγιοι νὰ σὲ φυλάξωσιν ἀπὸ τοιούτου δυστυχήματος), θέλεις μάθει κατὰ πόσον δικαιολογοῦμαι διότι σὲ ἐφυλάκισα ὅτε μοι ἔλεγον, « Ὁ Μιχαὴλ ἐπιβουλεύεται τὸ στέμμα, ἐπιβουλεύεται σὲ αὐτόν· εἶνε νέος, εὔγλωττος καὶ ἀγαπᾶται ὑπὸ τοῦ στρατοῦ.... » Ἀλλ' ἄφες με νὰ τελειώσω, διότι αἱ στιγμαί μου εἶνε πολύτιμοι. Ἄκουσόν με· ἀποθνήσκω καὶ ἀφίνω υἱόν, τέκνον ἄνευ προστασίας καὶ ὑποστηρίγματος· διορίζω δὲ σὲ κηδεμόνα μετὰ τοῦ Μυσαλίωνος· ἀποδέχεσαι αὐτὸν τὸν τίτλον;

— Ἀποδέχομαι.

— Καὶ ὁρκίζεσαι ἐπὶ τοῦ νεκροῦ μου κραβάτου καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅτι θέλεις διατελέσει ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ μου ὡς πατὴρ φιλόστοργος;

— Ἄκουσον· αὔριον μετὰ τὴν κηδείαν σου θέλω φονεύσει τὸν Μυσαλίωνα καὶ τὴν οἰκογένειάν του, διὰ νὰ μείνω ἐγὼ μόνος κηδεμὼν τοῦ τέκνου σου· μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας θέλω ῥίψει τὸ τέκνον σου εἰς δεσμωτήριον παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, καὶ μετὰ ἓν ἔτος θέλω ἐξορύξει τοὺς ὀφθαλμούς του διὰ σιδήρου πεπυρακτωμένου.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, συναθροίσας τὰς ὑπολειπομένας αὐτῷ δυνάμεις, ἐσύρθη ἐκτὸς τῆς κλίνης μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ Παλαιολόγου, κράζων·

« Ἔλεος! ἔλεος διὰ τὸ δυστυχὲς τέκνον! Ἐκδικήθητι ἐπ' ἐμὲ, κτύπησόν με διὰ τοῦ ξίφους σου, ἀλλ' εὐσπλαγχνίσθητι τὸ τέκνον μου!

— Νὰ σὲ κτυπήσω διὰ τοῦ ξίφους μου! σὺ θέλεις ἀποθάνει μετὰ μίαν ὥραν.

— Ὦ! εὐσπλαγχνίσθητι, σὲ ἐξορκίζω!

— Θεόδωρε Λάσκαρι, ὁ Θεὸς εἶνε δίκαιος· μὲ ἔρριψες σὺ εἰς εἱρκτὴν ἐπὶ τρία ἔτη· ὁ πεπυρακτωμένος σίδηρος, ὁ ἐξορύξων τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ υἱοῦ σου, σοὶ ἐχρησίμευσε, ὅπως ἐρεθίσῃς τὰς ἀγρίας γαλᾶς, αἵτινες κατεσπάραττον τὴν ἀδελφήν μου, ἐγκεκλεισμένην κατὰ διαταγήν σου ἐντὸς σάκκου πλήρους τοιούτων ζώων.

— Ἀλλὰ τὸ τέκνον μου εἶνε ἀθῶον!

— Καὶ ἡ ἀδελφή μου ἦτο ἀθῶα.

— Ὁποῖον ἔγκλημα ἔπραξε;

— Τῆς δὲ ἀδελφῆς μου τὸ ἔγκλημα ποῖον ἦτο; διότι δὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα της πρὸς τὸν εὐνοϊκόν σου Μυσαλίωνα; Συνέτριψας καρδίαν μητρικὴν, ἃς συντριβῇ τώρα καὶ ἡ πατρική σου καρδία· ἐφόνευσας γυναῖκα, εἰς ἀμοιβὴν θέλει φονευθῇ τέκνον! Τοιαύτη εἶνε ἡ δικαιοσύνη. Ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος!

— Καλὰ, ἀνέκραξεν ὁ Λάσκαρις εἶμαι εἰσέτι ὁ Αὐτοκράτωρ σου! καὶ προσεκάλεσε δυνατῇ τῇ φωνῇ τοὺς φύλακας.

Ὁ Μιχαὴλ, θεὶς τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ λάρυγγος τοῦ Θεοδώρου, ἀπέπνιξε τὰς κραυγάς.

— Σιώπα, πτῶμα! ἀγνοεῖς ὅτι Αὐτοκράτωρ θνήσκων δὲν βασιλεύει πλέον; Ἀλλὰ πρὸς τί, πρὸς τί νὰ σὲ ἐμποδίσω τοῦ νὰ φωνάζῃς; προσέθηκεν ὁ Μιχαὴλ, ἀφαιρέσας τον πόδα του· εἰς τὴν φωνήν σου οὐδεὶς θέλει δράμει, καὶ ἂν τυχὸν ἤρχετό τις, δι' ἑνὸς μόνου νεύματός μου ἤθελε σὲ καταπτύσει κατα πρόσωπον.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐκάθισε παρὰ τὴν κλίνη, τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ὀλόκληρος παρῆλθεν ὥρα, ἄνευ ἑτέρου θορύβου εἰ μὴ τοῦ ῥόγχου τοῦ ἀγωνιῶντος. Αἴφνης ὁ ῥόγχος ἔπαυσε, καὶ σπασμωδικὴ κίνησις ἐτάραξε τὸν μοναστικὸν χιτῶνα, ὅστις ἐκάλυπτε τὸ σῶμα τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ὁ Μιχαὴλ, κύψας ἐπὶ τὸ πτῶμα, ἀφῄρεσεν ἀπὸ τοῦ κόλπου τὸ αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, δι' οὗ διωρίζοντο κηδεμόνες τοῦ τέκνου Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος καὶ ὁ Μυσαλίων.

— Στρατιῶται! ἀνέκραξεν ὁ Παλαιολόγος, ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεβίωσεν, ἐπίτροπος δὲ τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας εἶμαι ἐγώ!

— Ζήτω Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος! ἀνέκραξαν μυρίαι φωναί.

Τὴν ἐπιοῦσαν, μετὰ τὴν κηδείαν τοῦ Αὐτοκράτορος, ἔσφαξαν τὸν Μυσαλίωνα.

Μετὰ ἓν ἔτος, ἔν τινι φρουρίῳ παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἐξώρυττον τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ δυστυχοῦς τέκνου, τὸ ὁποῖον οὔτε κἂν ἀνθίστατο κατὰ τῶν δημίων του.

(Βυζαντίς.)

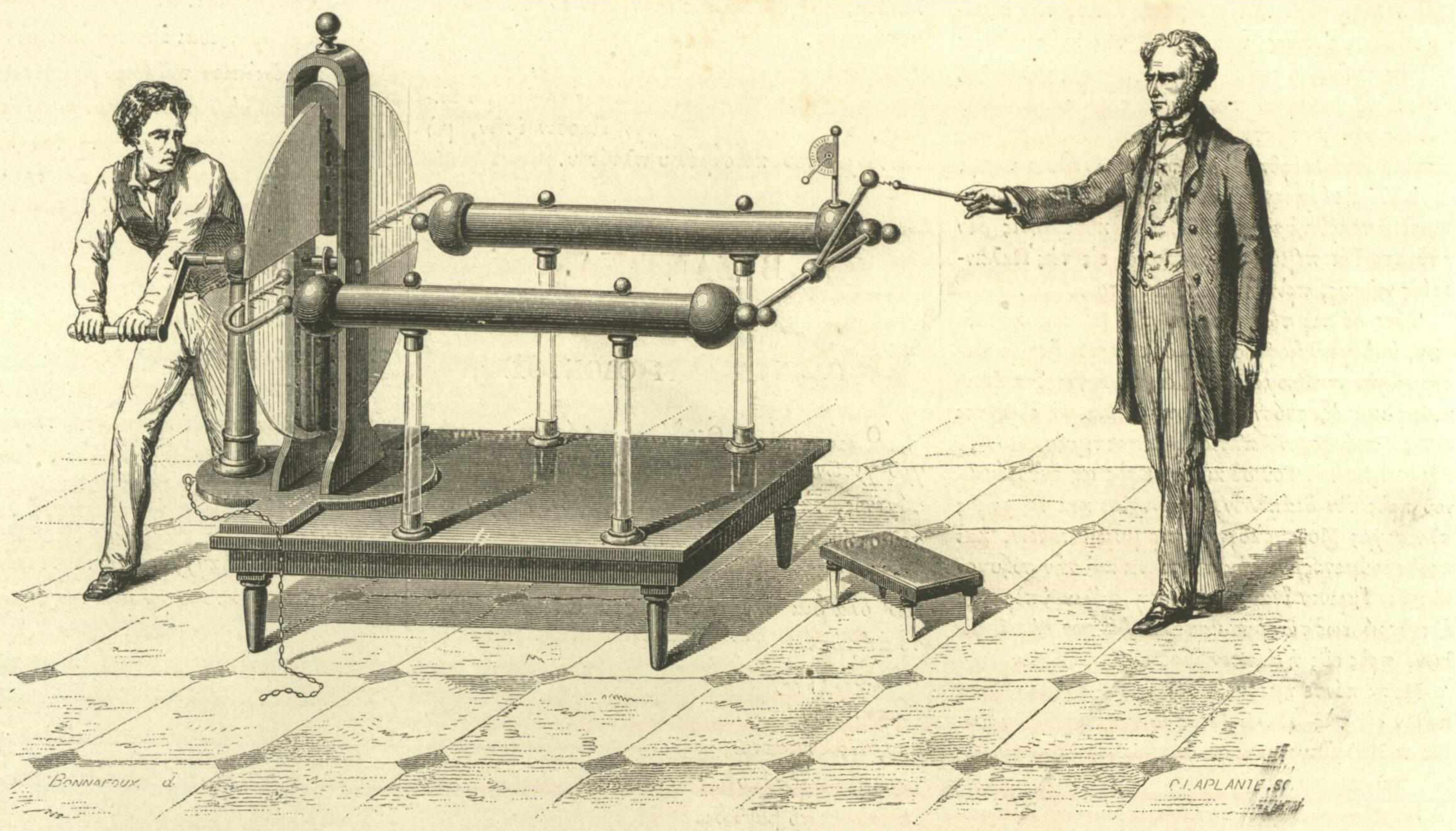

Ἡ ἠλεκτρικὴ μηχανή.

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ.

Ο ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΜΗΧΑΝΗ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἔρευναι τοῦ Δυφέη. — Πρῶτος ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ παραχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. — Πειράματα τῶν Γερμανῶν φυσικῶν. — Διάφοροι μεταβολαὶ καὶ βελτιώσεις τῆς στήλης.

Εἴδομεν ὅτι οἱ γερμανοὶ φυσικοὶ κατεσκεύασαν ἠλεκτρικὰς μηχανὰς ἐκ σφαίρας ὑαλίνης στρεφομένης περὶ ἄξονα. Ἡ σφαῖρα ὅμως πολλάκις διαῤῥαγεῖσα ἐπλήγονε τοὺς περιεστῶτας· τούτου ἕνεκα βραδύτερον ἐν ἔτει 1768 Ἄγγλος τις ἐπιστήμων τῆς ὀπτικῆς Ramsden ἀντικατέστησεν ἀντὶ τῆς σφαίρας δίσκον σφαιροειδῆ ἐξ ὑάλου στρεφόμενον περὶ ἄξονα καὶ τριβόμενον ὑπὸ τεσσάρων προσκεφαλαίων, ἅτινα κατεσκεύασεν ἐκ τριχῶν ἵππου δέρματι περιβεβλημένων. Ἡ πανταχοῦ νῦν ἐν χρήσει ἠλεκτρικὴ μηχανὴ εἶναι ἡ ἀρχαία μηχανὴ τοῦ Ramsden, μεταποιηθεῖσα κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι ἀντὶ ἑνὸς ἠλεκτραγωγοῦ κεχωρισμένου αὐτὴ ἔχει δύο.

Ἐν μέσῳ δύο ξυλίνων στηλῶν παραλλήλων εἶναι κυκλοειδὴς δίσκος ὑάλινος δυνάμενος ἵνα στρέφηται περὶ ἄξονα ὑπὸ στροφάλου. Ὁ δίσκος πιέζεται κατὰ κάθετον ὑπὸ τεσσάρων τριπτῶν ἢ προσκεφαλαίων ἐκ δέρματος ἢ μετάξης κατεσκευασμένων. Κατὰ τὴν ὁριζόντειον αὐτοῦ διάμετρον περιβάλλεται ὑπὸ δύο χαλκῶν σωλήνων ἐν σχήματι πετάλου ἵππου. Οἱ δύο σωλῆνες ὀνομάζονται κτένες· διότι ἔχουσιν ἐν τῇ πρὸς τὴν ὕαλον ἐστραμμένῃ αὐτῶν ἐπιφανείᾳ ἀκίδας ψαυούσας τὸν ὑάλινον δίσκον. Εἰσὶ δὲ προσηρτημένοι σωλῆσι μεγαλειτέροις τοῖς ἠλεκτραγωγοῖς, οἵτινες εἶναι ἀποκεχωρισμένοι ἐπὶ τεσσάρων ὑαλίνων ποδῶν, καὶ ἑνοῦνται πρὸς ἀλλήλους ὑπὸ μικροτέρου σωλῆνος. Τέλος δύο ἔλαστρα χαλκοῦ προσηρτημένα ἑκατέρωθεν τῶν ξυλίνων σταθμῶν, οἵτινες ἔχουσι τοὺς τρίπτας, θέτουσιν εἰς συνάφειαν αὐτοὺς τῆς μεταλλικῆς ἁλύσεως ἀποληγούσης εἰς τὸ ἔδαφος. Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης δυνάμεθα ἵνα ἐννοήσωμεν εὐκόλως τὴν θεωρίαν τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, ἀποβλεπούσης εἰς τὴν γέννησιν ἠλεκτρισμοῦ ἀναπτυσσομένου διὰ τῆς τριβῆς. Ἐφόσον ὁ ὑάλινος δίσκος στρεφόμενος περὶ τὸν αὐτοῦ ἄξονα τρίβεται ἐν τῷ προσκεφαλαίῳ, λαμβάνει τὸν θετικὸν ἢ ὑάλινον ἠλεκτρισμὸν, τὰ δὲ προσκεφάλαια τὸν ἀρνητικόν. Ἀλλὰ τὰ προσκεφάλαια, ὄντα εἰς συνάφειαν τοῦ ἐδάφους διὰ τῶν ξυλίνων στηλῶν καὶ τῆς ἁλύσεως, τείνουσιν ἀδιαλείπτως ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς οὐδετέραν κατάστασιν. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ὁ θετικὸς ἠλεκτρισμὸς τοῦ ὑαλίνου δίσκου, μὴ δυνάμενος ἵνα διαδοθῇ μένει ἐν ταῖς δύο αὐτοῦ ἐπιφανείαις μηδὲν ἀποτελῶν κατὰ τὸ διάστημα ἑνὸς τεταρτημορίου τοῦ κύκλου, δηλ. ἀπὸ τοῦ ἄνω προσκεφαλαίου μέχρι τοῦ δεξιοῦ κτενός. Ἐκεῖ δὲ ὁ θετικὸς ἠλεκτρισμὸς τῆς ὑάλου, ἐνεργῶν εἰς τὸν κτένα καὶ τοὺς ἠλεκτραγωγοὺς, ἀποσυνθέτει τὸ οὐδέτερον αὐτῶν ὑγρὸν, καὶ ἀπωθεῖ τὸ θετικὸν καὶ ἐφέλκει τὸ ἀρνητικὸν ῥευστὸν, ὅπερ ἑνοῦται πρὸς τὸ θετικὸν αὐτοῦ ῥευστὸν, καὶ οὕτως ἐπανέρχεται εἰς οὐδετέραν κατάστασιν μέχρις οὗ πάλιν τὸ αὐτὸ σημεῖον τοῦ δίσκου διέλθῃ διὰ τῶν κάτω τριπτῶν. Ἐκεῖ ἠλεκτρίζεται πάλιν, καὶ φθάσαν ἔμπροσθεν τοῦ δευτέρου κτενὸς ἐνεργεῖ ὡς εἰς τὸν πρῶτον καὶ οὕτως ἐφεξῆς. Βλέπομεν λοιπὸν ἐντεῦθεν ὅτι ὁ δίσκος οὐδὲν διαδίδει εἰς τοὺς ἠλεκτραγωγούς· ἀπ' ἐναντίας δὲ σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι τὸ ἀφαιρεῖν ἀπ' αὐτῶν τὸν ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμὸν, καὶ οὕτως ἀφίνειν αὐτοὺς μεστοὺς θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Τοῦ δὲ σπινθῆρος ὄντος ἀποτελέσματος τῆς ἑνώσεως τοῦ ἀρνητικοῦ ὑγροῦ τῆς χειρὸς καὶ τοῦ θετικοῦ τῆς μηχανῆς, αὕτη ἐν ἑκάστῳ σπινθῆρι τείνει πρὸς τὸ ἐπανελθεῖν εἰς οὐδετερότητα· ἀλλ' ὁ ἠλεκτριζόμενος δίσκος διατελεῖ ἠλεκτρίζων αὐτὴν ἐκ νέου.

Ἑτέρα ἠλεκτρικὴ μηχανὴ ἁπάντων ἐφελκύσασα τὴν προσοχὴν εἶναι ἡ τοῦ Ὀλλανδοῦ φυσικοῦ Van Marum (1785), ἥτις ἐξάγει ἐπ' ἐξουσίας τὸν ἕτερον τῶν ἠλεκτρισμῶν. Ὁμοίαν τινὰ κατεσκεύασε καὶ ὁ ἄγγλος φυσικὸς Nairne ἐξάγουσαν τὸν ἕτερον τῶν ἠλεκτρισμῶν διὰ συναφείας τοῦ ἑτέρου τῶν ἠλεκτραγωγῶν καὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ χρησίμην ἰδίως τοῖς ἀσθενέσιν.

Οἱ γερμανοὶ φυσικοὶ, οἵτινες διετέλεσαν ἐπί τινα εἰσέτι καιρὸν μεταχειριζόμενοι τὰς ἐκ σφαιρῶν ὑαλίνων ἀρχαίας ἠλεκτρομηχανὰς, παρετήρησαν ὅτι τὸ ἐκ πηγῆς ῥέον ὕδωρ, ἠλεκτριζόμενον, μεταβάλλεται εἰς σταγόνας λαμπούσας ὡς βροχὴ πυρός. Ὁ δὲ Rose κατώρθωσεν ἵνα διαβιβάσῃ τὸν ἠλεκτρισμὸν δι' ἀναπηδῶντος ὕδατος ἀπό τινος ἀνθρώπου εἰς ἄλλον, ἀμφοτέρων ἱσταμένων ἐπὶ πλακοῦντος ῥητίνης, ἀπεχόντων ἀλλήλων ἑβδομήκοντα πόδας.

Ἐξ ὅλων ὅμως τῶν τότε εὑρεθέντων φαινομένων ἰδίως διήγειρε τὸν θαυμασμὸν πάντων ἡ ἀνάφλεξις φλεκτῶν ὑλῶν ὑπὸ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος. Ἐν τοσούτῳ οὐδεμία εἰσέτι ἐξήγησις ἐδίδετο τῆς τῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων θεωρίας, καὶ ἂν ἐξαιρέσωμεν τὰς ὑπὸ τοῦ Δυφέη τεθείσας ἀρχὰς, οὐδεμία εἰσέτι ἐπίδοσις ἐγένετο κατὰ τοῦτο· διὸ καὶ ὁ φυσικὸς Watson ἔλεγε τότε· « Ἐάν μ' ἐρωτήσῃ τις τί τὸ ὄφελος τῶν ἠλεκτρικῶν φαινομένων, δὲν δύναμαι ἵνα εἴπω ἄλλο πλὴν ὅτι μέχρι τοῦ νῦν δὲν προέβημεν τοσοῦτον ἐν ταῖς ἐξευρέσεσιν, ὥστε καταστῆσαι αὐτὰς ὠφελίμους τῷ ἀνθρώπῳ. Ἀλλὰ παρηγορώμεθα βλέποντες ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς τῆς Φυσικῆς μέρεσι φθάνομεν βαθμηδὸν εἰς τὰ τελειότερα. Ἔργον λοιπὸν ἡμῶν εἶναι ἵνα προβαίνωμεν ἀείποτε καὶ ἐπιτρέπωμεν τὸ λοιπὸν τῇ θείᾳ προνοίᾳ, ἥτις οὐδὲν ἄσκοπον ἐδημιούργησεν. »

Ἀλλὰ τὸ ἔτος 1746 ἐπλησίαζε, καθ' ὃ ἡ ἐξεύρεσις τῆς Λουγδουνικῆς λεγομένης βαυκαλίδος, ἢ λαγήνου (bouteille de Leyde) νέος ἐγένετο ἐπιστημονικῶν ἐξευρέσεων ἱππόδρομος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Πειράματα τοῦ Musschenbrock ἐν Λουγδούνῳ. — Πειράματα τοῦ Νολλὲτ ἐν Παρισίοις. — Φήμη τῆς Λουγδουνικῆς λαγήνου.

Ἰδοὺ ἐκ ποίας τύχης ἐξεῦρεν ὁ Musschenbrock τὴν λεγομένην Λουγδουνικὴν βαυκαλίδα ἢ λάγηνον. Βλέπων ὅτι τὰ ἠλεκτρισθέντα σώματα, εἰς τὸν ἀέρα ἐκτιθέμενα, ἀποβάλλουσι ταχέως τὸν ἠλεκτρισμὸν αὐτῶν, ὁ Musschenbrock ἐνόμισεν ὅτι, ἐὰν τὸ ἠλεκτρισθὲν σῶμα ἦτο περικεκλεισμένον ἐν ὑαλίνῳ δοχείῳ, ἢ ἄλλως ἐν κακῷ ἠλεκτραγωγῷ, ἠδύνατο ἵνα προσλάβῃ πλείονα ἠλεκτρισμὸν καὶ διατηρήσῃ αὐτὸν καὶ πλείονα χρόνον. Ἐδοκίμασε λοιπὸν ἵνα ἠλεκτρίσῃ τὸ ἐν τῇ ὑαλίνῃ λαγήνῳ ὕδωρ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδὲν ἐθεώρησε παράδοξον· ὅτε δὲ μετ' ὀλίγον ἠθέλησεν ἵνα χωρίσῃ καὶ ἀποκινήσῃ τὴν λάγηνον τοῦ ἠλεκτρικοῦ σύρματος, ὅπερ διέδιδε τὸν ἠλεκτρισμὸν ἀπὸ τῆς μηχανῆς εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἔλαβε διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν λάγηνον, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας τὸ σύρμα, τότε ᾔσθετο φρικτῆς ἐν τῷ στήθει καὶ τῷ βραχίονι κλονήσεως, ἥτις τοσοῦτον ἐφόβησεν αὐτὸν, ὥστε ἐφανέρωσεν ἐν τῇ πρὸς τὸν Réaumur αὐτοῦ ἐπιστολῇ (20 ἀπριλ. 1746) ὅτι δὲν ἤθελεν ἵνα ἐκτεθῇ ἐκ δευτέρου εἰς αὐτὴν, οὐδὲ βασιλεὺς ἂν ἐγίνετο τῆς Γαλλίας.

Οἱ φυσικοὶ τῶν Παρισίων, μαθόντες τὴν ἐξεύρεσιν ταύτην, ἔσπευσαν ἵνα ἐπαναλάβωσι τὸ πείραμα· ὁ δὲ τότε διάσημος φυσικὸς Ἀββᾶς Νολλὲτ, μὴ δυνάμενος ἵν' ἀρέσῃ πᾶσι τοῖς περιέργοις, οἵτινες πανταχόθεν συνήρχοντο πρὸς αὐτὸν, ἐδοκίμασεν ἵνα ἠλεκτρίσῃ πολλοὺς ὁμοῦ. Ἔκαμε δὲ τὸ πείραμα ἐν Βερσαλλίαις παρόντος τοῦ βασιλέως καὶ τῆς αὐλῆς. Διακόσιοι πεντήκοντα στρατιῶται, λαβόμενοι τῆς χειρὸς, διεστοιχίσθησαν ἐν τῇ αὐλῇ τῶν ἀνακτόρων ἀποτελέσαντες ἅλυσιν. Καὶ ὁ μὲν Ἀββᾶς ἔστη ἐν τῷ ἑνὶ τῶν ἄκρων τῆς ἁλύσεως· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἵστατο ὁ τελευταῖος στρατιώτης ἔχων διὰ χειρὸς τὴν λάγηνον πλήρη ἠλεκτρισθέντος ὕδατος. Ὅτε δὲ ὁ Ἀββᾶς ἔλαβε τὸ εἰς ταύτην εἰσδύον σύρμα, ἅπασα ἡ τάξις τῶν στρατιωτῶν ὑπέστη κλόνησιν τοσοῦτον σφοδρὰν ὥστε διαῤῥαγεῖσα διεσκορπίσθη.

Κάμνων τὰ αὐτὰ πειράματα εἰς ζῷα ὁ Ἀββᾶς Νολλὲτ προσέβαλε πτηνὰ καὶ ἰχθύας. Καὶ οἱ μὲν ἰχθύες ἀπέθνησκον ἐν τῷ ὕδατι· τὰ δὲ πτηνὰ ἔπιπτον καταπεπληγμένα ἐν τῇ πρώτῃ, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἐκροῇ τῆς λαγήνου ἀπέθνησκον.

Ἡ περιέργεια κατέλαβε μετ' ὀλίγον ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, καὶ τὸ φαινόμενον τοῦτο ἔτερπε τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ πολλὰ ἔτη, τῶν μὲν σοφῶν τοὺς πλουσίους ἐν συναναστροφαῖς, τῶν δὲ ἀγυρτῶν ἐν ταῖς τριόδοις τὸ πλῆθος ψυχαγωγούντων. Ἵνα δὲ καταστήσωσι τὴν λάγηνον εὐμετακόμιστον, ἔκαμον ταύτην ἁπλουστέραν, καὶ ἐπώλουν αὐτὴν ὡς λάγηνον τοῦ Ingenhouz, ἐργαλεῖον ὃ συνῆπτε τὴν λάγηνον τοῦ Leyde τῇ ἠλεκτρικῇ μηχανῇ. Ἐπώλουν δ' ἐπίσης ὡς ἠλεκτρικὴν ῥάβδον σωλῆνα ὑάλινον πλήρη οὐσίας ἠλεκτραγωγοῦ καὶ περιβεβλημένον μέχρι τοῦ ἄνω ἄκρου σωλῆνι λευκοπαρύφῳ. Ἡ ὕαλος, κεχρωματισμένη οὖσα ὡς ξύλον, εἶχεν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς λαγήνου τοῦ Leyde. Ἠλεκτρίζοντες δὲ αὐτὴν προσέφερον παιδιᾶς χάριν τῷ βλέποντι, ὅστις μὴ δυσπιστῶν ἔθετεν ἐπὶ τῆς ἄνω ἄκρας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἥτις ψαύουσα ἐν ταὐτῷ καὶ τὸν ὑάλινον σωλῆνα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἠλεκτρισθεῖσαν ὕλην, συνῆπτε τὴν ἐσωτερικὴν τῇ ἐξωτερικῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ ἐργαλείου, καὶ οὕτως ἐξετίθετο ἀπροόπτως εἰς σφοδρὰν κλόνησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Πειράματα ἀποδείξαντα τὴν ταχύτητα καὶ δύναμιν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. — Μεταποιήσεις τῆς Λουγδουνικῆς λαγήνου.

Αἱ κλονήσεις καὶ ἡ καταπληκτικὴ ταχύτης τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐφείλκυσαν, ὡς εἴδομεν, τοσοῦτον τὴν τῶν σοφῶν προσοχὴν, ὥστε ἤρξαντο ἵν' ἀσχολῶνται περὶ τὴν καταμέτρησιν τῆς ταχύτητος τῆς δυνάμεως ταύτης. Ὁ Lemonier, μέλος τῆς τῶν Ἐπιστημῶν Ἀκαδημίας, ἔκαμε πειράματα εἰς σύρμα σιδηροῦν μιᾶς λεύγης μήκους, εἰς οὗ τὸ ἄκρον ἔθεσεν ἄνθρωπον αἰσθόμενον τῆς ἠλεκτρικῆς κλονήσεως, καὶ μεταχειρισθεὶς ὕστερον σύρμα πολλῶν λευγῶν μήκους δὲν ἠδυνήθη ἵνα παρατηρήσῃ μηδεμίαν διαφορὰν χρόνου μεταξὺ τοῦ σπινθῆρος καὶ τῆς κλονήσεως.

Πολλὰ μέλη τῆς βασιλικῆς ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου καὶ πρὸς ἄλλοις ὁ πρόεδρος αὐτῆς Martin Folkes καὶ ὁ Watson ἐδοκίμασαν ἵνα μετενέγκωσι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥευστὸν διὰ τοῦ Ταμίσεως, μεταχειριζόμενοι τὸ τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ ὡς συνέχειαν τῆς ἠλεκτραγωγοῦ ἁλύσεως. Πρὸς τοῦτο ἔθεσε πλησίον τοῦ Westminster ἠλεκτρισθεῖσαν λάγηνον τοῦ Leyde. Καὶ ἡ μὲν μία ἄκρα τοῦ ἠλεκτραγωγοῦ σιδηροῦ σύρματος συνήπτετο τῇ ἐντὸς τῆς λαγήνου ὕλῃ, ἡ δὲ ἑτέρα ἐκρατεῖτο ὑπό τινος θεατοῦ, ὅστις παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ εἶχε διὰ τῆς ἄλλης χειρὸς ῥάβδον σιδηρᾶν, ἣν ἐβύθισεν εἰς τὸν ποταμὸν, ἐνῷ ἐν ταὐτῷ ἕτερος θεατὴς ἀπὸ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης ἐβύθιζε διὰ τῆς μιᾶς τῶν χειρῶν ῥάβδον σιδηρᾶν, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει σιδηροῦν σύρμα, ὅπερ ἠδύνατο ἵνα τεθῇ εἰς ἐπαφὴν τοῦ ἠλεκτραγωγοῦ τῆς λαγήνου.

Ἀντικαθιστώμενοι ἀντὶ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ὕλης τῆς λαγήνου οἱ δύο θεαταὶ, κεχωρισμένοι ὑπὸ τοῦ Ταμίσεως, ᾔσθοντο ἐν ταὐτῷ τῆς ἠλεκτρικῆς κλονήσεως. Οὕτω λοιπὸν τὸ ἠλεκτρικὸν ῥευστὸν μετεκομίσθη μεταβαῖνον ἐπαλλήλως ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ πρώτου θεατοῦ εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ, ἀπὸ δὲ τοῦ ὕδατος εἰς τὸ σῶμα τοῦ δευτέρου θεατοῦ καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ κρατούμενον σύρμα. Ἐν δέ τινι τῶν πειραμάτων τούτων κατώρθωσαν ἵν' ἀναφλέξωσι μεθυστικὰ ποτὰ διὰ τοῦ ἐκ τοῦ ὕδατος διελθόντος ἠλεκτρισμοῦ!!! Ἡ ἔκπληξις αὐτῶν ὑπῆρξε μεγίστη· διότι οὐδεὶς ἐπίστευεν ὅτι ὁ ἠλεκτρισμὸς ἠδύνατο ἵνα παράξῃ πῦρ ἀφοῦ διῆλθε διὰ τοῦ ὕδατος.

Ἔν τινι ἐπιστολῇ ἣν ὁ Musschenbrock ἔγραψε πρὸς τὸν φυσικὸν Watson, ἔλεγεν αὐτῷ μετὰ τῆς συνήθους ἐμφάσεως τῶν τότε σοφῶν « Magnificentissimis tuis experimentis superasti conatus omnium, » ἤτοι « Διὰ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων σου πειραμάτων ὑπερέβης πάντας. »

Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἐπηύξησαν τὴν προθυμίαν τῶν φυσικῶν. Ὁ ἀββᾶς Νολέττος ἀπέδειξεν ἐν ἔτει 1747 ὅτι τὸ αὐτὸ πείραμα τῆς Λουγδουνικῆς λαγήνου ἠδύνατο ἵνα ἐκτελεσθῇ δι' ἀγγείου ὑαλίνου κενοῦ ἀέρος, καὶ ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγείου δὲν ἔχει οὐδεμίαν δύναμιν· διότι ἐξέφερε τὴν ἠλεκτρικὴν ἐκροὴν μεταχειριζόμενος ἀντὶ τῆς λαγήνου ἁπλοῦν ὑάλινον ποτήριον.

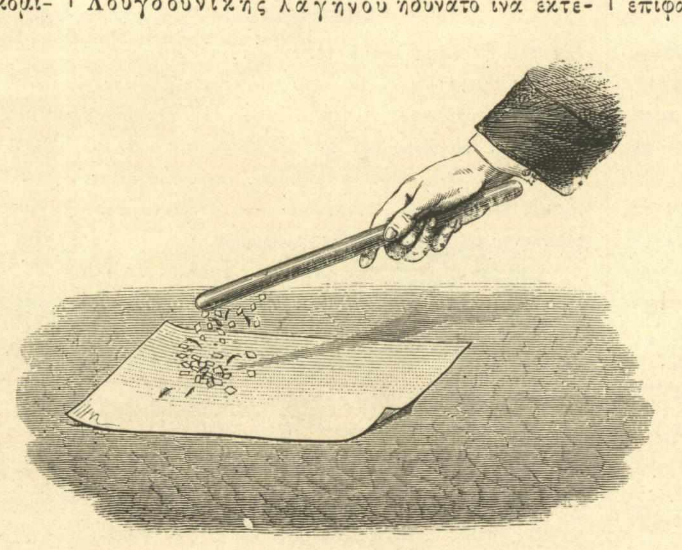

Ἠλεκτρικὴ ἕλξις τῶν πετάλων τοῦ χρυσοῦ.

Αἱ διάφοροι μεταβολαὶ τῆς λαγήνου ἤρξαντο ἵνα προετοιμάζωσι τὴν θεωρητικὴν ἐξήγησιν τοῦ παραδόξου φαινομένου, ὅπερ οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἠδυνήθη κατανοῆσαι. Ἄλλος τις φυσικὸς, ὁ Bevis, μετέβαλεν ἐπὶ τὸ βέλτιον τὴν ἀρχαίαν τῆς λαγήνου διάθεσιν, καὶ ἔδωκεν αὐτῇ τὸ σχῆμα ὃ διετήρησε μέχρι τοῦ νῦν. Ἐπειδὴ ἀναγνωρίσας ὅτι ἡ δύναμις τῆς ἐκροῆς ηὔξανε κατὰ τὸ μέγεθος τῆς λαγήνου, οὐδαμῶς δὲ καὶ κατὰ τὴν αὔξησιν τοῦ ἐν αὐτῇ ὕδατος, συνεπέρανεν ὅτι τὸ ὕδωρ ἦτο χρήσιμον μόνον ὡς ἠλεκτραγωγός. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ εἶναι πολὺ ἀσθενέστερος ἠλεκτραγωγὸς τῶν μετάλλων, ἀντικατέστησεν ἀντὶ τοῦ ὕδατος τεμάχια μολίβδου· ἡ δὲ πεῖρα ἔδειξεν ὅτι τὸ ἀντικατασταθὲν ἐν τῇ λαγήνῳ ἀντὶ τοῦ ὕδατος μέταλλον ηὔξανεν ἰσχυρῶς τὸ ἠλεκτρικὸν ἀποτέλεσμα. Ἀντὶ δὲ τοῦ μολίβδου ἔθεσεν ὕστερον πέταλα χρυσοῦ, ἅτινα δὲν ὀξυδοῦνται καί εἰσι καλλίτεροι ἠλεκτραγωγοί. Ἐκάλυψε δὲ καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς λαγήνου διὰ μεταλλικοῦ πετάλου. Ὁ Bevis ἐνενόησεν ὅτι ἡ τὴν λάγηνον κρατοῦσα χεὶρ ἦτο ἀντὶ ἠλεκτραγωγοῦ.

Ἡ συνήθης Λουγδουνικὴ λάγηνος ἀποτελεῖται νῦν ἐξ ἀγγείου ὑαλίνου ἔξω μὲν ὑπὸ πετάλου κασσιτέρου περιβεβλημένου, μέχρι μικρᾶς ἀποστάσεως τοῦ στομίου τῆς λαγήνου, ἔσω δὲ ὑπὸ πετάλου χρυσοῦ, καὶ ἀποληγει εἰς τὸν μεταλλικὸν ἠλεκτραγωγὸν ἐν εἴδει ἁρπάγης, δι' ἧς ἐξαρτᾶται τοῦ ἠλεκτραγωγοῦ τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς. Ἅλυσις δὲ σιδηρᾶ ἐξηρτημένη τῆς βάσεως τῆς λαγήνου καὶ φθάνουσα μέχρι τοῦ ἐδάφους εἶναι χρησίμη εἰς τὴν μετοχέτευσιν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τοῦ ἐναντίου τὴν φύσιν ἐκείνου ὅστις συνάγεται εἰς τὴν λάγηνον.

Ὁ Bevis κατεσκεύασε πρῶτος τὴν ἠλεκτρικὴν κανονοστοιχίαν ἐκ τριῶν Λουγδουνικῶν λαγήνων συνδεδεμένων δι' ἐλάσματος σιδηροῦ καὶ συναπτομένων τῷ ἐδάφει διὰ κοινῆς ἁλύσεως. Ὁ δὲ Watson κατεσκεύασε μετὰ ταῦτα κανονοστοιχίας ἐκ μεγάλων ὑαλίνων λαγήνων, ἃς ἐγέμιζε πετάλων ἀργύρου καὶ δι' ὧν ἐθανάτονε μεγάλα ζῶα διὰ μιᾶς ἐκροῆς.

Τὰ φαινόμενα ταῦτα ἀπεδείκνυον σαφέστατα ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς Λουγδουνικῆς λαγήνου ἐξηρτῶντο οὐχὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς δυνάμεως τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, ἀλλὰ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐπιφανείας ἣν παρεῖχεν ἡ ὑπὸ δύο μεταλλικῶν ἐπιφανειῶν καλυπτομένη ὕαλος. Ὁ Bevis ἀπέδειξε πειραματικῶς τοῦτο καλύπτων τὰς δύο ἐπιφανείας μιᾶς κοινῆς πλακὸς ὑάλου διὰ δύο μεταλλικῶν πετάλων μέχρις ἀποστάσεως δακτύλου ἀπὸ τῶν ἄκρων. Θέτων δὲ εἰς ἐπαφὴν ἓν τῶν μεταλλικῶν πετάλων τοῦ ἠλεκτραγωγοῦ τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς καὶ τὸ ἕτερον τοῦ ἐδάφους, ἐπετύγχανε τῆς αὐτῆς ἐκροῆς, οἵαν ἔδιδεν ἡ λάγηνος, ἡ τὴν αὐτὴν παρέχουσα ὑαλίνην ἐπιφάνειαν.

Ἀλλ' αἱ διάφοροι αὗται παρατηρήσεις δὲν διεσάφουν εἰσέτι ἱκανῶς τὰ φαινόμενα τῆς Λουγδουνικῆς λαγήνου. Τὰ μὲν πειράματα ἐπληθύνοντο· ἡ δὲ ἐπιστήμη δὲν προεχώρει· οἱ δὲ φυσικοὶ μετέβαλον καὶ ἐτελειοποίησαν τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο, μηκέτι τολμῶντες ἵνα ἐξηγήσωσι τὰ φαινόμενα αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ἕκαστος τοῦτο μόνον ἐγνώριζεν, ὅτι πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ πειράματος ἔπρεπεν ἵνα θέσῃ ἓν σῶμα μὴ ἠλεκτραγωγὸν μεταξὺ δύο σωμάτων ἠλεκτραγωγῶν· ἀλλ' ἅπαντες ἠγνόουν ποῖόν τινα σκοπὸν ἐπλήρου ἕκαστον τῶν στοιχείων τούτων. Ἐπέπρωτο δὲ ἵνα τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο διαπεράσῃ τὸν ὠκεανὸν, καὶ εὕρῃ ἐν Ἀμερικῇ τὸν εὐφυᾶ φιλόσοφον, τὸν αὐστηρὸν παρατηρητὴν Φραγκλῖνον, ὅστις ἔμελλεν ἵνα ἐξηγήσῃ τοσοῦτον εὐκρινῶς καὶ εὐθὺς ὅ,τι οὐδεὶς τῶν ἐν Εὐρώπῃ φυσικῶν ἠδυνήθη ἵνα διασαφήσῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ἔρευναι τοῦ Φραγκλίνου. — Θεωρία τοῦ ἑνιαίου ὑγροῦ. — Φυσικὴ ἀνάλυσις τῆς Λουγδουνικῆς λαγήνου.

Ὁ Δυφέη, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ὑπέθεσε, πρὸς ἐξήγησιν τῶν γενικῶν φαινομένων τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὅτι ὑπάρχουσι δύο ῥευστά· τὸ ὑαλῶδες ἤτοι ὁ θετικὸς, καὶ τὸ ῥητινῶδες ἢ ὁ ἀρνητικὸς ἠλεκτρισμός. Παρεδέχθη δὲ ὅτι ὁ ἠλεκτρισμὸς ἐνυπάρχει ἐν οὐδετέρᾳ καταστάσει ἅπασι τοῖς σώμασιν, ἀποτέλεσμα ὢν τῆς ἀμοιβαίας οὐδετερότητος τῶν δύο ἠλεκτρισμῶν, τοῦ τε θετικοῦ καὶ ἀρνητικοῦ, οἵτινες ἐνυπάρχουσιν ἅπασι τοῖς σώμασι. Διὰ δὲ τῆς τριβῆς ἢ τῆς θερμότητος ἐπιτυγχάνομεν τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ φυσικοῦ ῥευστοῦ, καὶ τότε οἱ δύο ἠλεκτρισμοὶ, ὅ τε θετικὸς καὶ ὁ ἀρνητικὸς, οἵτινες τυγχάνουσιν ἡνωμένοι ἐν οὐδετέρᾳ καταστάσει, διαχωρίζονται, καὶ ὁ μὲν μεταβαίνει εἰς τὸ τρίβον, ὁ δὲ εἰς τὸ τριβόμενον σῶμα, ὅπερ εὐθὺς ἐμψυχοῦται ὑπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ἠλεκτρισμῶν.

Ἡ θεωρία αὕτη τῶν δύο ἀντιθέτων ὑγρῶν δὲν ἐξήρκει τῷ ἀμερικανῷ φιλοσόφῳ, ὅστις ἀπεδέχθη τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς μόνου ὑγροῦ, δι' οὗ ἐξηγεῖτο ἁπλούστατα πάντα τὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ φαινόμενα.

Ὁ Φραγκλῖνος ὑπέθεσεν ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥευστὸν τυγχάνει ὁμοούσιον ἐν παντὶ σώματι,

ὅτι τὰ ἄτομα αὐτοῦ ἀπωθοῦνται μὲν ἄλληλα, ἔχουσι δὲ ἰδικήν τινα πρὸς τὸ ἕλκειν τὴν ὕλην ὁρμήν. Ἅπαντα δὲ τῆς φύσεως τὰ σώματα, ἅτινα ἀνέκαθεν ἐποτίσθησαν ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ τούτου, κατὰ λόγον τῆς αὐτοῦ ὁρμῆς, μέχρις οὗ αὐτὸ ἰσοσταθμήσεν ἐν ἅπασι τοῖς σώμασιν, ἅτινα φαίνονται ἄμοιρα ἠλεκτρισμοῦ, ἐν τῇ συνήθει αὐτῶν καταστάσει. Ἀλλ' ὡς διὰ τῆς ἐντριβῆς ἢ ἄλλης αἰτίας διαρρήξωμεν τὴν φυσικὴν ἰσοσταθμίαν τοῦ ὑγροῦ ἐν τῷ σώματι, ἡ συμπάθεια τοῦ ἑτέρου τῶν ἠλεκτρισμῶν τοῦ τριβομένου σώματος πρὸς τὸν ἐναντίον ἠλεκτρισμὸν τοῦ τρίβοντος ἐξεγείρεται, καὶ ἡ ἰσοσταθμία τῆς ἰσότητος ῥήγνυται. Καὶ τὸ μὲν τρίβον σῶμα πληροῦται ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ, τὸ δὲ τριβόμενον ἀποβάλλει μέρος αὐτοῦ, οὕτως ὥστε ἡ ἀφθονία ἢ ἡ ἐλάττωσις τοῦ ῥευστοῦ, ἥτις φέρει τὰ δύο σώματα εἰς δύο διαφόρους ἠλεκτρικὰς καταστάσεις, περιποιεῖ αὐτοῖς τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐφελκύειν ἄλληλα ἅμα τιθέμενα εἰς ἐπαφήν. Ὅταν σῶμά τι ἦναι κεκορεσμένον ἠλεκτρισμοῦ, ὁ Φραγκλῖνος λέγει ὅτι εἶναι ἠλεκτρισμένον θετικῶς, ἐὰν δὲ ἀτελῶς, ἀρνητικῶς.

Ἀλλ' εἰ καὶ ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Φραγκλίνου εὐκρινῶς διασαφεῖ τὰ φαινόμενα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, δὲν ἐγένετο δεκτὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ οἱ φυσικοί, μάλιστα δὲ οἱ Γάλλοι ἐνέμειναν τῇ ὑποθέσει τῶν δύο διαφόρων ῥευστῶν. Ἡ τελευταία αὕτη θεωρία εἶναι μὲν εὐχερεστέρα πρὸς διδασκαλίαν ἢ τὴν δογματικὴν ἐξήγησιν, ἀλλὰ δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι εἶναι καὶ ἀληθής.

Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ θεωρία τοῦ Φραγκλίνου, ἔργον ἀνδρὸς ἐμβριθοῦς, ἔσται πάντοτε σεβαστή· διότι ἀπ' αὐτῆς ὁρμώμενος ὁ εὑρέτης αὐτῆς ἐχορήγησε τὴν φυσικὴν τῇ φυσικῇ ἐξηγήσει τῆς Λουγδουνικῆς λαγήνου.

Κατὰ τὸν Φραγκλῖνον τὰ ἀποτελέσματα τῆς λαγήνου ἐξηγοῦνται διὰ τῆς διαφόρου ἠλεκτρικῆς καταστάσεως τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς λαγήνου, ἢ ἄλλως τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ ἐπιβλήματος. Καὶ πρὶν ἢ φέρωμεν τὴν λάγηνον εἰς συνάφειαν τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, τὸ ἐσωτερικὸν ἐπίβλημα ἢ ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς λαγήνου καὶ ὁ ἐν αὐτῇ χρυσὸς τυγχάνουσιν ἐν οὐδετέρᾳ καταστάσει (κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Δυφέ), ἢ ἄλλως τὰ δύο ῥευστά, τό τε θετικὸν καὶ ἀρνητικὸν τυγχάνουσι παραλελυμένα καὶ ἐν οὐδετερότητι ἐν τῷ σώματι τούτῳ. Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸ ἐνέργεια τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, ἥτις γεννᾷ θετικὸν ῥευστὸν, μεταβιβάζεται εἰς τὸν χρυσὸν ἢ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς λαγήνου. Ἐνταῦθα δὲ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥευστὸν ἐνεργεῖ διὰ τῆς ὑάλου εἰς τὰ δύο ὑγρά, τὸ θετικὸν καὶ ἀρνητικὸν, ἅτινα ὑπάρχουσι μεμιγμένα ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐπιβλήματι. Ὑπὸ δὲ τῆς δυνάμεως ταύτης τὸ οὐδέτερον ὑγρὸν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπιβλήματος ἀποσυντίθεται εἰς θετικὸν καὶ ἀρνητικὸν, καὶ τὸ μὲν θετικὸν ὑγρὸν ἀπωθεῖται καὶ καταῤῥέει εἰς τὸ ἔδαφος, διὰ τοῦ σώματος τοῦ φυσικοῦ τοῦ κρατοῦντος τὴν λάγηνον, τὸ δὲ ἀρνητικὸν ἑλκύεται ὑπὸ τοῦ θετικοῦ ὑγροῦ τοῦ ἀναφυέντος ἐν τῇ λαγήνῳ.

Ἡ παρέμπτωσις τῆς ὑάλου, οὔσης κακῆς ἠλεκτραγωγοῦ, ἐμποδίζει τοὺς δύο ἐναντίους ἠλεκτρισμοὺς ἵνα ἑνωθῶσι καὶ συνθέσωσιν ἐκ νέου τὸ οὐδέτερον ῥευστὸν, ὅπερ ἂν συνέβη παρευθὺς, ἐὰν ἀντὶ τῆς ὑάλου ἦτο μεταξὺ αὐτῶν ἄλλο τι ἠλεκτραγωγὸν σῶμα. Ἡ ὕαλος λοιπὸν τῆς λαγήνου εἶναι χρησίμη ἐνταῦθα ὡς μεσότοιχον χωρίζον τὰ δύο ἐλεύθερα ῥευστὰ, διατηρεῖ αὐτὰ ἐν ἐνεργείᾳ, καὶ καθιστᾷ εὔκολον τὸν ἀποθησαυρισμὸν πολλῆς ποσότητος ἀμφοτέρων τῶν ῥευστῶν μεταξὺ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ ἐπιβλήματος, ἥτις αὐξάνει τοσοῦτο μᾶλλον, ὅσον τὸ ἐξωτερικὸν ἐπίβλημα, ὃν ἐν ἀδιαλείπτῳ συναφείᾳ τοῦ ἐδάφους, ὅπερ ἐστὶ ἡ μεγάλη τοῦ οὐδετέρου ἠλεκτρισμοῦ ἀποθήκη, λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ ὅσον ἠλεκτρισμὸν δυνηθῇ ἵνα συναθροίσῃ τὸ ἐσωτερικὸν ἐπίβλημα.

Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ὕπαρξις δύο ἀντιθέτων ἠλεκτρισμῶν ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ ἐπιβλήματι τῆς Λουγδουνικῆς λαγήνου.

Ἐὰν λοιπὸν δυνηθῶμεν ἵνα συνάψωμεν τὸν ἐσωτερικὸν θετικὸν τῷ ἐξωτερικῷ ἀρνητικῷ, οἵτινες χωρίζονται διὰ τῆς ὑάλου τῆς λαγήνου, διὰ μεταλλικοῦ τόξου, χεῖρα ἔχοντος ὑαλίνην, οἱ δύο ἀντίθετοι ἠλεκτρισμοὶ, φεύγοντες ἐν ταὐτῷ

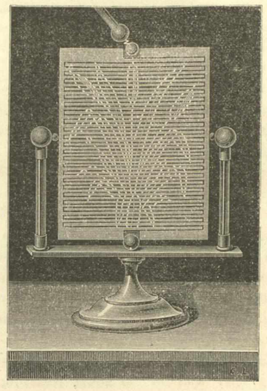

Μαγικὴ πλάξ.

διὰ τοῦ ἠλεκτραγωγοῦ τόξου, ὁρμῶσι καὶ συνενοῦνται συνιστῶντες ἐκ νέου οὐδέτερον ἠλεκτρισμὸν, παράγοντες μεταξὺ τοῦ τῆς ἁρπάγης ἄκρου τῆς λαγήνου καὶ τοῦ ψαύοντος αὐτὸ ἄκρου τοῦ τόξου λαμπρὸν σπινθῆρα, ὡς συμβαίνει ὁσάκις θέσωμεν εἰς συνάφειαν δύο σώματα διαφερόντως καὶ ἰσχυρῶς ἠλεκτρισμένα.

Ἐὰν ὅμως, ἀντὶ τοῦ φέρειν εἰς ἐπαφὴν τὰ δύο ῥευστὰ διὰ τοῦ μεταλλικοῦ ἠλεκτραγωγοῦ, θε-

Ὁ ἠλεκτροφόρος.

λήσωμεν ἵνα ἑνώσωμεν αὐτὰ διὰ τῶν δύο χειρῶν, ὁ τὸ πείραμα τοῦτο τολμῶν αἰσθάνεται σφοδρὰς κλονήσεως· διότι ἡ σύνθεσις τῶν δύο ῥευστῶν γίνεται ἐντὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅπερ συνέβη καὶ τῷ ἐφευρετῇ τῆς λαγήνου Musschenbrock, ὅτε πρῶτον καὶ τυχαίως ἔθεσε τὴν μὲν μίαν αὐτοῦ χεῖρα εἰς τὸν ἐν ἐνεργείᾳ ἠλεκτραγωγὸν τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, τὴν δὲ ἑτέραν εἰς τὴν λάγηνον πλήρη ἠλεκτρισθέντος ὕδατος.

Τοιαύτη ἡ ἀνάλυσις, τοιαύτη ἡ ἐξήγησις ἣν ὁ Φραγκλῖνος ἔδωκε τοῖς τότε φυσικοῖς τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Λουγδουνικῆς λαγήνου. Ἐκ τῶν πολλῶν ἄλλων παραδόξων πειραμάτων τοῦ περιφήμου φυσικοῦ τοῦ Νέου Κόσμου, ἅτινα ἐγένοντο ἀφορμὴ ψαχαγωγίας, μνημονεύομεν ὡς τὸ πάντων θαυμαστότατον τὴν λεγομένην μαγικὴν εἰκόνα, ἀνήκουσαν εἰς τὰ πολυάριθμα ἐργαλεῖα ἅτινα εἶναι χρήσιμα πρὸς παραγωγὴν πυρίνων εἰκόνων ἐν τῷ σκότει διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Λαμβάνομεν τεμάχιον ὑάλου, ᾧτινι προσκολλῶμεν ἔλασμα λεπτὸν χαλκοῦ, ὅπερ διαγράφει πολλοὺς παραλλήλους ἑλιγμοὺς, οὕτως ὥστε μεῖναι λεπτὸν διάστημα κενὸν μεταξὺ ἑκάστου ἑλιγμοῦ. Διά τινος κόπτοντος ἐργαλείου ὑποτυποῦμεν ἐπὶ τοῦ ἐλάσματος ἄνθος, κεφαλὴν, ἢ ἄλλο τι, ὡς δεικνύει ἡ παρατεθειμένη εἰκών.

Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο εἶναι κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ ἐδάφους διὰ δύο ὑαλίνων ποδῶν. Θέτομεν δὲ τὴν μὲν ἄνω ἄκραν τοῦ χαλκοῦ ἐλάσματος εἰς ἐπαφὴν τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, τὴν δὲ ἑτέραν τῆς γῆς, διὰ τοῦ ξυλίνου ποδὸς B. Ὁ ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ ἀναπηδᾷ ἐν πάσῃ τοῦ ἐλάσματος τομῇ, καὶ ἐξεικονίζει διὰ πυρίνων γραμμῶν τὸ ὑποτυπωθὲν πρᾶγμα.

Μία τῶν θαυμαστῶν ἐπιστολῶν (ἡ τετάρτη) τοῦ Φραγκλίνου πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ φυσικὸν Collinson τελευτᾷ οὕτως· « Εἶμαι τοσοῦτο μᾶλλον περίλυπος, μὴ δυνηθεὶς ἵνα παράξω μέχρι τοῦδε διὰ τῶν πειραμάτων ἡμῶν μηδὲν χρήσιμον τοῖς ἀνθρώποις, ὅσον μετ' ὀλίγον ἐπέρχεται ὁ καύσων, καθ' ὃν τὰ ἠλεκτρικὰ πειράματα δυσκόλως ἐπιτυγχάνουσιν. Ἐκρίναμεν ἵνα τελειώσωμεν αὐτὰ εὐθύμως δι' ἐκδρομῆς εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Skuylkill. Προτιθέμεθα δὲ ἵνα ἀνάψωμεν οἰνόπνευμα ἑκατέρωθεν ἅμα τῆς ὄχθης, ἐξαποστέλλοντες ἠλεκτρικὸν σπινθῆρα ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ὄχθην, διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ ὄντος ἀντὶ ἠλεκτραγωγοῦ· πείραμα ὅπερ ἐκάμομεν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, πάντων τῶν παραγενομένων ἐκπλαγέντων. Διανοούμεθα ἤδη ἵνα σφᾶξωμεν ἀλεκτρύνα ἰνδικὸν διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ κτύπου, καὶ ἑψήσωμεν αὐτὸν δι' ἠλεκτρικοῦ ὀβελοῦ, ἐν πυρὶ ἀναφθέντι διὰ τῆς ἠλεκτρικῆς λαγήνου, καὶ προπίωμεν φιλοτησίαν πᾶσι τοῖς περιφήμοις ἠλεκτρισταῖς τῆς Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας καὶ Γαλλίας καὶ Γερμανίας, ἐν ποτηρίοις ἠλεκτρισθεῖσι, ἐκπυρσοκροτουσῶν ἠλεκτρικῶν κανονοστοιχιῶν (OEuvres de Franklin, 1773, t. I, σελ. 35-37).

Καὶ ὅμως ἅπασαι αὗται αἱ ἐξευρέσεις δὲν ἦσαν ἄλλο πλὴν τὰ προεισόδια μεγάλου κατορθώματος. Ἐπέπρωτο δὲ τῷ Ἀμερικανῷ φιλοσόφῳ ἵνα ἐκπλήξῃ τὴν οἰκουμένην δι' εὑρέσεως ἥτις κατέδειξε τὸ μεγαλεπήβολον τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπέπρωτο λέγομεν αὐτῷ ἵνα δείξῃ τὴν ταυτότητα τοῦ κεραυνοῦ καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ μεταχειρισθῇ τὴν ἔννοιαν ταύτην εἰς κατασκευὴν τῶν ἀλεξικεραύνων, περὶ ὧν λέξομεν ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Πρὶν ὅμως περάνωμεν τὸν λόγον ἀναγκαῖον νομίζομεν ἵνα προσθέσωμεν ὀλίγα τινα περὶ τῶν νεωτέρων ἐξευρέσεων, τῶν ἀποβλεπουσῶν εἰς τὰς ἠλεκτρικὰς μηχανάς. Καὶ μέχρι μὲν τοῦδε ἅπασαι αἱ μηχαναὶ αὗται κατεσκευάσθησαν ἀπὸ δίσκων ὑαλίνων. Μεγίστη δὲ πασῶν εἶναι ἡ τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Λονδίνου, ἧς ὁ δίσκος ἔχει διάμετρον 2 μ. 27, καὶ στρέφεται ὑπὸ ἀτμομηχανῆς.

Ἀλλὰ τὴν δύναμιν τῶν μηχανῶν τούτων ὑπερέβη ἡ ἐσχάτως κατ' ἄλλας ἀρχὰς κατασκευασθεῖσα ἠλεκτρικὴ μηχανὴ, ἐπιστηριζομένη ἐπὶ ἄλλην πηγὴν μονίμου ἠλεκτρισμοῦ τυχαίως ἐξευρεθέντος.

Ἐν ἔτει 1840 μηχανικός τις ἄγγλος ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ἐπισκευὴν λέβητος ἀτμομηχανῆς ἐν ᾧ παρετήρησεν ῥαγάδα φυγῆς. Ἀκουσίως δὲ ἔῤῥιψε μίαν τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰς τὸν ἐξερχόμενον ἀτμὸν, διὰ τῆς ἄλλης ἔχων τὸν μοχλὸν τοῦ ἀσφαλιστικοῦ σώματος. Αἴφνης ἤσθετο κλονήσεως καὶ εἶδεν ἐξερχομένους τῶν δακτύλων, τῶν ἐχόντων τὸν μοχλὸν, σπινθῆρας. Ἐτύγχανε δὲ ἱστάμενος ἐπὶ σωροῦ πλίνθων θερμῶν μὴ ἠλεκτραγωγῶν, οἵτινες διεχώρισαν αὐτὸν, ἀπο-

καθιστῶντα τὴν συνάφειαν τοῦ λέβητος ὄντος ἀρνητικῶς ἠλεκτρισμένου, καὶ τοῦ ἀτμοῦ, ὅστις ἐξερχόμενος ἐλάμβανε τὸν θετικὸν ἠλεκτρισμόν.

Ὁ Armstrong ἐνενόησεν ἐκ τούτου ὅτε τὰ δύο ἠλεκτρικὰ ῥευστὰ τοῦ ὕδατος διαχωρίζονται διὰ τριβῆς τοῦ ἀτμοῦ ἐπὶ τῶν μεταλλικῶν χειλέων τῆς ἐξόδου. Ὁ δὲ Φαραδαῦ ἐμελέτησε τελειότερον τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ κατέδειξεν ὅτι ὁ ἀτμὸς ἰσχυρῶς μὲν θερμανθεὶς καὶ ἀποξηρανθεὶς δὲν παράγει ἠλεκτρισμὸν, ὑγρὸς δὲ κατασταθεὶς γίνεται ἄφθονος ἠλεκτρισμοῦ πηγὴ ἐκ τῆς τριβῆς παραγομένου τοῦτο καὶ κατέδειξεν ὅτι ὁ ἀτμὸς ἰσχυρῶς μὲν θερμανθεὶς καὶ ἀποξηρανθεὶς δὲν παράγει ἠλεκτρισμὸν, ὑγρὸς δὲ κατασταθεὶς γίνεται ἄφθονος ἠλεκτρισμοῦ πηγὴ ἐκ τῆς τριβῆς παραγομένου τῶν ὑγρῶν σταγόνων. Ἀπὸ δὲ τῆς θεωρίας ταύτης ὁρμώμενος ὁ Armstrong κατεσκεύασε τὴν μηχανὴν αὐτοῦ ἥτις ἐκφέρει τεσσαρακονταπεντάκις ἰσχυρότερον ἠλεκτρισμὸν τῆς ἑτέρας, περὶ ἧς εἴπομεν ὅτι στρέφεται ὑπὸ ἀτμομηχανῆς, καὶ οἱ σπινθῆρες αὐτῆς ἔχουσι μέγεθος 60 ἑκατοστημέτρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Λανθάνων ἠλεκτρισμὸς καὶ πυκνωτικὰ μηχανήματα. Ἠλεκτρόμετρα.

Ἡ Λουγδουνικὴ λάγηνος πληροῦται, ὡς εἴδομεν, ἠλεκτρισμοῦ ἐξαρτωμένη ἄνω μὲν ἐκ τοῦ ἠλεκτραγωγοῦ τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς διὰ μεταλλικοῦ ἁρπάγης, ἐφαπτομένη δὲ κάτω τοῦ ἐδάφους δι' ἀλύσεως συναπτομένης τῷ ἐξωτερικῷ μεταλλικῷ αὐτῆς ἐπιβλήματι, ἢ ἁπλούστερον λαμβανομένη διὰ τῆς χειρός.

Τῆς λαγήνου πληρωθείσης ἠλεκτρισμοῦ, ἐὰν συνάψωμεν διά τινος τόξου μεταλλικοῦ ἢ ἄλλου τινὸς ἠλεκτραγωγοῦ σώματος τὰ δύο αὐτῆς ἐπιβλήματα, αἰσθανόμεθα τῆς ἐκροῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καὶ βλέπομεν ἀναπηδῶντα τὸν ἠλεκτρικὸν σπινθῆρα. Καὶ κρατοῦντες διὰ μὲν τῆς μιᾶς τῶν χειρῶν τὴν λάγηνον, ἐὰν θέσωμεν τὴν ἑτέραν ἐπὶ τοῦ ἠλεκτραγωγοῦ, ἡ ἐκροῆς γενήσεται διὰ τοῦ σώματος καὶ τοῦ βραχίονος τοιαύτη, οἵας ἤσθετο ὁ πρῶτος τῆς λαγήνου εὑρέτης. Ἐὰν δὲ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐπιλαβόμενοι ἀλλήλους τῶν χειρῶν ἀποτελέσωσι κύκλον, τοῦ μὲν πρώτου κρατοῦντος τὴν λάγηνον, τοῦ δὲ τελευταίου ψαύοντος, ἅπαντες αἰσθήσονται τῆς κλονήσεως. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα γίνονται σφοδρότατα, ἐὰν ἑνώσαντες πολλὰς λαγήνους ἢ στάμνους ἐν ἰδίῳ κιβωτίῳ, ἑγομένας ἀλλήλων ἐσωτερικῶς μὲν διὰ μεταλλίνων ῥάβδων, ἐξωτερικῶς δὲ διὰ φύλλου κασσιτέρου, ὅπερ καλύπτει τὸν πυθμένα τοῦ κιβωτίου, ἀποτελέσομεν τὴν λεγομένην ἠλεκτρικὴν συστοιχίαν.

Ἡ Λουγδουνικὴ λοιπὸν λάγηνος εἶναι, ὡς ἐκ τῶν ἄνω λεχθέντων ἀποδέδεικται, ἁπλῶς πυκνωτικὸν ἠλεκτρικὸν μηχάνημα.

Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ λανθάνοντος τούτου ἠλεκτρισμοῦ ἢ τῆς πυκνωτικῆς ταύτης δυνάμεως τῆς λαγήνου ὁ Αἰπινος κατεσκεύασεν πυκνωτικὸν μηχάνημα, ἀποτελούμενον ἐκ δύο μεταλλικῶν δίσκων A B, ἐκατέρωθεν καὶ παραλλήλως ἐξηρτημένων τρίτῳ ὑαλίνῳ δίσκῳ, κεχωρισμένων ἐπὶ ὑαλίνων στηλῶν. Τοὺς δύο τούτους μεταλλικοὺς δίσκους δυνάμεθα ἵνα στήσωμεν μακρὰν ἀλλήλων ἢ πλησιάσωμεν ἐπ' ἐξουσίας μέχρις ἐπαφῆς τοῦ ὑαλίνου δίσκου. Ὑπεράνω τῶν μεταλλικῶν ῥάβδων, αἷς προσηλοῦνται οἱ δίσκοι, εἶναι δύο ἠλεκτροσκόπια ἢ ἠλεκτρόμετρα, ἢ μηχανήματα, δι' ὧν ἀντιλαμβανόμεθα τῆς ποιότητος καὶ τῆς τάσεως τοῦ ἀναφυομένου ἠλεκτρισμοῦ οἱασδήποτε ἠλεκτρικῆς μηχανῆς. Τὸ μηχάνημα τοῦτο συνίσταται ἐκ ξυλίνου στελέχους, ὅπερ κοχλιοῦται ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀγωγῶν τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς ἢ τῶν ῥάβδων τοῦ πυκνωτικοῦ ἐργαλείου καὶ φέρει γνώμονα ἐλεφάντινον διηρημένον εἰς μοίρας, ἐξ οὗ τοῦ

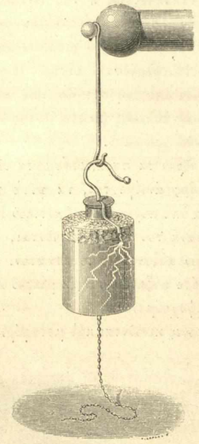

Ἡ Λουγδουνικὴ λάγηνος συναπτομένη τῇ ἠλεκτρικῇ μηχανῇ.

κέντρου κρέμαται μικρὸς κρεμαστὴρ ἐκ βελόνης φαλαίνης ληγούσης εἰς σφαιρίδιον ἀκταίας. Τῆς

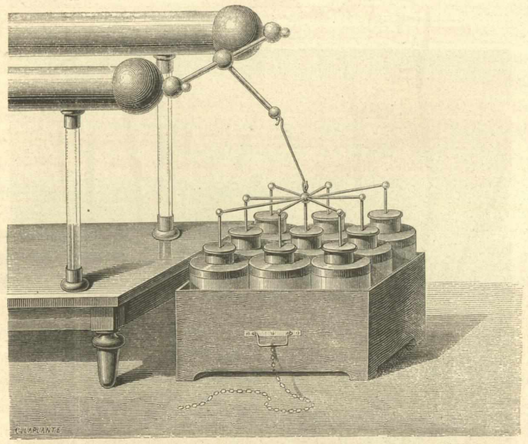

Ἠλεκτρικὴ συστοιχία λουγδουνικῶν λαγήνων.

μηχανῆς ἠρεμούσης ὁ κρεμαστὴρ μένει κάθετος· ἀναφυομένου δὲ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἀποχωρεῖ τῆς καθέτου καὶ ἀποτελεῖ πρὸς αὐτὴν γωνίαν τοσοῦτον μείζονα ὅσῳ ἡ ἠλεκτρικὴ τάσις εἶναι ἰσχυροτέρα.

Ὑποθέσωμεν πρῶτον τοὺς μὲν δύο μεταλλικοὺς δίσκους ἀπέχοντας ἀλλήλων, ἕνα δὲ τῶν δίσκων A ἐφαπτόμενον τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς. Ὁ δίσκος A πληροῦται ἠλεκτρισμοῦ θετικοῦ ἰσοδυνάμου τῷ τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, ὅπερ καταφαίνεται ἐκ τῆς διαστάσεως τοῦ γνώμονος τοῦ ἠλεκτροσκοπίου. Πλησιάσωμεν τὸν δεύτερον μεταλλικὸν δίσκον B τῷ πρώτῳ. Οὗτος πληρωθήσεται ἐξ ἐπαγωγῆς κατὰ μὲν τὴν πρὸς τὸν ὑάλινον δίσκον ἐστραμμένην αὐτοῦ ἐπιφάνειαν ἀρνητικοῦ ἠλεκτρισμοῦ, κατὰ δὲ τὴν ἐναντίαν θετικοῦ, ὅπερ πρόδηλον πάλιν ἐκ τῆς διαστάσεως τοῦ κρεμαστῆρος τοῦ ἠλεκτροσκοπίου. Ὑφαιρεθείσης ὅμως τῆς εἰς τὸν δίσκον A ἐνεργείας τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, ἡ ἔλξις τοῦ ἀρνητικοῦ ἠλεκτρισμοῦ τοῦ B πρὸς τὸν θετικὸν τοῦ A συνάξει τοῦτον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δίσκου B· ὁ δὲ κρεμαστὴρ τοῦ γνώμονος A καταπεσεῖται μέχρι τοῦ O. Ἐὰν δὲ τότε παράσχωμεν τῷ δίσκῳ B δίοδον πρὸς τὸ ἔδαφος, ὁ μὲν θετικὸς αὐτοῦ ἠλεκτρισμὸς φεύγει, ἐπέρχεται δὲ νέα ἀποσύνθεσις, καὶ ὁ ἀρνητικὸς ἠλεκτρισμὸς συνάγεται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δίσκου τούτου ἀφθονώτερος ἢ πρὶν, καὶ οὕτως ἐξ ἀντιτυπίας ἡ ἐπίτασις τοῦ ῥευστοῦ ἐπὶ τοῦ δίσκου A καθιστᾶται ἐνεργητικωτέρα ἐν τῇ ἔνδον ἐπιφανείᾳ ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἔξω, ἥτις ἐπανέργεται εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς κατάστασιν. Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι τὸ πυκνωτικὸν ἐργαλεῖον τοῦ Αἰπίνου καὶ ἡ Λουγδουνικὴ λάγηνος διαφέρουσι μὲν κατὰ τὸ σχῆμα, ἁπλῶς δὲ εἰσὶν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μηχάνημα. Ὁ ὑάλινος δίσκος εἶναι χρήσιμος, ὡς ἡ ὕαλος τῆς λαγήνου, ἁπλῶς ὡς μεσότοιχον μὴ ἠλεκτραγωγὸν, ἐμποδίζον τὰς ἀντιστρόφους ῥοπὰς τῶν ἀντιθέτων ἠλεκτρισμῶν.

Οἱ φυσικοὶ καὶ χημικοὶ μεταχειρίζονται συνεχῶς μηχάνημά τι ἁπλούστερον καὶ εὐχερέστερον πρὸς παραγωγὴν μονίμου ἠλεκτρισμοῦ, ὑπὸ τοῦ Βόλτα ἐπινοηθὲν, τὸν ἠλεκτροφόρον, ἀποτελούμενον ἐκ πλακοῦντος ῥητίνης περιεχομένου ἐντὸς ξυλίνου ἢ ὀρειχαλκίνου δίσκου, καὶ ἑτέρου δίσκου μεταλλικοῦ κεχορηγημένου ὑαλίνῃ χειρίδι. Ὁ ῥητινώδης πλακοῦς ἠλεκτρίζεται ἀρνητικῶς θερμαινόμενος καὶ τριβόμενος ὑπὸ δορᾶς γαλῆς, καὶ πληροῦται ἠλεκτρισμοῦ ἀρνητικοῦ. Ἐπ' αὐτοῦ θέτομεν τότε τὸν μεταλλικὸν δίσκον, οὗ ὁ οὐδέτερος ἠλεκτρισμὸς ἀποσυντίθεται ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ῥοπῆς, οὕτως ὥστε ἡ μὲν πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένη καὶ τῆς ῥητίνης ἐφαπτομένη αὐτοῦ ἐπιφάνεια ἠλεκτρίζεται θετικῶς, ἡ δὲ ἄνω ἀρνητικῶς. Ψαύοντος τοῦ φυσικοῦ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῷ δακτύλῳ, ὁ ἀρνητικὸς ἠλεκτρισμὸς καταῤῥέει διὰ τοῦ ἐδάφους· ἀνέλκοντος δὲ τοῦ φυσικοῦ τὸν μεταλλικὸν δίσκον διὰ τῆς κεχωρισμένης ὑαλίνης χειρίδος, μένει οὗτος πλήρης θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ δυναμένου ἵνα ἐξενέγκῃ σπινθῆρα. Ὁ ἠλεκτροφόρος, περιειλημένος ἐν τόπῳ ξηρῷ, διατηρεῖ ἐπὶ μακρὸν τὸν διὰ τῆς τριβῆς ἀναφυέντα ἐν αὐτῷ ἠλεκτρισμόν.

Ἅμα γνωσθέντων τῶν κατὰ τὸν ἠλεκτρικὸν σπινθῆρα οἱ φυσικοὶ παρέβαλον αὐτὸν, ὡς εἴδομεν, πρὸς τὸν κεραυνόν· ὑπέθεσαν δηλαδὴ ὅτι ὁ κεραυνὸς εἶναι μέγιστος ἠλεκτρικὸς σπινθήρ. Ὁ Διαλιβάρδος, ὁρμώμενος ἀπὸ τῶν θεωριῶν τοῦ Φραγκλίνου, ἀπέδειξε τοῦτο στήσας ῥάβδον σιδηρᾶν 33 μέτρων ὕψους, λήγουσαν εἰς ἀκίδα καὶ μεμονωμένην κατὰ τὴν βάσιν. Διελθόντος δὲ ἄνωθεν αὐτῆς θυελλώδους νέφους τὸ κατώτερον ἄκρον αὐτῆς ἐπληρώθη ἠλεκτρισμοῦ, ὡς ἂν ἡ ἀκὶς συνήπτετο τῇ ἠλεκτρικῇ μηχανῇ. Ἔλαβε δὲ ἰσχυρὸς σπινθῆρας, δι' ὧν ἠδυνήθη ἵνα πληρώσῃ πολλὰς λουγδουνικὰς λαγήνους. Ὁ δὲ Φραγκλῖνος ἀνυψώσας χαρταετὸν ἀπολήγοντα εἰς μεταλλικὴν αἰχμὴν ἔλαβε καὶ οὗτος ὡς γνωστὸν πολλοὺς ἠλεκτρικοὺς σπινθῆρας.

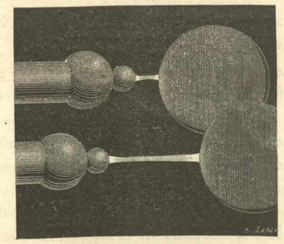

Σπινθῆρες μονίμου ἠλεκτρισμοῦ.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΩΝ ΦΥΤΩΝ.

Ὡς γνωστὸν τὰ φυτὰ γεννῶνται ὡς τὰ ζῶα διὰ τῆς συζυγίας τῶν ἀῤῥένων καὶ θηλέων αὐτῶν ὀργάνων. Ὁ Ἄγγλος ποιητὴς Δαρβῖνος ἔγραψε τερπνότατόν τι ποίημα, τοὺς Γάμους τῶν Φυτῶν, ὅπερ ἔχουσι διὰ στόματος καὶ αἱ μάλιστα σεμνοπρόσωποι τῶν Ἀγγλίδων.

Ἡ περιγραφὴ τοῦ ἄνθους εἶναι δυσκολωτάτη. Ὁ Λινναῖος ὀρθῶς εἶπεν ὅτι τὸ ἄνθος εἶναι ἡ νυμφικὴ κλίνη, ἐν ᾗ πανηγυρίζονται οἱ γάμοι τῶν φυτῶν. Ὁ χυδαῖος βλέπει συνήθως μόνον τὸν ἔξω κόσμον τοῦ ἄνθους, τὸν κάλυκα καὶ τὴν στεφάνην, ὀλιγωρῶν τῶν ἰδίως τὸ ἄνθος ἀπαρτιζόντων ἐσωτερικῶν ὀργάνων· ὁ βοτανικὸς ὅμως δὲν νομίζει ἄνθος ἄλλο εἰμὴ τὰ γνήσια αὐτοῦ ὄργανα, τοὺς στήμονας, ἤτοι τοὺς νυμφίους, ἀπολήγοντας εἰς τοὺς ἀνθῆρας τοὺς περιέχοντας τὴν γύριν (ἡ παιπάλην, γονοποιοῦσαν κιτρίνην κόνιν), καὶ τὸν ὕπερον ἤτοι τὴν νύμφην, ἀποτελούμενον ὑπὸ τῆς βάσεως ἢ τῆς ᾠοθήκης τοῦ στύλου καὶ τοῦ στέφοντος αὐτὸν στίγματος.

Ἡ φύσις περιβάλλει τοῖς γεννητικοῖς τούτοις ὀργάνοις τὰ λεπτότατα τῶν ἰδίων ἀγαθῶν. Αἱ ὁλοσηρικαὶ αὐλαῖαι τῆς παρθενικῆς τῶν νυμφίων παστάδος, οἱονεὶ ὑπὸ νηρείδων ἐξυφανθεῖσαι, ποικίλλονται δι' ὡραιοτάτων χρωμάτων, ἅτινά εἰσιν ἀπαυγάσματα τῶν πολυτίμων λίθων τοῦ σαπφείρου, τοῦ τοπαζίου, τοῦ σμαράγδου καὶ τοῦ λυγκίου, καὶ ὄζουσι τῶν ἡδίστων ὀσμῶν.

Τὰ ὡραῖα ταῦτα παραπετάσματα εἰσιν ἡ ἐφήμερος διαμονὴ ἐν ᾗ ἐκτελοῦνται τὰ μυστήρια τοῦ ὑμεναίου τῶν φυτῶν. Ἅμα ὅμως τῆς κιτρίνης ἢ χρυσῆς κόνεως τῶν στημόνων διαχυθείσης ἐπὶ τοῦ βωμοῦ αἱ εὐωδίαι παύονται, τὰ λαμπρὰ χρώματα ἀφανίζονται, αἱ ὡραῖαι τῆς παστάδος αὐλαῖαι μαραίνονται, καὶ μετ' ὀλίγον τὸ χαρίεν ἐκεῖνο τέμενος πίπτει κατὰ γῆς· ἡ δὲ μήτηρ ἤδη κυοφοροῦσα ἐκτρέφει τὸν πολύτιμον καρπὸν εἰς ἐπιγόνην τοῦ εἴδους.

Ἅπαντα τὰ ἄνθη δὲν ἔχουσι τὰ αὐτὰ πολυτελῆ περικαλύμματα· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περιβάλλονται μόνον ὑπὸ τοῦ κάλυκος καὶ τῆς πολυχρώμου στεφάνης, περικλειούσης τοὺς δικπείρους νυμφίους καὶ τὰς ἐρωτικὰς νυμφίας. Τὰ πλεῖστά εἰσι μονόοικα, ἤτοι κατοικοῦσιν ἐν τῷ αὐτῷ φυτῷ· τὰ δὲ δίοικα, ἤτοι τὰ ἐν δυσὶ φυτοῖς κατοικοῦντά εἰσι σπανιώτερα.

Κατὰ τὴν ὥραν τῶν γάμων οἱ στήμονες σφριγῶντες ἐκφέρουσι πολλὴν γονοποιὸν γύριν, ἥτις, διαῤῥηγνυμένων τῶν περιεχόντων αὐτὴν θυλακίων, ῥίπτεται πρὸς τὸ στίγμα τοῦ ὑπέρου, ἢ, ἐὰν τὰ φυτὰ ὦσι δίοικα, μεταφέρεται διὰ τοῦ ἀέρος μακρὰν, μέχρις οὗ ἐκ τύχης εἰς κόκκος ἐπιπέσῃ πρὸς γονοποιίαν τῇ θηλείᾳ. Ἐνίοτε δὲ ἡ γονοποιὸς γύρις παράγεται τοσοῦτον ἄφθονος, ὥστε κατακαλύπτει ὡς ἡ τῆς Πεύκης ἅπασαν τὴν πέριξ γῆν, ὅπερ οἱ ἀγρονόμοι ὀνομάζουσι βροχὴν θείου ἕνεκα τοῦ κιτρίνου αὐτῆς χρώματος καὶ τοῦ φλογιστοῦ αὐτῆς. Ἡ γύρις, πίπτουσα ἐνίοτε ἐπὶ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν τῶν παρακειμένων πόλεων, βάπτει αὐτὰς ὁλοσχερῶς ἀμαυρῷ ξανθῷ χρώματι.

Καθ' ἣν ὥραν τὰ παραπετάσματα τῆς νυμφικῆς παστάδος ἀνοίγονται, τὰ φυτὰ φαίνονται κατεχόμενα ὑπὸ πυρετώδους ἐρωτικοῦ ἐρεθισμοῦ. Τὰ μὲν ὄργανα τοῦ ἄνθους κινοῦνται, ἡ δὲ θερμότης αὐτῶν αὐξάνει εἰς τὸ ἔσχατον. Τὸ φυτὸν φαίνεται τότε αὐξανόμενον ἐκ μικροῦ καὶ ποταποῦ καὶ ἐμψυχούμενον.

Οἱ στήμονες κινοῦνται καὶ μεταφέρονται κλίνοντες πρὸς τὰ στίγματα· σπανιώτατα δὲ τὸ θῆλυ ὄργανον κλίνει πρὸς τὸ ἄῤῥεν.

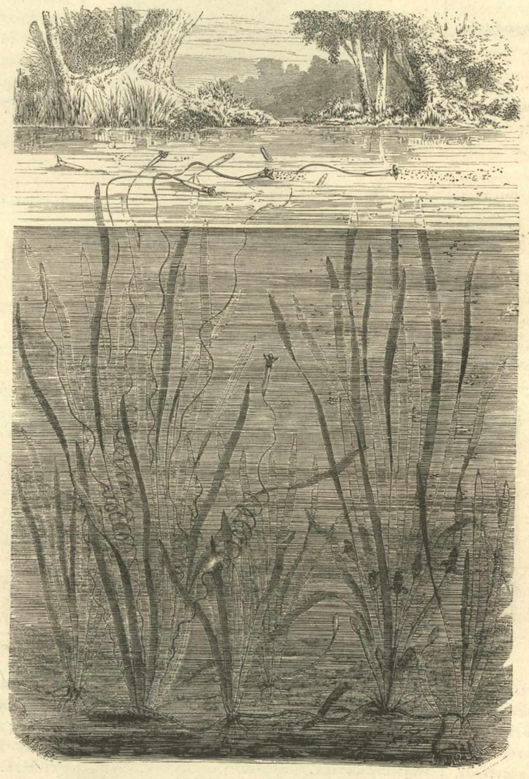

Οἱ γάμοι Βαλλισνερίας τῆς Σπειροειδοῦς.

Διὰ τῆς θερμαντικῆς ἠλεκτρικῆς βελόνης ἀπεδείχθη ὅτι ἡ αὔξησις τῆς θερμότητος τῶν ἀνθῶν καθ' ἣν ὥραν γονοποιοῦσιν, εἶναι φαινόμενον γενικὸν ἐν ἅπασι τοῖς φυτοῖς· ἐν ἐνίοις δ' αὐτῶν καθιστᾶται τοσαύτη ὥστε δυνάμεθα ἵν' ἀντιληφθῶμεν αὐτῆς τῇ χειρὶ, καὶ θαυμάζομεν ὅτι τὸ φυτὸν οὕτω φλεγόμενον διατελεῖ ἀνθοῦν! Ὁ Δὲ Κανδόλλης ἐθεώρησεν ὅτι τὸ θερμόμετον δύων εἰς τὴν σπάθην τοῦ Ἄρου τῆς Ἰταλίας ηὐξάνετο μέχρι τῶν 62°.

Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐνενόησαν τὰ μυστήρια τοῦ ἔρωτος τῶν φυτῶν ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται ὅτι οἱ Βαβυλώνιοι διέκρινον τοὺς ἄῤῥενας ἀπὸ τῶν θηλέων Φοινίκων, οἵτινες, ὡς γνωστὸν, εἰσὶ φυτὰ δίοικα· καὶ ὅτι παρὰ τὴν Βαβυλῶνα ἠσχολοῦντο περὶ τὴν τεχνητὴν γονοποιίαν τῶν θηλέων Φοινίκων. Οἱ Νιγῖται πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους καταστρέφουσι μόνον τοὺς ἄῤῥενας τῶν φοινίκων, οἵτινες εἶναι ὀλίγιστοι, καὶ οὔτω φθείρουσι τὴν τῶν ἐχθρῶν συγκομιδήν. Οἱ δὲ νῦν Αἰγύπτιοι ἀνέρχονται ὡς οἱ τὸ πάλαι ἐπὶ τῶν θηλέων καὶ γονοποιοῦσιν αὐτὰς ῥαίνοντες διὰ τοῦ σπέρματος τῶν ἀῤῥένων.

Πρῶτος δὲ ὁ Λινναῖος ἐμνήσεν ἡμᾶς ἐν τῷ συγγράμματι **Sponsalia plantarum** τοσαῦτα περὶ τῶν φυτῶν θαυμαστὰ ἀνέλπιστα· ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ διηγεῖτο ὅτι, λαβὼν δύο λινοζώστιδας, ἄῤῥενα καὶ θήλειαν, ἐν ἰδίοις ἀγγείοις περυτευμένας, εἶδε τὴν θήλειαν μᾶλλον γονοποιουμένην ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζε τῷ ἄῤῥενι. Ἅμ' ἀφαιρέσας τὸ ἄρσεν πλῆθον στημόνων, ἡ μονωθεῖσα σύζυγος διέμεινε πάντη ἄγονος.

Μετ' ὀλίγα ἔτη ὁ σοφὸς γερμανὸς βοτανικὸς Γλέδιτς διεβεβαίωσε τὴν γονοποιίαν τῶν φυτῶν δι' ἀποδείξεως ἐξόχου. Ἐπειδὴ εἶχεν ἐν τῷ ἐν Βερολίνῳ αὐτοῦ κήπῳ θῆλυν φοίνικα ἄπειρα μὲν φέροντα ἄνθη, ἀλλ' οὐδέποτε καρποφοροῦντα. Μαθὼν δὲ ὅτι ἐν Δρέσδῃ ὑπῆρχε καὶ ἤνθει ἕν τινι ὑποστέγῳ κήπῳ φοῖνιξ ἄρσην τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἔγραψεν ἵνα σταλῇ αὐτῷ ἡ γύρις τοῦ ἄῤῥενος διὰ τοῦ ταχυδρομείου, καὶ ῥίψας αὐτὴν εἰς τὰ στίγματα τοῦ φοίνικος αὐτοῦ, εἶδε μετ' ὀλίγον αὐτὸν βρίθοντα ὡραιοτάτων καρπῶν.

Τὰ ἔντομα συμβάλλουσι σφόδρα εἰς τὴν γονοποιίαν τῶν φυτῶν. Τινὲς δὲ τῶν βοτανικῶν λογίζονται αὐτὰ ὡς τὰ κατ' ἐξοχὴν γονοποιίας ὄργανα. Διότι ταῦτα, κυλινδούμενα ἐν τῷ ἄνθει καὶ ψαύοντα τὰ στήματα καὶ τὸν ὕπερον, μεταφέρουσι τὴν γύριν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον ὄργανον. Οἱ ἀμπελουργοὶ τοῦ Ῥήνου ἐθεώρησαν ὅτι αἱ ἄμπελοι καρποφοροῦσι μᾶλλον παρὰ τὰς κώμας, ἔνθα μελισσουργοῦσιν.

Ἐν ταῖς Ἀνατολαῖς τὰ ἔντομα νομίζονται ὅτι συμβάλλονται σφόδρα εἰς τὴν καρποφορίαν τῶν συκῶν. Εἴδη δέ τινα μυιῶν προσκολλῶνται οὕτω τοῖς κλάδοις τῶν ἀγρίων συκῶν, ὥστε ἀποκοπτομένων ἐμμένουσιν αὐτοῖς μεταφερομένοις καὶ κρεμαμένοις ἐκ τῶν κλάδων τῆς ἡμέρου συκῆς, ἥτις γονοποιεῖται ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν μυιῶν εἰς τὰ θήλεα ὄργανα ἀποτεθειμένης γύρεως.

Ὁ Wildenow ἀπέδειξε διά τινος παραδόξου πειράματος τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐντόμων εἰς τὴν γονοποιίαν τῶν φυτῶν. Ἐπειδὴ λαβὼν Ἀριστολοχίαν τινὰ Κληματίδα ἐκάλυψεν αὐτὴν δι' ὑαλίνου κώδωνος, ὅστις, ἀπείργων τὰ ἔντομα, κατέστησε τὸ φυτὸν ἄγονον. Παρ' αὐτὴν δὲ ἔθεσε ἑτέραν Ἀριστολοχίαν, ἥτις, μὴ οὖσα κεκαλυμμένη καὶ δεχομένη τὰ ἔντομα, ἐκαρποφόρησεν.

Ὁ δὲ Βουρδὰχ νομίζει ὅτι ἕκαστον φυτὸν ἐκτρέφει ἴδιον ἐντόμων γένος πρὸς γονοποιίαν αὐτοῦ. Ὁ αὐτὸς παρετήρησεν ὅτι νυκτερινά τινα φυτά εἰσι χρήσιμα ὡς ἐνδιαίτημα ὠφελίμων πρὸς μεταφορὰν παρασίτων τῆς γύρεως αὐτῶν, ἅτινα ἐμψυχοῦνται μόνον ἐν τῇ σκοτίᾳ. Ὁ δὲ Κονρὰδ Σπρένγελ φρονεῖ ὅτι πολλὰ τῶν ἐν ὑποστέγοις φυτοκομείοις διαιτωμένων φυτῶν, οἷα ἡ Βανίλλη, μένουσιν ἄκαρπα· διότι τὰ ἐν αὐτοῖς ζῶντα καὶ εἰς γονοποιίαν χρήσιμα ἔντομα δὲν μετηνέχθησαν μετὰ τῶν φυτῶν ἢ ἐφθάρησαν ἐκτοπισθέντα.

Ἰδίως ὅμως ἡ φύσις ἀπεργάζεται διὰ τῶν ἐντόμων τὴν γονοποιίαν τῶν δύο μεγάλων οἰκογενειῶν τῶν Ἀσκληπιάδων καὶ Ὀρχεοειδῶν, ὧν τὰ παράδοξα ἄνθη ἀναμιμνήσκουσι τὰ σχήματα καὶ τὰ λαμπρότατα τῶν ἐντόμων χρώματα. Παρ' αὐτοῖς οἱ ἀνθῆρες, ἀναλογοῦντες μικροῖς ἰξώδεσι ῥοπάλοις, προσκολλῶσιν ἑαυτοῖς τὰς μυίας, αἵτινες, ποτιζόμεναι τὸ νέκταρ, μεταφέρουσι τὴν αὐτῷ μεμιγμένην γύριν ἀπὸ ἄλλου εἰς ἕτερον ἄνθος, καὶ καταθέτουσιν αὐτὴν εἰς τὰ στίγματα τῶν θηλέων ὀργάνων. Ἄνευ δὲ τῶν ζωϋφίων τούτων τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος φυτὰ ταχέως ἂν ἐπέλειπον.

Ἕτερα δέ τινα φυτὰ, τὰ λεγόμενα Δίοικα, γονοποιοῦνται διὰ τοῦ ἀνέμου μεταφέροντος, ὡς εἴδομεν, τὴν γύριν ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος εἰς τὸ θῆλυ πολλάκις πολλὰς λεύγας μακράν. Παρὰ τὴν πόλιν τῆς Ἰταλίας Ὄτρανδον ἐρύετό ποτε θῆλύς τις φοῖνιξ, ὅστις, καίπερ ἀνθῶν κατ' ἔτος δαψιλῶς, ἔμενεν ἄκαρπος ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἀλλ' αἴφνης οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως εἶδον ἐκπληττόμενοι τὸν ἄγονον φοίνικα καρποφοροῦντα! Ἐξετάσαντες δὲ ἔμαθον ὅτι ἕν τινι παρακειμένῃ πόλει τῷ Βρενδεσίῳ ἐφυτεύθη καὶ ἤνθησε πρὸ ἑνὸς ἔτους ἄρσην φοῖνιξ τοῦ αὐτοῦ γένους. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἄνεμος, ἀναρπάσας τὴν γύριν, ἀπήνεγκε καὶ ἔῤῥιψεν αὐτὴν εἰς τὰ ὄργανα τοῦ θήλεος ἀπέχοντος δεκαπέντε λεύγας. Ἕκτοτε ὁ Φοῖνιξ τοῦ Ὀτράνδου ἐκαρποφόρει καθ' ἕκαστον ἔτος.

Τὰ ἄνθη ἑορτάζουσι τοὺς γάμους αὐτῶν πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὸ ὕπαιθρον. Τὰ δὲ ὑδρόβια φυτὰ ἰδίως παρέχουσι παράδοξα φαινόμενα κατὰ τοῦτο. Τινὰ αὐτῶν, ὄντα προσκεκολλημένα τῷ βυθῷ τῶν τελμάτων καὶ τῶν ποταμῶν καὶ ποθοῦντα τὸν ἥλιον καὶ τὸν ἀέρα, μηκύνουσιν οὕτω τὸ στέλεχος μέχρις οὗ τὰ ἄνθη αὐτῶν ἐξέρχωνται τοῦ ὕδατος. Ἰδίως δὲ διαπρέπουσι τῇ παραδόξῳ ταύτῃ ἐκτάσει αἱ Νυμφαῖαι, τὰ ὡραιότατα τῶν τελμάτων Κρῖνα, ἅτινα ἐν ὥρᾳ γάμου μηκύνουσι τὸ στέλεχος αὐτῶν δύο καὶ τρία μέτρα μέχρις οὗ ἐκφέρωσι τὰ ἄνθη αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων. Ἔνια δὲ, μὴ δυνάμενα ἵνα φθάσωσι μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, περιβάλλουσι τὰ ὄργανα αὐτῶν κύστει πεπληρωμένῃ ἀέρος ἐκμυζουμένου ἐκ τοῦ ὕδατος.

Ἀλλ' ἐκ πάντων τῶν ὑδροβίων φυτῶν τὸ μάγιστα σπουδῆς ἄξιον εἶναι ἡ Σπειροειδὴς λεγομένη Βαλλισνερία (Vallisneria spiralis). Τὸ δίοικον τοῦτο ὑδροχαρὲς φυτὸν ζῇ ἐν τοῖς ποταμοῖς τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας. Εἶναι δὲ ὅμοιον τοῖς κοινοῖς ταινιοειδέσι φύκεσι τῶν θαλασσῶν. Τὰ ἀῤῥενα ζῶσι κεχωρισμένα τῶν θηλέων ἐπὶ ἄλλης ῥίζης. Κατὰ δὲ τὴν ὥραν τῶν γάμων τὰ μὲν θήλεα ἄνθη ἐκτυλίσσουσι τοὺς ἑλικοειδῶς συνεσπειραμένους αὐτῶν ποδίσκους, καὶ ἀνερχόμενα ἐπιπλέουσιν ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος· τὰ δὲ ἄῤῥενα, μὴ δυνάμενα ἕνεκα τοῦ βραχέος αὐτῶν ποδίσκου ἵνα ἀναβῶσιν, ἀγόμενα οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ μυστηριώδους τινὸς δυνάμεως καὶ διακαοῦς ἔρωτος ἑλαυνόμενα, θρύουσι τὰ δεσμὰ, καὶ ἀποχωριζόμενα τῆς κατεχούσης αὐτὰ ῥίζης ἀναβαίνουσι, καὶ περιπλεκόμενα ὡς ἐρασταὶ γονοποιοῦσι διὰ τῆς γύρεως τοὺς ὑπέρους τῶν θηλέων ἀνθῶν. Μετὰ δὲ τὴν γονοποιίαν τὰ θήλεα, συστελλομένου ἑλικοειδῶς τοῦ ποδίσκου αὐτῶν, κατέρχονται πάλιν εἰς τὸ ὕδωρ, ἔνθα πεπαίνουσι τοὺς καρποὺς πρὸς αἰώνιον τοῦ εἴδους ἐπιγονήν.

Τοιαύτας παραδόξους κινήσεις ἐπιδεικνύει ἕτερον φυτὸν, τὸ παράγον τὸ σαλέπιον, ὅπερ μεταβαίνει ἀπὸ ἄλλου εἰς ἕτερον τρόπον. Ἡδ' εὐπαθὴς Ἀκακία, ἡ Μή μου ἅπτου, δὲν ὑποφέρει οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην πρόσψαυσιν, συστελλομένων ἐν ἀκαρεῖ τῶν φυλλαρίων αὐτῆς. Ἡ δὲ Μυιάγρα τῆς Καρολίνης, ἅμα καθίσαντος ἐντόμου τινὸς ἐπὶ τῶν ἀντικρὺ ἀλλήλων ἀνὰ δύο φυομένων φυλλαρίων αὐτῆς, συστέλλει ταῦτα μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε τὸ ταλαίπωρον ἔντομον δεσμεύεται, μέχρις οὗ ἡ ἡσυχάσῃ ἀπαυδήσαν, ἡ κινούμενον θανατωθῇ· οὕτως ὥστε ἡ Μυιάγρα διατελεῖ ἀγρεύουσα ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν τὰ προσπίπτοντα ἔντομα.

Ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ τούτου ὡριμάσας ἐκρήγνεται μετὰ κρότου παρομοίου βροντῇ πιστολίου, καὶ ἐκρίπτει μετὰ τοσαύτης δυνάμεως τοὺς σπόρους αὐτοῦ ὥστε μεταφερόμενοι μακρὰν τραυματίζουσι πολλάκις βαρέως τοὺς παρατυγχάνοντας.

ΕΙΣ ΕΝ ΑΣΤΡΟΝ.

Ὦ σὺ, ποῦ εἰς αἰθέρος τὰς ἀγανεῖς ἐκτάσεις,
δι' ἀμυδροῦ ὁρᾶσαι φωτὸς καὶ ἀβεβαίου,
ὡς ὄστρακον λευκάζον εἰς τὸν βυθὸν θαλάσσης,
χανόμενον καὶ πάλιν φαινόμενον ἐκ νέου.

Ἐὰν ὁ μέγας οὗτος σωρὸς τῶν ἀδαμάντων
τὸ ἄκρον τῆς ἐσθῆτος ἀποτελῇ τοῦ Πλάστου,
σὺ τοῦ κρασπέδου εἶσαι τοῦ Ποιητοῦ τῶν πάντων
σμικρὸς ἀδάμας, στίλβων εἰς τὰς πυκνὰς πτυχάς του.

Ἢ ἂν δὲν ἦν' ἐσθής του, ἀλλὰ βωμὸς προχέων
ἀείῤῥυον φῶς λύχνων χιλίων καὶ μυρίων,
λαμπὰς μικρὰ σὺ εἶσαι, εἰς πεῖσμα τῶν βορέων
ἀσβεστον συντηροῦσα τὸ φέγγος σου τὸ θεῖον.

Ἢ ἂν ὁ θόλος οὗτος τοῦ στερεώματός του,
κατάστιλπνος ἐκ λίθων σμαράγδου καὶ σαπφείρου,
δὲν ἦναι οὔτ' ἐσθής του χρυσῆ, οὔτε βωμός του,
ἀλλὰ σωρεία κόσμων ἐκτάσεως ἀπείρου.

Σὺ τότε, ζωογόνος πηγὴ φωτὸς καὶ κάλλους,
ἥλιος εἶσαι, φέρων πλανήτας κινουμένους,
καὶ πᾶς σου δὲ πλανήτης ὑποπλανήτας ἄλλους,
ὡς πρὸς μητέρα ὄρνεις μικροὺς συσσωρευμένους.

Καὶ φέρεις λοιπὸν, γίγα! ἐπὶ εὐρέων νώτων
καὶ γαίας καὶ θαλάσσας καὶ λόφους καὶ πεδίν,
καὶ μυριάδας ἴσως ἀστέων πολυκρότων·
πλὴν ποία των ἡ τύχη καὶ τίς ἡ ἱστορία;

Καὶ τὰ ἐν σοὶ, ὦ κόσμε, ὡς τὰ ἐνθάδε ῥέοντα;
γεννῶνται μυριάδες καὶ θνήσκουν μυριάδες,
καὶ μυριάδες χαίρουν καὶ μυριάδες κλαίουν,
καὶ νυμφικαὶ μαρμαίρουν καὶ νεκρικαὶ λαμπάδες;

Τίς νόμος τῶν υἱῶν σου τὰ δίκαια εὐθύνει;
ἀγνὴ ἐλευθερία εἰς τὰς βουλά; των ἄρχει,
ἢ ὁ λαός σου γόνυ πρὸ τῶν τυράννων κλίνει
καὶ θῦμα τοῦ κρατοῦντος ὁ ἀσθενὴς ὑπάρχει;

Κ' ἐνῷ ὁ ὀφθαλμός μου, ὦ ἄστρον, σ' ἀτενίζει,
σὲ διαπρήσσουν ἴσως στρατεύματα καὶ στόλοι·
ὑπὸ τὰ βήματά των τὸ ἔδαφός σου τρίζει,
καὶ μάχαι συγκροτοῦνται καὶ πίπτουν στρατοὶ ὅλοι.

Καὶ ὅμως τόσα ὄντα, βοὴ καὶ τύρβη τόση,
ἐντὸς στενῶν τὰ πάντα ἐγκλείονται ὁρίων·
πέρον δὲ τούτων μένουν νεκρὰ καὶ σιωπῶσι,
κ' εἰς ἓν σμικρὸν τὰ πάντα συγχέονται σημεῖον.

Καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο, ποῦ στίλβει εἰς τὰ ὕψη
κὶ οὐδέποτε ἢ θέσιν ἢ ὥραν δὲν ἀλλάσσει,
ἂν ἔλθῃ νὺξ κ' ἐκεῖνο δὲν ἔλθῃ, τί θὰ λείψῃ;
εἷς κόκκος εἰς τὴν ἄμμον, ἓν φύλλον εἰς τὰ δάσῃ.

Ὦ ἄστρον, ἀνατέλλεις αἰώνια καὶ δύεις,
κ' εἰς τὴν πλὴθὺν τῶν ἄστρων ἡμεῖς σὲ παρορῶμεν·
πιστῶς τὴν ὡρισμένην ὁδὸν σου διανύεις,
καὶ εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι ποτὲ δὲν ἐρωτῶμεν.

Ἡ νὺξ ὅταν ἐπέλθῃ, ὡσὰν δειλή τις κόρη·
ἔσχατον σὺ τῶν ἄστρων μὲ συστολὴν προκύπτεις·
γλυκοχαράζει μόλις, κ' ὀπίσω εἰς τὰ ὄρη
σὺ πρῶτον ἀπὸ ὅλα τὸ πρόσωπόν σου κρύπτεις.

Ἀνώνυμον σ' ἀφῆκεν ὁ Ἄργος ἀστρονόμος,
πλὴν σὺ ἐπανατέλλεις ἀείποτε ὡραῖον,
κ' εἰς τὸν γλαυκὸν αἰθέρα μαρμαίρεις, ἄστρον· ὅμως
θὰ ἔλθῃ νὺξ, ὁπόταν δὲν θ' ἀνατείλῃς πλέον!

Ἰωάννης Καρασοῦτσας.

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΕΧΘΕΙΟΝ.

Τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς ᾠκοδομήθη ἐκ Πεντελησίου μαρμάρου, ὡς καὶ τὰ Προπύλαια, ἐν Ὀλυμ. 86 γ'. ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Φειδίου, καὶ ὑπ' ἀρχιτεκτόνων τοῦ Καλλικράτους καὶ τοῦ Ἰκτίνου, ὅστις, κατὰ Βιτρούβιον, μετὰ τοῦ Καρπίωνος καὶ ἔγραψε περὶ τοῦ ναοῦ τούτου. Κατὰ τὸ σωζόμενον αὐτοῦ μέγα ἐρείπιον, ἦν δώριος τὸν ῥυθμὸν, τῆς δωρικῆς τέχνης εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐλάσας ἐντέλειαν, καὶ ὁ μόνος μεταξὺ τῶν δωρίων τῆς κυρίως Ἑλλάδος σωζόμενος ὀκτάστυλος· περίπτερος δὲ, καὶ ἔχων κατὰ τὰ δύο μὲν ἄκρα διπλῆν τὴν στοὰν, κατὰ τὰς μακρὰς δὲ πλευρὰς ἀνὰ 17 κίονας εἰς ἑκάστην. Ὁ στερεοβάτης αὐτοῦ, ἔχων πλάτος μὲν 101', μῆκος δὲ 228', ὑψοῦτο ἐπὶ τριῶν ὑψηλῶν βαθμίδων, αἷς ἀπέναντι τῆς θύρας, ἦσαν κατὰ τὰ σωζόμενα ἴχνη καὶ πρὸς εὐκολίαν τῆς ἀναβάσεως, παρεντεθειμέναι δύο ἐλάσσονες, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν βαθμίδων νὰ μένῃ πάντοτε περιττὸς, ὡς ἀπῃτεῖτο κατὰ Βιτρούβιον· καὶ ἴστατο, ἀνατολικῶς μὲν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου ἐπιπέδως λελαξευμένου, κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς πλευρὰς ἐπὶ βάσεως λίθου πωρίου. Ἔχει δὲ ὅλον ὕψος ὁ ναὸς ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ στερεοβάτου μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ἀετοῦ, ἐκ ποδῶν 66, οἱ δὲ κίονες, ὧν τὸ ἀνάστημα εὐγένειαν ἐμφαίνει συγχρόνως καὶ στερεότητα, εἰσὶ ποδῶν 34, ἐνδεκαπλάσιον τοῦ ἐμβάτου αὐτῶν, ὄντος ποδῶν 3',1''.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐντέλεια τοῦ καλλίστου οἰκοδομήματος τῆς λαμπροτάτης τῶν Ἀθηνῶν ἐποχῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τεχνικῶν μυστηρίων, ἅτινα κατ' ὀλίγον ἀνακαλυπτόμενα ἐκπλήττουσι τῶν νεωτέρων τὴν ἐπιστήμην, καὶ ἀποδεικνύουσι παρὰ τοῖς ἐνδόξοις αὐτοῦ οἰκοδόμοις ἀπαράμιλλον μεγαλοφυΐαν καὶ ὀξὺ τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, καὶ γνώσεις τῆς τέχνης, αἵτινες ἀπωλέσθησαν ἔκτοτε. Κατὰ Βιτρούβιον ὁ δώριος ῥυθμὸς ἐθεωρεῖτο ὡς μὴ σύμμετρος· ἀλλὰ τοῦτο ἐδήλου βεβαίως μόνον ὅτι δὲν εἶχέ τι κοινὸν μέτρον, τὴν νεκρὰν ὕλη. μονάδα, ἧς ἀκριβῶς πολλαπλάσια νὰ ἦσαν ὅλα τοῦ ναοῦ τὰ μέρη, ὡς ὑπῆρχεν ἐν ταῖς τυῤῥηνικαῖς οἰκονομαῖς. Ἀλλ' ἂν ἀπὸ τοῦ Παρθενῶνος ἔλειπεν ἡ γεωμετρικὴ ἐκείνη, ἡ κατὰ κανόνας καὶ χειρονακτικὴ συμμετρία, ταύτην ἀντικαθίστα ἡ ὑπερτάτη ἁρμονία, ἥτις εἶναι ἡ κατ' ἔμπνευσιν συμμετρία, ἡ μόνη πρέπουσα τῇ ἐλευθερίᾳ, ἧς ἄνευ βαναυσοῦται ἡ καλλιτεχνία. Αἱ μέχρι τοῦδε ἔρευναι ἀπέδειξαν ὅτι ἕκαστον, καὶ τὸ ἐλάχιστον τοῦ ναοῦ τούτου μέρος, σοφίας καὶ ἐπιμελείας ἀριστούργημα, συντελεῖ εἰς τὸν ἀπαρτισμὸν τοῦ ἀμιμήτου τούτου ἀρχιτεκτονικοῦ ἀριστουργήματος. Ὡς ἡ ὀργανικὴ καὶ ἔμψυχος φύσις πανταχοῦ τὰς καμπύλας φιλεῖ, καὶ δι' αὐτῶν γοητεύει τὴν ὅρασιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ οἰκοδομήματι τούτῳ οὐδὲ τοῦ θριγκοῦ οὐδὲ τοῦ στερεοβάτου αἱ γραμμαὶ εἰσὶν ὀριζόντιοι, καὶ πρῶτος ὁ Ἄγγλος Pennethorne παρετήρησεν ὅτι κυρτοῦνται ἐλαρρῶς ἐν παρα-

βολῆς σχήματι πρὸς τὸ μέσον, τοῦτο δὲ κατὰ 5 σχεδὸν δακτύλους αἱ μεγάλαι, κατὰ 2 1/2′ δ' αἱ ἐλάσσονες πλευραὶ, ὡς μετὰ ταῦτα δι' ἐπιμελῶν καὶ ἀκριβῶν καταμετρήσεων ἀνεκάλυψεν ἕτερος Ἄγγλος, ὁ Penrose. Φαίνεται δ' ὅτι τὴν ἔντασιν ταύτην ἐγνώριζεν ἤδη καὶ ὁ Βιτρούβιος, ὅστις ὀνομάζει αὐτὴν adjectio. Ἀλλ' οὐδ' οἱ κίονες τῶν ἐξωτερικῶν στοῶν εἰσὶ κάθετοι, ἀλλὰ κλίνουσιν ἠρέμα κατὰ 1 1/2″ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸ μέσον ἑκάστης πλευρᾶς, ὥστε τὸ ὅλον οἰκοδόμημα λαμβάνει ἐκ τούτου σχῆμα τετμημένης πυραμίδος, χορηγοῦν αὐτῷ περισσοτέραν ἔμφασιν στερεότητος καὶ ἑνότητος, καὶ καθαρωτέρας τὰς ὀπτικὰς γραμμάς. Πιθανῶς δὲ καὶ τοῖς ἀρχαίοις ἦν γνωστὸς ὁ κανὼν οὗτος τῆς κλίσεως τῶν κιόνων, διότι ὁ Κικέρων χλευάζει τὸν Οὐῆρον, ὡς θέλοντα νὰ στήσῃ ὀρθοὺς τοὺς τοῦ ναοῦ τοῦ Κάστορος. Οἱ δὲ γωνιαῖοι τῶν κιόνων εἰσὶ παχύτεροι τῶν λοιπῶν, κατὰ Βιτρούβιον, διότι ἡ πανταχόθεν περικεχυμένη αὐτοῖς λαμπρότης τοῦ οὐρανοῦ ἐλαττοῖ εἰς τὴν ὅρασιν τὴν τοῦ πάχους ἐντύπωσιν. Αἱ ἐξωτερικαὶ στοαὶ εἶχον ὄροφον φατνωματικὸν, ὅστις πιθανῶς ἐξετείνετο μέχρι τινὸς καὶ πρὸς τὰ ἐντός.

Ἐκοσμοῦντο δ' ἥ τε ζωοφόρος τοῦ ναοῦ, ἡ ζώνη τῶν μετοπῶν, καὶ οἱ δύο ἀετοὶ, διὰ θαυμασίων γλυπτικῶν κοσμημάτων, καὶ τὰ διάφορα κοσμητικὰ τοῦ θριγκοῦ μέρη, ἡ ὑδροῤῥόη, τὰ κυμάτια τῶν ἐπιστυλίων, τοῦ τοίχου αἱ ἐπικρανίτιδες, διεποικίλλοντο διὰ γραπτῶν μαιάνδρων καὶ ἀνθεμίων, ὡς πολύχροα ἦσαν καὶ τῶν ἀγαλμάτων τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ἄλλα πάρεργα.

Κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολικὴν πλευρὰν, ἀνηρτήθησαν ἐπὶ τῶν ἐπιστυλίων αἱ ἐκ τῆς μάχης τοῦ Γρανικοῦ ὑπ' Ἀλεξάνδρου πεμφθεῖσαι ἀσπίδες, μετ' ἐπιγραφῶν γαλκοῖς γεγραμμένων γράμμασι, καὶ φαίνονται μέχρι τοῦδε τῶν ἀσπίδων τὰ ἴχνη ἡλιογραφῆ, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὰ μέρη ἃ αὗται ἐπ' αἰῶνας καλύψασαι, ἐπροφύλαξαν ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπηρείας, καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀλλοιώσεων. Προσέτι δὲ φαίνονται καὶ αἱ ὀπαὶ ἐν αἷς ἦσαν καθηλωμένα τὰ γράμματα.

Ἐσωτερικῶς δὲ, κατὰ τὰ σωζόμενα ἴχνη, ἐτέμνοντο ὁ σηκὸς δι' ἐγκαρσίου τοίχου δίχα· καὶ ἡ μὲν δυτικὴ τῶν διαιρέσεων εἶχε 43′, 10″, ἡ πρὸς ἀνατολὰς 98′, 7″ μῆκος. Ἐκ τινων δ' ἐπιγραφῶν, πραγματευομένων περὶ τῶν ἐν τῷ Παρθενῶνι ἀναθημάτων, καὶ ὧν αἱ μὲν εἰσὶν ἐν Ἀγγλίᾳ, αἱ δ' ἐν Ἀθήναις, ἐξάγεται ὅτι τέσσαρα διάφορα μέρη τοῦ ναοῦ τούτου διέκρινον οἱ ἀρχαῖοι, τὸν Πρόναον, τὸν Ἑκατόμπεδον, τὸν Παρθενῶνα καὶ τὸν Ὀπισθόδομον.

Καὶ Πρόναος μὲν ἦν ἀναμφιβόλως τὸ ἐν πᾶσι τοῖς ναοῖς οὕτω λεγόμενον διάστημα, τὸ μεταξὺ τοῦ τοίχου τοῦ σηκοῦ, κατὰ τὴν πλευρὰν τῆς εἰσόδου, ἥτις ἦν ἡ ἀνατολικὴ, καὶ τῶν πρὸ αὐτῆς κιόνων, ἐχόντων 2′.9″ τὸ ἐμβάτην, καὶ συνδεομένων μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ τοῦ τοίχου διὰ κιγκλίδων. Ὁ Πρόναος οὗτος ὑψοῦται ὑπὲρ τὴν ἐξωτερικὴν στοὰν κατὰ δύο βαθμίδας.

Ἑκατόμπεδον δὲ ἦ ναὸς Ἑκατόμπεδος ἦν βεβαίως ἡ ἀνατολικὴ διαίρεσις τοῦ ναοῦ, τὸ κυριώτερον τοῦ σηκοῦ μέρος, ὅπερ τῷ ὄντι εἶχε σχεδὸν ἑκατὸν ποδῶν μῆκος, ἴσον περίπου καὶ πρὸς τὸ πλάτος αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ εἰς αὐτὸ ἀκριβέστατα ἐφαρμόζεται ὅ,τι λέγουσί τινες τῶν γραμματικῶν· « Ἑκατόμπεδον ναός ἐστι τῆς Ἀθηνᾶς ποδῶν ἑκατὸν ἐκ πάσης πλευρᾶς. » Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ μέρους ἐδίδετο καὶ εἰς ὅλον τοῦ ναοῦ, διότι φαίνεται ὅτι πολλάκις ἐχρῶντο αὐτῷ ὡς θαυμαστικῇ τινι ἐπωνυμίᾳ ἐπὶ μεγάλων οἰκοδομῶν, ὡς ὁ Θουκυδίδης λέγει ὅτι οἱ Θηβαῖοι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Πλαταιῶν « ναὸν ἑκατόμποδον λίθινον ᾠκοδόμησαν τῇ Ἥρᾳ », καὶ ὁ Ὅμηρος περὶ τοῦ τάφου τοῦ Πατρόκλου· « ποίησαν δὲ πυρὴν ἑκατόμποδον ἔνθα καὶ ἔνθα· » καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ Παρθενῶνος μαρτυρεῖ ὁ Ἁρποκρατίων· « Ὁ Παρθενὼν ὑπό τινων Ἑκατόμπεδος ἐκαλεῖτο διὰ κάλλος καὶ εὐρυθμίαν, οὐ διὰ μέγεθος, ὡς Μενεκλῆς ἢ Καλλίστρατος ἐν τῷ περὶ Ἀθηνῶν. » Ὁ δ' Ἡσύχιος λέγει· « Ἑκατόμπεδος· νεὼς ἐν τῇ Ἀκροπόλει Παρθενὼν, κατασκευασθεὶς ὑπὸ Ἀθηναίων, μείζων τοῦ ἐμπρησθέντος ὑπὸ τῶν Περσῶν ποσὶ πεντήκοντα. » Τοῦτο ὑπέλαβόν τινες ὡς δηλοῦν ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως πρὸ τῶν Μηδικῶν ἀρχαῖος ναὸς εἰς τὴν θέσιν τοῦ Παρθενῶνος κατὰ 50′ ἐλάσσων αὐτοῦ, καὶ καλούμενος Ἑκατόμπεδον· ὡς λείψανα δ' αὐτοῦ θεωροῦσι τὰ ἐν τῷ Πελασγικῷ τείχει τῆς Ἀκροπόλεως ἐντετειχισμένα ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια, ἔτι δὲ τὰ πήλινα καὶ γραπτὰ γείσσου κοσμήματα, τὰ εὑρεθέντα ὑπὸ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ὡς ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ προτείνουσι τὴν ἐκ πώρου λίθου κατωτέραν βάσιν τοῦ Παρθενῶνος, ἧς ὁ ἄξων δὲν φαίνεται ταυτιζόμενος μετὰ τοῦ ἄξονος τοῦ ναοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἐνταῦθα ἀρχαῖος ναὸς πρὸ τοῦ Περικλέους, οὐδὲ τὰ παρατεθέντα τῶν γραμματικῶν χωρία ἐννοοῦσιν, οὐδ' ἄλλος τις λέγει ὅτι ὁ ναὸς ἐκεῖνος ὠνομάζετο Ἑκατόμπεδος· καὶ ὡς ἀπόδειξις μάλιστα τοῦ ὅτι ὁ Παρθενὼν προσκάτοχον ναὸν δὲν εἶχεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως, δύναται νὰ προταθῇ ἡ ἐπωνυμία παλαιὸς ναὸς, ἥτις ἰδίως ἐδίδετο εἰς τὸ Ἐρεχθεῖον πάντοτε, καὶ μετὰ τὴν ἀνακαίνισιν ἔτι αὐτοῦ.

Ἐν τῷ τμήματι δὲ τούτῳ τοῦ Παρθενῶνος, τῷ ἰδίως Ἑκατόμπεδον ὀνομαζομένῳ, εἰς ἀπόστασιν 12 περίπου ποδῶν ἀπὸ τῶν πλαγίων τοίχων, ὑπῆρχε, κατὰ τὰ ἔτι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους φαινόμενα ἴχνη, σειρὰ δωρίων κιόνων, ἀνὰ 8, ὡς φαίνεται, ἑκατέρωθεν, ἐχόντων 3′ περίπου τὴν τῆς βάσεως διάμετρον, ἑπομένως, ὡς ἐκ τῶν ἀναλογιῶν ἀναγκαίως συμπεραίνεται, μὴ ἀνερχομένων μέχρι τῆς ὀροφῆς, ἀλλ' ἀνεχόντων βεβαίως δευτέραν σειρὰν κιόνων, ἥτις, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις ναοῖς, ἦτο πιθανῶς ἄλλου ῥυθμοῦ. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο διήρχετο ἀναμφισβητήτως πάροδος ὑπόστεγος, πρὸς τ' ἀνώτερα ἄγουσα τοῦ ἀγάλματος μέρη, ὁποίαν εἶχε καὶ ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναὸς τοῦ Διός. Ὡς ἐκ τούτων ἄρα εἶχεν ὁ Παρθενὼν ἀκριβῶς τὴν ἐσωτερικὴν διακευὴν τῶν ναῶν οὓς ὁ Βιτρούβιος ὀνομάζει ὑπαίθρους.

Ἐμπρὸς δὲ τῶν κιόνων τῆς ἐσωτερικῆς ταύτης στοᾶς, ὡς καὶ παραλλήλως τῷ μεσοτοίχῳ, ἀλλ' εἰς 4, 4 μέτρων γαλλ. ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ, τὸ ἔδαφος, ταπεινοῦται κατὰ 1″ σχεδὸν, καὶ τοῦτο φαίνεται νέα ἀπόδειξις ὅτι ὁ ναὸς ἦτον ὕπαιθρος, διότι τὸ κοίλωμα ὑπῆρχεν ὅπως συῤῥέῃ τὸ ὄμβριον ὕδωρ. Ἐν ταύτῃ τέλος τῇ διαιρέσει τοῦ ναοῦ, καὶ παρὰ τὴν θύραν τῆς εἰσόδου, ὑπῆρχεν ἴσως καὶ ἄνοδος ἐπὶ τὸν ὄροφον σκολιὰ, ὡς καὶ ἐν τῷ τῆς Ὀλυμπίας ναῷ.

Τὸ δὲ ὄνομα Παρθενὼν, τὸ ἐπικρατῆσαν ἐπὶ σύμπαντος τοῦ ναοῦ, ἐδίδετο συγχρόνως καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν διαίρεσιν ἐν ᾗ ἵστατο τὸ ἄγαλμα τῆς Θεοῦ. Ἦν δὲ τοῦτο ἀναμφιβόλως τὸ κέντρον τοῦ Ἑκατομπέδου, ὅπου, ἀντὶ μαρμάρου, ἐκτείνεται παραλληλόγραμμον ἐκ πωρίου λίθου, ἔχον μῆκος μὲν 6. 52 μέτρ. γαλλ., πλάτος δὲ 2, 63, καὶ ἐν τῷ μέσῳ μικρὸν ὄρυγα (0,8—0,51) κεκαλυμμένην διὰ μαρμάρου, καὶ οὗ ὁ πυθμὴν εὑρέθη εἰς δύο γωνίας αὐτοῦ ἔχων ὀπάς, ὡς πρὸς διαῤῥοὴν ὑδάτων. Ἐμπρὸς δὲ καὶ ὀπίσω τοῦ παραλληλεπιπέδου τούτου ἴχνη κιγκλίδων σώζονται καταφανῆ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου. Ἡ ἔκτασις αὕτη ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῆς βάσεως τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος. Τινὲς, πιστεύοντες εἰς τὴν ὕπαιθρον τοῦ ναοῦ διάθεσιν, θέλοντες δὲ νὰ προφυλάξωσι τὸ ἄγαλμα ὑπὸ στέγην, ἀποσύρουσι μὲν αὐτὸ μᾶλλον πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐκλαμβάνουσι δὲ βωμὸν ἱδρυμένον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦτο. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι βωμοὶ ἐντὸς τῶν ναῶν σχεδόν ποτε δὲν ὑπῆρχον, οὗτος θὰ ἦτο προσέτι τεράστιος, καὶ τοιοῦτος ὥστε ν' ἀποκρύπτῃ κατὰ μέγα μέρος τὴν τοῦ ἀγάλματος ὄψιν. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδ' ἡ ἱερὰ τράπεζα, ἡ Ἐλεφαντωμένη δὲν ἐδύνατο νὰ ἵσταται ἐνταῦθα, ὡς ἐπίστευσαν ἕτεροι. Ἡ ταπείνωσις μάλιστα τοῦ ἐδάφους, καὶ ἡ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παραλληλεπιπέδου ὀπὴ, συνηγοροῦσι ὑπὲρ τῆς ἐνταῦθα θέσεως τοῦ ἀγάλματος, διότι ἡ μὲν συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ συῤῥέῃ περὶ τὸ ἄγαλμα, ἡ δ' εἰς τὸ νὰ χωνεύηται ὑπ' αὐτὸ τὸ ὄμβριον ὕδωρ, πρὸς διατήρησιν τῆς ἰκμάδος, ἥτις, ὡς ἀναγκαιοτάτη εἰς τὴν τῆς κόλλης ἐλαστικότητα, ἐπεζητεῖτο πάντοτε ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περὶ τὰ χρυσελεφάντινα ἀγάλματα.

Ἡ δ' ἔνστασις ὅτι τὸ ἄγαλμα ἀκάλυπτον ἐνταῦθα ἱστάμενον ἐδύνατο νὰ πάθῃ ὑπὸ τῆς ἐπηρείας τῶν στοιχείων, δὲν φαίνεται λίαν ἰσχυρά· διότι ὁ ὄμβρος καὶ ἡ ὑγρασία ὠφέλουν μᾶλλον ἢ ἔβλαπτον αὐτὸ, ἐπιμελῶς περιποιούμενον ὑπὸ τῶν ἱερέων· προσέτι δ' ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἴσως ἐξετείνετο ὑπὲρ αὐτὸ καὶ κινητή τις στέγη, ὡς παρετηρήσαμεν ἀνωτέρω ὅτι τοῦτο ἐγίνετο ἐπὶ τῶν ὑπαίθρων μερῶν τῶν οἰκιῶν παρὰ Ῥωμαίοις. Οὐδ' εἶναι δὲ καὶ ἀπίθανον νὰ ἐξετείνετο ὑπὲρ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ Ὀπισθοδόμου καὶ τῶν πλαγίων στοῶν ἡ ἀνωτάτη στέγη, ἥτις ἦτο ξυλίνη, ὡς πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τοῦ ὅτι οὐδὲν αὐτῆς μέρος, οὐδ' ἐλάχιστον ἴχνος ἔμεινε, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, καθ' ἃ ῥητῶς μαρτυρεῖται, ἡ τοῦ ὀπισθοδόμου ἐκάη ἐν ἀρχαίοις χρόνοις. Ἡ στέγη αὕτη, ἰσοϋψὴς οὖσα κατὰ τὸ ἀνώτατον αὐτῆς σημεῖον τῇ

κορυφῇ τῶν ἀετῶν, θὰ ὑπερεῖχε κατὰ 7′ τοῦ ἀγάλματος, ἔχοντος 49′ ὕψος. Πίναξ πρὸ τῆς ἐν ἔτει 1687 ἐνετικῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν σχεδιασθεὶς, καὶ ὑπὸ τοῦ Κ. Περίνου (Perin) ἐν Παρισίοις ἐκδοθεὶς, δεικνύει τοῦ Παρθενῶνος τὴν στέγην εἰς 4 μέρη διῃρημένην, ἐξ ὧν τὰ τῶν δύο περάτων, τὸ ἀνατολικώτερον καὶ τὸ δυτικώτερον, τὸ τοῦ προνάου καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου, εἰσὶν ἰσοϋψῆ, καὶ ἴσως αὐτῇ τῇ ἀρχαίᾳ στέγῃ ἀνήκοντα· τὸ δὲ τῷ ἀνατολικῷ πλησιέστερον, φαίνεται ἀπ' αὐτοῦ κεχωρισμένον καὶ ὑψηλότερον, καὶ εἶναι νέα πιθανῶς στέγη, μὴ συνεχομένη μετὰ τῆς ἄλλης, διότι ἴσως ὅταν, πρὸς χρῆσιν τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ἐστεγάσθη τὸ ὕπαιθρον, παρενετέθησαν παράθυρα πρὸς φωτισμὸν αὐτῆς εἰς τὴν μεταξὺ τῶν δύο κάθετον ἀπόστασιν· ἡ δὲ μετ' αὐτὴν διαίρεσις, ἡ ἐπὶ τοῦ κυρίως Παρθενῶνος, εἶναι ὑψηλοτέρα πασῶν, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀρχαία, τὸ ὕψος τοῦτο ἔχουσα ἕνεκα τοῦ ἀγάλματος.

Αὕτη λοιπὸν ἡ μεταξὺ τῶν κιγκλίδων ἔκτασις ἦν ὁ κυρίως Παρθενὼν, τὸ δ' Ἑκατόμπεδον ἦν ὅλον τὸ ἐπίλοιπον τῆς διαιρέσεως καύτης, τὸ περὶ τὸν Παρθενῶνα.

Ὀπισθόδομος δὲ τοῦ ναοῦ τούτου ἐλέγετο τὸ δυτικὸν δωμάτιον τοῦ σηκοῦ μετὰ τῆς προστάσεως τῶν ἓξ δωρίων κιόνων, τῶν παρεντεθειμένων μεταξὺ τοῦ δυτικοῦ τοίχου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ περιστυλίου. Ἡ πρόστασις αὕτη ἐκλείετο δι' ὑψηλῶν χαλκῶν κιγκλίδων, αἵτινες ὡς τὰ σωζόμενα ἴχνη αὐτῶν δεικνύουσι, συνήνουν τοὺς κίονας αὐτῆς πρὸς ἀλλήλους, καὶ τοὺς ἑκατέρωθεν τελευταίους αὐτῶν μετὰ τῶν γωνιαίων παραστάδων τοῦ σηκοῦ. Ἐκοινώνει δὲ μετὰ τῆς προστάσεως τὸ δωμάτιον διὰ μεγάλης πύλης, ἥτις σήμερον σώζεται ὀλίγον στενωτέρα, ὡς μετεσκεύασαν αὐτὴν οἱ χριστιανοὶ, καὶ ἧς τὰ θυρώματα ἀῤῥῆκαν βαθέα ἴχνη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Μετὰ δὲ τοῦ Ἑκατομπέδου ἐκοινώνει, φαίνεται, διὰ δύο ἐπὶ τῆς ἑκατέρωθεν ἐσωτερικῆς στοᾶς ἀνοιγομένων πυλίδων, αἵτινες μνημονεύονται ἐν ἀρχαίᾳ ἐπιγραφῇ, καὶ ὧν ἴχνη ἀνεῦρεν κατὰ τὰ 1862 ὁ διάσημος ἀρχαιολόγος καὶ ἀρχιτέκτων Βοίττιγερ. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου τούτου παρετηρήθησαν ἴχνη τεσσάρων κιόνων, ἐξ μάλιστα κατὰ Οὐηλέρον, οὓς ὁ μὲν Λεὶκ ἐξέλαβεν ὡς κορινθιακοὺς, ἕνεκα αὐτόθι εὑρεθέντος τινὸς κιονοκράνου, τοῦτον ἔχοντος τὸν ῥυθμὸν, ὅπερ ὅμως ἀπεδείχθη ἔκτοτε ἔργον Ῥωμαϊκὸν, ἄλλοι δ' εἶπον δωρίους, ὡς μᾶλλον ἁρμόζοντας τῇ αὐστηρᾷ λατρείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλ' οἵτινες πιθανῶς ἦσαν Ἰωνικοὶ, ὡς ἐμαρτύρουν τὰ ἴχνη αὐτῶν, ἅτινα τὴν σήμερον μὲν σχεδὸν ἠφανίσθησαν, ἄλλοτε ὅμως ἐφαίνοντο καθαρώτερον, καὶ ἦσαν ἄνευ διαξεσμάτων καὶ ὀλίγον ἀνέχοντα. Οὐχ ἧττον δ' ἀποδεικνύουσι τὸ αὐτὸ καὶ αἱ ἀναλογίαι αὐτῶν, οὖσαι 18 ἐμβατῶν, διότι πρὸς 36′ ὕψος, ἡ διάμετρός των ἦτον 4′. Οἱ κίονες οὗτοι ἐστήριζον τὴν ὀροφὴν τοῦ ὀπισθοδόμου, ὅστις, χρησιμεύων εἰς ταμεῖον τοῦ ναοῦ καὶ ὅλης τῆς πόλεως, δὲν ἐδύνατο νὰ εἶναι ὕπαιθρος.

Ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη παστὰς ἐδόθη ὑπὸ τῶν ἐξαχρειωθέντων Ἀθηναίων εἰς κατοικίαν τῷ Δημητρίῳ τῷ Πολιορκητῇ, ὃν ἐκήρυττον ἀδελφὸν τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἀφ' οὗ δὲ κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα ἀπὸ Χριστοῦ ὁ Χριστιανισμὸς ἐπεκράτησεν ἐν Ἀθήναις, ὁ ναὸς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς μετεβλήθη εἰς Ἐκκλησίαν τῆς Ἀειπαρθένου, πολυτελέστατα κοσμηθεὶς καὶ καταγραφεὶς ἅπας ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς δι' εἰκόνων, ὧν τινες φαίνονται ἔτι ἐπὶ τῶν τοίχων· οἱ δώριοι κίονες τῆς τοῦ Ἑκατομπέδου ἐσωτερικῆς στοᾶς ἀντεκατεστήθησαν ὑπὸ πολυτελεστέρων, εἰ καὶ βεβαίως ἧττον κομψῶν κορινθίων, οἵτινες καὶ ἀντὶ 16 ἐγένοντο 22 μὲν ἐν τῇ κάτω, 23 δὲ ἐν τῇ ἄνω σειρᾷ, πιθανῶς διότι πρὸς τῷ μεσοτοίχῳ προσετέθησαν τὰ Κατηχούμενα, στοὰ ἔχουσα ἄνω μὲν 7 κίονας, κάτω δὲ μόνον 6, διότι εἰς τοῦ μεσαίου τὴν θέσιν ἠνεῴχθη θύρα, ἀντὶ τῶν δύο ἑκατέρωθεν θυρίδων αἵτινες ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος ἔφερον πρὸς τὸν ὀπισθόδομον, γενόμενον ἤδη νάρθηκα τῆς Ἐκκλησίας· τὸ Ἱερὸν προσετέθη ὑψωθέντος τοῦ ἐδάφους πρὸς τὸ ἀνατολικὸν πέρας, καὶ ἑνωθέντος τοῦ τοίχου μετὰ τῶν δύο μεσαίων κιόνων τοῦ προνάου, καὶ ἐκοσμήθη ἐσωτερικῶς διὰ κιόνων ἐξ ἰάσπιδος, καὶ διὰ θόλου ψηφοκολλήτου. Συγγραφεῖς δὲ σύγχρονοι περιγράφουσι τὴν λαμπρότητα τοῦ Ἐπισκοπικοῦ θρόνου, καὶ τὴν πομπὴν, μεθ' ἧς οἱ Χριστιανοὶ ἀνήρχοντο ἐπὶ τεθρίππων εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἵνα λειτουργηθῶσιν.

Ἐν 1019 ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας, προσέθηκε, κατὰ Κεδρηνὸν, νέα κοσμήματα εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου. Ἀλλ' ἐν 1456, ὅταν αἱ Ἀθῆναι ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία μετασκευασθεῖσα προσδιωρίσθη εἰς προσκυνητήριον τοῦ Μωάμεθ, καὶ τότε προσετέθη ἡ ἑλικοειδὴς ἀναβάθρα, ἡ μεταξὺ τοῦ περιστυλίου καὶ τῆς μεσημβρινῆς γωνίας τοῦ ὀπισθοδόμου, ἔζωθεν αὐτοῦ ὡς μιναρὲς οἰκοδομηθεῖσα. Ἐν 1674 ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας Μαρκέσιος Νοϊντὲλ, καὶ ἐν 1676 οἱ περιηγηταὶ Σπὼν καὶ Οὐηλέρος, εἶδον τὸν Παρθενῶνα ἐμπρέποντα ἔτι σχεδὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ του καλλονῇ. Ἀλλὰ τὴν 28ην Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1682, πολιορκοῦντος τοῦ Ἐνετοῦ Μοροζίνη τὴν Ἀκρόπολιν, βόμβα ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Σουηδοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Κοινιγσμάρκου ἐκτοξευθεῖσα, ἐνέσκηψεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ὅπου οἱ Τοῦρκοι εἶχον τὴν πυριτιδοθήκην αὐτῶν, καὶ φοβερὰ ἔκρηξις κατέστρεψε τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ναοῦ, μάλιστα δὲ τὸ μέσον αὐτοῦ. « Δὲν ἐπεθύμει » γράφει τῷ ἀδελφῷ της ἡ τὴν Κ. Κοινιγσμάρκ συνοδεύουσα Κ. Ἄννα Ἀκκεργέλμ (Ackerjhelm), εὐγενὴς καὶ λογία Σουηδὴ, « δὲν ἐπεθύμει ἡ Α. Ἐξοχότης νὰ καταστρέψῃ τὸ ὡραῖον, πρὸ 300 ἐτῶν, σωζόμενον ναὸν ὅστις καλεῖται τῆς Ἀθηνᾶς· ἀλλ' αἱ βόμβαι ἐνήργησαν, καὶ ὁ ναὸς οὗτος οὐδέποτε πλέον δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν κόσμον. » Κυριεύσαντες δὲ τότε τὰς Ἀθήνας οἱ Ἐνετοὶ, ἀφ' οὗ ἐξέθηκαν εἰς τὴν ὀργὴν τῶν Ὀθωμανῶν τοὺς Ἕλληνας, ἐνθουσιωδῶς ἀσπασάμενοι τὴν ἐφήμερον ταύτην ἀκτῖνα τῆς ἐλευθερίας, μετὰ τρεῖς μῆνας αἴφνης τοὺς ἐγκατέλιπον, καὶ ὁ Κοινιγσμάρκος ἀπέθανεν ὑπὸ πανώλους, ἴσως καὶ ὑπὸ τύψεως σύνειδότος, εἰς Εὔβοιαν. Ἀναχωρῶν δ' ἠθέλησε νὰ συμπαραλάβῃ ἐξ Ἀθηνῶν καί τινα τῶν ἐξαισίων γλυπτικῶν κοσμημάτων τοῦ περιφήμου ναοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνεπιδεξιότητος τῶν ἐργατῶν του καταπεσόντα ταῦτα, συνετρίβησαν ἐντελῶς. Ἐπανελθόντες δ' οἱ Ὀθωμανοὶ, ἤγειρον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τοῦ Παρθενῶνος μικρὸν προσκυνητήριον, παραμεῖναν μέχρις ἐσχάτων. Κατὰ δὲ τὸ 1811, ὁ λόρδος Ἔλγιν, πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας, ἀφῄρεσε, καὶ διὰ πρίονος κόψας ἀπεκόμισε, τὰ πλεῖστα τῶν ἐναπολειπομένων τοῦ Παρθενῶνος γλυπτικῶν κοσμημάτων, καὶ ἐπώλησεν αὐτὰ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν. Μετὰ δὲ τὸ 1833 καὶ τὴν τῶν Ἀθηνῶν ἀπελευθέρωσιν, ἀνεσκάφησαν τοῦ ναοῦ τὰ ἐρείπια. καὶ διάφορα αὐτοῦ μέρη καὶ κοσμήματα ἀνευρέθησαν.

Πρὸς ἄρκτον δὲ τοῦ Παρθενῶνος κεῖται τὸ Ἐρεχθεῖον. ἡ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος Ἐρεχθέως καὶ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, τὸ θέατρον τῆς ἔριδος τῶν δύο τούτων προστατῶν τῶν Ἀθηνῶν, τῶν πρὸς ἀλλήλους διαμφισβητησάντων τὴν κυριαρχίαν τῆς χώρας, περιέχον καὶ τὰ τῆς ἔριδος τεκμήρια, τὰ ἐν τῷ βράχῳ ἴχνη τῆς Τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ τὴν λεγομένην Ἐρεχθηΐδα θάλασσαν, φρέαρ ὃ ἠνέῳξεν ὁ Θεὸς πλήξας τὸ ἔδαφος, καὶ ἐξ οὗ ἠκούετο δῆθεν τῆς θαλάσσης ὁ πάταγος, ὁσάκις ἔπνεε νότος· προσέτι δὲ τὴν ἐλαίαν, ἣν παραγαγοῦσα ἡ Ἀθηνᾶ ὑπερίσχυσε τοῦ ἀντιπάλου αὐτῆς. Προῆλθε δ' ὁ συνδυασμὸς τοῦ Ἐρεχθέως μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἡ κοινὴ αὐτῶν ἐν τῷ ναῷ τούτῳ λατρεία, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ἐρεχθεὺς, ἢ ὁ Ἐριχθόνιος, ἔκρινε τὴν μεταξὺ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς δίκην, προσέτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ἐρεχθεὺς, φονεύσας Εὔμολπον τὸν υἱὸν τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ παράκλησιν τούτου ἐκεραυνώθη ὑπὸ τοῦ Διὸς, καὶ χρησμὸς διέταξε νὰ γίνωνται θυσίαι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ εἰς τε τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν ἥρωα. Ἐνταυτῷ δὲ, διαφόρως συγχεομένων τῶν μύθων καὶ παραδόσεων, ὁ ναὸς οὗτος ἐλέγετο καὶ δόμος ἢ οἶκος τοῦ Ἐρεχθέως, ὡς ἤδη ἐπὶ Ὁμήρου.

Ἴκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ Εὐρυάγυιαν Ἀθήνην,
ἔνθ' ἔνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον.

Λέγει δὲ καὶ ὁ Παυσανίας· « Ἔστι δὲ οἴκημα Ἐρεχθεῖον καλούμενον, » καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῆς 92ης Ὀλυμπιάδος, ταῖς πραγματευομέναις περὶ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, ὀνομάζεται αὐτὸ οὐχὶ ναὸς ἀλλ' οἶκος. Τὴν ἐπωνυμίαν δὲ ταύτην ἔφερε πιθανῶς τὸ Ἐρεχθεῖον συγχρόνως μὲν κατ' ἀμυδράν τινα ἀνάμνησιν ἢ εἰκασίαν ὅτι ὁ ναὸς ᾠκοδομήθη ἐπὶ τῆς ἀρχαίας θέσεως τῆς οἰκίας τοῦ Ἐρεχθέως, ὅπερ φαίνεται πως καὶ δικαιολογούμενον ὑπὸ τῆς ἀνωμαλίας τῆς οἰκοδομῆς, συγχρόνως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀντιφατικῆς παραδόσεως ὅτι ὁ πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἐρεχθέως ὑφιστάμενος πανάρχαιος τῆς Πολιάδος ναὸς εἶχε χρησιμεύσει εἰς πρώτην κατοικίαν τοῦ Ἐρεχθέως ἔτι βρέφους, ὡς ὁ Ὅμηρος.

Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ' Ἀθήνη
θρέψε, Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα.

(Ἑπεται συνέχεια.)

ΑΛΕΞ. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ.

Ο ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣ ΣΥΖΥΓΟΣ.

Ὁ «Ταχυδρόμος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν» διηγεῖται τὸ ἑπόμενον διήγημα γαμικῆς κωμῳδίας ἐπί τινος τῶν ἀτμοπλοίων ἅτινα πλέουσιν ἀπὸ Νέας Ὑόρκης εἰς Γερσέην.

Ὁ Οὐΐλλιαμ Σμὶθ, ἀφελής τις νεανίας, οὐδέποτε οὐδένα ἀδικήσας, καὶ οὐδένα ἐχθρὸν ἔχων, εἶδε προσελθοῦσαν πρὸς ἑαυτὸν γυναῖκά τινα κραυγάζουσαν καὶ ἰσχυριζομένην ὅτι οὗτος ἦτο ὁ σύζυγος αὐτῆς, ὅστις ἐγκατέλειψεν αὐτὴν πρὸ πολλοῦ.

Ὁ Οὐΐλλιαμ ἔκθαμβος παρατηρεῖ τὴν γυναῖκα ἥτις φορτόνεται αὐτὸν τόσον ἀπροόπτως, καὶ εὐλόγως φρίττει βλέπων τὸ πρόσωπον καὶ τὸ σχῆμα αὐτῆς. Ἡ γυνὴ δὲν ἦτο μὲν ἄσχημος, ἀλλ' οὐδὲ πάλιν λίαν ἐπαγωγός· ἦτο δὲ ἀληθὴς Ἰρλανδῆς τύπος. Εἶχε τὴν κάτω σιαγόνα προπετῆ· τὰ χείλη ἀνοιγόμενα ἐδείκνυον δύο κιτρίνους ὀδόντας· ὁ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν ἦτο κενὸς, ὁ δὲ ἕτερος ἐστράβιζεν ἀναισχύντως· καὶ εἰς ἐπίμετρον κάλλους τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἦτο τοσοῦτον προσβεβλημένον ὑπὸ τῆς εὐλογίας ὥστε ἠδύνατό τις ἵνα συγκρίνῃ αὐτὸ πρὸς τὸν τρυπητῆρα.

Ὁ Οὐΐλλιαμ Σμὶθ ἀγανακτεῖ ἐπὶ τῇ ἀναιδείᾳ τῆς γυναικὸς, καὶ εἰ καὶ ἀποκαλεῖ αὐτὴν ἐνδομύχως ἔκτρωμα ἀσχημίας, αἰσθόμενος ὅμως ὅτι πρέπει ἵνα ὑποκρίνηται, προσπαθεῖ ἵνα γελάσῃ χαριέντως καὶ πείσῃ τὴν κυρίαν ὅτι σφάλλει. Προέβη δὲ εἰς τοσοῦτον πονηρίας ὥστε ὡμολόγησεν αὐτῇ, θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας, ὅτι λυπεῖται μεγάλως ἐκ τοῦ σφάλματος αὐτῆς, καὶ ὅτι εὐτυχὴς ἦτο, ἐὰν εἶχε τοιαύτην σύζυγον.

Ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας τούτους τοὺς λόγους ἡ κυρία ἐπαναλέγει ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ σύζυγος αὐτῆς, ὅτι ἀνεγνώρισεν αὐτὸν ἐκ τῆς πρώτης ὄψεως, ὅτι εἶναι βεβαία, ὅτι κρατεῖ αὐτὸν, καὶ δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ ἀφήσῃ αὐτὸν ἤδη.

Ὁ Σμὶθ, ἀποκαρτερήσας, εἰς μάτην συλλαβίζει μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμον καὶ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, μάτην διακηρύττει ὅτι οὐδέποτε ἐνυμφεύθη, καὶ ὅτι μάλιστα οὐδεμίαν ἔχει κλίσιν πρὸς τὸν γάμον. Ἡ Ἰρλανδὴ δὲν ἀκούει τοὺς λόγους τούτους, καὶ περιπλεκομένη τῷ βραχίονι αὐτοῦ ὡς ἁρπάγη, ὀλολύζει ὅτι ἦτο καὶ εἶναι καὶ ἔσται ἡ σύζυγος αὐτοῦ.

Οἱ ἐπιβάται συναθροίζονται περὶ αὐτούς. Ὁ Σμὶθ, ἐννοῶν τὸ γελοῖον τοῦ πράγματος καὶ βλέπων μετὰ φρίκης ὁποῖα κακὰ ἂν τὸ τοιοῦτο ἐπέφερεν αὐτῷ, ἐὰν ἡ γυνὴ ἐνεκάλει εἰς τὰ δικαστήρια (ἅτινα ἀπαιτοῦσιν ἐν τῷ τοιούτῳ μεγάλην ἐγγύησιν), ἡτοιμάζετο ἵνα πέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' ἀνεμνήσθη ὅτι ὁ μηχανικὸς τοῦ πλοίου ἦτο φίλος αὐτοῦ· καὶ ταχὺς ὡς ἀστραπὴ ἀπεσπάσθη τῶν ἀγκαλῶν τῆς Ἰρλανδῆς καὶ δι' ἑνὸς πηδήματος εὑρέθη εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ μηχανικοῦ, ἔνθα ἐκλείσθη.

Ἡ Ἰρλανδὴ περιελαύνει αὐτόν.

Μετά τινας ὥρας τὸ ἀτμόπλοιον εἰσωρμίσθη εἰς Νέαν Ὑόρκην. Ὁ Σμὶθ περιέμενε φρονίμως μέχρις οὗ ἀποβῶσι πάντες οἱ ἐπιβάται, καὶ ὅτε ἐνόμισεν ὅτι ἤδη παρῆλθεν ὁ κίνδυνος, ἀπέβη καὶ αὐτὸς εὐχαριστῶν τὸν Ὕψιστον καὶ τὸν μηχανικόν. Ἀλλ' ἅμα ἀρχίσας ἵνα βαδίζῃ μετὰ τοῦ σάκκου αἰσθάνεται ἑαυτοῦ λαμβανομένου σφοδρῶς τοῦ βραχίονος. Παρ' ὀλίγον ἦλθεν ἵνα λειποθυμήσῃ βλέπων πάλιν ἑαυτὸν καταλαμβανόμενον ὑπὸ τῆς γυναικὸς κραυγαζούσης παντὶ σθένει ὅτι εὗρε τέλος τὸν ἐγκαταλιπόντα αὐτὴν ἄπιστον ἄνδρα. Τότε ὁ Οὐΐλλιαμ, μὴ δυνάμενος ἵνα κατάσχῃ τὴν αὐτοῦ ὀργὴν, ὑβρίζει ἐπονομάζων ἄσχημον, πανοῦργον, βδέλυγμα, καὶ ἀπωθεῖ αὐτὴν μετὰ βίας. Ἀλλ' ἡ ὑποτιθεμένη σύζυγος ἔχεται αὐτοῦ, ἀναβοᾷ, ἐπεγείρει αὐτῷ τοὺς παρερχομένους, καὶ τέλος ὑποσκελίζει τὸν ταλαίπωρον νέον, ὅστις πίπτει ἐκτάδην ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου σύρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ἀκατανόητον ταύτην μαινάδα. Ὑπηρέτης τις τοῦ ἀστυνόμου ἐλθὼν ἀνεγείρει καὶ ἄγει αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστήριον τῆς ἀστυνομίας. Εἰσερχομένη δὲ ἡ Ἰρλανδὴ δεικνύει διὰ τοῦ δακτύλου τὸν Σμὶθ ἐμβρόντητον, καὶ κραυγάζει μεγάλῃ καὶ ὀξείᾳ τῇ φωνῇ· «Ἰδοὺ αὐτὸς, οὗτος ὁ σύζυγός μου! Μ' ἐνυμφεύθη πρὸ δύο ἐτῶν, καὶ ἀπῆλθε καταλιπών με τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ γάμου ἡμέραν μὴ δυνηθεῖσά ποτε νὰ μάθω τὸ διατί.» Ὁ δὲ Σμὶθ διακηρύττει ἐντόνως ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε εἶδε τὴν γυναῖκα. Τότε ὁ δικαστὴς ἐρωτᾷ τὴν ἐγκαλοῦσαν, ἐὰν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς εἶχε σημεῖόν τι ἐξ οὗ ἠδύνατο ἵνα ἀναγνωρίσῃ αὐτόν.

—Ναὶ, ἀποκρίνεται· εἶχεν ἐν τῷ βραχίονι σημεῖον ἐκδορίου! Τοῦτο ἀκούσας ὁ Σμὶθ ἐμειδίασε θριαμβικῶς· μεταστρέφει δὲ τὰς αὐτοῦ χειρίδας, καὶ ἀποδεικνύει σαφέστατα ὅτι ποτὲ δὲν εἶχε δοσοληψίαν οὔτε μὲ γυναῖκα, οὔτε μὲ ἐκδόριον. Ἀλλ' ἡ Ἰρλανδὴ διακόπτει αὐτὸν ἀνὰ πᾶσαν λέξιν κραυγάζουσα· «Τοῦτο δὲν σημαίνει τίποτε· εἶσαι ὁ σύζυγός μου!»

Ὁ δικαστὴς κατεσίγασεν αὐτὴν, καὶ ἐρωτᾷ ἂν ἦναί τις γνωρίσας τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Ἡ δὲ ἀναφέρει οἰκίαν τινὰ ἐν τῇ Front Street, ἔνθα αὐτὴ καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς γνωρίζονται κάλλιστα. Τότε ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἀστυνόμου πέμπεται ἄγων ἀμφοτέρους εἰς τὴν ῥηθεῖσαν οἰκίαν, ἧς οἱ κύριοι δηλοῦσιν ὅτι οὐδέποτε ἐγνώρισαν οὔτε τὸν Κύριον οὔτε τὴν Κυρίαν Σμίθ.

Οἱ τρεῖς ἐπανέρχονται εἰς τὸ δικαστήριον· ὁ ὑπηρέτης ἀπαγγέλλει τὰ κατ' αὐτούς· ὁ δὲ δικαστὴς λέγει τῇ ἐναγούσῃ ὅτι σφάλλει, καὶ διατάττει τὴν ἄμεσον τοῦ Σμὶθ ἄφεσιν, ὅστις φεύγει ὅλῳ ποδὶ, διωκόμενος παρὰ τῆς Ἰρλανδῆς ἐριννύος καθ' ὅλην τὴν πόλιν, κραυγαζούσης·

— Ἄδικε, κακοηθέστατε ἄνθρωπε! Εἶσαι ὁ σύζυγός μου ὅ,τι καὶ ἂν κάμῃς! Ἀλλὰ θὰ σὲ ἐπανεύρω.

Ὁ Σμὶθ ἐπανῆλθεν οἴκαδε σχεδὸν ἔξω φρενῶν.

ΘΕΙΑ ΔΙΚΗ.

Ἡ ἑπομένη παράδοξος διήγησις διεδόθη ὑπὸ τῶν Ἰταλικῶν ἐφημερίδων.

Πλούσιός τις κτηνοτρόφος ἐκ τῶν περιχώρων τοῦ Biterbo ἐν τῇ παπικῇ ἐπικρατείᾳ ἤγαγε πολλοὺς βόας εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ εὑρὼν ἀγοραστὴν ἐπώλησεν αὐτούς. Λαβὼν δὲ τὸ ἀργύριον διήγαγε τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἔν τινι καπηλείῳ. Περὶ τὴν ἑσπέραν ἐπέστρεφεν οἴκαδε μετά τινος τῶν γειτόνων καὶ ἀναδόχου τοῦ τέκνου αὐτοῦ ἢ κουμπάρου. Οἱ δύο κουμπάροι προυχώρησαν ὁμοῦ μέχρι τινὸς, καὶ καταβάντες καὶ πιόντες παρά τινι οἰνοπώλῃ ἀπηλλάγησαν ἀλλήλων διὰ διαφόρων ὁδῶν. Ὁ κτηνοτρόφος, ὅστις ἤδη ἐδήλωσε τῷ φίλῳ ὅτι, πωλήσας τοὺς βόας, εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ 5000 φράγκων, ἐπορεύετο οἴκαδε εὔθυμος καὶ ᾄδων, ἴσως δὲ καί πως ἔξοινος. Μόλις ὅμως διελθὼν ἡμίσειαν λεύγαν μόνος περιεκυκλώθη αἴφνης ὑπὸ τριῶν ληστῶν ἐνδεδυμένων προσωπεῖα καὶ μετεσχηματισμένων.

Οἱ λησταὶ, ἐρευνήσαντες αὐτὸν πανταχοῦ, δὲν ἠδυνήθησαν ἵνα εὕρωσι τὸ ἀργύριον· διότι ὁ κτηνοτρόφος προνοήσας μετέβαλεν αὐτὸ εἰς χαρτονόμισμα, ὅπερ ἔκρυψεν ἐπιτηδείως ὑπὸ τὸ ἐσωτερικὸν ἐπίβλημα τοῦ πίλου· ἐπὶ τέλους δὲ ἀφῆκαν αὐτὸν ἐλεύθερον. Ὁ κτηνοτρόφος, ἀποδώσας χάριτας τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν χρημάτων, ἔκρινεν, ἀντὶ τοῦ πορευθῆναι οἴκαδε, ἵνα ὀπισθοδρομήσῃ καὶ καταλύσῃ παρὰ τῷ κουμπάρῳ αὐτοῦ. Οὗτος δὲ ἐδέχθη αὐτὸν εὐμενέστατα, καὶ μαθὼν τὰ γενόμενα καὶ τίνι τρόπῳ ὁ φίλος ἐξηπάτησε τοὺς ληστὰς καὶ ἔσωσεν ἑαυτὸν καὶ τὸ ἀργύριον, προσεκάλεσεν αὐτὸν ἐπὶ δεῖπνον, ἔνθα παρετέθησαν πολλοὶ οἶνοι, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς ὕπνον εἰς πρόσφορον ἀνώγαιον. Ἀλλὰ ἡ ἀνάμνησις τῶν ληστῶν ἐνεπόδισε τὴν ἐνέργειαν τοῦ οἴνου, καὶ διετέλεσε λίαν παρωξυμμένος καὶ τεταραγμένος ἐπὶ πολλὰς ὥρας, μὴ δυνάμενος ἵνα κοιμηθῇ.

Ἐξαίφνης περὶ μέσας νύκτας ἤκουσε παράδοξον ἐν τῷ οἴκῳ θόρυβον, καὶ κρότον ἀνθρώπων βαινόντων καὶ σκαπτόντων ἐσπευσμένως ὑπὸ τὰ παράθυρα αὐτοῦ. Ἐπὶ τέλους δὲ μὴ ὑπομένων τὸν θόρυβον, ἠθέλησεν ἵνα μάθῃ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ· ὅθεν πλησιάζων ἡσύχως τοῖς πρὸς τὸν κῆπον παραθύροις εἶδε διὰ τῶν κιγκλίδων παράδοξον θέαμα.

Ἡ σελήνη ἀνέτελλε λαμπρὰ, καὶ ὁ προβατοπώλης εἶδεν εὐκρινῶς τέσσαρας ἀνθρώπους ἀσχολουμένους ἐπιμελέστατα περὶ τὸ ἐξορύσσειν τάφον. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ κουμπάρος καὶ οἱ τρεῖς αὐτοῦ υἱοὶ, οἵτινες ἐφόρουν εἰσέτι τὰ ἐνδύματα τῶν ληστῶν τῶν ἐπιπεσόντων αὐτῷ πρὸ ὀλίγου. Ὑπεραγωνιῶν, περίτρομος ὁ κτηνοτρόφος ἤνοιξεν ἡσύχως τὸ παράθυρον, καὶ ἀκροασθεὶς ἔμαθεν ὅτι αὐτὸς ἐκινδύνευεν κίνδυνον μέγαν ἀπὸ τῶν κακούργων αὐτοῦ συγγενῶν, οἵτινες ἔκριναν ὁ μὲν πατὴρ ἵν' ἀναβὰς εἰς τὸ ὑπερῷον εἰσέλθῃ ἡσύχως εἰς τὸν θάλαμον τοῦ κοιμωμένου κουμπάρου, καὶ φονεύσας αὐτὸν ῥίψῃ τὸ πτῶμα ἀπὸ τοῦ παραθύρου· οἱ δὲ τρεῖς υἱοὶ ἔμελλον ἵνα θάψωσιν αὐτὸν εὐθύς. Ὁ δύστηνος προβατοπώλης ἠρεύνα περὶ ἑαυτὸν ὅπως εὕρῃ ἀμυντήριόν τι ὄργανον· ἀλλὰ μὴ εὑρὼν μηδὲν ὅπλον, ἔλαβεν ἀπὸ τῆς ἑστίας σιδήριον, καὶ ἐνέδρευεν ὄπισθεν τῆς θύρας. Ὁ ἀναγνώστης δύναται ἵνα ἐννοήσῃ τί ἀπέβη. Ὁ κουμπάρος, ἀνοιχθέντος τοῦ λάκκου, ἀνελθὼν τὴν κλίμακα, ἤνοιξεν ἡσύχως τὴν θύραν, καὶ κρατῶν τὴν σπάθην διὰ τῶν ὀδόντων προὔβαλε πρῶτον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς ὤμους ὅπως ἴδῃ τὸν κοιμώμενον. Τότε ὁ προβατοπώλης ἐκτύπησεν αὐτὸν κατὰ τῆς κεφαλῆς οὕτως ἰσχυρῶς, ὥστε ἔπεσε νεκρός. Περικαλύψας δὲ τὸ πτῶμα διὰ σινδόνος ἔρριψεν αὐτὸ τοῖς τρισὶ κακούργοις υἱοῖς, οἵτινες, νομίζοντες ὅτι ἦτο τὸ πτῶμα τοῦ ξένου, ἔσπευσαν ἵνα θάψωσι καὶ κρύψωσιν ἐν τῇ γῇ τὸ πτῶμα τοῦ πατρός. Ὁ δὲ κτηνοτρόφος κατέβη εὐθὺς, καὶ ἀνοίξας τὴν πύλην, ἔδραμε πρὸς τὴν παρακειμένην τῆς ἀστυνομίας φυλακήν. Ἐπανελθὼν δὲ μετά τινων καραβινοφόρων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κουμπάρου, εὗρε τὸν μὲν λάκκον πλήρη, τοὺς δὲ τρεῖς νέους ζητοῦντας πανταχοῦ τὸν πατέρα αὐτῶν. Ἀλλ' ἰδόντες τὸν προβατοκάπηλον ζῶντα μετὰ τῶν χωροφυλάκων, δὲν ἠδύναντο ἵνα ἐννοήσωσι τί συνέβη.

Ἀλλ' ὑπερεξεπλάγησαν καὶ ὑπερελυπήθησαν ὅτε οἱ χωροφύλακες, ἀνοίξαντες τὸν λάκκον, ἐξήγαγον τὸ πτῶμα τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

ΦΡΙΚΤΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ.

Γράφουσιν ἐκ Λισσαβῶνος·

Ὁ κύριος Βιέρα δὲ Γάστρο, ἀρχαῖος βουλευτὴς, διάσημος ῥήτωρ καὶ συγγραφεὺς ἀπεστραγγάλισε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἣν ὑπερηγάπα, ἀποναρκώσας πρότερον αὐτὴν βίᾳ διὰ χλωροφορμίου.

Εἰσερχόμενος πρό τινων ἡμερῶν εἰς τὸν οἶκον κατέλαβεν αὐτὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ γράφουσαν ἐπιστολὴν, ἣν ἅμα ἰδοῦσα αὐτὸν ἠθέλησεν ἵνα σχίσῃ. Μὴ θελούσης δὲ ἵν' ἀποδώσῃ αὐτὴν αὐτῷ, ἁφαρπάζει βιαίως, καὶ βλέπει ὅτι ἐγράφετο πρός τινα οἰκειότατον αὐτῷ φίλον, τὸν κύριον δὲ Γαρρὲτ, ἀνεψιὸν τοῦ περιφήμου δὲ Γαρρὲτ κορυφαίου τῆς τῶν γραμμάτων Παλιγγενεσίας ἐν Πορτουγαλίᾳ.

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡ κυρία δὲ Γάστρο παρεκάλει τὸν δὲ Γαρρὲτ ἵν' ἀγάγῃ αὐτὴν εἰς τὸ θέατρον καὶ πέμψῃ αὐτῇ ἀνθέων δέσμην.

Διαβεβαιωσάσης δὲ αὐτῆς ὅτι οὐδὲν κακὸν ἐκ τῆς οἰκειότητος αὐτῶν ἐγίνετο, ὁ ἀνὴρ συνεχώρησε καὶ ἐλησμόνησεν. Ἀλλ' ἡ γυνὴ αἰσθανομένη τύψεις συνειδότος, ἅμα δὲ ἐλπίσασα παρ' αὐτοῦ τελείαν συγγνώμην, ὡμολόγησεν ἑαυτὴν ἔνοχον, ὑποσχομένη ὅτι οὐδέποτε τοῦ λοιποῦ ἀπατήσει αὐτόν. Ὁ κύριος δὲ Γάστρο δὲν ἀποκρίνεται· ἐξέρχεται δὲ ἐσπευσμένως τῆς οἰκίας, πορεύεται εἰς τὸ φαρμακοπωλεῖον, ἔνθα ἀγοράσας μεγάλην χλωροφορμίου φιάλην, ἐπανέρχεται εἰς τὸν οἶκον καὶ ἀπωθεῖ διὰ τοῦ ποδὸς αὐτὴν κυλιομένην πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἔντρομον καὶ κατησχυμμένην.

—Κυρία, λέγει αὐτῇ, ἀνάγκη ἵν' ἀποθάνῃς! Ἡ ἀθλία παλαίει πρὸς τὸν θάνατον. Ἀλλ' ἐκεῖνος μαινόμενος περισφίγγει αὐτὴν καὶ χέει εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς τὸ χλωροφόρμιον· καὶ ἐπειδὴ ἐπεκαλεῖτο μεγάλῃ τῇ φωνῇ βοηθοὺς, ἀπέπνιξε καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν νεκρὰν χαμαί.

Διέμεινε πλησίον τοῦ πτώματος τῆς γυναικὸς μέχρι τῆς αὐγῆς· τότε δὲ κλείων ἐπιμελῶς τὸν οἶκον, πορεύεται εἰς ἐπίσκεψιν δύο τῶν φίλων, οἷς διηγεῖται τὴν φρικτὴν ταύτην πρᾶξιν· παρακαλεῖ δὲ αὐτοὺς, ἵνα, πορευθέντες πρὸς τὸν κύριον Γαρρὲτ, διευθετήσωσι τὰ κατὰ τὴν μονομαχίαν, ἥτις ἔμελλεν ἵνα γένηται αὐθημερὸν δι' οὑτινοσδήποτε ὅπλου, ἀλλὰ μέχρι θανάτου.

Ἀλλ' οὗτος, μαθὼν τὰ γενόμενα, ἀπεκρίθη ὅτι οὐδόλως ἤθελεν ἵνα μονομαχήσῃ πρὸς φίλον ὃν τοσοῦτον αἰσχρῶς ὕβρισεν. Ἀλλ' ἐν ταὐτῷ ἔγραψε πρὸς τὸν κύριον Βιέραν ἐπιστολὴν, δηλῶν ὅτι αὐθημερὸν ἀπέρχεται εἰς Μαδρίτ· ὅτι πορευόμενος εἰς τὸν σιδηρόδρομον εἶχεν ἐν νῷ ἵνα διέλθῃ διά τινος πᾶσι γνωστῆς ὁδοῦ, καὶ ἡδέως ἐκθέσει ἑαυτὸν ταῖς τοῦ ἀντιπάλου πληγαῖς μὴ ἀντιμαχόμενος· θεωρῶν αὐτὸν εὐτυχῆ ἐὰν ἀποθάνῃ δικαίως ὑπ' αὐτοῦ τιμωρούμενος. Ἀλλ' ὁ κύριος δὲ Γάστρο, μὴ θέλων ἵνα δολοφονήσῃ αὐτὸν, παρέδωκεν ἑαυτὸν τῇ ἀστυνομίᾳ.

Ὁ κύριος Γαρρὲτ ἀπῆλθεν εἰς Γαλλίαν προαιρούμενος ἵνα, ἀπαρνηθεὶς τὰ πάντα, κλεισθῇ διὰ βίου ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν τραπιστῶν.

Χθὲς ἐτελέσθη ἡ κηδεία τῆς δυστυχοῦς κυρίας δὲ Γάστρο. Ἦτο δεκαεννέα ἐτῶν.

ΦΟΝΟΣ ΕΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΙ.

Ὁ κύριος δὲ Zohn εὐγενὴς Ῥῶσσος, ἐξελθὼν τῇ 7 σεπτεμβρίου τῆς λέσχης, ἠφανίσθη.

Μάξιμός τις Ἰβάνωφ αἰσχρὰν ἤσκει τέχνην τρέφων καὶ κατοικίζων γυναῖκας δημοσίας καὶ λαμβάνων μισθὸν τινα ἐκ τῶν εἰσπράξεων. Τῇ 7 νοεμβρίου ὁ Μάξιμος Ἰβάνωφ ἐπορεύθη μετὰ τριῶν γυναικῶν εἰς τὸν χορὸν τοῦ Ἐλδοράδο, ἔνθα ὁ κύριος Zohn, εἰσελθὼν πρὸς ψυχαγωγίαν, ἠράσθη μιᾶς τῶν τριῶν, καὶ ἠκολούθησεν ἅμ' αὐτῇ μέχρι τοῦ καταστήματος τοῦ Ἰβάνωφ.

Ὁ γέρων Zohn, καίπερ ἐξελθὼν μεθύων, ἐνόησεν ὅτι ἀφῃρέθη τὸ βαλάντιον ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ εἰσελθὼν ἠπείλησε τὸν Ἰβάνωφ ὅτι, ἐὰν δὲν ἀπεδίδετο τὸ κλαπὲν ἀργύριον, διενοεῖτο ἵνα ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀστυνομίαν.

Τότε αἱ γυναῖκες εἶπον αὐτῷ ὅτι ἔκαμον τοῦτο παίζουσαι, καὶ παρακαλέσασαι αὐτὸν ἵνα περιμείνῃ ὀλίγον, προσήνεγκον αὐτῷ νέα μεθυστικὰ ποτὰ, εἰς ἃ ἔρριψαν ποσόν τι ὑδροκυανικοῦ καλίου, ὅπερ, ὡς γνωστὸν, εἶναι ἐκ τῶν σφοδροτάτων δηλητηρίων. Ὁ γέρων, ὑποπτεύσας τὸν δόλον αὐτῶν, ἠρνήθη ἵνα πίῃ λέγων ὅτι ἐφοβεῖτο μὴ φαρμακευθῇ.

Τότε μία τις τῶν γυναικῶν, πίνουσα ἐκ τοῦ ποτηρίου αὐτῆς, λέγει αὐτῷ· «Βλέπεις ὅτι καὶ ἐγὼ πίνω ἐξ αὐτοῦ» καὶ φέρουσα βιαίως εἰς τὸ στόμα τοῦ Zohn τὸ δηλητήριον περιέχον ποτήριον, ἔχυσε μέρος εἰς αὐτό· τὸ δὲ λοιπὸν ἐχύθη εἰς τὸ πρόσωπον ἐκείνου. Ὁ δὲ Zohn ἔπεσεν ἡμιθανὴς ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, κραυγάζων· «Μάξιμε Ἰβάνωφ, ἐφαρμάκευσάς με, ἐφόνευσάς με.»

Οἱ κακοῦργοι ὥρμησαν ἐπὶ τὸν γέροντα, καὶ ἀνοίξαντες διὰ τῆς βίας τὸ στόμα τούτου ἔχυσαν εἰς αὐτὸ τὸ ὑπολειφθὲν ποτὸν, καὶ ἀπεστραγγάλισαν αὐτόν.

Τῇ δ' ἐπαύριον ὁ Ἰβάνωφ ἐπώλησε τὰ ἐνδύματα τοῦ φονευθέντος, καὶ ἀγοράσας κιβώτιον μέγα ἔθεσε τὸ πτῶμα τοῦ ἀθλίου Zohn, λησμονήσας ἵν' ἀφαιρέσῃ τὸ λωρίον δι' οὗ ἀπεστραγγάλισεν αὐτόν.

Τὰ κενὰ τοῦ κιβωτίου ἐπληρώθησαν μαλλοῦ ἐξαχθέντος ἔκ τινος στρωμνῆς. Τὸ κιβώτιον ἐδέθη διὰ σχοινίου ᾧτινι ἐπεβλήθη σφραγὶς καὶ παρεδόθη τῷ σιδηροδρόμῳ ψευδῶς ἐπιγεγραμμένον πρός τινα κάτοικον τῆς Μόσχας.

Μεθ' ἑνὸς μηνὸς διαμονὴν ἐν τῷ τελωνείῳ ἡ ἀποφορὰ τοῦ πτώματος κατέστη τοσαύτη, ὥστε οἱ ἐπιστατοῦντες τοῦ τελωνείου ἤνοιξαν αὐτὸ καὶ εὗρον τὸ πτῶμα.

Ἀλλ' οἱ δολοφόνοι συνελήφθησαν, καὶ ἤδη δικάζονται.

ΤΟ ΕΙΜΑΡΜΕΝΟΝ.

Κατὰ τὰς ταραχὰς, αἵτινες συνέβαινον ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ Καρόλου Α΄, ἡ θυγάτηρ ἀγρότου τινὸς ἀπολέσαντος ἐν τῷ ἐμφυλίῳ πολέμῳ ζωὴν καὶ περιουσίαν, κατέβη εἰς Λονδῖνον ἵνα ποrισθῇ τὰ πρὸς τὸν βίον ὡς ὑπηρέτις· μόλις ἦγε τὸ ἕκτον καὶ δέκατον ἔτος καὶ εἶχεν ἔξοχον καλλονήν· ἦτο ὅμως πάντῃ ἄπειρος καὶ ἀνίκανος μηδὲν ἄλλο ἐπισταμένη ἢ τὸ ξυλοτομεῖν καὶ καλλιεργεῖν τοὺς ἀγρούς. Χήρα πτωχὴ καὶ φιλεύσπλαγχνος, οἰκτείρασα τὴν ὀρφανὴν, ἐχορήγησεν αὐτῇ κατάλυμα καὶ θερμῶς τὴν συνέστησε γείτονι ζυθοποιῷ, ὅστις κατ' ἀρχὰς δὶς τῆς ἡμέρας ἔστελλε δι' αὐτῆς τὸν ζῦθον εἰς τοὺς ἐν τῇ γειτονίᾳ ἐντολεῖς του· ἀκολούθως τὴν παρέλαβε τακτικὴν ὑπηρέτιδα ἐν τῷ ζυθοποιείῳ του. Ἡ ὀρφανὴ νέα, ἅμα ἀποβαλοῦσα τὰ πρῶτα ῥάκη, ἐφάνη ἀσυγκρίτως ὡραιοτέρα ἢ πρότερον καὶ ἐφείλκυσε τῶν ξένων τὴν προσοχήν· πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐθαύμασε τὴν καλλονὴν καὶ τὴν τιμιότητά της αὐτὸς ὁ ζυθοποιὸς, ὅστις, ἀπόχηρος ὢν καὶ ἄπαις, ἐβουλεύθη ἐπὶ τέλους νὰ τὴν νυμφευθῇ. Ἡ νέα σύζυγός του ἐδείχθη ἀξία τῆς ἐκλογῆς του. Τρία ἔτη ὕστερον ἐτελεύτησεν ὁ ἀνὴρ καταλιπὼν εἰς τὴν ἄτεκνον καὶ τρυφερὰν σύμβιον τὴν πελώριον περιουσίαν του. Μετὰ πολλῆς δραστηριότητος ἐξηκολούθησεν αὐτὴ τὸ ἔργον τοῦ ἀνδρός της· ἐπειδὴ ὅμως πολλαὶ ἀντιστάσεις ἐγένοντο αὐτῇ ἐν τῷ ζητήματι τῆς κληρονομίας, ἐδέησε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἐπισήμου νομομαθοῦς Ὕδε, ὅστις εἶχεν ἄλλοτε συντάξει καὶ τὴν διαθήκην τοῦ μακαρίτου. Ὁ Κ. Ὕδε θελχθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν χαρίτων τῆς νέας χήρας, ποθήσας δὲ καὶ τὸν πολὺν πλοῦτόν της, τὴν ἐνυμφεύθη. Προβιβασθεὶς βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν κατωτάτων εἰς τὰ ἀνώτατα πολιτικὰ ἀξιώματα ἐτελεύτησεν ὡς λόρδος Κλάρενδων, καταλιπὼν θυγάτριον ὅπερ ὕστερον ἠγάπησε καὶ ἐνυμφεύθη ὁ τῆς Ἀγγλίας Βασιλεὺς Ἰάκωβος ὁ Α΄· τοιούτῳ κρότῳ ἡ πρώην ἐπαῖτις ἀπεδείχθη μήτηρ ἀνάσσης καὶ μάμμη τῶν δύο βασιλισσῶν, Μαρίας καὶ Ἄννης.

(Κλειώ.)

ΝΕΚΡΕΓΕΡΣΙΑ.

Πρό τινων ἡμερῶν μετηνέχθη εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Μόργην ἄνθρωπός τις εὑρεθεὶς νεκρὸς παρὰ τὴν Νέαν Γέφυραν, καὶ ἐξετέθη κατὰ τὸ σύνηθες γυμνὸς, καὶ παρ' αὐτῷ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, ἐν οἷς εὑρέθη βαλάντιον περιέχον περὶ 40 φράγκα, καὶ ἐπιστολὴ ἔχουσα τὴν ἔνδειξιν τῆς κατοικίας τοῦ νεκροῦ, ἅτινα κατετέθησαν εἰς τὴν γραφικὴν τράπεζαν τῆς Μόργης.

Τὴν δ' ἐπιοῦσαν ὁ ἐπιστάτης τῆς Μόργης ἐξεπλάγη μὴ εὑρὼν ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης πλακὸς μήτε τὸν νεκρὸν μήτε τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ. Ἀμηχανῶν καὶ μὴ δυνάμενος ἵνα ἐννοήσῃ πῶς ὁ νεκρὸς ἠφανίσθη κεκλεισμένων τῶν θυρῶν καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν καὶ πορευθεὶς εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀποθανόντος, ἐρωτᾷ τὴν θυρωρόν.

— Ὁ κύριος Ζιρώ;

— Εἶναι ἐν τῷ δωματίῳ.

— Πότε ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον;

— Πρὸ δύο ὡρῶν περὶ τὴν πρωΐαν.

— Τότε ὁ ἐπιστάτης ἀνέρχεται καὶ βλέπει ἐκπληττόμενος τὸν χθὲς νεκρὸν κείμενον ζῶντα καὶ προγευματίζοντα λίαν ἡδέως.

— Ἆρά γε εἶσθε ὑμεῖς, ὃν ἐκομίσαμεν χθὲς τὸ ἑσπέρας νεκρόν;

— Μάλιστα.

— Πῶς ἐξήλθετε τῆς Μόργης ζῶν;

— Ἀγνοῶ πῶς ἔτυχον ἐκεῖ. Τοῦτο μόνον γνωρίζω ὅτι πάσχω ἐκ καταληψίας οὕτως ἰσχυρῶς ὥστε φαίνομαι ὡς νεκρός. Χθὲς τὸ ἑσπέρας κατελήφθην ὑπὸ τῆς νόσου παρὰ τὴν Νέαν Γέφυραν, καὶ ἔπεσον ἀναίσθητος. Περὶ δὲ τὴν πρωΐαν αναλαβὼν εἶδον ὅτι μετηνέχθην εἰς τὴν Μόργην. Ἡ μαρμαρίνη κλίνη καὶ ἡ συντροφία δύο ἄλλων νεκρῶν, οἵτινες ἔκειντο παρ' ἐμοὶ ψαύοντές με, δέν μοι ἤρεσαν παντάπασιν. Ἰδὼν τὰ ἐνδύματά μου πλησίον ἐνεδύθην ἐν τάχει, καὶ ἀνοίξας κρυφίως τὴν θύραν ἐξῆλθον· κλείσας δὲ αὐτὴν ὅπως φυλάξω τοὺς ἐναπολειφθέντας δύο τῆς νυκτὸς φίλους ἐκ τοῦ ψύχους, ἦλθον πάλιν εἰς τὸν οἶκον. Ὁ δ' ἐπιστάτης ἀποδοὺς αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὸ βαλάντιον, ἀνεχώρησε σταυροκοπούμενος.

Ο ΑΡΑΨ.

Ἄγγλος τις διαμένων ἐν Βυρηττῷ ἠθέλησεν ἵν' ἀγοράσῃ ἵππον παρά τινος Ἄραβος, περιμένοντος αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως μετὰ τοῦ ἵππου βόσκοντος ἄνευ χαλινοῦ παρ' αὐτῷ.

— Τίς ἡ τιμὴ τοῦ ἵππου σου; ἠρώτησεν ὁ Ἄγγλος διὰ τοῦ διερμηνέως.

— Μόνος ὁ Θεὸς γνωρίζει αὐτήν. Ῥίψον χαμαὶ ὅ,τι κρίνεις δίκαιον.

Ὁ Ἄγγλος κατέθεσε περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας γροσίων. Ἀλλ' ὁ Ἄραψ ἔμεινεν ἀκίνητος, καὶ ὁ Ἄγγλος προσέθεσεν ἔτι τρὶς δέκα χιλιάδας. Τότε ὁ Ἄραψ πλησιάσας πρὸς τὸν ἵππον· «Ἀνάγκη νὰ χωρισθῶμεν» λέγει αὐτῷ λίαν τεταραγμένος.

Ὁ Ἄγγλος ἡτοίμαζεν ἡσύχως χαλινὸν ἐκ μετάξης. Ὁ δὲ ἵππος αἰσθόμενος ὅτι ἐπωλεῖτο, ἔδραμε χρεμετίζων πενθίμως πρὸς τὸν Ἄραβα, ὅστις ἀναβὰς αὐτὸν, «Ὑγίαινε! οὐδεὶς θησαυρὸς δύναται νὰ πληρώσῃ τὸν ἵππον μου», λέγει πρὸς τὸν Ἄγγλον, καὶ γίνεται ἄφαντος ἐν τῷ μέσῳ τῆς δίνης τοῦ κονιορτοῦ, ὃν ἤγειρεν ὁ καλπάζων ἵππος.

ΓΥΝΗ ΚΟΥΦΟΝ ΚΑΙ ΠΕΤΕΙΝΟΝ ΤΙ ΧΡΗΜΑ.

(Πλάτων.)

Ἔν τινι τῶν Παρισίων φρενοκομείῳ διατελεῖ νοσηλευόμενος ἀτυχής τις σύζυγος, ὅστις χηρεύσας διετέλεσεν ἀπαρηγόρητος τοῦ θανάτου τῆς πεφιλημένης αὐτῷ συζύγου. Ὁ νεώτερος οὗτος Ὀρφεὺς περιῆλθεν εἰς τοσαύτην λύπην, ὥστε διετέλεσεν ἐπὶ πέντε ἔτη οἰκουρῶν καὶ κλαίων τὸν θάνατον τῆς πιστῆς αὐτοῦ γυναικὸς, ἀναπολῶν ἀδιαλείπτως τὴν ἀπολεσθεῖσαν αὐτοῦ εὐτυχίαν, ἐν τῷ θαλάμῳ ἔνθα ἐκείνη ἐτελεύτησεν. Παρηγορίαι φίλων, παραινέσεις συγγενῶν, δὲν ἠδυνήθησαν ἵνα κατισχύσωσι τῆς μελαγχολίας αὐτοῦ.

Μετὰ τὸ πέμπτον ἔτος ἠναγκάσθη ἵνα μετοικήσῃ ἀλλαχοῦ· διότι ἡ κυβέρνησις ἐψήφισε τὴν κατασκαφὴν τῆς συνοικίας. Τότε δὲ ἀπελπισθεὶς, καὶ μὴ συγχωρῶν μηδενὶ ἵνα ψαύσῃ τι τῶν τῆς ἀποθανούσης πραγμάτων ἤρξατο ἵνα ἀποθέτῃ ὡς ἀληθῆ κειμήλια τὰ πάντα εἰς κιβώτιον. Ἀναζητῶν δ' εὗρεν ἔν τινι θήκῃ φάκελον ἐπιστολῶν. Ἡ καρδία αὐτοῦ ἔπαλλε σφοδρῶς· διότι ἐνόμισεν ὅτι εἶχε διὰ χειρὸς τὰς πρώτας ἐρωτικὰς ἐπιστολὰς ἃς ἔγραψε πρὸς αὐτήν.

Τρέμων, ἔθεσεν αὐτὰς εἰς τὰ χείλη· ἔπειτα δὲ καθίσας ἐπὶ θρονίου, ἤνοιξε μίαν αὐτῶν ὅπως ἀναμνησθῇ τὸ τελευταῖον τὴν ἀπολεσθεῖσαν εὐτυχίαν.

Ἀλλ' ὦ τῆς δυστυχίας! Ἅμα ὁ δύστηνος ἀναγνοὺς τοὺς πρώτους τῆς ἐπιστολῆς στίχους καὶ ἐγένετο ἐμβρόντητος· διότι αἱ ἐπιστολαὶ ἐγράφησαν πρὸς τὴν αὐτοῦ σύζυγον παρ' ἐραστοῦ, μεθ' οὗ αὕτη ἐξηπάτα αὐτὸν ἓξ μετὰ τὸν γάμον μῆνας.

ΕΠΙΤΗΔΕΙΟΣ ΑΣΤΑΚΩΝ ΚΛΕΠΤΗΣ.

Ἀνήρ τις κοσμίως ἐνδεδυμένος καὶ φέρων ῥάβδον καὶ κύνα εἰσέρχεται εἰς τὴν μεγάλην ἀγορὰν τῶν ἰχθύων ἐν Παρισίοις. Βλέπων χαμαὶ ἐκτεθειμένους ζῶντας καὶ σφριγῶντας μεγάλους ἀστακοὺς προσήνεγκεν ἐν μοίρᾳ παιδιᾶς τὴν ῥάβδον εἰς δῆξιν τοῖς ἀστακοῖς, οἵτινες, ὡς γνωστὸν, ἔχουσι φοβερὰν τῶν σιαγόνων δύναμιν.

—Παράδοξον, λέγει πρὸς τὴν πωλοῦσαν τοὺς ἀστακοὺς, πόσον ἰσχυρῶς δάκνει ὁ ἀστακὸς οὗτος. Εἶμαι ὅμως βέβαιος ὅτι, ἐὰν αὐτῷ δοθῇ εἰς δῆξιν ἀπαλώτερόν τι σῶμα, δὲν θὰ δάκῃ αὐτό. Δοκιμάσωμεν τὴν οὐρὰν τοῦ κυνός μου.

—Δοκιμάσατε, λέγει, εἰρωνικῶς μειδιῶσα ἡ ἰχθυοπόλις.

—Ἐδῶ Τώμ. Στῆθι ἐνταῦθα, καὶ μὴ κινῆσαι.

Καὶ λαμβάνων τὴν οὐρὰν τοῦ κυνὸς θέτει αὐτὴν μεταξὺ τῶν σιαγόνων τοῦ ἀστακοῦ.

Ὁ κύων ὑλακτεῖ καὶ πηδᾷ· ἀλλ' ὁ ἀστακὸς δὲν ἀφίνει τὴν οὐράν. Αἴφνης δὲ ὁ κύριος τοῦ Τὼμ ἀφίνει αὐτὸν ἐλεύθερον, καὶ τὸ ζῶον φεύγει κραυγάζον.

—Ἔ! κραυγάζει ἡ ἰχθυοπῶλις, κάλεσον τὸν κύνα σου. Δὲν βλέπεις ὅτι ἔφυγε μετὰ τοῦ ἀστακοῦ;

—Κάλεσον σὺ μᾶλλον τὸν ἀστακόν σου, λέγει αὐτῇ ὁ κύριος. Ἀλλ' ἡσύχαζε, ἐπειδὴ τρέχω ἵνα φθάσω αὐτούς.

Καὶ ὁ κύριος ἤρξατο ἵνα τρέχῃ οὕτως ὥστε ἔκτοτε δὲν ἐφάνη ἤδη.

Ὁ κύριος καὶ ὁ κύων αὐτοῦ φθάσαντες οἴκαδε ἐτιμώρησαν τὸν κακοήθη ἀστακὸν ῥίπτοντες αὐτὸν εἰς τὴν χύτραν.

Ο ΤΙΜΙΟΣ ΤΑΜΙΑΣ.

Ἐν Φιλαδελφίᾳ τῆς Ἀμερικῆς ὁ ταμίας μεγάλου τινὸς ἐμπορικοῦ καταστήματος ἔλαβεν ἐντολὴν νὰ εἰσπράξῃ ἐκ τῆς ἐκεῖ τραπέζης 50000 ταλήρων· ἐπανερχόμενος ὅμως εἰς τὸ γραφεῖον παρατηρεῖ ὅτι τὰ χρήματα δὲν ὑπῆρχον πλέον ἐν τῷ θυλακί του· οἱ προϊστάμενοι συνέλαβον κατὰ τῆς τιμιότητος αὐτοῦ εὐλόγους ὑποψίας, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ πιστεύσωσιν οὔτε ὅτι ἐξέπεσε τῶν χειρῶν του ἡ ὀγκώδης δέσμη, οὔτε ὅτι τὸν ἀφῃρέθη αὕτη κρύφα καθ' ὁδόν. Ὁ ταμίας, συνειδὼς τὴν ἀθωότητά του, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ τὴν ἀποδείξῃ, βουλεύεται νὰ γείνῃ αὐτόχειρ. Πρὶν ἢ προβῇ εἰς τὴν φοβερὰν πρᾶξιν ποιεῖται καὶ τὴν τελευταίαν ἀπόπειραν καταχωρίζων εἰς πάσας τὰς ἐφημερίδας τὴν ἑξῆς δήλωσιν· « Ἐγὼ ὁ ταμίας τοῦ.... καταστήματος ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς τραπέζης εἰς τὸ γραφεῖόν μου ἀπώλεσα καθ' ὁδὸν 50000 εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια. Ἐὰν μὴ τὰ εὕρω, βουλεύομαι νὰ θέσω τέρμα εἰς τὴν ζωήν μου μὴ ἀνεχόμενος τὴν ἰδέαν ὅτι διὰ παντὸς θὰ ἦμαι ὕποπτος ἐπὶ κλοπῇ. Μετὰ πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἀπὸ τῆς σήμερον, περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἐὰν μὴ ἀποδοθῇ μοι τὸ ὑπεξαιρεθὲν ποσὸν, θὰ θανατωθῶ διὰ πιστολίου. Χίλια τάλληρα, ἰσόβιον φιλίαν καὶ ἐγκάρδιον εὐγνωμοσύνην ὑπισχνοῦμαι εἰς τὸν τίμιον ἄνδρα, ὅς τις ἂν κομίσῃ μοι τὸ ἀνῆκον εἰς τὸν προϊστάμενόν μου ἀργύριον. » Τὴν δήλωσιν ταύτην ἐπανελάμβανε καθ' ἑκάστην ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ· μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας ἐδημοσίευσε τάδε· «Αὔριον κατὰ τὴν δωδεκάτην ὥραν δὲν θὰ συγκαταλέγωμαι εἰς τοὺς ζῶντας.» Ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ ὁποίαν φοβερὰν νύκτα διῆλθεν ὁ δυστυχής. Ἔφθασε τέλος ἡ κυριακὴ καὶ ἐσήμανεν ἡ ἑνδεκάτη ὥρα. Ξένος τις κρούει τὴν θύραν τοῦ ταμίου, ὅστις ἀνοίγει αὐτήν· ὁ ἄγνωστος βλέπει ἐπὶ τῆς τραπέζης μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ταμίου καὶ ἓν ῥεβόλβερ. « Ἔρχεσαι ἴσως ἵνα μου σώσῃς τὴν ζωήν; » — « Ναί· δὲν εὗρον τὸ χαρτοφυλάκιόν σου· ἔδωκα ὅμως τοῖς προϊσταμένοις σου ἐγγύησιν περὶ τῶν 50000 ταλήρων ὑποσχόμενος ὅτι θὰ τοῖς τελῶ τακτικὸν τόκον 5 τοῖς 100 κατ' ἔτος ἕως οὗ ἐπέλθῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ δυνηθῇς σὺ νὰ ἀποτίσῃς τὸ χρέος σου. Ταῦτα ὅμως πράττω ἐὰν καὶ σύ μοι δώσῃς μίαν βεβαίαν ὑπόσχεσιν. » « Περὶ τίνος; » — « Ἔχω ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας σου ἐπὶ πεντεκαίδεκα ἔτη· προσφέρω μισθὸν ἁδρὸν, οἴκημα, τροφὴν καὶ εἴ τι ἄλλο ἐπιθυμεῖς. » — « Τὸ δέχομαι. » Μετὰ μίαν ἑβδομάδα ὁ ἄγνωστος ἀπῆλθε μετὰ τοῦ γραμματέως του εἰς Καλιφορνίαν, ἔνθα ἤνοιξε κατάστημα, ἐξ οὗ ἐπορίσθη κέρδη πάμπολλα διὰ τῆς πιστότητος καὶ φιλοπονίας τοῦ γραμματέως. Ὁ Κύριός τοῦ καταστήματος τούτου ἐτελεύτησε πέρυσι καταλιπὼν τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας του εἰς τὸν πιστὸν συνεργάτην του, πρὸς δὲ καὶ 50000 ταλήρων ἀποζημίωσιν· διότι οὗτος ἦν ὁ εὑρὼν τὰ ἀπολεσθέντα χρήματα.

***

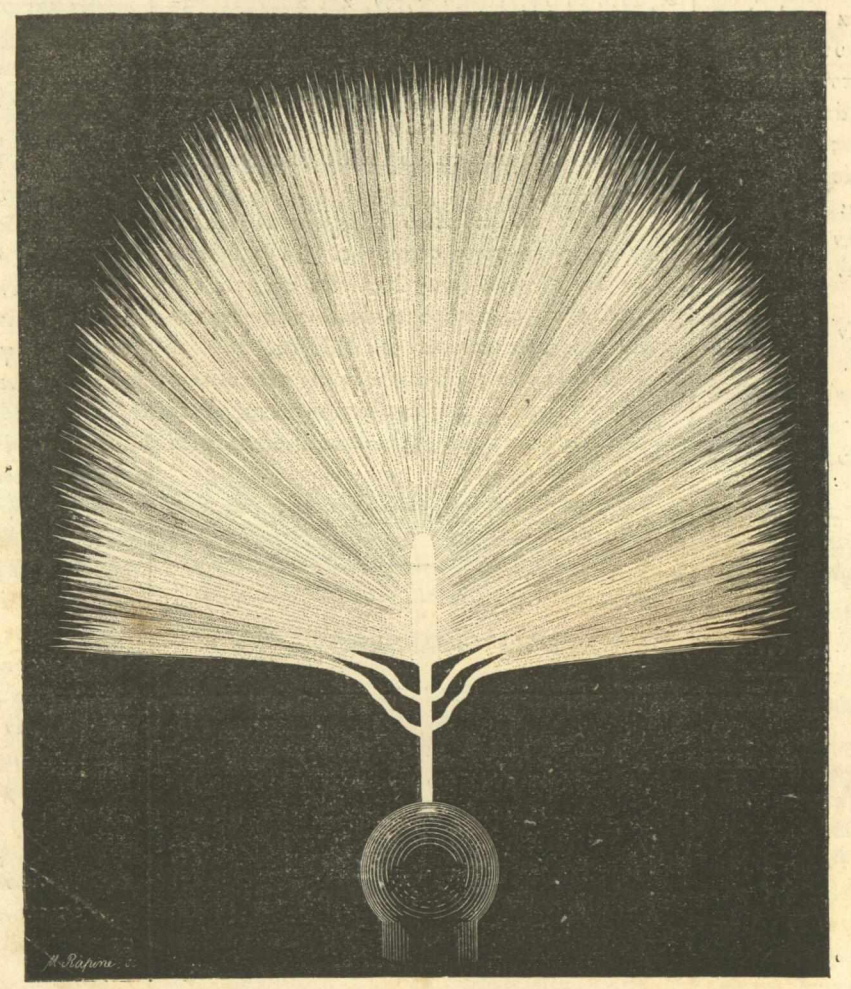

Ὁ διὰ τῆς μηχανῆς τοῦ van Marum παραγόμενος φωτεινὸς θύσανος μονίμου ἠλεκτρισμοῦ.

ΛΕΙΨΑΝΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ.

Κατὰ τὴν ἀγγλικὴν ἐφημερίδα « Κόσμον τῶν Θαυμάτων » διάφορα λείψανα μεγάλων ἀνδρῶν ἐπωλήθησαν ἀντὶ ἁδροτάτης τιμῆς. Τῷ 1816 βαθύπλουτος λόρδος προσενεγκὼν 730 λίρας στερλίνας ἠγόρασεν ἕνα ὀδόντα τοῦ Νεύτωνος, καὶ τὸν ἔθηκεν ἀντὶ ἀδάμαντος ἐν τῷ δακτυλίῳ του. Ἕτερος ἠγόρασε τῷ 1825 τὸ προσευχητάριον τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως Καρόλου Α΄ ἀντὶ 100 γουινεῶν. Τῷ 1835 ἐπωλήθη ἐν Παρισίοις ἀντὶ 1920 φράγκων ὁ πῖλος ὃν ἐφόρει ὁ Ναπολέων κατὰ τὴν ἐν Ἐὐλάου μάχην. Τὸν ἐλεφάντινον θρόνον, ὃν ἡ πόλις Λυβέκη ἐδωρήσατο τῷ Γουστάβῳ Βάζᾳ, ἠγόρασε Σουηδός τις ἀντὶ 58000 φιορινίων. Τῷ 1825 εὑρέθη ἐν Παρισίοις ἀνὴρ ὅστις προσήνεγκε 561000 φράγκων ἵνα ἀποκτήσῃ τὸ ἱμάτιον ὅπερ ἐφόρει ὁ Κάρολος ΙΒ΄ κατὰ τὴν ἐν Πουλτάβᾳ μάχην. Οἱ δύο κάλαμοι, δι' ὧν συνετάχθη ἡ ἐν Ἀμιανῷ συνθήκη, ἐπωλήθησαν ἀντὶ 500 φράγκων, οἱ δὲ κάλαμοι, δι' ὧν συνυπεγράφη ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη τοῦ 1856, ἐδωρήθησαν τῇ αὐτοκρατείρᾳ Εὐγενίᾳ. Ἡ φενάκη τοῦ ἐπὶ εὐτραπελίαις περιωνύμου συγγραφέως Στέρνε ἐπωλήθη ἐν Λονδίνῳ ἀντὶ 200 γουινεῶν, ἡ τοῦ φιλοσόφου Καντίου ἀντὶ 200 φράγκων, ἡ βακτηρία ἀντὶ 500 φρ., ὁ ἐπενδύτης τοῦ Ῥουσσὼ ἀντὶ 950, καὶ τὸ ἀργυροῦν ὡρολόγιόν του ἀντὶ 500.

***

ΓΟΡΓΙΑΣ